

provincie limburg

Jaarstukken 2023

Maastricht, juni '24

Inhoudsopgave

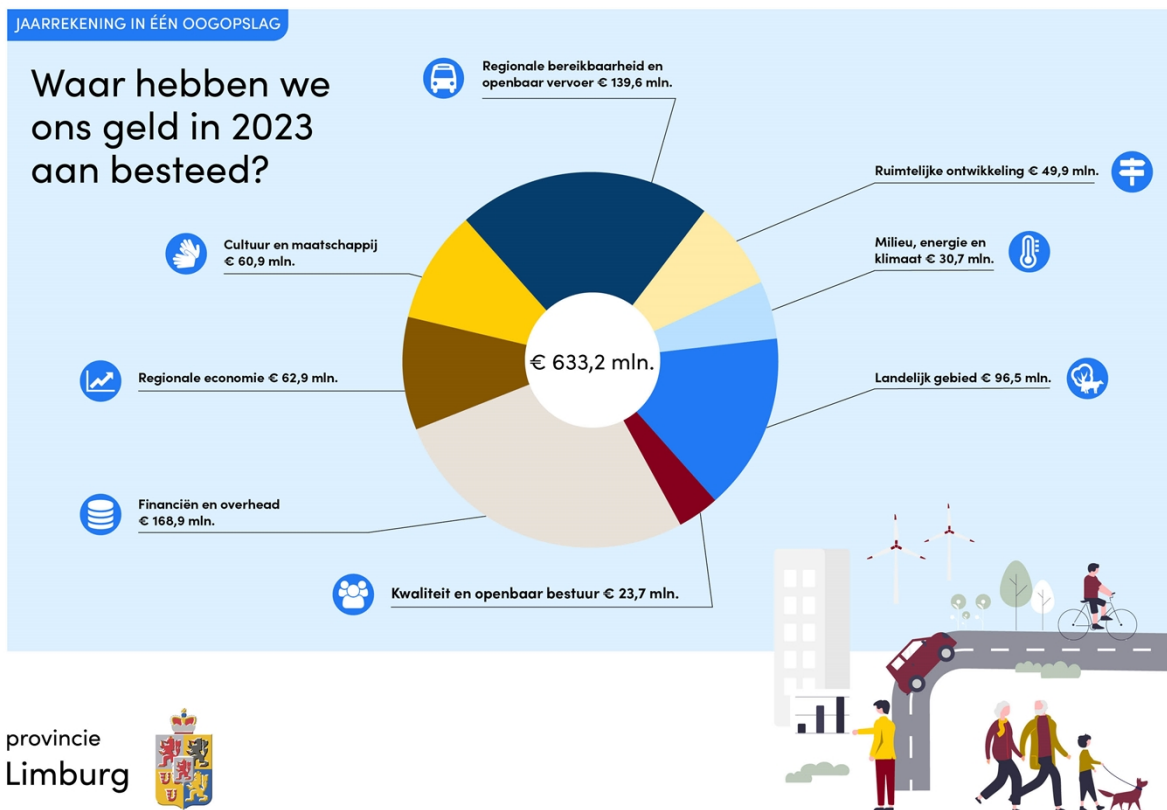
Inhoudsopgave	4
Rekening in één oogopslag & Strategisch kader	6
Rekening in één oogopslag	6
Strategisch perspectief	8
Financieel kader en resultaat 2023	14
1. Regionale economie	22
2. Cultuur en maatschappij	58
3. Regionale bereikbaarheid en OV	80
4. Ruimtelijke ontwikkeling	102
5. Milieu, energie en klimaat	123
6. Landelijk gebied	144
7. Kwaliteit openbaar bestuur	165
8. Financiën en overhead	179
Doorwerking naar 2024-2027	183
Overboekingen naar 2024 e.v.	183
Begrotingswijziging 2024	188
Verplichte paragrafen	191
1. § Lokale heffingen	191
2. § Weerstandsvermogen en risicobeheersing	196
3. § Onderhoud kapitaalgoederen	206
4. § Financiering	212
5. § Bedrijfsvoering	219
6. § Verbonden partijen	225
7. § Grondbeleid	228
8. § Openbaarheid	235
9. § Portfoliomanagement	236
BBV-indicatoren	239
Jaarrekening 2023	248
Balans per 31-12-2023	248
Toelichting op balans per 31-12-2023	252
Vaste activa	252
Vlottende activa	260
Vaste passiva	266
Vlottende passiva	286
Niet uit de balans blijvende verplichtingen	290
Baten en lasten 2023	292
Overzicht baten en lasten 2023	292
Categorische verschillenanalyse	300
Structureel evenwicht	306
Rechtmatigheidsverantwoording	310

Overige verplichte rapportages	311
Wet normering topinkomens.....	311
Gebeurtenissen na balansdatum.....	313
Verantwoording Specifieke uitkeringen 2023 (Single information - Single audit).....	313
Uitvoeringsinformatie 2023.....	347
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling.....	350

Rekening in één oogopslag & Strategisch kader

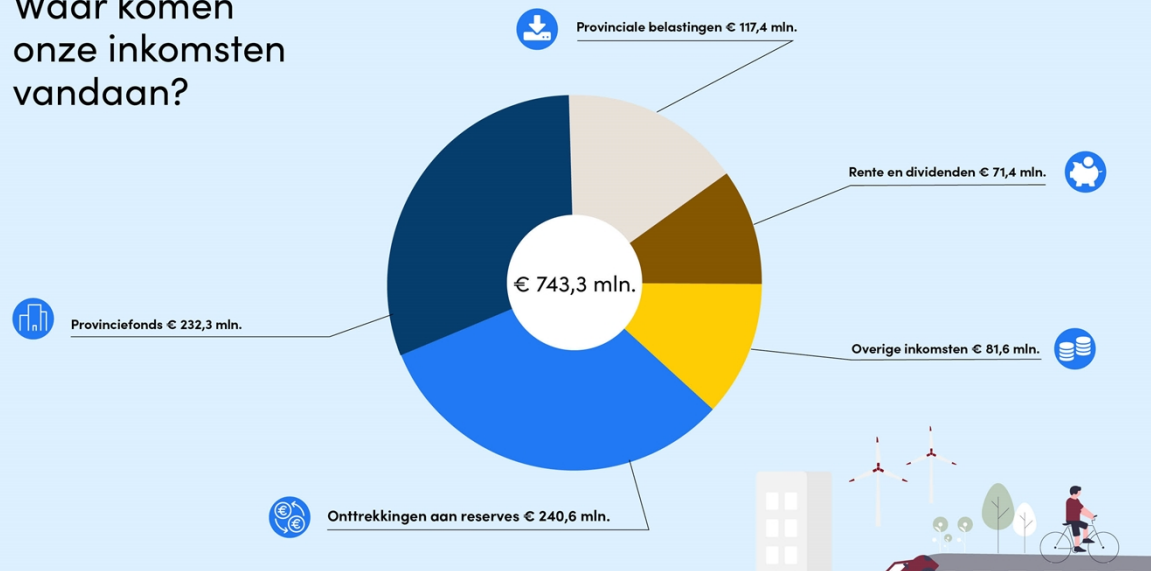
Rekening in één oogopslag

Rekening 2023 in één oogopslag

Rekening 2023 in één oogopslag

Waar komen onze inkomsten vandaan?

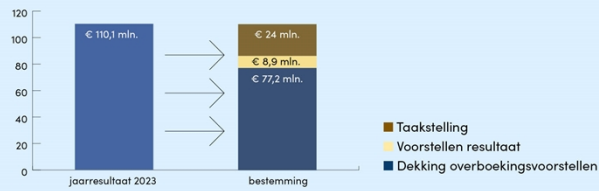
provincie
Limburg

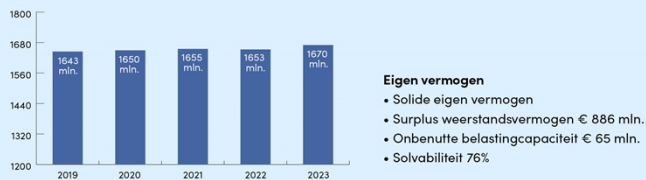
Rekening 2023 in één oogopslag

JAARREKENING IN ÉÉN OOGOPSLAG

Jaarresultaat 2023 en bestemming ervan

Eigen vermogen (x € mln.)

provincie
Limburg

Strategisch perspectief

Jaarstukken 2023: afronding bestaand beleid en nieuwe koers

De jaarstukken vormen het sluitstuk van de Statenperiode 2019-2023. Een turbulente periode met een aantal stevige crisissen met een enorme impact op de maatschappij. De vorige jaarstukken stonden sterk in het teken van de gevolgen van de stikstofcrisis (vanaf mei 2019), de coronacrisis (vanaf maart 2020), de Limburgse politiek-bestuurlijke crisis (vanaf april 2021) en de crisis van de watersnood (juli 2021). Het jaar 2022 was niet minder turbulent met het uitbreken van de Oekraïne-oorlog en al haar geopolitieke gevolgen (vanaf februari 2022), een recordstijging van de energieprijzen en een inflatie van 10% over het jaar 2022 die alle inwoners, bedrijven, instellingen en overheden heeft geraakt. En in 2023 volgden daarop nieuwe verkiezingen met de val van het kabinet Rutte IV. Dit alles niet zonder gevolgen voor onze provincie waarbij er op beleidsterreinen en in de maatschappij vertragingen in de uitvoering zijn ontstaan als gevolg van uitgestelde besluitvorming door het rijk, gestegen materiaalkosten, vergunningverleningen en aanhoudende personeelstekorten. Desondanks is er koersvast verder gewerkt aan onze provinciale doelen. Daarbij constateren wij dat de rol van de Provincie steeds belangrijker wordt in de maatschappelijke opgaven en uitvoering van rijkstaken, hetgeen een kans biedt om als organisatie en middenbestuur de komende jaren écht verschil te maken.

Ook zijn er in 2023 provinciale verkiezingen gehouden. Een nieuwe coalitie is gevormd (als eerste Provincie) met als motto "Elke Limburger telt" en er is samen met Provinciale Staten gewerkt aan nieuwe beleidskaders waarmee onze koers op onderdelen wordt verlegd. De beleidskaders hebben we zeer snel richting besluitvorming gebracht, waardoor de focus nu kan verschuiven naar de uitvoering. Déze jaarstukken staan echter grotendeels in het teken van de afronding van het beleid uit de vorige Statenperiode.

Het resultaat

Het jaarrekeningresultaat is hoog en we vullen hiermee de taakstelling in belangrijke mate reeds in. Ook zien wij dat het resultaat in belangrijke mate wordt gedreven door overboekingen. Dit heeft ook een keerzijde. Onderliggend laat dat zien dat wij door een combinatie van factoren op verschillende beleidsterreinen tegen vertraging aanlopen.

Zoals uit onderstaande tabel blijkt, zien wij dat dit voor een belangrijk deel zit in de projectsubsidies. De opening van dit hoofdstuk schetst de complicerende factoren voor uitvoering in 2023 ingegeven vanuit de externe factoren: inflatie, personeelstekorten, stikstof. Dit betekent dat veel projecten een herziening of bijstelling nodig hadden. Ondanks gezamenlijke inzet lukt het niet altijd om het project conform planning uit te voeren. Als wij kijken naar overboekingen van budgetten waar ook rijksfinanciering tegenover staat (veelal SPUK's) zien wij regelmatig dat de regelingen pas laat beschikbaar of helder zijn vanuit het Rijk. Dit maakt de uitvoering uitdagend. De MGA1 regeling is hier een voorbeeld van. Uiteindelijk brengt dit een risico van onderbenutting van SPUK middelen met zich mee. Tot slot zijn het soms bewuste politieke keuzen waardoor beleid minder snel tot uitvoering komt, zoals het niet inzetten van het onteigeningsinstrument of specifieke aanvullende projecteisen. Dit geeft een beeld van de externe factoren.

Kijken naar de interne factoren zien wij ook dat er sprake is van druk op de organisatie. Naast de uitvoering van doorlopend beleid, zijn ook de beleidskaders uitgewerkt en zijn eerste stappen gezet in de uitvoering van het coalitie akkoord (de nieuwe ambities). Nu de rol van de Provincie steeds meer naar de uitvoerende kant schuift, verdient ook onze uitvoeringscapaciteit aandacht. Om deze reden is parallel aan de uitwerking van het coalitieakkoord tot beleidskaders gestart aan een proces om de uitvoeringsgerichtheid van de organisatie te versterken. Wij maken echt werk van de organisatieversterking langs de strategische hoofdlijnen: Mensen, werkprocessen/structuur en rolverdeling. Hierover wordt u als onderdeel van de voorjaarsnota nader geïnformeerd.

Een tweede interne factor is dat er meer aandacht nodig is voor realistische planningen. Met ingang van de Voorjaarsnota 2022 is gewerkt aan een realistischere begroting en meerjarenperspectief. Hiertoe zijn kosten die in hun aard structureel zijn, ook structureel verankerd in de begroting. Majeure projecten zijn opgenomen middels stelposten en risico's zijn in beeld gebracht. Dit in een nieuwe digitale cyclus waarin de aard van de rapportages méér inzicht moet geven in de voortgang. De volgende stap in dit proces is gezet bij het coalitieakkoord en de verwerking daarvan in de beleidskaders (middels doelenbomen) en in de Provinciale begroting. Ook de afspraken zijn verscherpt met een heldere financiële verordening. Hoewel we kunnen stellen dat een deel van deze maatregelen nu pas haar uitwerking kan laten zien (met de programma reserves en nieuwe beleidskaders), moeten we ook constateren dat er meer nodig is. Daartoe zijn ook een aantal concrete maatregelen opgenomen in het financieel kader: Een scherpe toets aan de voorkant op concreetheid en realisme van plannen én een continue monitoring en formeel vastgelegde verantwoording. Dit moet leiden tot betere ramingen en lagere onderbesteding. Ook richting uw staten zullen we in de verantwoording – ook in het kader van rechtmatigheid – inzichtelijk maken waar de uitvoering achter dreigt te lopen middels de indicatoren gekoppeld aan KTG zoals hierna beschreven.

In onderstaande tabel staan de belangrijkste verschillen met invloed op het resultaat samengevat, leidend tot het resultaat van € 110,14 mln. Dit betreft geen volledig vrij resultaat. Meer hierover in het financieel kader en resultaat 2023. Op basis van de gewijzigde Programmabegroting 2023 was een resultaat verwacht van € 17,58 mln. Het werkelijke resultaat bedraagt € 110,14 mln. In onderstaande tabel zijn de belangrijkste afwijkingen inzichtelijk gemaakt. (V = voordeel, N = nadeel). In de jaarrekening is een uitgebreide analyse opgenomen.

Belangrijkste verschillen met invloed op resultaat	Resultaat (x €1.000)	%	Effect op het jaarresultaat
Geraamd resultaat 2023	17.583	16%	V
Projectsubsidies	69.993	64%	V
Personele begroting	6.279	6%	V
Voorgaande dienstjaren	10.804	10%	V
Taakstelling € 50 mln. periode 2023-2027	-10.000	-9%	N
Dividenden campussen	3.279	3%	V
Meeropbrengsten rente	7.048	6%	V
Storting in de risicoreserve Financieel instrumentarium SIS	-6.159	-6%	N
Overige verschillen	11.348	10%	V
Jaarresultaat 2023	110.143	100%	V

Beleidskaders, doelenbomen, indicatoren en sturen op Kwaliteit, Tijd en Geld

Op de hoofdpagina treft u een dashboard aan met zowel het financiële resultaat alsmede de Kwaliteitsindicator over de behaalde resultaten.

In de programmaverantwoording vindt u de doelenbomen uit de begroting 2023 en de beleidskaders die hier aan ten grondslag liggen.

In de verantwoording over de beleidsproducten treft u een uitgebreide stoplichtenindicator aan op Kwaliteit, Tijd en Geld. Deze systematiek is gericht op bijsturing van onze maatregelen en middelen. Wij lichten deze kort toe.

	Groen	Oranje	Rood
Kwaliteit: wanneer zijn wij tevreden?	Het beoogde resultaat is volledig gehaald	Het beoogde resultaat is deels gerealiseerd	Het beoogde resultaat is niet gerealiseerd
Tijd: wanneer moet het resultaat behaald zijn?	Uitgevoerd conform planning	Planning is niet gehaald, een nieuwe einddatum is gesteld	Planning is niet gehaald. Er is geen verwachte einddatum.
Geld: wat heeft de maatregel gekost?	Er is sprake van:	Er is sprake van:	Er is sprake van:

-
• uitvoering binnen het vastgestelde budget en/ of kaders • geen bijsturing nodig	• onderbesteding > 10% van het budget, of • overschrijding < € 50.000 • er is bijsturing op budget nodig (overboekingsvoorstel)	• overschrijding > € 50.000, of • een financiële onrechtmatigheid die meetelt in de beoordeling • facultatief: er is bijsturing op het budget nodig.
-

Doelen en resultaten: meeste kwalitatieve resultaten zijn behaald

Onderstaande samenvatting geeft op hoofdlijnen de belangrijkste bijdragen aan de strategische doelen weer. Het dashboard op onze hoofdpagina laat zien dat de meeste van onze kwaliteitsindicatoren in de programma's op groen staan. Dat wil zeggen dat conform plan onze beoogde resultaten naar verwachting met tevredenheid zijn behaald. De belangrijkste uitzonderingen lichten wij kort toe.

Regionale economie

Binnen dit programma hebben wij in de periode 2019-2023 een belangrijke bijdrage geleverd aan onze doelstelling Limburg te transformeren tot een aantrekkelijke, duurzame en innovatieve kennis- en diensteneconomie. Met onze focus op het vergroten van de wendbaarheid en weerbaarheid van onze economie, hebben we ons laten leiden door twee maatschappelijke missies: 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!'. In 2023 hebben we bijgedragen aan een sterke Limburgse kenniseconomie die gezond, vernieuwend en duurzaam is. Dit hebben we gedaan door innovatie te stimuleren en de samenwerking tussen de Brightlands campussen, het MKB, onderwijs en andere actoren te bevorderen. Dit met speciale aandacht voor de transitieopgaven op gebieden als landbouw, gezondheid en energie. Via de LIOF programma's en communities hebben we ondernemers ondersteund bij het maken van bedrijfskeuzes. We hebben gewerkt aan een inclusieve samenleving waarin iedereen kan participeren in onderwijs en op de arbeidsmarkt, essentieel voor de sterke economische regio die Limburg wil zijn en om grote transitieopgaven zoals circulaire economie, energie, voeding, gezondheid en digitalisering te realiseren. We hebben gestreefd naar het te gelde maken van kennis door een goede wisselwerking tussen wetenschap, (hoger) beroepsonderwijs en het bedrijfsleven in Limburg te stimuleren. Onze inspanningen hebben geleid tot een groeiende gemeenschap van innovatieve bedrijven, onderwijsinstellingen en overheid, met directe en indirecte positieve effecten op werkgelegenheid en innovatie binnen onze economie.

Uit het dashboard blijkt dat 6 van de 9 beoogde resultaten groen scoren (gerealiseerd) en 3 oranje (deels gerealiseerd).

Bij het bouwen van een sterke kenniseconomie die gezond, vernieuwend en duurzaam is, zijn de verwachte resultaten achtergebleven bij de volgende producten:

- op het gebied van toerisme en recreatie (product 1.2.1.) zijn de beoogde resultaten achtergebleven op het gebied van samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven;
- ook bij innovatieve landbouw (product 1.2.2.) blijven de resultaten achter, met name veroorzaakt door het uitblijven van duidelijkheid en financiële middelen vanuit het Rijk.

Daarnaast is bij de doelstelling over beschikbaarheid van voldoende, juist geschoolde en wendbare werknemers bij het product 1.3.1. Arbeidsmarkt de beoogde structurele financiering van Servicepunten Grensoverschrijdende Arbeidsbemiddeling nog niet geregeld. Na verkenningen is de verdere uitwerking aan de partijen in het veld.

Cultuur en Maatschappij

Binnen dit programma heeft de Sociale Agenda zich gericht op het vergroten van zelfredzaamheid en samenredzaamheid van Limburgers in een kwetsbare positie en het verbeteren van hun participatie in de samenleving. Tegelijkertijd was de Veiligheidsagenda Limburg gericht op veilige en leefbare wijken en buurten in de stad en dorpen in het buitengebied. Met succes hebben we de Veiligheidsagenda afgerond, waarbij samenwerking met partners centraal stond. Cultuur, essentieel voor onze identiteit en sociale cohesie, hebben we toegankelijk gemaakt voor inwoners en bezoekers van Limburg, waarbij we het behoud en de versterking van de culturele basisinfrastructuur en de instandhouding van ons Limburgs cultureel erfgoed hebben ondersteund. Het laatste jaar van het beleidskader Sport 2020-2023, 'Limburg, Sport!' hebben we uitgevoerd waarmee we actief hebben bijgedragen aan de bevordering van sport in onze provincie.

Uit het dashboard blijkt dat bij alle 5 beleidsproducten de beoogde resultaten zijn gerealiseerd.

Regionale bereikbaarheid en OV

Binnen dit programma hebben we als concessieverlener voor het regionale openbaar vervoer in 2023 onze focus gehad op het centraal stellen van de reiziger, waarbij we gestreefd hebben naar een duurzaam, veilig en betrouwbaar OV-aanbod. Om Limburg en Nederland te verbinden met het duurzame Europese hogesnelheidsnetwerk, hebben we samen met partners gewerkt aan verbetering van internationale spoorverbindingen met Düsseldorf, Aken, Luik en Antwerpen als belangrijke stations. Samen met partners hebben we gewerkt aan slimme mobiliteitsoplossingen en logistiek om de ontwikkelingen in de mobiliteit in goede banen te leiden. In 2023 hebben we specifiek samengewerkt met regionale uitvoeringsorganisaties en programma's zoals SmartwayZ.NL en Goederenvervoercorridors, waarbij we bijvoorbeeld pilots voor beveiligd vrachtwagenparkeren hebben uitgewerkt.

Uit het dashboard blijkt dat 3 van de 6 beoogde resultaten naar tevredenheid zijn gerealiseerd en 3 deels. Dit betreft:

- product 3.1.1. Openbaar vervoer: Arriva is in 2023 geconfronteerd met veel rituitval als gevolg van hoog ziekteverzuim (oorzaak naweeën Covid) en personeelstekort. Dit leidde voor de (Limburgse) reiziger tot een onbetrouwbare dienstregeling;
- product 3.2.3. Verkeersveiligheid: helaas is het aantal verkeersslachtoffers gestegen (meting 2022);
- product 3.2.4. Weginfra: vanwege extreme prijsstijgingen is niet al het geprogrammeerde onderhoud uitgevoerd, waarbij op de uitgevoerde trajecten het kwaliteitsniveau BASIS is geborgd.

Ruimtelijke ontwikkeling

Binnen dit programma hebben we de leefomgeving en het vestigingsklimaat in kleine kernen, wijken en dorpen versterkt door te focussen op doorstroming, transformatie, betaalbaarheid en diverse woningtypes voor specifieke doelgroepen. Nieuwe woonvarianten, technologische innovaties en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen zijn benut om een prettige woon- en leefomgeving te creëren. Door aandacht voor bredere investeringsprogramma's hebben we, specifiek voor bewoners van de regio Parkstad, perspectief op werk en inkomen gerealiseerd wat heeft bijgedragen aan de aantrekkelijkheid van de regio om in te wonen, werken en leven. Onze ambitie was 'de juiste woning, op de juiste plek, op het juiste moment' beschikbaar te maken. We hebben samen met partners gewerkt aan een voortreffelijke woon- en leefomgeving waar mensen zich prettig voelen. In lijn met de Provinciale Omgevingsvisie hebben we ingezet op een sociale, gezonde, veilige en duurzame leefomgeving, waarbij we als

gebiedsautoriteit samenwerkten aan grote nationale opgaven. In 2023 hebben we ook verder gewerkt aan de waterveiligheidsopgave langs de Maas, met focus op het versterken van ruimtelijke kwaliteit in hoogwaterprojecten, het versterken van de toepassing van maatwerk en innovatieve oplossingen bij dijkversterkingen, het bijdragen aan de ontwikkeling van het programma Integraal Riviermanagement en het Deltaprogramma Maas én het voldoen aan onze wettelijke taken.

In dit programma zijn alle beoogde resultaten naar tevredenheid gerealiseerd.

Milieu, energie en klimaat

Binnen dit programma hebben we samen met het MKB, Brightlands campussen, onderwijs- en kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden gewerkt aan versterking van het Limburgs innovatie ecosysteem als basis voor toepassing van circulariteit in de (chemie)industrie, de bouw-, de afval- en land- en tuinbouwsector.

In samenwerking met inwoners, instellingen en bedrijfsleven hebben we gewerkt aan een innovatieve en structuurversterkende energietransitie en een passende energiemix voor Limburg. Dit omvatte besparen, vergroenen en duurzaam opwekken van energie. Grootschalige opwek hebben we via ons partnerschap in de RES'sen vormgegeven.

We hebben ingezet op een veilig, duurzaam en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond om zodoende optimaal bij te dragen aan maatschappelijke opgaven zoals energietransitie en klimaatadaptatie.

In het belang van de Limburgse leefomgevingskwaliteit hebben wij onze wettelijke taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uitgevoerd conform het VTH-uitvoeringsprogramma 2023, grotendeels binnen de daarvoor geldende termijnen en gecoördineerd met de Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD).

We hebben geïnvesteerd in een veilige en gezonde leefomgeving, waarbij wettelijke grenswaarden werden gerespecteerd en continu werd gewerkt aan verbetering van het leefmilieu, ter voorkoming van negatieve effecten op toekomstige generaties.

In dit programma zijn alle beoogde resultaten naar tevredenheid gerealiseerd.

Landelijk gebied

Binnen dit programma hebben we gewerkt aan behoud en, waar nodig, herstel van de biodiversiteit door een natuur inclusieve samenleving en een transitie van het landelijk gebied. Daarnaast hebben we bijgedragen aan het behouden en versterken van de kenmerkende kwaliteiten en afwisseling van het Limburgse landschap in samenhang met urgente ruimtelijke opgaven en transities. En we hebben ons gericht op het realiseren van een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem dat kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water van goede kwaliteit.

Uit het dashboard blijkt dat van de 4 beoogde resultaten er twee naar tevredenheid zijn gerealiseerd. Dit geldt echter niet voor het Landelijk gebied (product 6.1.1.). Uitbreiding van het areaal natuur dat onder gesubsidieerd natuurbeheer wordt gebracht is op dit moment beperkt mogelijk, omdat de Natuurpact-afspraken met het Rijk geen rekening houden met bestaande natuur die nog niet onder het Subsidiestelsel Natuur een Landschap valt. Wij voeren overleg met het Rijk over aanvullende financiering van het natuurbeheer, mede in verband met de gestegen kosten daarvan. Ook het product stikstof (6.1.2) heeft nog niet tot volledige tevredenheid geleid. De realisatie van de ontwikkelopgave Natuur is de afgelopen jaren gestagneerd. De complexiteit en de ontwikkelingen op de grondmarkt, de onzekerheid voor ondernemers in het stikstofdossier en het ontbreken van courante ruilgronden maakt dat realisatie lastig is. Dit hangt ook samen met de landelijke politieke ontwikkelingen. We hebben daarom ingezet op het vergroten van het contingent ruilgrond, en hebben in het kader van de aanpak stikstof gronden gekocht van bedrijven die meedoen aan stoppersregelingen. De inrichting van gronden is versneld opgepakt.

Kwaliteit openbaar bestuur

Binnen dit programma hebben we de bestuurlijke opgaven doelgericht, kostenbewust en transparant vanuit een actieve opstelling van eigen kracht en vanuit een grensoverschrijdend en internationaal perspectief gerealiseerd.

In dit programma zijn alle beoogde resultaten naar tevredenheid gerealiseerd.

Veel oranje Geld-indicatoren door onderbesteding

Het financiële resultaat is grotendeels het gevolg van onderbesteding. En dit zien we terug in de verantwoording op de variabele Geld bij vele producten. Deze variabele is toegepast op alle producten van de beleidsprogramma's. Van de 38 producten scoren er 4 groen, 32 oranje en 2 rood.

Kenmerkend voor de oranje indicator is dat er bijsturing plaats vindt. Dit gebeurt in de vorm van overboekingsvoorstellen. Deze zijn terug te vinden in het onderdeel "Doorwerking naar 2024-2027".

De rode indicatoren hebben betrekking op:

- een overschrijding van € 0,43 mln. op provinciale wegen (product 324) als gevolg van hogere kosten verhardingen.;
- een overschrijding van € 0,17 mln. bij Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie (product 712) door hogere stortingen in de voorziening APPA als gevolg van de autonome renteontwikkelingen en indexaties.

Beide overschrijdingen hebben echter niet geleid tot een overschrijding van de programmabudgetten en worden daarom niet als een onrechtmatigheid gezien. Wij merken op dat in de programmabegroting 2024 financiële ruimte is vrijgemaakt voor de nieuwe Nota kapitaalgoederen waarmee de hogere kosten van onderhoud gedekt kunnen worden. Voor wat betreft de voorziening APPA zal, indien nodig, bij de Voorjaarsnota 2024 een voorstel volgen om het budget op de noodzakelijke hoogte te brengen.

Verder merken wij de overschrijding van lasten op bij programma 4 Ruimtelijke ontwikkeling van € 11,05 mln. De belangrijkste reden is een afwaardering van gronden op het project Ooijen-Wanssum. Deze worden echter volledig gedekt uit de bestemmingsreserve.

Op hoofdlijnen zien wij twee belangrijke oorzaken voor onderbesteding:

- toename van specifieke uitkeringen. Omdat lasten gedekt worden uit de inkomsten van het Rijk hebben deze geen invloed op het resultaat, maar leiden ze wel tot onderbesteding.
- een cumulatie van meerjarige projectsubsidies. Deze beïnvloeden het financiële resultaat. Zo bedraagt de optelsom van doorgeschoven verplichtingen ultimo 2023 bijna € 70 mln. en verklaart dit een belangrijk deel van de totstandkoming van het resultaat. Een resultaat dat niet vrij te besteden is en daarmee het beeld vertroebeld.

Voor bovenstaande geldstromen en de juiste lastneming in het betreffende jaar zijn wij sterk afhankelijk van informatie van buiten de organisatie. En veel van deze informatie komt pas ultimo boekjaar beschikbaar of erna, waarbij bijstelling van de begroting niet meer mogelijk is. Dit geeft ook aanleiding tot extra financiële sturing, waarover later meer.

Financieel kader en resultaat 2023

Inleiding

In dit financieel kader zijn het resultaat 2023, de bestemming ervan en de uiteenzetting van de financiële positie samengebracht. Ook geven wij inzicht in de stand van zaken rondom de taakstelling. Een andere belangrijke ontwikkeling is de invoering van nieuwe regels rondom rechtmatigheid en de verantwoording erover. Dit vraagt op onderdelen om extra financiële sturing.

Wij merken op dat deze Jaarstukken 2023 er anders uitzien dan 2022. Met ingang van de begroting 2023 is de programma-indeling teruggebracht van 19 programma's naar 8. Ook zijn het de eerste digitale jaarstukken.

Resultaat 2023 en bestemming: de taakstelling heeft prioriteit

Het boekjaar 2023 kent een financieel resultaat van € 110,14 mln. Na aftrek van het resultaat dat nodig is voor de overboekingsvoorstellen (€ 77,17 mln.) resteert een vrij te bestemmen resultaat van € 32,97 mln.

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties van het Statenvoorstel inzichtelijk gemaakt.

- De overboekingsvoorstellen om bestaand beleid en lopende verplichtingen af te ronden of te continueren (€ 77,17 mln.);
- De bijdrage aan het project Vierwaarden inzake de financiering rondom het verplaatsen van de jachthaven Venlo € 2,50 mln.;
- Investeringsagenda Noord-Limburg € 1,75 mln.;
- Reservering aanvullende intensiveringsmiddelen € 2,00 mln. in lijn met G-24-014 Statenvoorstel beleidskader Perspectief voor het Landelijk Gebied, brief GS van 20-2-2024 (GS DOC-00618708);
- Reservering aanvullende intensiveringsmiddelen € 1,60 mln. voor het project "uitvoeringskracht gemeenten", in lijn met G-24-008 Statenvoorstel Beleidskader Provincie Midden in de Samenleving, brief GS van 20-2-2024 (GS DOC-00618120).
- Reservering restantbudget € 1,08 mln. voor het branding van het Brightlands merk

Na verwerking van de bestuurlijke toezeggingen en claims wordt in lijn met het coalitieakkoord prioriteit gegeven aan de invulling van de generieke taakstelling. De bijdrage aan de taakstelling vanuit het resultaat bedraagt € 24,04 mln.

Resultaat en bestemming (x € 1.000)	
Jaarresultaat 2023	110.143
Voorstel tot bestemming van het resultaat	
Dekking van overboekingsvoorstellen	77.174
Saldo vrij te bestemmen resultaat	32.969
<i>Aanvullend voorstel:</i>	
Project Vierwaarden: financiering verplaatsen jachthaven Venlo	2.500
Investeringsagenda Noord-Limburg	1.750
Reservering aanvullende intensiveringsmiddelen perspectief voor het landelijk gebied	2.000
Reservering aanvullende intensiveringsmiddelen project uitvoeringskracht gemeenten	1.600
Reservering restant budget voor branding Brightlands merk	1.083
Prioriteit taakstelling € 50 mln.	24.036
Resultaat na voorstel tot bestemming	0

Taakstelling op koers: van € 50 mln. naar ruim € 15,96 mln.

In de periode 2023-2027 is als gevolg van de vastgestelde Najaarsnota 2023 en Programmabegroting 2024-2027 een taakstelling van € 50 mln. opgenomen, geleidelijk verdeeld over deze 5 jaren.

Bij het voorstel tot bestemming van het resultaat wordt voorrang gegeven aan het realiseren van de taakstelling. Het coalitieakkoord 2023-2027 vormt hierbij het uitgangspunt (zie onderstaand citaat p99).

“Aanvullende financiële ruimte door meevallers wordt op integrale afwegingsmomenten (begroting, voorjaarsnota, najaarsnota, jaarstukken) met instemming PS (resultaat bestemming) met voorrang ingezet voor de in te vullen taakstelling, vervolgens bij voorkeur toegevoegd aan de immunisatiereserve en enkel bij uitzondering ingezet om nieuw/aanvullend beleid te formuleren”

Voor 2023 geldt dat deze 1e € 10 mln. niet geconcretiseerd was en daarmee een min-post op het financiële resultaat heeft gevormd. Door de meevallers in de jaarrekening is deze taakstelling ruimschoots gecompenseerd. Feitelijk is minder uitgegeven en is dit deel van de taakstelling ingevuld. Aangevuld met het voorstel van bijna € 24, 04 mln. resteert er voor de periode 2024-2027 een bedrag van € 15,96 mln. oftewel 32 % van de taakstelling. Ruim 2/3 deel (€ 34,04 mln.) wordt in lijn met het voorstel dus gerealiseerd en daarmee ligt de taakstelling op koers.

In de Voorjaarsnota 2024 volgen nieuwe voorstellen voor verdere invulling van de taakstelling.

	x € 1.000	%
Stand van zaken taakstelling		
Taakstelling 2023-2027	50.000	100%
Onderdeel van het rekeningresultaat 2023	10.000	20%
Voorstel bestemming resultaat 2023	24.036	48%
Gerealiseerd	34.036	68%
Restant taakstelling	15.964	32%

Meerjarig perspectief: financieel gezond maar druk op meerjarige exploitatieruimte en een toename van risico's

Zoals eerder gesteld, is de jaarrekening 2023 structureel sluitend en beschikt de Provincie over een gezonde vermogenspositie. Ook beschikt de provincie over een aanzienlijke onbenutte belastingcapaciteit (€ 65 mln. in 2023, € 79 mln. in 2024) en een gezond weerstandsvermogen. Het meerjarige vooruitzicht laat echter een minder gunstig beeld zien, hetgeen bekend staat als de nieuwe financiële werkelijkheid: teruglopende begrotingsruimte terwijl er nog grote opgaven en ambities liggen. Wij zien daarnaast dat onze financiële risico's zijn gestegen. Dit is vooral het gevolg van de herijking van het provinciefonds. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt inzicht gegeven in het totale risicoprofiel en de mogelijkheden om deze risico's op te vangen.

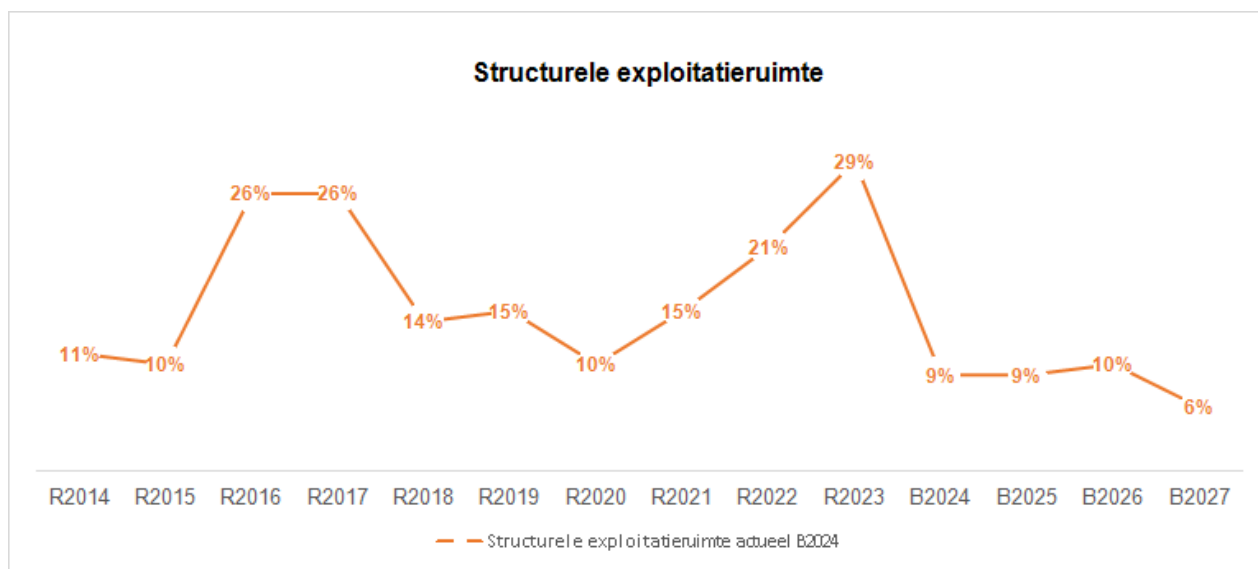
Met behulp van de belangrijkste BBV-kengetallen wordt het resultaat 2023 geplaatst in de context van de meerjarige ontwikkelingen, waarbij aansluiting is gemaakt met de Programmabegroting 2024 en bijhorende meerjarenraming. Met als doel het financieel inzicht te vergroten. Op het moment van het

opstellen van deze jaarstukken bevinden de nieuwe beleidskaders zich in de besluitvormingsfase. Aan de hand van de Financiële verordening wordt aan de voorkant strakker financieel gestuurd op de concreetheid en onderbouwing van de financiële ramingen. Het gevolg is dat er op dit moment weinig veranderingen zijn ten opzichte van de Programmabegroting 2024 en de bijhorende meerjarenraming.

Structurele exploitatieruimte daalt op termijn

In dit kengetal komt tot uitdrukking of de Provincie over voldoende structurele baten beschikt om de structurele lasten te dekken. Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte de Provincie heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit percentage negatief is, betekent het dat het structurele deel van de baten onvoldoende ruimte biedt om de structurele lasten te blijven dragen. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de financieringslasten) te dekken. Een cijfer van rond de nul (tussen - 0,4 en 0,4) betekent dat structurele baten en lasten min of meer in evenwicht zijn.

Uit de cijfers blijkt dat de Jaarstukken 2023 structureel in evenwicht zijn. De dalende trend vanaf 2023 kenmerkt zich door het structureel opnemen van enkele begrotingsposten, zoals vastgesteld bij de Programmabegroting 2023. Vanaf 2026 zijn de effecten zichtbaar van het zogenaamde ravijn in het Provinciefonds, waarbij het Rijk haar uitgaven niet structureel heeft doorgeraamd. Een extra risico daarbij is het nog niet afgeronde proces van herijking van het Provinciefonds. Dit is nog niet financieel vertaald. De daling in de meerjarenraming ligt in lijn met eerdere verwachtingen. Uit de grafiek blijkt een stijging naar ultimo 2023, waarna een daling wordt ingezet. De stijging in 2023 kan worden verklaard uit de voorgeschreven berekenwijze, waarbij ook het resultaat 2023 is betrokken. Ook in 2022 was er sprake van een groot rekeningresultaat. Dit vertekent het beeld enigszins.

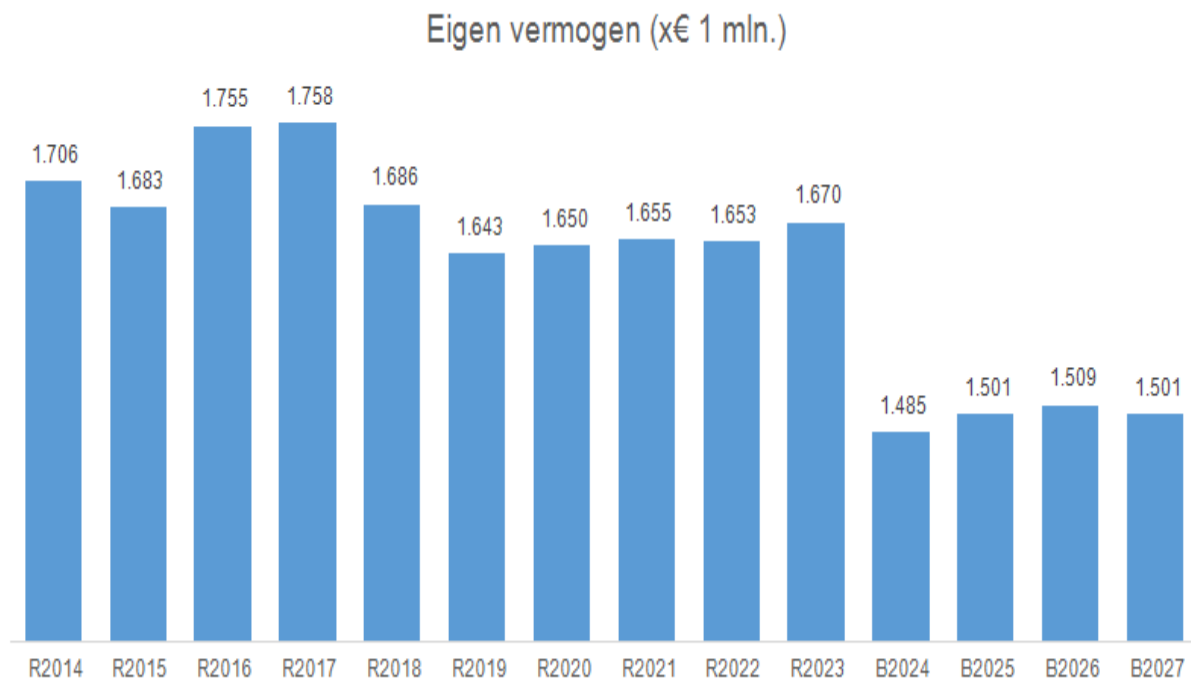

Eigen vermogen: daling van '23 naar '24 door overboekingen

Het provinciale eigen vermogen bedraagt ultimo 2023 € 1,67 mld. Meerjarig laat de ontwikkeling van het eigen vermogen een scherpe daling zien vanaf 2024, waarna het beeld stabiliseert. De voorziene daling wordt veroorzaakt door inzet van de egaliserende reserves als dekking van de overboekingsvoorstellen en

in lijn met het voorstel bestemming resultaat 2023, de vastgestelde Programmabegroting 2024 en bijhorende meerjarenraming. De gepresenteerde standen zijn ultimo boekjaar. In de jaarrekening is een specificatie opgenomen van het eigen vermogen. Hieruit blijkt dat het merendeel van deze reserves beklemd is en daarmee niet vrij besteedbaar. Wij merken ook op dat het gepresenteerde meerjarige perspectief gunstiger uitziet dan zich uiteindelijk zal manifesteren. Zo zijn er ter uitvoering van het coalitieakkoord 2023-2027 programmareserves gevormd die nog nauwelijks tot inzet hebben geleid. De verwachting is dat onze vermogenspositie daarmee meer dan € 200 mln. lager zal uitkomen. Tenzij deze wordt aangevuld met gunstige jaarrekeningresultaten in de toekomst.

Een solide vermogenspositie is uiteraard gunstig, maar vertelt niet het hele verhaal. Wij merken op dat van deze vermogenspositie een deel een vrij karakter heeft (€ 857 mln.). Dit wordt beschouwd als incidentele weerstandscapaciteit. Onze structurele weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheid tot belastingverhoging (onbenutte belastingcapaciteit) In de paragraaf weerstandsvermogen wordt onze totale weerstandscapaciteit afgewogen tegen de risico's die wij lopen. Ook dit geeft een gunstig beeld.

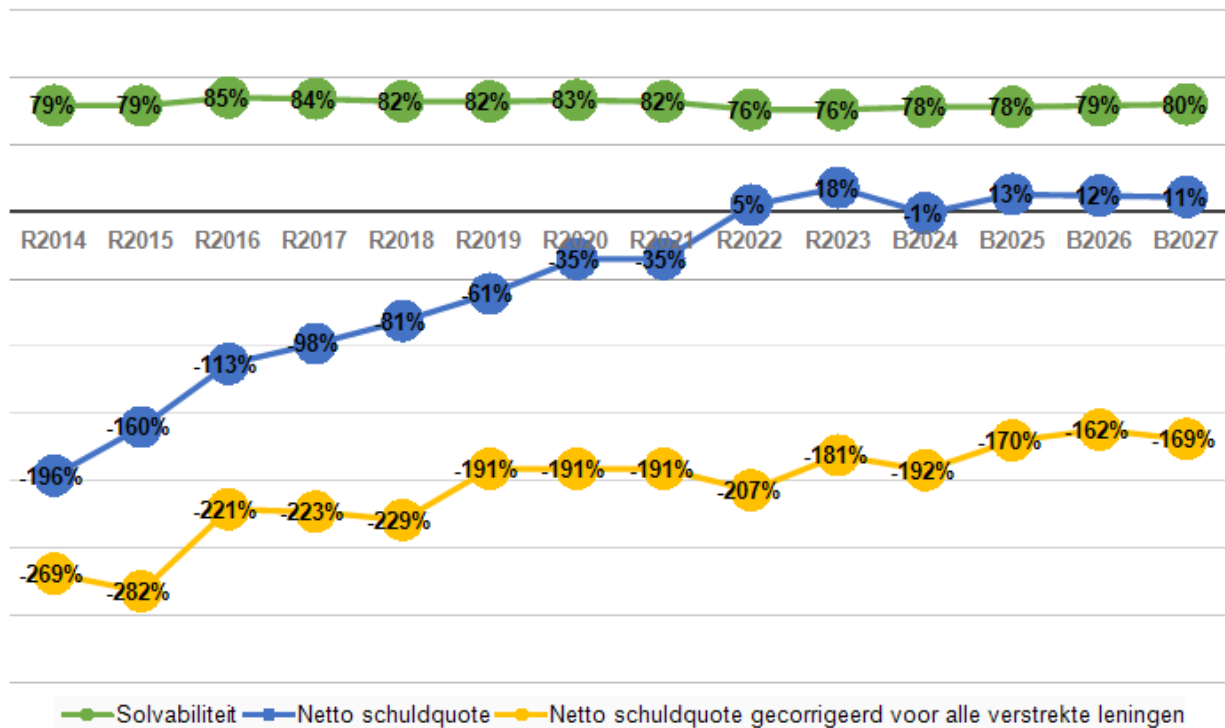
Solvabiliteit en schulden: gunstige positie loopt geleidelijk terug

Naast het eigen vermogen speelt ook de ontwikkeling van solvabiliteit en schuldpositie een belangrijke rol voor het inzicht in de financiële positie. Onderstaande grafiek laat de meerjarige ontwikkeling zien van deze ratio's.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de Provincie Limburg in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen en de totale balansomvang weer. Hoe hoger het percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de Provincie. Uit de meerjarige ontwikkeling van deze ratio blijkt dat deze ratio een stabiel beeld geeft over de periode 2014-2027.

De netto-schuldquote geeft inzicht in het niveau van de provinciale schuldenlast ten opzichte van het totaal van de baten. Het geeft daarmee een indicatie van het beslag dat de financieringslasten op de exploitatie leggen en daarmee op de vrije ruimte van de exploitatiebegroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de schuldquote. Bij een negatieve schuldquote heeft de Provincie meer vorderingen dan schulden. De teruglopende reeks is het gevolg van inzet van financieringsmiddelen voor uitvoering van de vigerende provinciale beleidskaders en investeringsagenda's. De gunstige financieringspositie loopt daarmee geleidelijk terug. Op de langere termijn kan dit betekenen dat de rentegevoeligheid gaat toenemen indien vreemd vermogen moet worden aangetrokken. In de nu voorliggende jaarrekening zien we nog de voordelige effecten van de gunstige financieringspositie. Uit de resultaatanalyse is gebleken dat de renteinkomsten in 2023 ruim € 7 mln. hoger zijn dan begroot, als gevolg van de gunstige renteontwikkelingen op de kapitaalmarkt en het gevoerde treasurybeleid.

Ontwikkeling schuld- en solvabiliteitkengetallen

Nieuwe regels rondom rechtmatigheid: een moeizaam proces

Met ingang van het verslagjaar 2023 wordt de verantwoordelijkheid van GS voor de rechtmatigheid benadrukt doordat GS een verantwoording -als onderdeel van de jaarrekening- over rechtmatigheid heeft afgegeven in plaats van de accountant. Dit via een verplicht model.

De norm is: alle rechtmatigheidsafwijkingen boven de verantwoordingsgrens worden in deze rechtmatigheidsverantwoording benoemd. Het college geeft in de paragraaf bedrijfsvoering een toelichting op de afwijkingen en welke maatregelen worden genomen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen. De accountant geeft een getrouwheidsoordeel af over de jaarrekening waar de rechtmatigheidsverantwoording (en degelijke onderbouwing c.q. totstandkoming hiervan) onderdeel van uitmaakt.

In de laatste decembercirculaire voor zowel het gemeente- als provinciefonds is aangekondigd dat de jaarrekening 2023 een rechtmatigheidsverantwoording zou moeten bevatten.

De verwachting was dat de wijzigingen in het BBV en BADO in het voorjaar 2024 in het Staatsblad gepubliceerd zouden worden. In het wetgevingstraject is overleg tussen de minister van BZK en de Algemene Rekenkamer (AR) voorgeschreven. Hierbij heeft de AR fundamentele bezwaren geuit tegen de genoemde wijzigingen in het BBV en BADO. Dit heeft te maken met afwijkende normeringen tussen de rijksoverheid enerzijds en de lagere overheden anderzijds. Verder overleg tussen het ministerie van BZK en de Algemene Rekenkamer is daarom noodzakelijk. Dit zorgt voor een langlopend en moeizaam proces. De nieuwe regels kennen hun oorsprong in 2014. Toen bracht de commissie Depla al het rapport 'Vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten' uit.

De vertraging heeft tot gevolg dat:

- gemeenten en provincies opgeroepen zijn om een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening, conform de aangepaste verordeningen en de afspraken die hierover door vertegenwoordigende organen met het bestuur gemaakt zijn;
- de accountantscontrole over het verslagjaar 2023 zal leiden tot een oordeel over de rechtmatigheid van alle baten, lasten en balansmutaties. De vorm van het oordeel is nog afhankelijk van verder overleg, namelijk of:
 - o indirect via een getrouwheidsoordeel over de rechtmatigheidsverantwoording;
 - o direct via een rechtmatigheidsoordeel zoals voorgaande jaren.

De Provincie Limburg heeft in deze jaarstukken gehandeld in lijn met bovenstaande uitgangspunten, zoals genoemd in denieuwsbrief (IBI nr. 120) van het Rijk.

De nieuwe regels rondom rechtmatigheid hebben in deze jaarstukken geleid tot een verplichte verklaring van het college over rechtmatigheid in de provinciale jaarrekening. Het college verklaart hierin dat is voldaan aan de normen met betrekking tot rechtmatigheid. Er zijn geen afwijkingen geconstateerd.

Tijdigheid

Het begrip tijdigheid speelt in de nieuwe rechtmatigheidsverantwoording een belangrijke rol bij zowel overbestedingen als onderbestedingen, waarbij de vraag aan de orde is of uw Staten tijdig zijn geïnformeerd over relevante afwijkingen. De nieuwe regels rondom deze tijdigheid zijn in november 2023 geïntroduceerd. In dat kader is binnen de reguliere planning en control (p&c) cyclus geen moment meer geweest om uw Staten te informeren over de onderbesteding van lasten en de over-of onderbestedingen van baten in deze jaarstukken 2023. Toch zien wij de onderbesteding als een belangrijk aandachtspunt. In deze jaarstukken is onderbesteding op onze beleidsproducten bij de verantwoording van Kwaliteit, Tijd en Geld zichtbaar gemaakt door middel van een oranje indicator. De indicator kleurt niet alleen oranje of rood bij forse overschrijdingen, maar ook oranje bij onderschrijdingen groter dan 10% en als deze onderschrijding zorgt voor een bijsturingsmaatregel in de vorm van een overboekingsvoorstel.

Aanvullende financiële sturingsmaatregelen zijn nodig

Alhoewel onderbesteding een terugkerend fenomeen is en er organisatorisch aandacht is gevraagd om deze onderbesteding terug te dringen, zien wij aandachtspunten voor verbetering. Deze is niet alleen gedreven door de nieuwe regels rondom rechtmatigheid, maar ook door verbetering van de kwaliteit van stuurinformatie. Voor het financieel deel is daarbij al hard gewerkt aan systemen, automatisering en digitalisering waarvan de effecten deels zichtbaar zijn in bijvoorbeeld deze eerste digitale jaarstukken. Aanvullend hierop en in lijn met de in 2023 geactualiseerde financiële verordening nemen wij de volgende maatregelen:

Sturing aan de voorkant

- bij de budgetaanvraag worden de voorstellen op concreetheid getoetst in lijn met de Financiële verordening. De Provincie Limburg is in algemene zin vaak één van de spelers in het veld bij het realiseren van maatschappelijke opgaven. Dit compliceert de programmeerbaarheid van budgetten. Wij sturen bij de nieuwe beleidskaders in 2024 nu financieel strakker op de programmabudgetten. Middelen komen niet meer vrij op basis van ambities, maar op basis van concreetheid van de transacties die wij willen aangaan volgend uit de beleidsplannen en de keuze van de financiële instrumenten. Dit zien we ook terug in de beperkte inzet van nieuwe middelen die aan PS ter goedkeuring wordt voorgelegd via de begrotingswijzigingen bij de beleidskaders. Ambities zijn mooi, maar pas realistisch als duidelijk is waarvoor, hoe en wanneer de middelen worden besteed.

Sturing tijdens het proces

- interne monitoring wordt versterkt, waarbij er een toetsbaar audit trail ontstaat. Hiermee kan worden aangetoond dat het provinciale bestuur tijdig wordt geïnformeerd over de bestedingen en de begroting hierop tijdig kan worden bijgestuurd in de reguliere planning en control cyclus;
- bij de in 2024 verwachte evaluatie van de Financiële verordening 2023 zal ook het recent opgenomen artikel rondom lastneming van meerjarige projectsubsidies worden geëvalueerd en worden gezocht naar mogelijkheden om onze externe monitoring van prestaties bij de ontvangers te verbeteren danwel de financiering/bevoorschotting hierop aan te passen. En deze vervolgens door te vertalen naar de provinciale p&c cyclus. Ook de specifieke uitkeringen zullen hierin worden betrokken. Gelet op de afhankelijkheid van derden is dat geen makkelijke klus. Hier ligt echter ook een van de belangrijkste oorzaken van de jaarlijks terugkerende majeure onderbesteding.

Verantwoording

- In de paragraaf Bedrijfsvoering van de provinciale begroting en jaarstukken zal worden gerapporteerd over de voortgang van deze maatregelen.

1. Regionale economie

Regionale economie

Provincies zijn in Nederland verantwoordelijk voor regionaal economisch beleid. Provincies dragen eraan bij dat Nederland een van de meest innovatieve en concurrerende economieën ter wereld is. Provincie Limburg ontwikkelt daartoe doorlopend eigen beleid en neemt deel aan het LIOF als Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM). Het economisch beleid was in de periode 2019-2023 met name gericht op het stimuleren van innovaties in het midden- en kleinbedrijf (MKB) en sterke sectoren in Limburg zoals agri, logistiek en toerisme. Met behulp van Europese structuurfondsen investeerde en investeert de Provincie in de verbinding en kruisbestuiving tussen sectoren, clusters, regio's en technologiedomeinen. In Limburg zijn er de Brightlands campussen in Heerlen, Maastricht, Sittard-Geleen en Venlo. Ondernemers, onderzoekers en overheden werken hier samen aan de producten en diensten van morgen. De Provincie Limburg is als investeerder, lobbyist en verbinder betrokken bij de Brightlands Campussen. Onze missiegedreven economische agenda en onze regionale innovatiestrategie (RIS3) hebben het perspectief geboden om vanuit de toenemende innovatiekracht van onze Brightlands Campussen te bewegen naar duurzame economische groei. De weerbaarheid en wendbaarheid van de regionale economie versterken door vanuit onze innovatiekracht in te spelen op de transitie in de samenleving. Onze missies 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!' zijn de drivers geweest achter ons beleid in de afgelopen periode.

Onze beleidskaders 2019-2023

- Missiegedreven Economisch Beleidskader
- Koers naar de Toekomst

Wat hebben we bereikt?

1.1. Een attractieve, duurzame en innovatieve kennis- en diensteneconomie

Limburg heeft in de periode 2019-2023 gestreefd naar een attractieve, duurzame en innovatieve kennis- en diensteneconomie. Een economie, die bestendig is geëquipeerd voor de vestiging en groei van nieuwe en bestaande ondernemingen. In het Missiegedreven Economisch Beleidskader hebben wij een visie voor een gezonde Limburgse economie op de middellange termijn gepresenteerd. In de kern beoogt het kader om het aanpassingsvermogen van de regionale economie te versterken op veranderingen die steeds sneller op ons afkomen (transities). Kortom: we hebben ingezet op de vergroting van de wendbaarheid en weerbaarheid van onze economie. En dat hebben we gedaan met twee maatschappelijke missies als stip op de horizon. Onze missies: 'Limburg maakt gezond!' en 'Limburg maakt energiek!' bepaalden onze koers.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1.1.1. Economische samenwerking, acquisitie en LIOF: netwerken, financiering en groei van bedrijvigheid

Omschrijving

Economische samenwerking

Met als doel de doorontwikkeling naar een attractieve en duurzame kennis- en diensteneconomie met voldoende ruimte voor innovatie en ondernemerschap, was en is het essentieel om de krachten met stakeholders te blijven bundelen ten behoeve van de verdere ondersteuning en ontwikkeling van goede projecten. Samenwerking moet uiteindelijk resulteren in succesvolle projecten en business cases, die aanspraak kunnen maken op financiering van Rijksoverheid of Europa. In 2023 zijn we daarom verder gegaan met onze proactieve aanpak van projectontwikkeling.

LIOF

LIOF was, is en blijft de voornaamste uitvoeringsorganisatie van het provinciaal economisch beleid. Ter uitvoering van de economische beleidskaders heeft LIOF een meerjarig integraal MKB-innovatieprogramma opgesteld, Limburg Toekomstbestendig. De uitvoering hiervan vindt plaats in de periode 2020-2025. In het programma zijn concrete doelen en resultaten opgenomen. LIOF biedt op het gebied van MKB-financiering meerdere faciliteiten aan, waaronder specifiek in opdracht van de Provincie; het Limburg Business Development Fund (LBDF) en MKB-Leningenfonds (MKBL). Daarnaast kent Limburg sinds 1 april 2022 het Limburg Start up Capital Fund (LSCF).

Acquisitie

In het streven naar een attractieve, duurzame en innovatieve kennis- en diensteneconomie draagt de komst van nieuwe bedrijveninnovatie én uitbreiding/groei van gevestigde bedrijven bij aan de noodzakelijke dynamiek in de economische structuur en de maatschappelijke uitdagingen waar Limburg voor staat, zoals verwoord in het MEB. Nieuwe investeringen en het aantrekken en verankeren van bedrijven hebben bijgedragen en dragen nog steeds bij aan de werkgelegenheid en versterking van ons vestigingsklimaat. Door coördinatie van het acquisitieproces en versterking van de proactieve acquisitie door onze partners wordt effectiever en efficiënter ingezet op groei van bedrijvigheid in Limburg. De samenwerking binnen het convenant Acquisitie in Limburg, tussen de zeven grote stedelijke Gemeenten (Maastricht, Heerlen, Sittard-Geleen, Roermond, Weert, Venlo en Venray), LIOF, en de Provincie alsmede overleg met de campusorganisaties heeft gezorgd een consistente aanpak van het acquisitieproces. De regie en coördinatie van het proces rondom de strategische acquisitiedossiers ligt bij de Provincie. LIOF is verantwoordelijk voor de uitvoering van het proces en de relatie met het Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA).

Rol Provincie: *aanjager, financier, ondersteuner, partner*

Samenvatting

Onze inspanningen en investeringen zijn gericht op uiteindelijk profijt voor de ondernemende en werkende Limburger. We maken daarbij gebruik van het bij LIOF in uitvoering zijnde (innovatie-)instrumentarium alsmede de start-up en scale-up programma's welke eveneens worden uitgevoerd door LIOF. Innovaties, en de kennis die daaruit voortvloeit, vinden hun weg in het MKB en daarmee de arbeidsmarkt in Limburg.

De inzet op een innovatieve regio zorgt voor een attractief vestigingsklimaat.

Kwaliteit

1. Er liggen goede projectaanvragen voor nationale / Europese cofinanciering, die voortkomen uit de 1-op-1 adviesgesprekken die plaats hebben gevonden om projecten op te werken. Binnen de Europese programma's, Interreg en OPZuid zijn er 125 projecten goedgekeurd verdeeld over de verschillende regio's waarin Limburgse partners een rol hebben. Daarmee is langdurige samenwerking opgezet, gericht op de transities waar Limburg voor staat.
2. De door LIOF uitgevoerde fondsen zijn uitgevoerd conform fondsplannen.
3. De LIOF-programma's Limburg Toekomstbestendig en LimburgToerisme zijn uitgevoerd conform plan. Limburg Toekomstbestendig heeft tot op heden in totaal 108 projecten opgeleverd onderverdeeld naar de verschillende thema's circulariteit, digitalisering, gezondheid en energie. De transities waarop wij als Provincie Limburg graag onze inzet tonen.
4. Het Convenant Acquisitie in Limburg is geëvalueerd, positief beoordeeld door alle partners en verlengd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Punten 1 t/m 3 hebben een meerjarige doorlooptijd. Punt 4 is per 1 februari 2023 gerealiseerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Economische Samenwerking, Acquisitie en LIOF zijn de lasten begroot op € 8,67 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 5,74 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 2,93 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Lagere afroep knelpuntenfonds € 1,04 mln. Van deze niet bestede middelen wordt € 0,94 mln. toegevoegd aan de hiervoor bestemde reserve knelpunten economisch beleid. De overige middelen worden overgeboekt en ingezet in 2024.
- Procesmiddelen Einstein Telescoop € 1,92 mln. Voor de voorbereiding van de propositie / bidboek ten behoeve van de kandidatuur van de Einstein Telescoop (ET) zijn procesmiddelen beschikbaar gesteld. Omdat dit proces doorloopt naar 2024 worden de niet-bestede middelen overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

1.1.2. MKB, Logistiek en Industrie: blijvend innoveren, ontwikkelen verdienmodellen en verduurzaming

Omschrijving

MKB

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) is nog altijd de banenmotor van de Limburgse economie en heeft een belangrijke rol als plek waar toepassing van nieuw ontwikkelde kennis plaatsvindt. Het MKB vervult ook een essentiële rol als werkgever, innovator, en als samenwerkingspartner voor grote bedrijven, overheden en onderwijs/kennis voor het realiseren van maatschappelijke opgaven. Belangrijke uitdaging blijft, er voor te zorgen dat het bedrijfsleven innovatief blijft. Bij de ondersteuning van het MKB bij vernieuwing en innovatie hebben meerdere partijen nog steeds een rol, zoals LIOF, de Brightlands campusorganisaties en de onderwijsinstellingen.

Logistiek

Logistiek is een belangrijke sector die ook voor veel werkgelegenheid zorgt in Limburg. Om de concurrentiepositie te behouden en verder uit te breiden moeten in de logistieke sector andere verdienmodellen ontwikkeld worden, die inspelen op de transitie zoals beschreven in het Missiegedreven Economisch Beleidskader. Om verder te verduurzamen zal de logistieke sector steeds meer moeten digitaliseren en concepten voor multimodaal transport ontwikkelen, en heeft tevens een bijdrage geleverd aan de twee missies.

Industrie

Vanuit de missie Limburg Maakt Energiek! willen we een bijdrage leveren aan de verduurzaming van de Limburgse industrie. Als Provincie Limburg zijn we in dit kader vanuit meerdere rollen en provinciale ambities betrokken geweest en actief bij Chemelot. Chemelot is een van de vijf grote industriële clusters in Nederland. Naast het versterken van de economische motorfunctie en de veiligheid van de Chemelot site ligt er een belangrijke opgave ten aanzien van de energie- en duurzaamheidsdoelstellingen in aansluiting op het Klimaatakkoord. Vanuit onze provinciale rollen en ambities streven wij daarbij naar een klimaat neutrale en circulaire site in 2050, het behouden en versterken van werkgelegenheid en een sterke kennisinfrastructuur gericht op en ondersteunend aan de energie- en grondstof/circulaire transitie. Door in te zetten op hoge veiligheid, eenduidige communicatie en participatie en een kwalitatief goede leefomgeving werken we samen met de stakeholders aan het behouden en versterken van het draagvlak van de omgeving. Een belangrijke randvoorwaarde hierbij is het verbeteren van de mobiliteit in en rond de site.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, ondersteuner, procesmanager, financier, partner, subsidiënt*

Samenvatting

Om de banenmotor van de Limburgse economie, hét Limburgse MKB, te faciliteren is naast een consistent beleid, ook voortdurend optimalisering nodig van het ondersteunings-instrumentarium om het innovatie- en groeivermogen van het Limburgse bedrijfsleven maximaal te benutten. We hebben daarbij optimaal gebruik gemaakt van de ondersteuningsinstrumenten van het Rijk en de EU. Belangrijke uitdaging blijft, er voor te zorgen dat de innovatiegraad van het bedrijfsleven vergroot wordt. Voor de ondersteuning van het MKB bij vernieuwing, innovatie en verduurzaming hebben meerdere partijen een rol, zoals LIOF, de Brightlands campusorganisaties en de onderwijsinstellingen.

Kwaliteit

Logistiek

Binnen de Regiodeal en de Investeringsagenda Noord-Limburg is voorzien in versterking van innovatie en samenwerking van de logistieke sector. In het kader van de 2e projectenveloppe van de Investeringsagenda Noord-Limburg is een project ondersteund met als doel de ontwikkeling en implementatie van slimme en duurzame (internationale) oplossingen voor supply chain management in samenwerking met kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Het project heeft een looptijd van 1 maart 2022 tot en met 31 december 2025.

Industrie

Wij hebben een (dynamische) uitvoeringsagenda vastgesteld met Sittard-Geleen, Stein, DSM, Brightlands Chemelot Campus en Chemelot als uitwerking van de Strategische Gebiedsvisie omgeving Chemelot. De dynamische uitvoeringsagenda is vastgesteld in de Stuurgroep Chemelot 2025. Als onderdeel van deze uitvoeringsagenda wordt vorm en uitwerking gegeven aan omgevingsparticipatie in de gebiedsopgaven rondom Chemelot. De uitvoering hiervan loopt.

Het convenant 'Veiligheid in samenwerking' is ondertekend en wordt uitgevoerd door Sittard-Geleen, Stein, Beek, DSM, Chemelot en de Provincie Limburg. Het convenant is door de partijen ondertekend op 25 mei 2023.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De genoemde resultaten zijn behaald.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product MKB, Logistiek en Industrie zijn de lasten begroot op € 29,11 mln. en de baten op € 23,55 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 8,05 mln. lasten en respectievelijk € 5,00 mln. baten. Hierdoor ontstaat er een voordelig verschil van € 2,51 mln. (€ 21,06 mln. lasten en € -18,55 mln. baten). Dit verschil is met name het gevolg van:

- De onderbesteding van de regeling Tegemoetkoming omzetsderving watersnood 2021 € 18,52 mln. Deze regeling loopt door tot en met 15 oktober 2024 en wordt gedekt uit een specifieke uitkering van het Rijk. Derhalve worden de niet bestede middelen inclusief de bijdrage van het Rijk van € 18,52 mln. overgeboekt naar 2024.

- Fasering meerjarige projectsubsidies van de projecten MKB Innovatieprogramma Limburg Toekomstbestendig € 1,35 mln. (inclusief de dekking vanuit de reserve aandelentransactie LIOF € 1,07 mln.) en Brightsite € 0,75 mln.

De niet-bestede middelen worden derhalve overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

1.1.3. Brightlands Kennis/As: versterking economische structuur en vestigingsklimaat

Omschrijving

Algemeen

Versterking van de economische structuur van Limburg vanuit de Brightlands campussen en een uitstekend vestigingsklimaat voor bedrijf en burger is de kern geweest van het economisch beleid. Het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB) kent een centrale rol in de realisatie toe aan de vier Brightlands campussen, als middel, samen met andere instrumenten als LIOF en de diverse fondsen. Elk van de campussen staat voor het versterken van de bedrijvigheid in het eigen inhoudelijke focus gebied. Daarmee hebben zij een positieve bijdrage geleverd aan transities als duurzaamheid en gezondheid en aan de concurrentiekracht en aantrekkelijkheid van de regio. Er zijn kennisinstituten opgebouwd, meer bedrijven aangehaakt en nieuwe bedrijven ontstaan. Via indirecte effecten werken de investeringen door naar diverse onderdelen van de Limburgse economie.

Op 24 juni 2022 hebben Provinciale Staten ingestemd met het Statenvoorstel 'Brightlands en de campussen - visie en inzet tot 2030' waarmee de langjarige inzet van de provincie op de Brightlands-campussen in Heerlen, Maastricht en Sittard-Geleen is bepaald. Eind 2022 en begin 2023 hebben Provinciale Staten besloten over de visie en inzet voor de Brightlands Campus Greenport Venlo en de inzet van renderende middelen voor Brightlands Chemelot Geleen. Het jaar 2023 heeft in het teken gestaan van de uitvoering en realisatie van deze Statenbesluiten. De Brightlands campussen vormen samen een groot project in het kader de 'Regeling Grote Projecten'. Jaarlijks wordt over de bereikte resultaten gerapporteerd, meest recent in de 'Brightlands Rapportage 2023' (zie ook Mededeling portefeuillehouder inzake Brightlands Rapportage 2023 - eerste voortgangsrapportage, brief GS van 27 juni 2023).

Brightlands Chemelot Campus

De Provincie participeert samen met DSM en de Universiteit Maastricht (UM) in de Chemelot Campus. Dit is een gezamenlijk initiatief voor het ontwikkelen van een campus in Sittard-Geleen met de focus op nieuwe, biobased materialen en (bio)circulaire duurzame chemische productie, alsmede celwetenschap. Vanaf 2022 is een start gemaakt met de uitbreiding in noordelijke richting. Wij ondersteunen dat met de herfinanciering en via projecten als Brightlands Circular Space.

Brightlands Campus Greenport Venlo

Brightlands Campus Greenport Venlo focust zich op innovatie in de hoogwaardige tuinbouw keten. De campus is de plek waar innovatie binnen alle schakels in de tuinbouwketen van de toekomst wordt vormgegeven. Er wordt geïnoveerd voor gezondheid: gezonde voeding (voor de consument), een gezonde omgeving (met een zo minimale footprint) en een gezonde bedrijfsvoering (maximale opbrengst met minimale arbeid). De provincie werkt hierin samen met UM en BASF|Nunhems.

Brightlands Maastricht Health Campus

De Brightlands Maastricht Health Campus is een valorisatiecampus en daarmee een innovatiemotor voor de gezondheidszorg. Wij hebben samen met UM en Maastricht Universitair Medisch Centrum plus (MUMC+) de valorisatieactiviteiten bestendig tot 2030 en versterken de campus in de breedte door ook in te zetten op business development en acquisitie. Tevens ondersteunen we (vooral nog niet financieel) de gebiedsontwikkeling, daar heeft de gemeente Maastricht in 2023 een meer prominente rol genomen.

Brightlands Smart Services Campus

Met de realisatie van de Brightlands Smart Services Campus wordt een campus met een focus op data science en smart services (slimme producten en diensten) gebouwd. In de afgelopen jaren heeft de campus zich versterkt tot een community van ondernemers, onderzoekers en studenten die samen nieuwe slimme digitale diensten ontwikkelen om de kwaliteit van het leven te verbeteren. De provincie ondersteunt dit samen met UM, Algemeen Pensioen Groep (APG) en Open Universiteit (OU).

Brightlands overall

Het versterken en stroomlijnen van de samenhang en samenwerking tussen de vier Brightlands campussen is belangrijk, ook om zo meer wervingskracht te hebben naar nationale en EU-fondsen. Een van de activiteiten is een Brightlands-breed startup acceleratie-programma gedragen door LIOF, UM en de campus-organisaties. Het programma is in voorbereiding.

Kennis As

De Kennis As Limburg is een partnerschap (sinds 2013) tussen Provincie Limburg, de Universiteit Maastricht, MUMC+, Zuyd Hogeschool en Fontys. De nadruk van de projecten in het kader van de Kennis As Limburg ligt op het versterken van de ontwikkeling van de vier Brightlands campussen en daarmee op de bijdrage aan Brightlands als geheel. 2023 is het laatste jaar van het partnerschap. De eerste projecten zijn afgerond, waarbij financiële verduurzaming voorop staat. De projectperiode van een aantal projecten loopt nog door na 2023.

Rol provincie: *toetsers, procesmanager, ondersteuner, financier, subsidiënt, partner, ondernemer, aandeelhouder, bestuurder*

Samenvatting

Samen met de partners en vele andere partijen is de afgelopen jaren hard gewerkt aan de ontwikkeling van de Brightlands campussen. Dat heeft geleid tot een stevige kennis- en onderzoekinfrastructuur en communities van bedrijven, onderwijs en overheid die groeien in omvang en activiteit. De aantrekkingskracht op (nieuwe) bedrijven is versterkt. Dat heeft geleid tot meer en vernieuwde werkgelegenheid, niet alleen op de campussen zelf maar ook daarbuiten. Dat draagt ook bij aan meer innovatie bij het Limburgse bedrijfsleven. In de Brightlands Rapportage 2023 is dat nadere toegelicht.

Kwaliteit

Brightlands Chemelot Campus

Groei van het aantal gevestigde (innovatieve) bedrijven gerelateerd aan het campusdoel en toename van het aantal arbeidsplaatsen op de campus. Het realiseren van dertien tot vijftien nieuwe gebouwen op het noordelijk gelegen terrein.

Met de PS besluiten van 24 juni 2022 en 19 december 2022 is de volgende stap gezet in de uitbreiding van BCC. Daarmee zal ook de groei van bedrijvigheid, werkgelegenheid en gebouwen zoals voor de periode tot 2033 gerealiseerd worden.

Brightlands Campus Greenport Venlo

Groei van het aantal gevestigde bedrijven gerelateerd aan het campusdoel en het verder ontwikkelen van het (bachelor)onderwijs en onderzoek op de campus.

Met de PS besluiten van 19 december 2022 en 10 februari 2023 is de verdere ontwikkeling van de campus in Venlo geborgd, onder meer door het aanpakken van de vastgoed-problematiek.

Brightlands Maastricht Health Campus

Naast valorisatie zijn de opdracht aan en werkzaamheden van de campusorganisatie verbreed naar community building en acquisitie. Dit is opgenomen in het Statenbesluit van 24 juni 2022. Daartoe heeft besluitvorming in de aandeelhoudersvergadering van december 2022 plaatsgevonden.

Brightlands Smart Services Campus

Een campus met nationale impact als één van de zeven nationale AI en data science hubs (sinds 2020). Daarmee is de campus dé data en Artificial Intelligence (AI) campus van en voor de Brightlands campussen en fungeert als 'the place to be' voor digitalisering van het Limburgse MKB.

Brightlands overall

GS hebben in juli 2023 middelen beschikbaar gesteld voor BrightStart (werknaam), het Brightlands-brede startup acceleratieprogramma. Dit wordt gedragen door een samenwerkingsverband bestaande uit LIOF, de campusorganisaties en de Universiteit Maastricht. Het programma is in voorbereiding.

Het Brightlands Office is in 2023 operationeel; het Office bundelt en ondersteunt tevens de versterking van de Limburg-brede Brightlands merkontwikkeling en lobby in Den Haag en Brussel.

Kennis As

Het Kennis As programma is in 2023 afgerond; de projecten met een doorlooptijd voorbij 2023 en ook de IP-overeenkomsten worden beheerd conform de geldende afspraken.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

- Brightlands Chemelot Campus, Brightlands Maastricht Health Campus, Brightlands Campus Greenport Venlo en Brightlands Smart Services Campus: te realiseren in de periode tot en met 2030;
- Brightlands Maastricht Health Campus, verbreding opdracht aan en werkzaamheden van BMHC is gereed.
- Brightlands overall Operationeel vanaf 2023;
- Kennis As Afgerond in 2023.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Brightlands Kennis/As zijn de lasten begroot op € 8,00 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 3,48 mln. waardoor er een positief verschil ontstaat van € 4,52 mln. Dit betreft met name:

- Van een aantal projecten waarvan de subsidieverlening was voorzien in 2023, wordt de subsidie in 2024 verleend. De hiervoor gereserveerde middelen worden derhalve overgeboekt naar 2024. Dit betreft de volgende projecten:
 - University College € 2,70 mln.
 - Brightstart € 0,10 mln.
 - Regmed XB € 0,24 mln.
 - Greenport Innovation and Learning Labs € 0,27 mln.
- Lagere besteding beleidskader Limburgse Landbouw en Agrifood 'Koers naar de Toekomst' lijn missiegedreven innoveren: campus van € 0,92 mln. Hiervan wordt € 0,23 overgeboekt naar 2024 in verband met de fasering van de meerjarige projectsubsidie van de investeringsagenda Noord-Limburg. De overige middelen worden begin 2024 deels ingezet voor cofinanciering interreg en OP Zuid projecten en nog te verlenen subsidies van een aantal projecten.
- Procesmiddelen Brightlands(campusen) en overige € 0,18 mln. Een aantal opdrachten lopen door naar 2024 en worden in 2024 afgerekend.

In 2023 zijn de baten op € 1,44 mln. begroot. De werkelijke realisatie bedraagt € 3,47 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 2,04 mln. Dit verschil is het gevolg van hogere dividend cq rente inkomsten van Chemelot Campus Vastgoed CV, Campus Vastgoed Greenport Venlo CV, BV Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo en Chemelot Participaties BV. Deze hogere inkomsten vallen vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat € 1,88 mln. en een hogere storting in de risicoreserve Sturing in Samenwerking € 0,16 mln. De hogere storting in de reserve SIS is in lijn van het PS besluit van 10 februari 2023 (Campus Vastgoed Greenport Venlo inzet en visie tot 2030).

Geld (indicator)

1.1.4. Maastricht Aachen Airport: duurzame luchthaven met minder ernstig gehinderden

Omschrijving

De luchthaven heeft ook in 2023 bijgedragen aan de economie in Limburg (vracht- en passagiersvervoer). Dit uitte zich in de bijdrage aan de werkgelegenheid in Limburg en regionaal-economisch toegevoegde waarde. Daarnaast was er sprake van samenwerking tussen bedrijfsleven op en rond de luchthaven en de onderwijssector, onder andere in het Aviation Competence Center. Maastricht Aachen Airport (MAA) is onderdeel van de nationale luchtinfrastructuur en na Schiphol de enige luchthaven in Nederland met een vrachtfunctie.

Per 1 september 2023 is Schiphol Nederland BV toegetreden tot NV HBLM. Per die datum zijn de Provincie voor 60% en Schiphol voor 40% aandeelhouders van NV HBLM. Op die datum is ook de governance van de luchthaven gewijzigd waardoor niet langer de Provincie maar NV HBLM aandeelhouder van MAA BV en MAABI BV is.

Rol provincie: *procesmanager, bevoegd gezag, financier, partner (aandeelhouder), ondernemer*

Samenvatting

Kwaliteit

1. Een nader uitgewerkt en geïmplementeerd omgevingsfonds;
Najaar 2023 heeft de onafhankelijke kwartiermaker de Stichting Beheer Omgevingsfonds opgericht en is een start gemaakt met het inrichten van het fonds. De stichting zal voorjaar 2024 daadwerkelijk van start gaan als de verdere uitwerking van de maatregelen en projecten heeft plaatsgevonden. De toegezegde provinciale bijdrage zal voor het eerst in 2024 in de vorm van een subsidie worden verstrekt.
2. Uitgewerkte duurzaamheidsmaatregelen, met name de aanleg van zonneweiden en de verduurzaming van het vastgoed;
De luchthaven is in 2023 gestart met het opstellen van een plan van aanpak om te komen tot verduurzaming van de exploitatie van de luchthaven. De afronding wordt medio 2024 voorzien. Het plan richt zich op het bereiken van CO2 neutraal voor wat betreft grondoperatie in 2030 én het kunnen realiseren van de ambities voor wat betreft elektrisch vliegen als onderdeel van het businessplan.
3. Oplevering van de gerenoveerde start- en landingsbaan;
In de eerste helft van 2023 is de start- en landingsbaan gerenoveerd. Door adequaat omgevingsmanagement is de overlast in de omgeving tot het minimum beperkt.
4. Een vastgesteld Provinciaal Inpassingplan (PIP) MAA proefdraaien;
In 2023 zijn de nadere kaders bepaald voor het PIP Proefdraaien, is de benodigde Wet natuurbescherming (Wnb)-vergunning door het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit in ontwerp ter inzage gelegd en is aansluitend ook het ontwerp PIP MAA Proefdraaien ter inzage gelegd, gecombineerd met het ontwerpbesluit Hogere grenswaarden Wet geluidhinder en de ontwerp Omgevingsvergunning activiteit Milieu. Deze laatste ontwerpvergunning valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeente Beek. Vaststelling van het PIP door PS is voorzien voor tweede helft 2024.
5. Uitgevoerde milieuonderzoeken ten behoeve van een aanvraag luchthavenbesluit;
In 2023 heeft de luchthaven de benodigde onderzoeken in het kader van de m.e.r.-beoordeling opgestart. De m.e.r.-beoordeling wordt uitgevoerd in het kader van de in 2024 in te dienen aanvraag Luchthavenbesluit. Het ministerie van Infrastructuur & Waterschap is het bevoegde gezag voor het Luchthavenbesluit. De luchthaven is de aanvrager. Besluitvorming ten aanzien van de m.e.r.-beoordeling zal medio 2024 plaatsvinden.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De resultaten 1, 2, 4 en 5 worden verder uitgewerkt in 2024.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van Maastricht Aachen Airport zijn de lasten begroot op € 5,99 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 5,88, waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 0,11 mln. De provinciale bijdrage ten behoeve van vortex schade van € 0,11 mln. was aanvankelijk voorzien in 2023, maar wordt in 2024 geëffectueerd samen met de implementatie van het omgevingsfonds.

In 2023 zijn de baten op € 0,56 mln. begroot. De daadwerkelijke realisatie bedraagt € 3,85 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 3,29 mln. Dit voordelig verschil is het gevolg van:

- Restitutie van NEDAB-vergoeding € 1,97 mln. betreffende afrekening 'oude' concessie periode;
- Dividend NV HBLM € 1,32 mln.

De restitutie NEDAB-vergoeding valt vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat. De dividend bijdrage wordt gestort in de risicoreserve SIS. Dit laatste is in lijn met statenbesluit van 16 december 2022 (Uitwerking transitie Maastricht Aachen Airport).

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

1.2. Een sterke kenniseconomie die gezond, vernieuwend en duurzaam is

In 2023 hebben we gestreefd naar een sterke Limburgse kenniseconomie die gezond, vernieuwend en duurzaam is. Wij hebben ingezet op innovatie, de verbinding tussen de Brightlands campussen en actoren in de sociaaleconomische structuur van Limburg zoals het MKB en onderwijs en tussen de Brightlands campussen onderling gericht op de maatschappelijke opgaven van de landbouw-, gezondheids- en energietransitie. Via de LIOF programma's en communities hebben we de ondernemers bereikt en ondersteunden we hen bij het maken van bedrijfskeuzes.

De belangrijkste prestatie-indicatoren:

Indicator	Startwaarde	Eindwaarde	Streefwaarde	Jaar
	01-01-2023	31-12-2023		
Toerisme en recreatie: aantal bedrijven dat ondersteund is bij het maken van een plan van aanpak om de vitaliteit van hun bedrijf te vergroten:	0	0	15	2023
Landbouw: Aantal ondersteunde / gecoachte ondernemers agrifoodondernemers in maken van bedrijfskeuzes en vraagarticulatie	672	850	800	2023

Toelichting indicatoren

Toerisme en recreatie: in de afgelopen beleidsperiode is door een onafhankelijke vitaliteitsmanager, ingehuurd door de gemeenten in Limburg (gesubsidieerd door de Provincie Limburg), contact opgenomen met bedrijven in de toeristische sector in Noord- en Zuid-Limburg. Aangeboden is een gesprek over het vergroten van de vitaliteit van hun bedrijf aan de hand van een aantal instrumenten. In 2022 is de streefwaarde van 15 bedrijven, die na afloop van het gesprek gestart zijn met een plan van aanpak, reeds gehaald. Resultaten daarvan zijn reeds in eerdere jaren gerapporteerd. Halverwege 2023 is het vitaliteitsproject ook in gemeenten in Midden-Limburg opgestart. Hiervan worden resultaten in 2024 verwacht.

Landbouw: 2023 heeft in het teken gestaan van de voorbereidingen op de uitvoering van LPLG. Een belangrijk onderdeel hierbij zijn de keukentafelgesprekken die gevoerd worden in het kader van het toekomstperspectief van de boer. Vanwege de vele onzekerheden die er nog zijn rondom de uitvoering én de beschikbaarheid van middelen is deze uitvoering nog niet op gang gekomen. De eerste pilots zullen in 2024 van start gaan.

Via de subsidie aan stichting NIL is in 2023 gestart met het uitrollen van het actieplan Natuurinclusieve landbouw Limburg.

In 2023 zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd t.b.v. het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB), waarbij ondernemers zijn meegenomen in de opzet en uitvoering van het GLB-NSP (Nationaal Strategisch Plan).

Via het LIOF zijn in 2023 agrarisch ondernemers en agrarische periferie ondersteund middels het programma Limburg Toekomstbestendig.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1.2.1. Toerisme en recreatie: innovatieondersteuning

Omschrijving

Toerisme en recreatie zijn belangrijk voor de Limburgse economie en ons leef- en vestigingsklimaat. We willen dat de sector een bijdrage levert aan onze twee economische missies en streven daarbij naar een

bovenregionale aanpak. We onderscheiden bij die aanpak drie actielijnen zoals opgenomen in het Missiegedreven Economisch Beleidskader thema 5 Toerisme & Recreatie:

1. Strategisch ondernemerschap
2. Bruisend ecosysteem
3. Vakmanschap op peil

Dit product heeft verbinding met de volgende producten Acquisitie en LIOF 1.1.1., MKB, Logistiek en industrie 1.1.2., Regiodeal en Investeringsagenda Noord-Limburg 1.2.3., Arbeidsmarkt 1.3.1. en Onderwijs 1.3.2.

Rol Provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier, partner*

Samenvatting

We hebben ondernemers in de toeristische sector met diverse instrumenten vanuit LIOF ondersteund om te innoveren en naar hun toekomstperspectief te kijken vanuit de verschillende transitithema's om zo aantrekkelijk te blijven.

De Provincie heeft tevens geparticipeerd in de landelijke actie-agenda Vakantieparken en gemeenten gestimuleerd met deze instrumenten in hun aanpak aan de slag te gaan. Resultaat van de aanpak is dat de inwoners van Limburg meer kunnen profiteren van de positieve economische effecten van goed functionerende vakantieparken in Limburg en overlast wordt bestreden.

Om verder te bouwen aan een bruisend ecosysteem, hebben we ondernemers en beleidsmakers samengebracht tijdens een goed bezochte leisureconferentie in 2022 om elkaar verder te informeren en inspireren rondom te transitithema's en kansen in de cross-sectorale samenwerking.

Samen met Wandelnet, het Landelijk Fietsplatform en de regionale routebureaus is geïnvesteerd in een kwalitatieve en veilige wandel- en fietsinfrastructuur die aansluit bij de wensen van onze inwoners en toeristen.

De samenwerkende VVV's in Limburg hebben in opdracht van de Provincie Limburg diverse naamsbekendheidcampagnes gevoerd in Duitsland, België en Nederland en daarmee de InLimburg strategie verder uitgerold en verstevigd. Hierbij is samengewerkt met Belgisch Limburg om capaciteit te versterken en de economische impact van inspanningen te vergroten. Extra campagnes zijn ingezet ter ondersteuning van de door de watersnood getroffen ondernemers in de toeristisch-recreatieve sector. Vanaf 1 januari 2024 zijn de Limburgse marketingorganisaties samen eigenaar geworden van InLimburg.

Via de ecosystemen van de Brightlands Campussen wilden en willen we inzetten op meer zakelijke bijeenkomsten en congressen. In 2019 is hiertoe een pilot gedaan samen met het Venlo Convention Bureau. Op basis van de evaluatie van deze pilot wordt een businesscase voor de doorontwikkeling naar een Limburg-breed Convention Bureau opgesteld.

Kwaliteit

1. Strategisch ondernemerschap: De innovatieondersteuning van de sector is via het programma Limburg Toerisme (LIOF) voortgezet en verlengd tot 2025. Specifiek voor de verblijfsrecreatie is onder regie van de gemeenten de inzet van de vitaliteitsmanager gecontinueerd, waarbij bedrijven gestimuleerd zijn een plan voor de toekomst te maken om hun bedrijf toeristisch aantrekkelijk te houden. Een ander ingezet instrument is financiële steun voor innovatieprojecten van startups, scale-ups en mkb bedrijven gevestigd in Limburg en actief binnen de sector toerisme & recreatie.
2. Bruisend ecosysteem:
 - De uitvoering van de marketingstrategie in Limburg (door de Samenwerkende VVV's in Limburg) heeft vorm gekregen via een online platform en social media, en crossmedia-campagnes in Duitsland. De Provincie Limburg heeft opdracht verstrekt aan Stichting Samenwerkende VVV's Limburg om diverse marketingcampagnes te ontwikkelen en uit te voeren op de Duitse markt, waarbij resultaatafspraken zijn gemonitord zijn via een online dashboard. Daarbij is tevens een samenwerking opgezet tussen de Nederlandse en Belgische toeristische marketingorganisatie. Door gezamenlijk Nederlands en Belgisch Limburg te promoten onder Duitse toeristen uit het regiogebied is de economische impact van inspanningen te vergroten. Extra campagnes zijn ingezet ter ondersteuning van de door de watersnood getroffen ondernemers in de toeristisch-recreatieve sector. Per 1 januari 2024 zijn de door de Provincie ontwikkelde communicatiekanalen voor InLimburg, waaronder de website, overgedragen aan de Stichting Samenwerkende VVV's in Limburg.
 - In samenwerking met Wandelnet, het Landelijk Fietsplatform en de regionale routebureaus blijven we wandelen en fietsen via goed onderhouden routestructuren stimuleren. De Provincie Limburg heeft aan Wandelnet en het Landelijk Fietsplatform een subsidie verleend voor o.a. versterking van de wandel- en fietsroutestructuren en verbetering van de kwaliteit hiervan, alsmede de het verstrekken van informatie en het verrichten van communicatie via hun communicatiekanalen. Een kwalitatief hoogstaande, veilige en aantrekkelijke infrastructuur van wandel- en fietsroutes biedt goede mogelijkheden aan inwoners en toeristen tot gezond bewegen, sporten en ontspannen in de eigen woon- of verblijfsomgeving. Daarbij is voortdurend gewerkt aan het in stand houden, verbeteren en ontsluiten van de recreatieve wandel- en fietsmogelijkheden, die aansluiten bij de veranderende wensen van gebruikers. De informatie over deze mogelijkheden is up to date gehouden en gepromoot via de communicatiekanalen van Wandelnet en het Landelijk Fietsplatform.
3. Vakmanschap op peil: Onderwijsorganisaties en de branche hebben in 2022 aangegeven dat er geen behoefte is aan overleg over de personeelsvoorziening in de sector. We hebben de branche uitgedaagd om met een voorstel te komen voor het stimuleren van de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, gericht op het opleiden en behouden van personeel in de toeristische en recreatieve sector. Dat is niet gebeurd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De looptijd van het Limburg Toerisme programma is op verzoek van LIOF verlengd tot 31 december 2025.

De uitvoering van de In Limburg-marketingstrategie loopt tot 31 december 2023.

De afspraken met Wandelnet en Landelijk Fietsplatform lopen tot 31 december 2023.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Toerisme en Recreatie zijn de lasten begroot op € 3,24 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 1,32 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 1,93 mln. Dit overschot betreft een onderbesteding van het MEB thema toerisme en recreatie. Deze onderbesteding is het gevolg van onder meer de fasering van de meerjarige projectsubsidies zoals investeringsagenda Noord-Limburg € 1,27 mln. en Innovatieprogramma Limburg Vernieuwd € 0,46 mln.

Geld (indicator)

1.2.2. Innovatieve landbouw: circulair, versterking marktpositie en grensoverschrijdend verbinden

Omschrijving

Het provinciale beleidskader voor de Limburgse landbouw- en agrifoodsector 'Koers naar de Toekomst' beschrijft de beleidsmatige uitgangspunten voor de transitie naar een meer duurzame en circulaire kringlooplandbouw. Centraal staat de ambitie om de positie van Limburg als toonaangevende duurzame agrarische regio's te versterken.

De provinciale inzet voor de Innovatieve landbouw heeft plaats gevonden langs vier investeringslijnen uit het beleidskader 'Koers naar de Toekomst':

1. Missiegedreven innoveren
2. Circulair produceren
3. Sterker in de marktketen
4. Grensoverschrijdend verbinden

Het product Innovatieve landbouw 1.2.2. heeft verbinding met de volgende producten: Economische samenwerking, acquisitie en LIOF 1.1.1., Brightlands Kennis-As 1.1.3., Regiodeal en Investeringsagenda Noord-Limburg 1.2.3. en duurzaamheid en Circulaire Economie 5.1.2.

Rol provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner*

Samenvatting

In de periode 2019-2023 is ongeveer € 20 mln. geïnvesteerd in de Limburgse land- en tuinbouwsector, waarbij ook een multiplier van vier is gerealiseerd. Hierbij zijn met name duurzame initiatieven ondersteund vanuit het POP3 programma én innovatieve projecten vanuit Europese programma's.

Daarnaast zijn diverse initiatieven gestart waarbij ondernemers ondersteund zijn door middel van kennis- en informatieoverdracht (netwerken). Ook is er een start gemaakt met een aanpak rondom ondersteuning en coaching van individuele agrarisch ondernemers. Het is nog niet gelukt om dit grootschalig op te zetten, voornamelijk vanwege het uitblijven van duidelijkheid en financiële middelen vanuit het Rijk

Kwaliteit

1. We versterkten de innovatiekracht van de Limburgse agrarische ondernemers door ondersteuning van projectinitiatieven over de vier investeringslijnen, waarbij we met name investeerden in ondersteuning via de POP3 openstellingen vanuit het GLB én cofinanciering van projecten binnen de Europese fondsen (met name OPZuid en Interreg Vlaanderen-Nederland en Duitsland-Nederland) en de investeringsagenda Noord-Limburg. Om ondernemers te informeren over Europese fondsen/subsidieregelingen zijn er diverse investeringstafels georganiseerd waar ongeveer 50 personen en organisaties aan deelgenomen hebben. Vanuit deze tafels zijn diverse innovatieve projecten ontstaan die ook financieel zijn ondersteund en inmiddels in uitvoering zijn. Dit betreft innovaties in diverse verschijningsvormen als sociale innovaties (AgroLeeft), innovaties in de glastuinbouw (hogedraad komkommerteelt) of innovaties in de teelt van alternatieve nieuwe teelten en nieuwe eiwitbronnen (verbonden peelploeftuinen). Op het vlak van alternatieve eiwitbronnen en nieuwe teelten is er geïnvesteerd in het Platform nieuwe teelten en in IBEL (Impuls Biocirculaire Economie Limburg). Dit initiatief richt zich op de ontwikkeling van concepten en ketens binnen de 3 aandachtgebieden tuinbouwreststromen, nieuwe teelten en insecten.

Tevens is de subsidie voor de stichting NIL in 2023 geëffectueerd, waarbij het programma voor de uitvoering in gang is gezet om het natuurinclusief boeren verder door te ontwikkelen en uit te rollen. Opschaling en verder uitrol vindt plaats in de komende jaren.

Via de ondersteuning van het Regionaal Voedselsysteem Zuid-Limburg stonden we aan de wieg van de opbouw van een sterk merk, dat via een netwerk tot doel heeft om gezonde, voedzame producten van eigen (Limburgse) bodem in de markt te zetten. Inmiddels wordt dit concept ook uitgerold naar de rest van de provincie.

2. Door ondersteuning en coaching van individuele agrifood ondernemers bij het maken van bedrijfskeuzes en vraagarticulatie hebben we de transitie naar circulair produceren gestimuleerd. Via het LIOF zijn ruim 200 agrofood projecten financieel ondersteund via het programma Limburg Toekomstbestendig. Er is geïnvesteerd in het actieprogramma natuurinclusieve landbouw Limburg, dat in 2023 met de uitvoering is gestart. Hieraan zijn inmiddels 80 ondernemers aan verbonden door middel van deelname aan de biodiversiteitsmonitor voor de melkveehouderij en akkerbouw sectoren. Het streven om dit in 2023 op te starten met keukentafelgesprekken in het kader van LPLG is niet behaald vanwege het uitblijven van duidelijkheid én financiële middelen vanuit het Rijk in 2023. We hopen dit desondanks in 2024 en 2025 verder vorm te geven.

3. We hebben Limburgse agrifoodondernemers elkaar laten inspireren door hen actief te betrekken bij agrifoodcommunities. Het online agrofood platform Kiempunt is inmiddels over gegaan in ShiftLimburg, waarbij een bredere doelgroep wordt bediend. ShiftLimburg heeft inmiddels ruim 900 leden. Daarnaast communiceerden we actief via nieuwe middelen als Whatsapp. Met deze agrofood verzendlijst bereiken we actief bijna 300 individuele ondernemers direct op hun mobiele telefoon met, bijvoorbeeld, berichten over openstellingen van regelingen.

De Brightlands Campus Greenport Venlo blijft een belangrijk ecosysteem waarbinnen diverse start-ups en primaire ondernemers elkaar vinden. We dragen actief bij aan ondersteuning van ontwikkeling van de campus en werken samen met campusorganisatie naar een stevige basis voor toekomstige ontwikkeling.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De genoemde doelen van het landbouwkader 'Koers naar de Toekomst' zijn gerealiseerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Innovatieve Landbouw zijn de lasten begroot op € 8,69 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 7,11 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 1,58 mln. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door de latere opstart van de uitvoering van GLB/NSP (€ 1,38 mln.). Aangezien ondanks de latere opstart toch hetzelfde resultaat moet worden behaald na 5 jaar, worden de niet-bestede middelen van € 1,38 mln. overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

1.2.3. Regiodeal en investeringsagenda Noord-Limburg: impuls brede welvaart

Omschrijving

De Regio Deal Noord-Limburg is een samenwerking tussen het Rijk, Provincie Limburg en de regio Noord-Limburg (acht gemeenten: Beesel, Bergen, Gennep, Horst aan de Maas, Mook en Middelaar, Peel en Maas, Venlo en Venray) om een stevige impuls te geven aan de brede welvaart in Noord-Limburg. Gezamenlijk wordt een investeringsvolume van € 35 mln. (€ 17,5 mln. Rijk, € 8,75 mln. Provincie en € 8,75 mln. Regio Noord-Limburg) ingezet ten behoeve van de uitvoering van regionaal gedragen projecten. Met de inspanningen van ondernemers, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen dragen deze projecten bij aan de realisatie van een Gezonde Regio waar het prettig wonen, werken, ontwikkelen en leven is. Tevens hebben Provincie en Regio Noord-Limburg de samenwerkingsafspraken gemaakt om naast de Regio Deal complementaire investeringen te doen binnen de Investeringsagenda Noord-Limburg. Dit met de intentie elk maximaal € 20 mln. ter beschikking te stellen voor projecten die passen binnen de doelstelling van de Investeringsagenda en tevens passen binnen de vigerende beleidskaders van de Provincie Limburg.

(Mededeling coördinerend portefeuillehouder inzake de Regio Deal Noord-Limburg, brief gedeputeerde Koopmans van 30-6-2020)

Rol Provincie: *toetsers, procesmanager, subsidiënt, bevoegd gezag, partner*

Samenvatting

Investeringsagenda Noord Limburg 2023

Na besluitvorming door Gedeputeerde Staten op 14 februari 2023 over de vierde projectenvelop met 15 projecten, is in 2023 door Regio en Provincie in goed overleg verder gewerkt aan een vijfde projectenvelop met zeven projecten voor de regionale Investeringsagenda Noord-Limburg. De Regio heeft samen met externe partners in de regio voor beiden projectenveloppen projecten geïventariseerd, die passen bij de doelstellingen van de regionale visie en het daaruit voortvloeiende uitvoeringsprogramma. Het resultaat van de besluitvorming in Gedeputeerde Staten en de acht regionale colleges is de 4e en 5e projectenvelop in 2023, met volledig draagvlak van de deelnemende gemeenten en de provincie, waardoor in 2023 respectievelijk een 15-tal en een 7-tal nieuwe regionale projecten kunnen opstarten.

Mededeling portefeuillehouder voortgang Regio Deal en Investeringsagenda Noord-Limburg van 14 februari 2023

Mededeling portefeuillehouder inzake voortgang Investeringsagenda Noord Limburg van 11 december 2023

Nieuwe Limburgse Regio Deal -aanvragen Noord- én Midden Limburg in 2023

In het Coalitieakkoord 2023-2027 'Elke Limburger telt!' is aangegeven dat wij als provincie partner zijn voor die regio's die een nieuwe propositie willen indienen voor de twee laatste tranches van Regio Deals van de Rijksoverheid. Vóór 1 november 2023 moesten proposities voor de vijfde tranche Regio Deals ingediend worden bij het Rijk. In de tweede helft van 2023 is er zowel bestuurlijk als ambtelijk overleg geweest met de verschillende regio's over hun proposities om te komen tot nieuwe Regio Deals. De Provincie heeft daarbij haar kennis en eerdere ervaringen met betrekking tot Regio Deals actief ingebracht en ondersteuning geboden. Vanuit de samenwerkende gemeenten in de regio's Midden-Limburg (zeven gemeenten) en Noord-Limburg (acht gemeenten) zijn er twee proposities voorbereid en ingediend bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Provincie is daarbij door beide regio's gevraagd als volwaardig partner en mede-indiener van de beide aanvragen. Wij ondersteunen deze voorstellen om te komen tot nieuwe Regio Deals van harte, omdat daarmee wordt gewerkt aan belangrijke maatschappelijk opgaven en de brede welvaart van Nederland én de prioriteiten van Limburg en het nieuwe coalitieakkoord. In Q1 2024 besluit het Rijk welke aanvragen in welke omvang worden gehonoreerd.

Mededeling portefeuillehouder inzake Limburgse aanvragen vijfde tranche Regio Deals van 24 oktober 2023

Kwaliteit

Uitvoering van de werkzaamheden ten behoeve van de subsidiëring van de projecten binnen de Regio Deal vindt plaats op basis van de afspraken zoals deze zijn vastgelegd in de Bestuursovereenkomst.

Ten behoeve van de uitwerking van de afspraken binnen het Samenwerkingsconvenant Investeringsagenda is de Uitvoeringsovereenkomst Investeringsagenda Noord-Limburg opgesteld. Voor de Investeringsagenda vervult de gemeente Venlo “penvoerder” namens de acht Regiogemeenten en de Provincie Limburg de kassiersrol en is, in nauw ambtelijk en bestuurlijk overleg, het bevoegd gezag voor de subsidieverlening en –vaststelling voor de individuele aanvragers.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Regio Deal Noord-Limburg

Op 10 juli 2020 is op grond van de Regeling Specifieke uitkering Regio Deals derde tranche de Regio Deal Noord-Limburg gesloten tussen Rijk, Regio Noord-Limburg en de provincie Limburg met een looptijd tot en met 31 december 2023. Bij de subsidiëring van een aantal grote projecten is gebleken dat het binnen de looptijd van de Regio Deal in uitvoering én realisatie krijgen vanwege verschillende omstandigheden (o.a. coronaperiode, aanbestedingstermijnen en bouwproblematiek) niet of niet geheel haalbaar is. Bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties (BZK) is op 25 mei 2022 daarom een verlenging van de Regio Deal termijn met twee jaar aangevraagd: tot en met 31 december 2025. Op 11 oktober 2022 heeft BZK een conform aanvraag gewijzigde Specifieke uitkering toegekend. Vaststelling subsidiebeschikkingen vindt plaats in 2026 met definitieve eindverantwoording richting het Rijk voor 31 december 2026.

In oktober 2023 was Provincie partner en mede-indiener bij een nieuwe Regio Deal aanvraag bij BZK voor Noord-Limburg.

Mededeling portefeuillehouder inzake Limburgse aanvragen vijfde tranche Regio Deals van 24 oktober 2023

Investeringsagenda Noord-Limburg

De Provincie Limburg en de Regio Noord-Limburg hebben op 19 december 2019 het samenwerkingsconvenant "Gezamenlijk werken aan de Gezondste Regio Noord-Limburg" ondertekend voor de periode van 2020-2023. Tot en met 31 december 2023 kunnen gezamenlijk gedragen projecten worden gesubsidieerd, waarbij de uitvoering uiterlijk gereed moet zijn op 31 december 2025. Definitieve vaststelling van subsidiebeschikkingen vindt plaats voor 31 december 2026. Het college van GS heeft in Q4 2023 een verlengingsverzoek voor de Investeringsagenda Noord-Limburg ontvangen waarover in 2024 besloten zal worden.

Mededeling portefeuillehouder Mededeling portefeuillehouder voortgang Regio Deal en Investeringsagenda Noord-Limburg van 14 februari 2023

Mededeling portefeuillehouder inzake voortgang Investeringsagenda Noord Limburg van 11 december 2023

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Regiodeal en Investeringsagenda Noord-Limburg zijn de lasten begroot op € 21,11 mln. en de baten op € 15,91 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 4,38 mln. lasten en € 3,35 mln. baten. waardoor er een positief verschil ontstaat van € 4,17 mln. (€ 16,73 mln. lasten en € - 12,56 mln. baten). De onderbesteding wordt met name veroorzaakt doordat op basis van de ontvangen liquiditeitsprognose de lastneming van een aantal regiodeal projecten aangepast is. De niet-bestede middelen (lasten en baten) dienen voor de gehele looptijd van de regiodeal beschikbaar te blijven en worden derhalve overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

1.3. De beschikbaarheid van voldoende, juist geschoolde en wendbare werknemers

We willen een samenleving waarin iedereen meedoet binnen het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Dat is noodzakelijk voor de sterke economische regio die Limburg wil zijn. En het is belangrijk om de grote economische en maatschappelijke transitieopgaven te kunnen realiseren. Dat zijn circulaire economie, energie, voeding, gezondheid en digitalisering. Werkenden, werkzoekenden en werkgevers hebben te maken gekregen en nog steeds met steeds snellere veranderingen die deze transitieopgaven teweeg brengen. Er veranderen of verdwijnen bestaande banen, maar er ontstaan ook nieuwe banen. We hebben gestreefd naar het te gelde maken van kennis. Hiervoor hebben wij een goede wisselwerking tussen het wetenschappelijk en het (hoger) beroepsonderwijs en het bedrijfsleven (MKB) in Limburg gestimuleerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

1.3.1. Arbeidsmarkt: Loopbaanontwikkeling en grensoverschrijdende arbeidsbemiddeling

Omschrijving

Algemeen

In de afgelopen jaren hebben we samen met onze partners sterk geïnvesteerd in de inrichting van een dekkende basisinfrastructuur op de arbeidsmarkt. Hieronder verstaan we dat er voor elke fase in de loopbaan van Limburgers een plek is waar iemand (verder) geholpen kan worden met loopbaanvragen. Als student, als werkzoekende of als werknemer.

Veerkracht en wendbaarheid

Scholing en ontwikkeling wordt steeds belangrijker voor een goed werkende arbeidsmarkt. Door een sterke leercultuur tijdens en na de opleiding leren en ontwikkelen mensen zich bij voorkeur een leven lang. Daardoor zijn ze beter toegerust om mee te kunnen (blijven) doen op de steeds sneller veranderende arbeidsmarkt. Een duurzame inzetbaarheid van werknemers is en wordt daarmee verhoogd. We stimuleren de veerkracht en wendbaarheid van de Limburgse beroepsbevolking versterkt via drie actielijnen, namelijk:

1. Leo Loopbaan (actielijn 2.1).

2. Het bevorderen van de leercultuur (actielijn 2.2).
3. Regionale veerkracht en wendbaarheid (actielijn 2.3).

Economische aantrekkelijkheid – een sterk ecosysteem

Wij hebben werkgevers, onderwijsinstellingen, overheden (o.a. via arbeidsmarktregio's) en andere relevante stakeholders gestimuleerd om samen te werken aan een bloeiend ecosysteem (zoals de Brightlands-campusen). Daarin werd kennis en kunde gedeeld. Schaarste aan menselijk kapitaal vraagt immers om een gezamenlijke inzet op de kwaliteit van talent op alle niveaus. We hebben de economische aantrekkelijkheid door een sterk ecosysteem versterkt via drie actielijnen, namelijk:

1. Datagedreven arbeidsmarktbeleid (actielijn 3.1).
2. Limburg in de Euregio (actielijn 3.2).
3. Boeien en binden van hoogopgeleid talent aan de regio (actielijn 3.3).

De actielijnen zijn beschreven in het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB).

In samenhang met de acties in programmalijn 2 van het Uitvoeringskader Sociale Agenda “Kans op ontwikkeling en werk” hebben wij ingezet op het bereiken van sociaal maatschappelijke effecten. De algemene coördinatie van het thema Talent wordt opgepakt vanuit het MEB.

Rol provincie: *ondersteuner, subsidiënt, partner*

Samenvatting

In de afgelopen jaren hebben we samen met onze partners sterk geïnvesteerd in de inrichting van een dekkende basisinfrastructuur op de arbeidsmarkt. Hierin hebben we ingezet op leemtes, waarbij er geen sprake is van een wettelijke verantwoordelijkheid van een andere partners, zoals een infrastructuur voor Leven Lang Ontwikkelen, en voor arbeidsbemiddeling over de grens.

Kwaliteit

Veerkracht en wendbaarheid

1. Er is met Leo Loopbaan een dekkende provinciale Leven Lang Ontwikkeling (LLO) infrastructuur met bijbehorende dienstverlening gerealiseerd. Deze is is toegankelijk voor elke Limburger voor hulp en advies bij loopbaanontwikkeling.
De toekomst van Leo Loopbaan is geborgd door financiële en/of inhoudelijke deelname van partners die actief zijn in de hele provincie (zoals werkgeversorganisaties) of in verschillende regio's (zoals onderwijsinstellingen). Uitgangspunt hierbij is dat de Provincie geen (exploitatie)subsidie meer verleent na 2024.
2. Om de leercultuur te bevorderen hebben we met de partners van Leo Loopbaan het platform 'Limburg Leert' gelanceerd. Dit is een platform waar Limburgse onderwijsinstellingen hun scholingsaanbod voor de beroepsbevolking ontsluiten, en waar welke Limburgse werknemer en werkgever terecht kan voor (advies over) scholing.
3. Met arbeidsmarktpartners is besloten het Bestuurlijk Overleg Arbeidsmarkt Limburg dat in Corona tijd is gestart op incidentele basis voort te zetten. In 2023 is rondom de ontslagen bij VDL Nedcar

weer intensiever overleg gevoerd. Dit heeft oa geleid tot een gezamenlijke lobbyaanpak en de opening van een tweede Werkcentrum Zuid-Limburg in de gemeente Sittard-Geleen.

Economische aantrekkelijkheid – een sterk ecosysteem

1. Ook in 2023 hebben wij de afname van het dataplatform Arbeidsmarkt Inzicht voortgezet. Hierdoor is actuele arbeidsmarktdata op elk moment voor iedereen in Limburg beschikbaar.
2. Ook in 2023 zijn de Grensinfopunten door de Provincie gefinancierd. Hierdoor is er in elke regio een loket waar iedere Limburger terecht kan voor vragen en advies over wonen, werken en ondernemen over de grens.
3. Voor de structurele financiering van de Servicepunten Grensoverschrijdende Arbeidsmarkt (SGA's) hebben wij namens de werkgroep Arbeidsmarkt van de Grenslandagenda een onderzoek laten uitvoeren naar de verschillende financieringsmodellen. Daarnaast hebben regionale partners de SGA dienstverlening geborgd in hun reguliere uitvoering. Bij deze Servicepunten kunnen Limburgers terecht voor hulp bij het vinden van werk over de grens.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

1. De laatste tranche van de subsidie aan Leo Loopbaan is gerealiseerd. De dienstverlening van Leo Loopbaan is geborgd door de aangesloten partners;
2. Structurele financiering van de SGA's is nog niet gerealiseerd. De werkgroep Arbeidsmarkt van de Grenslandagenda heeft een verkenning opgeleverd met verschillende financieringsmodellen van de SGA's. De verdere uitwerking hiervan is nu aan partijen in het veld.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Arbeidsmarkt zijn de lasten begroot op € 1,21 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 1,12 mln. waardoor er een positief verschil ontstaat van € 0,09 mln. Dit betreft een onderbesteding van het MEB thema Talent.

Geld (indicator)

1.3.2. Onderwijs: kwalitatief goed, breed, toekomstbestendig en Euregionaal

Omschrijving

Algemeen

Het mbo en hbo in Limburg hebben de afgelopen jaren voortvarend ingezet op innovatie en samenwerking met Brightlands, met onder meer publiek-private samenwerkingen. Dit is ook verwoord in de Vakmanschapsagenda mbo. Het opleiden in en met bedrijven en branches is steeds meer het uitgangspunt voor het beroepsonderwijs. Hierbij is veel aandacht voor aansluitende leerlijnen breed in het onderwijs. Zo worden leerlingen zo goed mogelijk op weg geholpen en gehouden op het onderwijspad.

Kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs

We hebben de focus op de aanwezigheid van goed opgeleide vakmensen en kenniswerkers gelegd. Deze is afgestemd op de vraag van het Limburgse bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Wij hebben de uitdagingen van dalende leerlingenaantallen en de transitieopgaven in dialoog met het onderwijs aan met de zogenaamde doorlopende leerlijnen, publiek-private samenwerkingen (pps) en hybride vormen van onderwijs opgepakt. Wij hebben dit gedaan via twee actielijnen:

1. kwalitatief goed, breed en toekomstbestendig onderwijs (actielijn 1.1);
2. Euregionaal onderwijs (actielijn 1.2).

De actielijnen zijn beschreven in het Missiegedreven Economisch Beleidskader (MEB).

In programmalijn 2 van het Uitvoeringskader Sociale Agenda “Kans op ontwikkeling en werk” hebben we ingezet op het ondersteunen van samenwerkingsverbanden. Zodat er structuurversterking en meer samenhang gerealiseerd wordt in de domeinen onderwijs, jeugd en zorg (zie evt. ook product 2.1.1. Sociale Agenda en Zorg). De algemene coördinatie werd opgepakt vanuit het MEB.

Rol Provincie: *subsidiënt, ondersteuner, partner*

Samenvatting

Het mbo en hbo in Limburg hebben de afgelopen jaren voortvarend ingezet op innovatie en samenwerking met Brightlands, zoals ook verwoord in de Vakmanschapsagenda mbo. Chemelot innovation and Learning Labs (CHILL) is verbreed en versterkt op de Brightlands Chemelot Campus. Het concept van CHILL is uitgerold op de andere Brightlands campussen.

Kwaliteit

1. Chemelot Innovation and Learning Labs (CHILL) is verbreed en versterkt op de Brightlands Chemelot Campus. Het concept van CHILL is uitgerold op de andere Brightlands campussen. Daarbij is maatwerk per campus toegepast. CHILL is in positie gebracht om kennis en kunde te delen. Hierbij wordt de verbinding met andere regionale bestaande Publiek Private Samenwerking (PPS) gemaakt. Zie product 1.1.3. Brightlands Kennis-As voor een nadere toelichting op de Brightlands campussen. Hiermee wordt de samenwerking tussen Brightlands en het Limburgse onderwijs verder versterkt. Daarmee bereiken we een hoogwaardige opleidingsinfrastructuur voor de Limburgse student en leerling.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2023 zijn twee plannen gemaakt voor de uitrol van CHILL op de BSSC (Versterking kennisinfrastructuur BSSC) en BCGV ('Greenport Innovation and Learning Labs (GRILL)). Verdere besluitvorming vindt plaats in 2024.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Onderwijs zijn de lasten begroot op € 0,97 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 0,81 mln. daardoor ontstaat er een voordelig verschil van € 0,15 mln. Dit verschil wordt met name veroorzaakt door een onderbesteding van het MEB thema Talent en de fasering van de meerjarige projectsubsidie investeringsagenda Noord-Limburg.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Regionale economie van € 20,33 mln.

De gerealiseerde lasten bedragen € 48,16 mln. en dit is € 44,69 mln. lager dan de bijgestelde begroting.

De achterblijvende realisatie van de lasten houdt verband met € 25,76 mln. lagere baten, respectievelijk minder onttrekking uit de reserves van € 3,81 mln.

De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel Geld.

De kapitaallasten zijn € 4,63 mln. hoger dan begroot. Deze hebben betrekking op duurzame waardeverminderingen van financieel vaste activa en worden volledig gedekt uit de daarvoor bestemde risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking. In de provinciale jaarrekening is dit toegelicht.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
1 Regionale economie				
111 Economische samenwerking, acquisitie en LIOF				
63252 NV Industriebank LIOF	2.747	2.747	2.747	0
63253 Knelpuntenfonds	764	764	-280	1.044
65008 Technische bijstand Europese programmas	1.000	1.469	1.472	-3
67382 Exploitatiesubsidie LHB	0	37	37	0
68267 Procesmiddelen Einstein Telescope	0	1.995	76	1.919
68926 Partnership TEFAF	300	300	300	0
69232 MEB 11 Nieuwe missiegedreven initiatieven	0	-8	0	-8
69239 MITregeling	1.000	1.358	1.291	67
69244 MEB 4 Acquisitie	185	81	81	0
69251 MEB 72 Grensoverschrijdend Talent	0	25	0	25
69252 MEB 73 Grensoverschrijdend Ondernemen	0	-193	0	-193
69253 MEB 74 InternatEconomische Relaties	0	93	12	81
Totaal 111 Economische samenwerking, acquisitie en LIOF	5.997	8.670	5.736	2.933
112 MKB, logistiek en industrie				
63258 Uitvoeringsprogramma economie en innovatie	76	76	34	42
69237 MEB 21 MKB innovatieprogramma LIOF	1.560	1.734	490	1.244
69238 MEB 21 BISC1	0	166	55	111
69240 MEB 23 Ondernemingen	100	0	0	0
69249 MEB 6 Brightlands Inst Supply Chain Man	380	380	380	0
69265 Brightsite	2.000	2.750	2.000	750
69271 Inrichting Technische VeiligheidsCommissie	0	59	2	57
69381 SPUK MEB 23 MKBdeal Innovatie fam bedr	0	0	-91	91

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69444 Procesmiddelen gebiedsontwikkeling Chemelot	0	253	48	205
69601 SPUK omzetzerving watersnoodramp 2021	0	23.552	5.028	18.524
69713 Interreg Crossroads VLNL	0	136	87	49
69850 Veilige omgeving Pilot Chemelot	0	0	18	-18
Totaal 112 MKB, logistiek en industrie	4.116	29.106	8.051	21.055
113 Brightlands Kennis/As				
67755 Kennisas project ITEM	500	500	500	0
67767 Procesmiddelen Kennis As Brightlands	0	30	0	30
67898 University College	0	2.700	0	2.700
68153 BC Healthy Eating and Food Innovation	0	1.513	1.513	0
68215 Procesmiddelen gebiedsontwikkeling BLMHC	0	25	0	25
68273 Interreg Europeproject S3Chem	0	-11	0	-11
68296 KennisAs project LIME	0	698	698	0
69079 Brightlands Cordinatie	0	37	1	36
69083 Procesm Brightlands Chemelot Campus	0	16	0	16
69084 Procesm Brightlands Maastricht Health Camp	0	11	6	5
69124 Procesmiddelen Smart Services Campus	0	10	5	5
69223 KennisAsProject De Maastricht Studie	125	125	125	0
69227 LLA1b Missiegedreven innoveren Campus	65	1.216	296	920
69235 MEB 14 Brightlands procesmiddelen	180	258	194	65
69293 Startupprogramma Brightlands 2023	0	100	0	100
69668 Brightlands Office en branding	0	150	20	130
69789 Interreg DUN Project Agropole Innovates	0	122	122	0
69792 Project GRILL	0	265	0	265

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69793 Proj Versterken kennisinfrastructuur BSSC	0	0	0	0
69794 Project Smart Health Alliantie Limburg	0	0	0	0
69797 Brightstart	0	0	0	0
69798 Regmed XB	0	235	0	235
Totaal 113 Brightlands Kennis/As	870	8.001	3.479	4.522
114 Maastricht Aachen Airport				
67719 Vergoeding NEDABkosten luchthaven MAA	14.548	5.500	5.500	0
67720 Procesmiddelen ontwikkeling luchthaven MAA	0	74	58	16
67753 Stichting Klachtentelefoon MAA	57	57	57	0
67893 Exploitatie cargoterminal MAA	29	29	0	29
67895 Toev voorz luchthavengeb gebouwen	73	73	73	0
68638 Gemeentelijke bijdragen ivm toekomst MAA	400	0	0	0
69639 Procesmiddelen amendement 145 MAA	0	128	190	-62
69683 Bijdrage Omgevingsfonds MAA	0	0	0	0
69749 Vortex schade	0	133	0	133
Totaal 114 Maastricht Aachen Airport	15.107	5.995	5.878	116
121 Toerisme en recreatie				
69245 MEB 51 Vakmanschap op peil	125	451	0	451
69246 MEB 52 Strategisch ondernemerschap	631	365	210	156
69247 MEB 53a Bruisend Ecosysteem	843	700	570	130
69248 MEB 53b Toeristische marketing	500	1.313	217	1.096
69579 MEB 53a SPUK BAGregistratie	0	48	48	0
69602 MEB 53a Vakantieparken Groene Spoor	0	160	83	77

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69788 Interreg DUN Project MSN Buitenrijden	0	106	106	0
69806 Promotiecampagne regio Limburg	0	100	83	17
Totaal 121 Toerisme en recreatie	2.099	3.243	1.316	1.927
122 Innovatieve landbouw				
68911 Interreg Europe project Regions4Food	0	48	2	46
69226 LLA1a Missiegedreven innoveren Sector	775	1.441	982	459
69228 LLA2 Circulair produceren	0	665	1.050	-386
69229 LLA3 Sterker in de marktketen	0	214	113	101
69230 LLA4 Grensoverschrijdend verbinden	30	329	419	-89
69267 LLA1a Transitie GLBPOP naar GLBNSP	0	4.302	4.216	86
69552 LLA Subs ondersteuning aanvragen POP3	0	16	4	11
69658 Uitvoeringskosten GLBNSP	0	1.400	53	1.347
69662 Interreg IVA RealiseBIO	0	54	54	0
69747 Interreg VlaNed VI project ENERGLIK	0	86	86	0
69795 OPZuid Project Hitex	0	91	91	0
69825 Interreg VLANED Smart Farming	0	44	44	0
Totaal 122 Innovatieve landbouw	805	8.689	7.113	1.577
123 Regiodeal Noord-Limburg				
69333 T1P1 Brightl Institute Future of Farming	5.000	10.000	223	9.777
69336 T2P5 Programma jeugd voeding en gezondheid	824	235	593	-357
69337 T3P6 Fieldlab Future Farming	425	314	314	0
69338 T3P7 Fieldlab voeding en gezondheid	384	283	283	0
69339 T3P8 Fieldlab Techn Innovations smart I	366	270	270	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69340 T3P9 Fieldlab grensoverschr ondernemen	297	219	219	0
69349 T5P18 Duurzaamheid circulariteit Fontys	0	0	-56	56
69470 T1P20 Kas tbv shares facilities	0	0	0	0
69471 T1P21 Poultry Research Center	0	1.000	0	1.000
69472 T1P22 Doorontw Test en Taste Centrum	0	0	0	0
69473 T1P23 Ontwerp Food Factory Pilot Plant	0	350	0	350
69474 T1P24 Shared Facilities RD productontw	0	1.300	0	1.300
69475 T2P25 LIFI	983	1.274	629	645
69476 T3P26 Regio in de rugzak	0	416	0	416
69480 T4P31 Groene en rode spoor vakantiewon	147	400	0	400
69481 T4P32 Aanpak synth Drugscrimin fase 2	164	446	0	446
69482 T4P33 KVO gecertificeerd buitengebied	41	111	0	111
69483 T4P34 Restorative justice in NLimburg	27	74	0	74
69484 T4P35 Toek locaties stoppende agr ond	44	118	10	108
69489 Procesmiddelen VATkosten	0	265	0	265
69743 T1P40 Brightlands Food Concepts Center	0	750	750	0
69744 T1P41 Brightlands Exp Center of Future Food	0	500	500	0
69745 T1P43 Startup Spinoff Klimaat	0	650	650	0
69761 T1P42 Brightlands Next Generation Farming	0	2.135	0	2.135
Totaal 123 Regiodeal Noord-Limburg	8.701	21.110	4.384	16.726
131 Arbeidsmarkt				
68091 Arbeidsmarktdata	67	67	46	21
69131 GIP Euregio Rijn Waal	6	6	6	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69132 GIP Euregio Rijn Maas Noord	97	97	97	0
69133 GIP Aachen Eurode	187	187	187	0
69134 GIP Maastricht	274	274	274	0
69242 MEB 32 Veerkrachtige beroepsbevolking	250	532	418	114
69243 MEB 33 Economische aantrekkelijkheid	200	47	91	-45
Totaal 131 Arbeidsmarkt	1.081	1.210	1.118	91
132 Onderwijs				
68766 CHILL	500	500	500	0
69181 HAS 3e tranche	175	175	175	0
69241 MEB31 Kwalitatief toekomstbest onderwijs	110	255	101	154
69786 Interreg DUN Project Euregio Mobilty	0	37	37	0
Totaal 132 Onderwijs	785	967	813	154
190 Personele lasten programma regionale economie				
68000 Doorberekende personeelskosten	1.105	1.105	1.060	45
68001 Doorberekende personeelskosten	801	801	768	33
68002 Doorberekende personeelskosten	1.321	1.321	1.267	54
68004 Doorberekende personeelskosten	308	308	295	13
68006 Doorberekende personeelskosten	367	367	352	15
68007 Doorberekende personeelskosten	540	540	518	22
68008 Doorberekende personeelskosten	180	180	173	7
68013 Doorberekende personeelskosten	374	374	359	15
68014 Doorberekende personeelskosten	208	208	200	9
68569 Doorberekende personeelskosten Klachtentel	95	95	91	4
Totaal 190 Personele lasten programma regionale economie	5.299	5.299	5.082	218

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
191 Kapitaallasten programma regionale economie				
66052 Kapitaallasten	250	250	250	0
67908 Kapitaallasten reserve SIS	0	0	995	-995
67909 Kapitaallasten reserve SIS	0	0	600	-600
67912 Kapitaallasten	0	250	250	0
68884 Kapitaallasten	65	65	965	-900
69221 Kapitaallasten reserve SIS	0	0	1.482	-1.482
69222 Kapitaallasten reserve SIS	0	0	650	-650
Totaal 191 Kapitaallasten programma regionale economie	315	565	5.192	-4.626
Totaal 1 Regionale economie	45.176	92.854	48.162	44.693
Totaal Lasten	45.176	92.854	48.162	44.693
Baten				
1 Regionale economie				
112 MKB, logistiek en industrie				
69381 SPUK MEB 23 MKBdeal Innovatie fam bedr	0	0	-28	28
69601 SPUK omzeterdving watersnoodramp 2021	0	23.552	5.028	18.524
Totaal 112 MKB, logistiek en industrie	0	23.552	5.000	18.551
113 Brightlands Kennis/As				
68240 Dividend Chemelot Campus Vastgoed	0	1.275	1.699	-424
68273 Interreg Europeproject S3Chem	0	0	75	-75
68899 Dividenden Greenport Venlo	0	160	863	-704
68921 Medtech4Europe Interregproject	0	0	0	0
69161 Dividend Chemelot Participaties BV	0	0	835	-835
69737 IP opbrengsten Kennisas projecten	0	0	0	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Totaal 113 Brightlands Kennis/As	0	1.435	3.473	-2.038
114 Maastricht Aachen Airport				
67719 Vergoeding NEDABkosten luchthaven MAA	0	0	1.965	-1.965
67720 Procesmiddelen ontwikkeling luchthaven MAA	0	0	0	0
67893 Exploitatie cargoterminal MAA	555	555	568	-13
68638 Gemeentelijke bijdragen ivm toekomst MAA	400	0	0	0
69842 Dividend NV HBLM	0	0	1.316	-1.316
Totaal 114 Maastricht Aachen Airport	955	555	3.849	-3.294
121 Toerisme en recreatie				
69579 MEB 53a SPUK BAGregistratie	0	12	12	0
Totaal 121 Toerisme en recreatie	0	12	12	0
122 Innovatieve landbouw				
68911 Interreg Europe project Regions4Food	0	40	40	0
69230 LLA4 Grensoverschrijdend verbinden	0	0	20	-20
Totaal 122 Innovatieve landbouw	0	40	60	-20
123 Regiodeal Noord-Limburg				
69333 T1P1 Brightl Institute Future of Farming	3.750	7.500	175	7.325
69336 T2P5 Programma jeugd voeding en gezondheid	618	176	444	-268
69337 T3P6 Fieldlab Future Farming	319	235	235	0
69338 T3P7 Fieldlab voeding en gezondheid	288	212	212	0
69339 T3P8 Fieldlab Techn Innovations smart I	274	202	202	0
69340 T3P9 Fieldlab grensoverschr ondernemen	222	164	164	0
69349 T5P18 Duurzaamheid circulariteit Fontys	0	0	-42	42

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69470 T1P20 Kas tbv shares facilities	0	0	0	0
69471 T1P21 Poultry Research Center	0	750	0	750
69472 T1P22 Doorontw Test en Taste Centrum	0	0	0	0
69473 T1P23 Ontwerp Food Factory Pilot Plant	0	263	0	263
69474 T1P24 Shared Facilities RD productontw	0	975	0	975
69475 T2P25 LIFI	826	1.065	526	540
69476 T3P26 Regio in de rugzak	0	312	0	312
69480 T4P31 Groene en rode spoor vakantiewon	107	290	0	290
69481 T4P32 Aanpak synth Drugscrimin fase 2	119	324	0	324
69482 T4P33 KVO gecertificeerd buitengebied	30	81	0	81
69483 T4P34 Restorative justice in NLimburg	20	54	0	54
69484 T4P35 Toek locaties stoppende agr ond	33	88	7	81
69489 Procesmiddelen VATkosten	0	190	0	190
69743 T1P40 Brightlands Food Concepts Center	0	563	563	0
69744 T1P41 Brightlands Exp Center of Future Food	0	375	375	0
69745 T1P43 Startup Spinoff Klimaat	0	488	488	0
69761 T1P42 Brightlands Next Generation Farming	0	1.601	0	1.601
Totaal 123 Regiodeal Noord-Limburg	6.606	15.909	3.350	12.559
131 Arbeidsmarkt				
69132 GIP Euregio Rijn Maas Noord	64	64	64	0
69133 GIP Aachen Eurode	125	125	125	0
69134 GIP Maastricht	183	183	183	0
Totaal 131 Arbeidsmarkt	372	372	372	0
Totaal 1 Regionale economie	7.932	41.873	16.115	25.758
Totaal Baten	7.932	41.873	16.115	25.758

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Saldo van baten en lasten	-37.244	-50.981	-32.047	-18.934
Stortingen				
1 Regionale economie				
111 Economische samenwerking, acquisitie en LIOF				
61051 Toevoeging reserve knelpunten econ beleid	0	0	939	-939
69773 Toevoeging PR Economie	0	0	0	0
Totaal 111 Economische samenwerking, acquisitie en LIOF	0	0	939	-939
113 Brightlands Kennis/As				
65747 Toevoeging risicoreserve SIS	165	0	0	0
69503 Toevoeging risicoreserve SIS Chemelot	1.500	3.691	3.691	0
69504 Toevoeging risicoreserve SIS BMHC	0	650	650	0
69505 Toevoeging risicoreserve SIS GPV	300	2.060	2.219	-160
69506 Toevoeging risicoreserve SIS SSC	800	600	600	0
69843 Toevoeging PR Brightlands	0	0	0	0
Totaal 113 Brightlands Kennis/As	2.765	7.001	7.160	-160
114 Maastricht Aachen Airport				
67709 Toevoeging bestemmingsreserve NEDAB	3.648	3.648	3.648	0
69502 Toevoeging risicoreserve SIS	950	1.712	3.028	-1.316
Totaal 114 Maastricht Aachen Airport	4.598	5.360	6.676	-1.316
131 Arbeidsmarkt				
69774 Toevoeging PR onderwijs en arbeidsmarkt	0	0	0	0
Totaal 131 Arbeidsmarkt	0	0	0	0
Totaal 1 Regionale economie	7.363	12.361	14.776	-2.415
Totaal Stortingen	7.363	12.361	14.776	-2.415
Onttrekkingen				

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
1 Regionale economie				
111 Economische samenwerking, acquisitie en LIOF				
65935 Aanw egalisatieres DU Topperbedrijventer	0	37	37	0
Totaal 111 Economische samenwerking, acquisitie en LIOF	0	37	37	0
112 MKB, logistiek en industrie				
68178 Aanwending reserve aandelentransactie LIOF	1.560	1.560	490	1.070
69882 Aanwending risicoreserve SIS	0	0	250	-250
Totaal 112 MKB, logistiek en industrie	1.560	1.560	740	820
113 Brightlands Kennis/As				
65954 Aanw reserve Campusorganisatie Chemelot	0	2.026	2.026	0
69844 Aanwending PR Brightlands	0	0	0	0
69874 Aanwending risicoreserve SIS	0	0	4.626	-4.626
Totaal 113 Brightlands Kennis/As	0	2.026	6.652	-4.626
114 Maastricht Aachen Airport				
67710 Aanwending bestemmingsreserve NEDAB	3.648	3.925	3.925	0
Totaal 114 Maastricht Aachen Airport	3.648	3.925	3.925	0
Totaal 1 Regionale economie	5.208	7.548	11.354	-3.806
Totaal Onttrekkingen	5.208	7.548	11.354	-3.806
Saldo mutatie reserves	-2.155	-4.813	-3.422	-1.392
Resultaat	-39.399	-55.795	-35.468	-20.326

Verbonden partijen inzake regionale economie

LIOF, MKB-L en LBDF vervullen gezamenlijk de financieringsfunctie gericht op stimulering van bedrijfsinvesteringen, start-ups en doorontwikkeling van het MKB. Elk van deze verbonden partijen is gericht op een specifieke doelgroep.

De drie venture fondsen CV, BVP fonds IV en BAF dienen als financieringsinstrument voor start-ups en scale-ups op de Brightlands campussen.

LHB B.V. draagt bij aan de opwaardering van de Limburgse bedrijventerreinen.

LDAVM C.V. en de daaraan gelieerde entiteiten richten zich specifiek op de ontwikkeling van het bedrijventerrein aangrenzend aan Maastricht Aachen Airport. HBLM en N.V. ALTMAA dragen bij aan de beoogde groei van het exportvolume in Limburg middels de exploitatie van de luchthaven Maastricht Aachen Airport.

De Brightlands Chemelot Campus en entiteiten beogen een versterking van de sector Chemie en materialen door de investeringen in vastgoed en innovatie ontwikkelingen op de campus. De Brightlands Maastricht Health Campus zet in op de doorontwikkeling van de sector life sciences. De Brightlands Campus Greenport Venlo in samenhang met het plan van aanpak GPV versterken de sector Tuinbouw en Agrofood. De Brightlands Smart Services Campus en entiteiten CMD en CHV focussen gezamenlijk met het instituut BISS op de sector Smart Services.

2. Cultuur en maatschappij

Cultuur en maatschappij

De Provincie zorgt voor cultuur en erfgoed. Cultuur verbindt, verrijkt de geest, prikkelt bestaande conventies en debat en stimuleert talent en creativiteit. Culturele organisaties zijn ondersteund via onze subsidieregelingen en hebben, ook in 2023, bijgedragen aan beter onderwijs door cultureel aanbod op scholen, aan sociale cohesie en participatie en een actieve deelname van burgers aan de samenleving door vele culturele evenementen en aanbod van culturele producties. Culturele voorzieningen, cultureel erfgoed en culturele makers hebben bijgedragen aan een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat. De Provincie heeft met andere overheden, maatschappelijke organisaties en andere instellingen samengewerkt aan de versterking van de betekenis van cultuur, cultureel erfgoed en de toegankelijkheid daarvan, zoals van monumenten. De lobby voor kloosterdorp Steyl en abdij Rolduc zijn voorbeelden daarvan. Bijzonder voor Limburg was en is dat ook meerjarig geïnvesteerd wordt in beleid dat gericht is op het verbeteren van bewegen en sport, gezondheid en participatie. In Limburg was en is dat extra van belang gezien de achterstanden op deze onderwerpen ten opzichte van het nationale beeld. Daartoe is via de Sociale Agenda de zelfredzaamheid en samenredzaamheid en de participatie van met name Limburgers in een kwetsbare positie vergroot. Via de Sociale Agenda is bijgedragen aan het realiseren van een trendbreuk, doordat ingezet werd op het inlopen van gezondheidsachterstanden (o.a. via Kansrijke start en Gezonde Basisschool van de Toekomst) en het bevorderen van een inclusieve, open en participatieve samenleving. Hierbij hebben we speciale aandacht gehad voor kwesties als armoede, gelijke kansen, laaggeletterdheid en eenzaamheid. Dit hebben we samen gedaan met onze mede-overheden, partners in het veld en burgers.

In 2023 is er gewerkt aan de opstelling van de nieuwe beleidskaders 'Cultuur en Erfgoed voor iedereen' en 'Samen leven en Bestaanszekerheid'. Tevens is de nieuwe subsidieregeling Culturele infrastructuur 2025-2028 vast- en opengesteld. De aanvragen in deze regeling worden beoordeeld door de Cultuurtank Limburg.

Met de Veiligheidsagenda is aan de wettelijke taken van de Provincie een extra impuls gegeven. De Provincie Limburg heeft bijgedragen aan een effectieve overheidsaanpak in Limburg op het gebied van veiligheid. Binnen het kader van de Veiligheidsagenda Limburg is ingezet op een gecoördineerde bestuurlijke aanpak tegen ondermijning, preventie en veilige wijken en een veilig buitengebied. Inmiddels is per 31-12-2023 de Veiligheidsagenda gerealiseerd en afgerond.

Onze beleidskaders

- Uitvoeringskader Sociale Agenda
- Veiligheidsagenda Limburg
- Beleidskader Cultuur
- Beleidskader Monumenten
- Beleidskader Archeologie
- Beleidskader Erfgoed
- Beleidskader Sport 2020-2023
- Uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023

Wat hebben we bereikt?

2.1. Een vitaler en veiliger Limburg waarin iedereen kan participeren

De Sociale Agenda zet in op het vergroten van de zelfredzaamheid en samenredzaamheid van Limburgers in een kwetsbare positie en het verbeteren van hun participatie in de samenleving.

De Veiligheidsagenda Limburg zet in op samenwerking met onze partners gericht op veilige en leefbare wijken en buurten in de stad en dorpen in het buitengebied. Inmiddels is per 31-12-2023 de Veiligheidsagenda gerealiseerd en afgerond.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

2.1.1. Sociale agenda en Zorg: inlopen van de gezondheidsachterstanden

Omschrijving

Wij gaven uitvoering aan de Sociale Agenda vastgesteld op 7 februari 2020 door Provinciale Staten, waarbij we bewezen interventies met meetbare resultaten ondersteunden en waarbij we verantwoordelijke partijen in hun kracht hebben gezet. Dit deden we vanuit vier programmalijnen met ondersteuning en samenwerking met de organisaties uit de provinciale sociale basisinfrastructuur.

De vier programmalijnen (producten) waren:

1. Opgroeien en ontplooiën
2. Kans op ontwikkeling en werk
3. Vitaal meedoen
4. Vitale gemeenschappen

We werkten hierbij overkoepelend, bovenregionaal en provinciaal en vanuit samenhang met de opgave uit het fysieke en het economische domein. Hierbij hadden we geen wettelijke taken binnen het Sociale Domein en hebben we ingezet op partnerschap, waarbij we vanuit de Sociale Agenda konden ondersteunen, helpen en richting geven.

Rol provincie: *ondersteuner, subsidiënt, financier, partner, verbinder*

Samenvatting

De eerste sociale agenda 2016-2019 was er vooral opgericht om een beweging op gang te brengen waarbij qua gezondheidsachterstand een trendbreuk te zien is. Hiervoor lag de nadruk erop om via de experimenteerregeling projecten uit te voeren. Bij de tweede sociale agenda 2020-2023 zijn vooral een aantal bewezen interventies opgeschaald en verduurzaamd. De in het uitvoeringsprogramma sociale agenda 2020-2023 genoemde doelen zijn nagenoeg gerealiseerd (zie ook toelichting bij het onderdeel Tijd).

Hieronder worden een drietal initiatieven toegelicht inclusief de in 2023 behaalde targets:

Gezonde Basisschool:

Scholen die werken volgens het Gezonde Basisschool van de Toekomst (GBT)-concept richten zich op het terugdringen van gezondheidsproblemen waarmee kinderen in Limburg kampen. Op dit moment zijn er 30 basisscholen die werken conform het GBT-concept. 22 hiervan liggen in Zuid-Limburg, 8 in Noord-

Limburg. In Midden-Limburg zijn er (nog) geen GBT-scholen, wel vinden hier verkennende gesprekken plaats.

Handle with Care:

Handle with Care 2.0. is een samenwerking tussen Veilig Thuis, leerplicht en scholen en heeft als doel om kinderen van 4 tot 12 jaar, die getuige zijn van huiselijk geweld, snel van sociale steun op school te voorzien. Deze steun is belangrijk om de korte- en langetermijneffecten van deze ervaring te verminderen. Op 6 juli 2023 is deze werkwijze ingevoerd in Parkstad (75 scholen en bijna 18.000 leerlingen) en op 5 oktober 2023 is deze werkwijze ingevoerd in Maastricht-Heuvelland en de Westelijke Mijnstreek (85 scholen en bijna 18.500 leerlingen). Daarmee is de werkwijze nu in heel Zuid-Limburg geïmplementeerd. Opschaling naar Noord- en Midden-Limburg is onderdeel van het nieuwe beleidskader Samen leven & Bestaanszekerheid.

Nu Niet Zwanger:

Nu Niet Zwanger biedt hulpverleners concrete middelen om hun cliënten (vrouw én man) in een open en eerlijk gesprek te laten nadenken over hun kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. Door dit gesprek kunnen meer cliënten een bewuste keuze maken over hun zwangerschap. Op basis van de meest recente voortgangsrapportages Kansrijke Start Noord- en Midden-Limburg (augustus 2023) en Zuid-Limburg (mei 2023) blijkt dat minimaal 660 cliënten het Nu Niet Zwanger-traject gevolgd hebben. Het gaat hier om een totaalaantal, inclusief voorgaande jaren. Daarnaast is structurele borging van het project in de begroting van GGD Zuid-Limburg gerealiseerd, waarmee het ook na de projectperiode en zonder provinciale subsidie beschikbaar blijft voor de doelgroep. In Noord- en Midden-Limburg wordt nog aan de borging gewerkt.

Daarnaast is in 2023 ook uitvoering gegeven aan de Beleidsbrief Integratie. De Beleidsbrief Integratie ziet voornamelijk op een rol van Provincie Limburg op procesniveau, in het aanjagen, initiëren, faciliteren van en deelnemen aan gezamenlijke overleggen met betrokken partijen, op lokaal, regionaal en rijksniveau. In 2023 is met name ingezet op de ondersteuning van de Limburgse Regietafel bij de asielopgave en de Stuurgroep Internationale Werknemers Limburg bij de uitvoering van de Visie Internationale Werknemers. Daarnaast is een subsidie verleend voor de inhuur van een projectleider ten behoeve van een hernieuwde subsidieaanvraag bij het Rijk voor het project Nieuwe Limburgers in de Zorg. Ook is subsidie verleend aan een tweetal projecten ten behoeve van de zichtbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI's in het kader van Gewijzigd Amendement 50: Behoud middelen voor Limburg Regenboogprovincie. Vanuit de uitvoering van het Gewijzigd Amendement 52: Nederlandse taal en armoede hebben wij zeven projecten, gericht op het onderdeel Nederlandse taal, ondersteund. Vanuit het onderdeel armoede hebben we elf projecten ondersteund. Dit is inclusief twee projecten die ook in samenspraak met de aanpak van laaggeletterdheid zijn opgezet.

Kwaliteit

In de Sociale Agenda waren hoofddoelen geformuleerd die een merkbaar resultaat hebben bij de burger en op het inlopen van de gezondheidsachterstanden (effect). Deze hoofddoelen waren gericht op de ondersteuning van initiatieven zoals Kansrijke Start, Gezonde Basisschool van de Toekomst, vergroten van leerwerkplekken, het terugdringen van het aantal NEET-jongeren (Not in Employment, Education or Training), borgen van het gedachtegoed van Positieve Gezondheid, de inzet van Community building en de aanpak in lage SES-wijken (Sociaal en Economische Status). De genoemde targets bij deze hoofddoelen hebben we bereikt in 2023 en hebben hiermee ook bijgedragen aan het inlopen van de gezondheidsachterstanden in Limburg. Gekoppeld aan de uitvoering van de Sociale Agenda en de Beleidsbrief Integratie hebben we ingezet op het realiseren van gewijzigd amendement 52 Nederlandse

taal en armoede. Vanuit de Beleidsbrief Integratie is tevens ingezet op gewijzigd amendement 50 Behoud middelen voor Limburg Regenboogprovincie.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De specifieke doelen opgenomen in de Sociale Agenda 2019-2023 zijn behaald met uitzondering van:

- Het realiseren van de 758 leerwerkplekken voor NEET-jongeren in samenwerking met de 2 Limburgse RMC-regio's, VSV-programma's en gemeenten. Deze loopt nog door in 2024.
- De projecten met betrekking tot de M@ZL-knooppunten zijn in uitvoering.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Sociale Agenda en Zorg zijn de lasten begroot op € 15,65 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 12,32 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 3,33 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Fasering lastneming meerjarige projectsubsidies totaal € 1,60 mln. waaronder het project wijkenaanpak Vastenavondkamp Venlo en investeringsagenda Noord-Limburg;
- Onderuitputting amendement 52 Nederlandse taal en armoede € 0,31 mln.;
- Onderuitputting amendement 50 Behoud middelen voor Limburg Regenboogprovincie € 0,32 mln.;
- Onderuitputting beleidsbrief integratie € 0,31 mln. als gevolg van het feit dat een aantal projecten waarvan de subsidieverlening voorzien was in 2023, deze pas aangevraagd worden in 2024;
- Onderuitputting van het uitvoeringskader sociale agenda lijn 1 Opgroeien en ontplooiën € 0,39 mln. als gevolg van het feit dat een aantal projecten waarvan de subsidieverlening voorzien was in 2023, deze pas beschikt worden in 2024.

Geld (indicator)

2.1.2. Veiligheid: Georganiseerde aanpak tegen ondermijning, preventie en veilige wijken, veilig buitengebied

Omschrijving

Op 29 juni 2020 is het 'Beleidskader Veiligheidsagenda Limburg' door Provinciale Staten vastgesteld. De Veiligheidsagenda versterkt niet alleen onze eigen provinciale wettelijke taken in onder meer het buitengebied maar bevordert en ondersteunt ook initiatieven vanuit onze veiligheidspartners om wijken veiliger en inwoners weerbaarder te maken.

De Veiligheidsagenda kent een integrale benadering langs drie actielijnen:

1. Georganiseerde aanpak tegen ondermijning
2. Preventie en veilige wijken
3. Veilig buitengebied

In beginsel valt een gedeelte van de bestuurlijke aanpak van de ondermijning buiten de scope van de Veiligheidsagenda. Dit, omdat dit Rijkstaken en direct daaruit voortvloeiende werkzaamheden van de Commissaris van de Koning betreft.

Inmiddels is per 31-12-2023 de Veiligheidsagenda afgerond en gerealiseerd.

Rol provincie: *procesmanager, bevoegd gezag, subsidiënt, financier, partner, aanjager*

Samenvatting

Ook het afgelopen jaar hebben we partijen gefaciliteerd en bij elkaar gebracht. Zo hebben we de succesvolle samenwerking in Noord-Limburg, onder de vlag van de Regio Deal, verder uitgebouwd. Denk hierbij aan het ACT! interventieteam met inmiddels meer dan 300 acties, de uitrol van de Keurmerken voor Veilig Ondernemen (KVO's) en de verbetering van Melding Misdaad Anoniem (MMA). Daarnaast hebben we in de 2e tranche van de Regio Deal Noord-Limburg ook nieuwe projecten opgezet waaronder het 'rode en groene' spoor vakantieparken, de herstelconferenties en de bewustzijns campagne tegen Ondermijning 'Kijk niet Weg'. Door het faciliteren van bewustzijns sessies voor makelaars en agrarische ondernemers hebben we de maatschappelijke weerbaarheid van deze beroepsgroepen vergroot op het gebied van ondermijning. We hebben ook invulling gegeven aan de aanbeveling van het RIEC uit het Integraal Ondermijningsbeeld (IOB) voor de Provincie Limburg door het organiseren van een bewustzijns sessie ondermijning jachthavens. Onze samenwerking met verschillende partners in zowel de taskforce Cybercriminaliteit als Jeugdige Ondermijners heeft tot een aantal mooie initiatieven geleid zoals de 'Crimitalk' en de 're_BOOTCMP'.

Daar waar we een wettelijke rol hebben, zoals in het samenwerkingsverband Samen Sterk in Limburg (SSIL), hebben we verder geïnvesteerd in de slagkracht van de Vrijwillige Groene Brigade (VGB) en de SSIL-partners. Zo heeft de VGB de beschikking gekregen over elektrische mountainbikes waardoor de bereikbaarheid in het buitengebied is verbeterd. Ook hebben we een kennissessie georganiseerd voor de SSIL-partners om valse documenten beter te herkennen. De VGB is verder versterkt door de komst van de tweede lichte Buitengewoon Opsporingsambtenaren (BOA's) afkomstig van Defensie. Helaas hebben we ook afscheid moeten nemen van een aantal collega's uit de eerste lichte omdat ze succesvol gesolliciteerd hebben bij veiligheidspartners zoals de politie. Ondanks hun korte inzet voor de VGB is dit wel een belangrijk succes van onze VGB-pilot omdat voor Defensie het verbeteren van de uitstroom van militairen naar de arbeidsmarkt een belangrijke doelstelling van de pilot is.

Kwaliteit

Per 1 november 2022 zijn alle beoogde resultaten uit het beleidskader bereikt. Zie voor meer informatie de 2e voortgangsrapportage die op 20 december 2022 aan uw Staten is toegestuurd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Per 1 november 2022 zijn alle beoogde resultaten uit het beleidskader bereikt. Zie voor meer informatie de 2e voortgangsrapportage die op 20 december 2022 aan uw Staten is toegestuurd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Veiligheid zijn de lasten begroot op € 2,05 mln. en de baten op € 0,18 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 1,19 mln. lasten en € 0,22 mln. baten waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 0,91 mln. Dit verschil betreft met name de onderuitputting van het beleidskader Veiligheid als gevolg van:

- Het doorlopen van een aantal opdrachten naar 2024 waarvan de financiële afwikkeling ook in 2024 wordt geëffectueerd ad. € 0,07 mln.;
- Fasering lastneming van de meerjarige projectsubsidie investeringsagenda Noord-Limburg € 0,26 mln.;
- Een nog te verlenen subsidie ten behoeve van een landelijk project ondermijning € 0,30 mln.

Het overige valt nagenoeg vrij ten gunste van het jaarrekening resultaat.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

2.2. Behoud en versterking van de intrinsieke en maatschappelijke waarde van de cultuur- en erfgoedsector in heel Limburg voor een breed publiek en de samenleving

Cultuur is van en voor alle Limburgers, vormt mede onze identiteit en draagt bij aan de sociale cohesie en participatie. Cultuur biedt ook kansen voor economie en toerisme en kan de aantrekkingskracht van onze provincie vergroten. De inwoners en bezoekers van Limburg hebben de waarde van cultuur leren kennen, ervaren en zich ook erin kunnen herkennen door actieve en passieve cultuurparticipatie, bijvoorbeeld via

de vele culturele evenementen of via cultuureducatie op scholen. De culturele basisinfrastructuur, bestaande uit ruim 40 culturele organisaties die een divers cultureel aanbod hebben gemaakt, is door onze subsidies versterkt en ondersteund, samen met het Rijk en gemeenten.

Het Limburgs cultureel erfgoed is in stand gehouden mede door onze ondersteuning. Dit is het erfgoed onder de grond (archeologie), boven de grond (monumenten) alsook de Limburgse gewoonten en gebruiken (immaterieel erfgoed). Cultureel erfgoed is nog steeds overal in de samenleving terug te vinden. Het vertelt onze geschiedenis en verbindt mensen en plekken met elkaar. Toekomstige generaties kunnen zo genieten van ons cultureel erfgoed. Daarnaast is cultureel erfgoed een onderdeel van maatschappelijke opgaves zoals klimaatadaptatie en ruimtelijke ontwikkelingen en kan het ons perspectieven bieden voor de toekomst.

De belangrijkste prestatie-indicatoren:

Indicator	Startwaarde	Eindwaarde	Streefwaarde	Jaar
	01-01-2023	31-12-2023		
Ondersteunen van initiatieven gericht op behoud en versterking cultuur	0	160	150	2023
Ondersteunen initiatieven gericht op behoud en toegankelijk maken van erfgoed	0	114	79	2023

Toelichting indicatoren

Cultuur: wij hebben in het kader van de Nadere subsidieregels Cultuur 28 culturele festivals/evenementen en 7 projecten in het kader van grensoverschrijdende culturele samenwerking ondersteund. In het kader van de Nadere subsidieregels Participatie zijn 8 projecten met een relatie met cultuur ondersteund en op basis van de Stimuleringsregeling Bovenlokale Evenementen zijn dat er 88 (hiervan 30% in de steden en 70% op het platteland). Wij hebben de samenwerking met crowdfundingplatform voordekunst gecontinueerd en op basis daarvan zijn in 2023 24 projecten gerealiseerd. Door middel van een incidenteel subsidie zijn nog eens 5 culturele projecten ondersteund.

Erfgoed: er zijn het afgelopen jaar veel initiatieven ondersteund die gericht zijn op het behoud en toegankelijk maken van erfgoed. Dit aan de hand van verschillende subsidieregelingen gericht op: urgente restauratieopgaven bij rijks- en gemeentelijke monumenten, kerkgebouwen, klein Limburgs erfgoed, archeologische publiekprojecten, erfgoedverhalen, Limburgse taal, digitalisering en lokale- en regionale musea. Daarnaast zijn er ook projecten ondersteund op het gebied van duurzaamheid- en toegankelijkheid, zijn bruikleenovereenkomsten afgesloten met musea voor archeologische vondsten en zijn een aantal werkplannen van erfgoedinstellingen goedgekeurd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

2.2.1. Cultuur: basisinfrastructuur behouden en versterken

Omschrijving

Cultuur is van en voor alle Limburgers, vormt mede onze identiteit en draagt bij aan de sociale cohesie en participatie. Cultuur biedt ook kansen voor economie en toerisme en kan de aantrekkingskracht van onze provincie vergroten. De inwoners en bezoekers van Limburg hebben de waarde van cultuur leren kennen, ervaren en zich ook erin kunnen herkennen door actieve en passieve cultuurparticipatie, bijvoorbeeld via de vele culturele evenementen of via cultuureducatie op scholen. De culturele basisinfrastructuur, bestaande uit ruim 40 culturele organisaties die een divers cultureel aanbod hebben gemaakt voor het Limburgs publiek, is door onze subsidies versterkt en ondersteund, samen met het Rijk en gemeenten. Het is onze rol en taak om de brede Provinciale culturele basisinfrastructuur te behouden en te versterken. Dit hebben wij ook gedaan door ondersteuning te bieden aan vrijwilligersorganisaties in de amateurkunsten via het Huis voor de Kunsten Limburg. Door ondersteuning van crowdfundingcampagnes is de maatschappelijke waarde van cultuur tot uitdrukking gekomen en vergroot.

Daarmee is in 2023 uitvoering gegeven aan het Provinciaal cultuurbeleid op basis van het door Provinciale Staten op 17 december 2021 vastgestelde Beleidsprogramma Cultuur 2022-2023 'Veerkracht van Cultuur'.

Rol Provincie: *subsidiënt, toetser, procesmanager, ondersteuner, partner*

Samenvatting

We hebben in 2023 het behoud en de versterking van de culturele basisinfrastructuur ondersteund, samen met het Rijk en gemeenten. Dit past in onze rol en taak om de Provinciale culturele basisinfrastructuur te behouden en te versterken.

Kwaliteit

De Provinciale culturele infrastructuur is versterkt. De begrotingsinstellingen op het gebied van Cultuur, zoals de drie provinciale musea, zijn ondersteund. Op basis van het Cultuurplan 2021-2024 en de Subinfrastructuur 2023-2024 hebben wij aan 48 instellingen subsidie verleend. Het Limburgs publiek heeft hierdoor weer kunnen genieten van vele culturele voorstellingen. Door onze inzet via de zes Limburgse regionale penvoerders voor Cultuureducatie met Kwaliteit hebben leerlingen kunnen kennismaken met cultuur en cultuur kunnen ervaren. Wij hebben bijgedragen aan de maatschappelijke waarde van cultuur op het gebied van participatie en het bevorderen van de sociale cohesie. Daartoe zijn 28 grotere culturele festivals/evenementen, 88 (boven)lokale evenementen, 8 participatieprojecten en 7 grensoverschrijdende projecten ondersteund. De maatschappelijke waarde van cultuur komt nadrukkelijk tot uiting in crowdfundingprojecten. Op basis van onze samenwerking met het crowdfundingplatform voordekunst zijn in 2023 24 projecten gerealiseerd. Vele amateurkunstenverenigingen en vrijwilligers zijn geholpen door onze inzet via het Huis voor de Kunsten Limburg en de Stichting Klankkleur Limburg.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het Beleidsprogramma Cultuur 2022-2023 'Veerkracht van Cultuur' 2022-2023 is uitgevoerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Cultuur zijn de lasten begroot op € 31,37 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 30,45 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 0,92 mln. Dit verschil wordt vooral veroorzaakt door vertraging in de afhandeling van subsidieaanvragen. Voor de afhandeling hiervan moet de aanvrager aan een aantal voorwaarden voldoen, die in 2024 zullen worden afgerond. Verder is een motie ingediend (2e Gewijzigde Motie 2997 Continuïteit in beleid) voor verlenging van een aantal subsidieregelingen. GS hebben hierover op 20 februari 2024 besloten. De middelen hiervoor blijven behouden en worden overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

2.2.2. Erfgoed, Monumenten en Archeologie: instandhouding

Omschrijving

We hebben in de periode 2020-2023 de instandhouding van ons Limburgs cultureel erfgoed ondersteund. Dit betreft het erfgoed onder de grond (archeologie), boven de grond (monumenten) alsook de Limburgse gewoonten en gebruiken (immaterieel erfgoed). Cultureel erfgoed maakt een belangrijk onderdeel uit van onze samenleving. Het vertelt onze geschiedenis en verbindt mensen en plekken met elkaar. Het is dan ook belangrijk om dit erfgoed voor toekomstige generaties te behouden. Hier hebben wij als Provincie Limburg het afgelopen jaar wederom aan bijgedragen. Er zijn talloze organisaties, evenementen, projecten en vrijwilligers ondersteund door de Provincie Limburg.

Rol Provincie: *subsident, toetser, procesmanager, ondersteuner, partner*

Samenvatting

We hebben de instandhouding van ons Limburgs cultureel erfgoed als Provincie Limburg op verschillende manieren uitgevoerd. Veelal aan de hand van subsidies.

Kwaliteit

We hebben de instandhouding van ons Limburgs cultureel erfgoed als Provincie Limburg op verschillende manieren uitgevoerd. Veelal aan de hand van subsidies. Voor een aantal subsidieregelingen op het gebied van erfgoed worden de laatste aanvragen uit 2023 nog afgehandeld. Ook hebben wij aandacht gehad voor de wijze waarop de instandhouding van cultureel erfgoed heeft plaatsgevonden. Bij een aantal restauratieprojecten is bijvoorbeeld de restauratiekwaliteit na afloop van de werkzaamheden samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed bij wijze van steekproef onderzocht. De uitkomsten waren veelal positief en zijn meegenomen in de uitwerking van het nieuwe beleidskader Cultuur en Erfgoed.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De drie beleidsstukken voor erfgoed (immaterieel erfgoed, archeologie en monumenten) zijn per 31-12-2023 afgelopen en worden opgevolgd door het nieuwe beleidskader Cultuur en Erfgoed voor iedereen 2024-2027, waar de onderdelen Cultuur en Erfgoed (immaterieel erfgoed, archeologie en monumenten) bij elkaar in één kader zijn opgenomen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Erfgoed, Monumenten en Archeologie zijn de lasten begroot op € 20,97 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 8,37 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 12,59 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door vertraging in de afhandeling van subsidieaanvragen. Voor de afhandeling hiervan moet de aanvrager aan een aantal voorwaarden voldoen, die in 2024 zullen worden afgerond. Vanwege de complexe projecten in de erfgoedsector is hier nog niet aan voldaan. Verder is een motie ingediend (2e Gewijzigde Motie 2997 Continuïteit in beleid) voor verlenging van een aantal subsidieregelingen. GS hebben hierover op 20 februari 2024 besloten. De middelen hiervoor moeten behouden blijven en worden overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

2.3. Alle Limburgers blijven door sport en bewegen mentaal en fysiek gezond en kunnen zich positief ontwikkelen

Het jaar 2023 was het laatste uitvoeringsjaar van het beleidskader Sport 2020-2023 'Limburg, Sport!'. In 2023 hebben wij uitvoering gegeven aan de acties die genoemd staan in het uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023. Dit gebeurde binnen de financiële kaders die zijn vastgelegd in bovengenoemd beleidskader.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

2.3.1. Sport: bevordering van sporten en bewegen

Omschrijving

In Limburg voldoen nog te weinig mensen aan de landelijke beweegnorm. Daarom hebben we in de periode 2020-2023 de sport- en beweegdeelname van zoveel mogelijk Limburgers bevordert. Sport en beweging zorgen namelijk voor een betere gezondheid, zowel in fysieke als mentale zin. We beschouwen sport dan ook als een belangrijk middel in het herstellen van de publieke gezondheid na de coronacrisis. Maar ook als middel dat positieve effecten op de economische ontwikkeling en branding van onze provincie heeft.

Door uitvoering van het beleidskader Sport 2020-2023 en het daaruit voortkomende Uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023 vulden we onze autonome taak en rol t.a.v. sport in. Zo gaven we ondersteuning aan de Limburgse infrastructuur, die beoefening en stimulering van breedtesport, talentontwikkeling en topsport mogelijk maakt. We zochten daarvoor aansluiting op datgene wat andere overheden en sportorganisaties reeds deden.

Rol Provincie: *subsidiënt, toetser, procesmanager, ondersteuner, partner*

Samenvatting

Het jaar 2023 was het laatste uitvoeringsjaar van het beleidskader Sport 2020-2023 'Limburg, Sport!' en het hieruit voortkomende Uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023. De uitgevoerde acties waren gericht op onze doelstelling om van Limburg de gezondste, sportiefste en innovatiefste regio van Nederland te maken. Alle 14 provinciale sporttakplatforms hebben in 2023 een exploitatiesubsidie ontvangen, waarmee zij hun inzet op de gebieden breedtesport, talentontwikkeling en sportevenementen binnen hun sporttak konden voortzetten. Daarnaast is in 2023 de nieuwe ondersteuningsstructuur voor sport operationeel geworden, door inrichting van het interne Sportloket Limburg (voor ondersteuning van breedtesport) en opdrachtverlening aan de Coöperatie Limburg Sport (voor ondersteuning van talentontwikkeling en topsport). Door uitvoering van een aantal projectsubsidieregelingen hebben wij de organisatie van sportactiviteiten voor specifieke doelgroepen en (top)sportevenementen mede mogelijk gemaakt. Op die manier hebben we, vanuit onze bovenlokale rol, partijen met de juiste kennis en het benodigde netwerk in staat gesteld om meer Limburgers vaker in beweging te brengen.

Kwaliteit

In de periode 2020-2023 hebben wij organisaties en initiatiefnemers ondersteund die daardoor een bijdrage konden leveren aan de stimulering van breedtesport, talentontwikkeling en topsport in Limburg.

Een belangrijke rol was daarbij weggelegd voor de 14 Limburgse sporttakplatforms die in 2023 (net als de voorgaande jaren) een subsidie ontvingen voor de uitvoering van hun werkplannen. Daarnaast is ook de ondersteuningsstructuur voor breedtesport en talentontwikkeling geëvalueerd per 2023 opnieuw ingericht. Door twee opdrachtverleningen werd zowel het interne Sportloket Limburg (steunfunctie sport) als de Coöperatie Limburg Sport (ondersteuningsorganisatie topsport en talentontwikkeling) in 2023 operationeel. Door uitvoering van de subsidieregeling Sport en bewegen voor het primair onderwijs en senioren hebben we de sport- en beweegdeelname van deze doelgroepen in 2023 bevorderd, door ondersteuning van respectievelijk 8 (primair onderwijs) en 7 (senioren) projecten. Middels de subsidieregeling Opleiding jeugdtrainers zijn 110 projecten in 2023 ondersteund, die de opleiding van jeugdtrainers bij Limburgse sportverenigingen mede mogelijk heeft gemaakt. Daarnaast hebben we in 2023 2 topsportevenementen en 7 breedtesportevenementen via de subsidieregeling Sportevenementen 2022-2023 mede mogelijk gemaakt. Zo hebben we de positieve effecten die sport op diverse terreinen heeft (sport/bewegen, gezondheid, economie/toerisme, branding etc.) weten te benutten. In 2023 hebben we tenslotte, door het opstellen van de Perspectiefnotitie Sport en Bewegen 2024-2027, de wensen en behoeften bij partnerorganisaties verkend. Deze input is samen met de ervaringen van de uitvoering in de afgelopen jaren benut bij het opstellen van het beleidskader Samen leven en bestaanszekerheid 2024-2027.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het beleidskader Sport 2020-2023 en het daaruit voortkomende Uitvoeringsprogramma Sport 2022-2023 zijn per 31-12-2023 verlopen en worden opgevolgd door het nieuwe beleidskader Samen leven en bestaanszekerheid 2024-2027. Naast het sportbeleid is ook de voormalige Sociale Agenda 2020-2023 opgegaan in dit nieuwe, integrale, beleidskader.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Sport zijn de lasten begroot op € 5,58 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 3,40 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 2,17 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Voor diverse projectsubsidierelingen is niet het volledige subsidieplafond ad. € 1,36 mln. afgeroepen. Deze middelen vallen nagenoeg volledig vrij ten gunste van het jaarrekening resultaat (zie ook mededeling portefeuillehouder inzake 2e Gewijzigde Motie 2997 Continuïteit in beleid van 20-2-2024).
- Een onderuitputting van de posten ondersteuningsstructuur sport € 0,37 mln. en kansrijke vernieuwingen € 0,24 mln. Hiervan wordt voorgesteld € 0,23 mln. over te boeken naar 2024 ten behoeve van een reeds verleende projectsubsidie.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Cultuur en maatschappij van € 20,26 mln.

De gerealiseerde lasten bedragen € 60,88 mln. en dit is € 20,05 mln. lager dan de bijgestelde begroting 2023.

De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel Geld.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
2 Cultuur en maatschappij				
211 Sociale agenda en zorg				
60366 Burgerkracht Limburg	2.627	2.627	2.635	-8
63349 CUBISS Limburg	1.475	1.475	1.475	0
63350 Maatschappelijke organisaties subsidie	3.246	3.286	3.162	124
63894 Subs regels Bibliotheek en Maatsch 2023	350	362	347	15
65089 Beleidsontwikkeling welzijn en jeugdzorg	56	56	21	35
67706 Beleidsregels bibliotheekvernieuwing opdr	50	50	0	50
67707 Maatschappelijke organisaties opdrachten	20	33	0	33
68721 Jongerendialoog en debat	0	0	2	-2
69086 Opstellen uitvoeringsprog Sociale agenda	0	2	10	-7
69119 Wijkaanpak Vastenavondkamp Venlo	488	813	123	689
69145 SAL 2023 lijn 1 Opgroeien en ontplooi	487	1.789	777	1.013
69146 SAL 2023 lijn 2 Kans op ontwik en werk	347	1.542	239	1.302
69147 SAL 2023 lijn 3 Vitaal meedoen	10	-1.843	125	-1.967
69148 SAL 2023 lijn 4 Vitale gemeenschappen	325	2.014	290	1.724
69189 Participatie en inclusie vh amendement 50	100	340	23	318
69190 SAL 20202023 amendem 52 Laaggeletterdheid	300	458	0	458
69191 SAL 20202023 amendement 52 Armoede	375	676	468	208
69218 SAL 2023 Subsidieregeling Sociale Agenda	0	479	1.749	-1.270
69257 Beleidsbrief Integratie	100	270	-42	312
69270 Subsidie Gemeenschapsaccommodaties 2024	210	631	600	31

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69405 Toegankelijkheid zorg motie 2697	0	164	0	164
69448 Programma Vitaal Gezond	0	426	317	109
Totaal 211 Sociale agenda en zorg	10.566	15.649	12.320	3.329
212 Veiligheid				
68175 Subsidieregeling opruimen drugsafval Limb	196	232	230	2
69275 Tegengaan van ondermijning	250	727	240	487
69276 Preventie en veilige wijken	175	494	470	25
69277 Veilig buitengebied	250	595	245	350
Totaal 212 Veiligheid	871	2.048	1.185	863
221 Cultuur				
60341 Huis voor de Kunsten	2.061	2.084	2.084	0
63344 Beleidsontwikkeling cultuur Cultuurtank	91	66	18	48
63373 Bonnefantenmuseum toevoeging voorziening	303	303	303	0
63374 Limburgs Museum Venlo toev voorziening	257	257	257	0
63375 Museumplein Limburg toev voorz	247	247	247	0
63377 Subs Regeling Cultuurplaninstellingen	3.021	3.130	2.963	167
63997 Bonnefantenmuseum belasting en verzek	36	36	50	-14
63998 Limburgs Museum belasting en verzek	58	58	55	3
63999 Museumplein Limburg belasting en verzek	117	117	117	0
64023 Bonnefantenmuseum	6.104	6.104	6.442	-338
64024 Limburgs Museum Venlo	4.582	4.582	4.766	-184
64025 Stichting Discovery Museum	4.923	4.923	5.084	-161
67452 Bijdrage philharmonie ZuidNederland	2.033	2.033	2.033	0
67704 Beleidskader cultuur opdrachten	405	718	356	362
67766 Filmfonds Limburg	400	400	400	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
67804 Partnerschap Stichting voordekunst	200	195	195	0
67849 DOOR Masterplan Muziekonderwijs Limburg	100	100	100	0
68121 Intensivering beleid musea	150	300	300	0
68159 Subsidieregeling festivals en evenementen	550	558	513	46
68160 Subs Regeling Grensover Cult samenwerking	225	225	96	129
68163 Subsidieregeling Subinfrastructuur	1.020	1.020	1.020	0
68258 Cultuureducatie met Kwaliteit 20212024	631	645	631	13
68736 Stichting Popmuziek Limburg	365	365	365	0
68814 Cultuurtank Limburg	65	65	47	18
69137 Subs Regeling bovenlok evenementen 2023	145	440	232	208
69151 Cultuurregios	200	200	75	125
69152 Subs Regeling Brede Participatie	230	504	153	352
69158 Subsidie Specifieke Projecten Cultuur	0	20	20	0
69309 Stichting Van Eyck	195	195	195	0
69310 Stichting Opera Zuid	423	423	423	0
69418 Muziekbonden	486	486	486	0
69457 SPUK Impuls regionale cult infrastructuur	333	333	333	0
69616 Comp Corona 2021 Culturele instellingen	0	238	88	150
69647 Nadere subsidieregels Cultuur	0	0	0	0
69748 Subsidieregeling Cult infrastructuur 2528	0	0	0	0
Totaal 221 Cultuur	29.955	31.370	30.446	925
222 Erfgoed, monumenten en archeologie				
60340 Sociaal Historisch Centrum Limburg	517	517	517	0
60354 Steunpunt Archeologie en Monumenten	169	146	146	0
60477 Monumentenwacht	711	711	711	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
60907 Limb Geschied en Oudheidk Genootschap	219	219	219	0
63459 Uitvoering archeologiebeleid	243	450	489	-39
65087 Stichting Restauratie Atelier Limburg	479	479	479	0
65481 Depot bodemvondsten	104	104	101	3
65753 DUitkering restauratie rijksmonumenten	0	0	0	0
67635 Archeol onderz Maaspark Well oud ILG	396	1.049	148	901
68222 Erfgoedlab	60	83	93	-10
68224 Actualisatie Cultuurhistorische Waardenkaart	0	84	24	59
68229 Subs Regeling Kerkenprogramma	40	3.199	754	2.446
68230 Bijdrage aan grote projecten	600	3.293	0	3.293
68232 Restauratie monumenten	1.494	1.708	281	1.427
68233 Ondersteunen gemeentelijk erfgoedbeleid	50	120	39	81
68234 Inspelen op incidentele ontwikkelingen	685	1.870	326	1.544
68256 Erfgoed OLS	8	8	8	0
68269 Beleidsmiddelen erfgoed	173	233	175	58
68650 Publieksfunctie De Vondst	0	41	40	1
68728 Via Belgica	0	3	19	-16
68753 Subsidieregel restauratieopgaven monumenten	1.140	2.860	2.173	687
69032 Ondersteunen klein erfgoed	0	0	0	0
69150 Beleidsprogramma Archeologie 20202021	0	110	50	60
69154 Digitalisering erfgoed	5	10	2	8
69155 Subsidieregeling lokale en regionale musea	100	140	20	121
69157 Erfgoed breed	86	89	75	13
69212 Restauratiekwaliteit en behoud vakmanschap	50	0	0	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69213 Duurzaamheid en toegankelijkheid	125	484	442	43
69291 Subsidiereregeling Archeologie	250	678	333	345
69292 Subsidiereregeling Klein Limburgs Erfgoed	125	280	137	143
69563 Bijdrage provincie Via Belgica	75	104	104	0
69568 Subsidiereregels Erfgoed 1Cop projecten	0	26	20	6
69569 Subsidiereregels Erfgoed 2 Federatie OLS	0	20	0	20
69570 Subsidiereregels Erfgoed 2 Schutterijen	0	65	30	35
69571 Subsidiereregels Erfgoed 3 Limb Taal	0	95	48	47
69573 Subsidiereregels Erfgoed 4 Dig Publieksproj	0	48	24	24
69575 Subsidiereregels Erfgoed 5 verenig en vrijw	0	40	0	40
69576 Subsidiereregels Erfgoed 6 Verhalen erfgoed	0	52	40	12
69577 Subsidiereregels Erfgoed 2023	550	0	0	0
69726 Subsidiereregeling Cooperatieve projecten CEL	0	120	100	20
69727 Subsidiereregels Erfgoed 2 Federatie OLS 2023	0	20	0	20
69728 Subsidiereregels Erfgoed 2 Schutterijen 2023	0	65	37	28
69729 Subsidiereregeling Limburgse taal	0	95	8	87
69730 Subsidiereregels Erfgoed 4 Dig Infrastruc 2023	0	60	60	0
69731 Subsidiereregels Erfgoed 4 Dig Publieksproj 23	0	48	21	27
69732 Subsidiereregels Erfgoed 4 Dig erfgoedcoach 23	0	42	42	0
69733 Subsidiereregels Erfgoed5 Verenig en vrijw 23	0	40	3	37
69734 Subsidiereregels Erfgoed6 Verhalen erfgoed 2023	0	60	38	22
69738 Ontwikkeling Kloosterdorp Steyl	0	1.000	0	1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69750 Hoes veur t Limburgs	0	0	0	0
69764 Limburgse taal	0	0	0	0
Totaal 222 Erfgoed, monumenten en archeologie	8.453	20.968	8.373	12.594
231 Sport				
67071 Onderst struct Talentontwikkeling	0	14	12	2
67072 Bijzonder in Beweging	100	100	100	0
67885 Subs Regeling Sporttakplatforms	2.105	2.582	2.048	533
67888 Subs Regeling Sportevenementen	301	373	306	68
68647 Jeugdfonds Sport en Cultuur	75	75	75	0
69207 Kansrijke vernieuwingen	100	290	49	241
69208 Infrastructuur gehandicaptensport	240	283	240	43
69209 Subs Regeling Sport en bewegen voor senioren	232	596	56	540
69210 Subs Regeling Sport en bewegen voor jeugd	120	258	59	199
69312 Subsidieregeling opleiding jeugdtrainers	0	31	22	9
69374 Ondersteuningsstructuur Sport	801	801	435	366
69555 Uitvoering subsidieregeling jeugdtrainers	0	10	0	10
69735 Sport en bewegen voor senioren en jeugd	0	161	0	161
Totaal 231 Sport	4.073	5.575	3.402	2.172
290 Personele lasten programma cultuur en maatschappij				
68016 Doorberekende personeelskosten	1.156	1.156	1.109	48
68017 Doorberekende personeelskosten	199	199	191	8
68018 Doorberekende personeelskosten	881	881	845	36
68019 Doorberekende personeelskosten	1.248	1.248	1.197	51
68023 Doorberekende personeelskosten	403	403	386	17

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
68570 Doorberekende personeelskosten bibliotheek	47	47	45	2
Totaal 290 Personele lasten programma cultuur en maatschappij	3.935	3.935	3.773	162
291 Kapitaallasten programma cultuur en maatschappij				
67918 Kapitaallasten	399	398	398	0
67919 Kapitaallasten	3	3	3	0
68887 Kapitaallasten BR Creative City	706	706	706	0
68888 Kapitaallasten BR Limburgs Museum	187	187	187	0
68891 Kapitaallasten BR duurzaamheid gebouwen	82	82	82	0
Totaal 291 Kapitaallasten programma cultuur en maatschappij	1.378	1.377	1.377	0
Totaal 2 Cultuur en maatschappij	59.232	80.921	60.875	20.046
Totaal Lasten	59.232	80.921	60.875	20.046
Baten				
2 Cultuur en maatschappij				
212 Veiligheid				
68156 Provinciefonds DU opruiming drugsafval	176	176	176	0
69863 DU Aanpak vakantieparken	0	0	40	-40
Totaal 212 Veiligheid	176	176	216	-40
221 Cultuur				
64023 Bonnefantenmuseum	1.102	1.102	1.102	0
64024 Limburgs Museum Venlo	934	934	934	0
64025 Stichting Discovery Museum	1.697	1.697	1.697	0
69457 SPUK Impuls regionale cult infrastructuur	333	333	333	0
Totaal 221 Cultuur	4.066	4.066	4.066	0
222 Erfgoed, monumenten en archeologie				
68133 Provinciefonds DU restaur rijksmonumenten	1.939	1.939	1.939	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
68224 Actualisatie Cultuurhistorische Waardenkaart	0	0	26	-26
68728 Via Belgica	0	0	37	-37
69764 Limburgse taal	0	0	75	-75
69861 DU Gebiedsbiografie	0	0	41	-41
Totaal 222 Erfgoed, monumenten en archeologie	1.939	1.939	2.117	-178
Totaal 2 Cultuur en maatschappij	6.182	6.182	6.400	-218
Totaal Baten	6.182	6.182	6.400	-218
Saldo van baten en lasten	-53.050	-74.740	-54.475	-20.264
Stortingen				
2 Cultuur en maatschappij				
211 Sociale agenda en zorg				
69772 Toevoeging PR Sociale Agenda	0	0	0	0
Totaal 211 Sociale agenda en zorg	0	0	0	0
221 Cultuur				
69778 Toevoeging PR Cultuur	0	0	0	0
69829 Toevoeging bruteringsreserve Creative City	0	0	0	0
Totaal 221 Cultuur	0	0	0	0
222 Erfgoed, monumenten en archeologie				
69779 Toevoeging PR monumenten erfgoed archeologie	0	0	0	0
Totaal 222 Erfgoed, monumenten en archeologie	0	0	0	0
Totaal 2 Cultuur en maatschappij	0	0	0	0
Totaal Stortingen	0	0	0	0
Onttrekkingen				
2 Cultuur en maatschappij				
211 Sociale agenda en zorg				
69527 Aanwending reserve Transitiefonds	488	488	488	0
Totaal 211 Sociale agenda en zorg	488	488	488	0
212 Veiligheid				

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69516 Aanwending reserve DU bodemsanering	20	20	20	0
Totaal 212 Veiligheid	20	20	20	0
221 Cultuur				
66004 Aanw bruteringsreserve Limburgs Museum	187	187	187	0
69518 Aanwending bruteringsreserve prov gebouwen	82	82	82	0
69522 Aanwending bruteringsreserve Creative City	706	706	706	0
Totaal 221 Cultuur	976	976	976	0
Totaal 2 Cultuur en maatschappij	1.483	1.483	1.483	0
Totaal Onttrekkingen	1.483	1.483	1.483	0
Saldo mutatie reserves	1.483	1.483	1.483	0
Resultaat	-51.567	-73.256	-52.992	-20.264

3. Regionale bereikbaarheid en OV

Regionale bereikbaarheid en OV

Goede bereikbaarheid is belangrijk voor een Nederland van krachtige regio's. Regionale bereikbaarheid is niet alleen belangrijk voor een goede economie, maar brengt mensen ook in beweging en verbinding met elkaar. De Provincie speelt binnen mobiliteit een bijzondere rol. Veel vraagstukken op mobiliteit spelen zich namelijk af op het regionale of provinciale niveau. Reizigers moeten zich nu en in de toekomst makkelijk, snel, veilig, betaalbaar en zo duurzaam mogelijk kunnen verplaatsen binnen en tussen regio's. Provincies werken en hebben daarom samengewerkt met de Rijksoverheid, gemeenten en vervoerders aan mobiliteit. Samen is gewerkt aan het bieden van zekerheid en voorspelbaarheid voor reizigers en het mobiliteitssysteem duurzaam en toekomstbestendig maken. Zo is de Provincie Limburg de opdrachtgever (concessieverlener) van het openbaar vervoer. Provincie Limburg heeft ook zorggedragen ook voor de aanleg en het onderhoud van 450 kilometer aan provinciale wegen, fietspaden en bruggen. Verder heeft de Provincie Limburg verder gewerkt aan slimmer en duurzamer vervoer, onder meer door smart mobility, smart logistics en het stimuleren van fietsgebruik. Voor Limburg in het bijzonder zijn goede internationale verbindingen van belang.

Onze beleidskaders

- Mobiliteitsplan Slim op weg morgen
- Nota infrastructurele kapitaalgoederen 2020
- Focus op Fiets
- Uitvoeringskader Gedragsbeïnvloeding fiets
- Ontwikkelplan OV Limburg
- Uitvoeringskader Slim, Veilig en Duurzaam
- Heroverweging Mobiliteitsopgaven en -ambities 2020-2023
- Provinciale omgevingsvisie
- Provinciale omgevingsverordening
- Actieprogramma Goederenvervoer Limburg 2030

Wat hebben we bereikt?

3.1. Een openbaar vervoersysteem in Limburg waarin de reiziger centraal staat en dat bijdraagt aan het realiseren van onze ambities en doelen

Als concessieverlener voor het regionale openbaar vervoer (OV) hebben wij in 2023 de reiziger centraal gesteld, en in staat gesteld om te kiezen voor een duurzame, veilige en betrouwbare verplaatsing. Wij zijn blijven streven naar een kwalitatief goed aanbod. Arriva zou volgens afspraak in de nasleep van Covid 95% van haar dienstregeling uitvoeren, maar is als gevolg van een structureel tekort aan personeel geconfronteerd met bovenmatige ruitval. De omvang hiervan zal bij de eindafrekening over het jaar 2023 worden vastgesteld.

Vanwege onze ligging is het cruciaal dat Limburg (en daarmee ook Nederland) via frequente treinverbindingen verbonden wordt met het duurzame hogesnelheidsnet van Europa via de hogesnelheidsstations: Düsseldorf, Aken, Luik en Antwerpen. Samen met onze partners en in afstemming met alle gebruikers van het spoor hebben wij meegewerkt aan de (voorbereiding van) verbetering van de internationale spoorverbindingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.1.1. Openbaar vervoer en concessie management: de reiziger centraal

Omschrijving

Het Ontwikkelplan Openbaar Vervoer Limburg, vastgesteld als beleidskader openbaar vervoer op 1 februari 2022, is een vertaling van de ambities uit de mobiliteitsvisie 2040, landelijke toekomstbeeld OV, de Limburgse openbaar vervoer concessie, mobiliteitsplan en het collegeprogramma. Dit plan dient als leidraad en startpunt voor de verdere ontwikkeling van een aantrekkelijk Limburgs openbaar vervoernetwerk dat de reiziger ook in de toekomst goed zal bedienen. In overleg met alle partners (zoals gemeentes, Arriva, NS, ProRail, gebruikers, etc.) streven wij naar een toekomstbestendig, betrouwbaar en effectief OV. Daarbij houden we in het Ontwikkelplan rekening met trends en ontwikkelingen, inclusief de impact van Covid-19, en proberen we in te spelen op veranderingen in de Limburgse samenleving. Daarnaast creëert het Ontwikkelplan samenhang tussen bestaande OV-projecten en ambities en biedt het ruimte voor nieuwe inzichten en ideeën. Ook de ruimtelijke en duurzaamheidsvraagstukken staan in het middelpunt van de belangstelling.

Onze mobiliteitsbehoefte en -gedrag is als gevolg van COVID-19 veranderd. De verwachting was dat het aantal reizigers in het openbaar vervoer pas in 2025 op hetzelfde niveau zou liggen als voor Covid. Inmiddels weten we dat het reisgedrag structureel veranderd is, en er rekening moet worden gehouden met een 'nieuwe realiteit' van gewijzigde reizigersaantallen en -stromen. Samen met Arriva hebben we aan de hand van bouwstenen uit het Transitieprogramma invulling gegeven aan het herstel, waarbij uitwerking en implementatie van maatregelen zo veel mogelijk heeft plaatsgevonden via de reguliere processen (zoals dienstregelingswijzigingen).

In 2023 hebben we ingezet op de volgende ontwikkelingen:

- het openbaar vervoer van (over)morgen waaraan we onder andere via het Toekomstbeeld OV 2040 werken;
- het verbeteren van de grensoverschrijdende verbindingen voor openbaar vervoer (zowel trein als bus);
- het doorontwikkelen van de pilot MaaS (Mobility as a Service);
- het ontwikkelen van knooppunten;
- de verdere verkenning naar en mogelijke introductie van deel(fiets)systemen;
- de doorontwikkeling van vraaggestuurde mobiliteitsdiensten zoals de Wensbus;
- het ontwikkelen van nieuwe proposities voor ticketing, ook gericht op de nieuwe vorm van betalen binnen openbaar vervoer.

Arriva is in 2023 geconfronteerd met veel rituitval als gevolg van hoog ziekteverzuim (oorzaak naweeën COVID) en personeelstekort. Dit leidde voor de (Limburgse) reiziger tot een onbetrouwbare dienstregeling.

Rol provincie: *bevoegd gezag, toetser, financier, partner*

Samenvatting

Samen met Arriva hebben we aan de hand van bouwstenen uit het Transitieprogramma invulling gegeven aan het herstel, waarbij uitwerking en implementatie van maatregelen zo veel mogelijk heeft plaatsgevonden via de reguliere processen.

Kwaliteit

Arriva is in 2023 geconfronteerd met veel rituitval als gevolg van hoog ziekteverzuim (oorzaak naweeën COVID) en personeelstekort. Dit leidde voor de reiziger tot een onbetrouwbare dienstregeling.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De OV-concessie is een continu proces waaraan jaarlijks invulling wordt gegeven.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Openbaar vervoer en concessie management zijn de lasten begroot op € 76,51 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 73,33 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 3,18 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door:

- Subsidie voor Herinrichting Stationsomgeving Venray (€ 1,95 mln.);
- Procesmiddelen concessieverlening (€ 0,35 mln.);
- Nadere subsidieregels Wensbus (€ 0,39 mln.);
- Pilot Mobility as a Service (MaaS) (€ 0,27 mln.).

Een deel van deze middelen moet behouden blijven en worden overgeboekt naar 2024 om aan alle betalingsverplichtingen te kunnen voldoen.

Geld (indicator)

3.1.2. Railagenda: versterken positie spoor als drager van OV

Omschrijving

Met de Limburgse railagenda wordt een optimale aansluiting van het regionale railnet op de (inter-)nationale railverbindingen beoogd. Hiermee wordt de positie van het spoor als drager van het OV versterkt. In 2023 zijn verdere stappen gezet in de railprojecten: De Maaslijn
In 2023 zijn de werkzaamheden voor de Maaslijn aanbesteed en gegund aan aannemer Swietelsky Rail Benelux. Daarmee is een belangrijke stap naar daadwerkelijke realisatie van het project gezet.

De uitvoering van moties 2951 en 2987, welke door Provinciale Staten op 19 december 2022 en 29 september 2023 zijn aangenomen (Maaslijn Rijksproject, meerkosten t.l.v. Rijk, en overdracht van project), hebben nog niet geleid tot nieuwe danwel bijgestelde afspraken met het Rijk.

Verbetering veiligheid van de spoorwegovergang Vierpaardjes in Venlo

De werkzaamheden aan de Vierpaardjes zijn in 2023 in uitvoering genomen. ProRail realiseert de benodigde aanpassingen aan de spoorwegovergang/onderdoorgang, en vervolgens zal gemeente Venlo de openbare ruimte en infrastructuur inrichten.

Spoorverdubbeling tussen Heerlen en Landgraaf, inclusief Heerlen West

De spoorverdubbeling tussen station Heerlen en station Landgraaf is in 2022 gerealiseerd. Door deze spoorverdubbeling is het mogelijk één trein per uur meer te laten rijden tussen Heerlen en Herzogenrath, waardoor het mogelijk is om vanuit Heerlen naar Aken vice versa ieder half uur met de trein te kunnen rijden.

Als gevolg van de spoorverdubbeling tussen Heerlen en Landgraaf is het nodig om de westzijde van het emplacement van station Heerlen aan te passen. Het doorvoeren van deze aanpassing van Heerlen West staat gepland voor eind 2025 / begin 2026.

Met het gereedkomen van de spoorverdubbeling tussen Heerlen en Landgraaf zal medio 2024 de definitieve afhandeling van de toegezegde Europese CEF-subsidie worden gedaan.

De spoorverdubbeling tussen Heerlen en Landgraaf is randvoorwaardelijk voor een toekomstige IC-verbinding tussen Eindhoven en Aken.

Beheer en onderhoud van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij

Als eigenaar van de spoorlijn (ZLSM) tussen Schin op Geul en Kerkrade hebben wij in 2023 in beeld gebracht welke beheerwerkzaamheden er na 2024 nodig zijn om te voldoen aan de spoorveiligheid.

Gebruik railinfrastructuur

- Samen met het Rijk, de Belgische overheid en de vervoersautoriteiten is het doorrijden van de Drielandentrein naar Luik verder voorbereid. Naar verwachting zal dit medio 2024 leiden tot ingebruikname van deze verbinding.
- We hebben bij het Rijk blijvend aandacht gevraagd voor de treinverbinding Weert - Hamont (- Antwerpen). Er zijn op dit vlak geen nieuwe afspraken met het Rijk gemaakt.

Samenvatting

De Maaslijn is aanbesteed, en het project Vierpaardjes Venlo is in uitvoering. De beoogde start van de Drielandentrein naar Luik is in 2023 verder voorbereid.

Kwaliteit

In 2023 zijn verdere stappen gezet bij de railprojecten Maaslijn, Spoorwegovergang Vierpaardjes en ZLSM. De werkzaamheden voor de Maaslijn zijn gegund aan een aannemer, en de werkzaamheden aan de Vierpaardjes zijn in uitvoering genomen.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Bij de realisatie van het project opwaardering Maaslijn zal de relatie goed bewaakt worden tussen de concessie en het infraproject. Het infraproject Maaslijn is volgens de vastgestelde planning eind 2027 gereed.

ProRail realiseert de benodigde aanpassingen aan de spoorwegovergang Vierpaardjes. Het project zal in 2025 gereed zijn.

De Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf is in 2022 gerealiseerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Railagenda zijn de lasten begroot op € 4,41 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 0,44 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 3,97 mln. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een reservering voor Inframaatregelen Weert-Hamont en een kleine overschrijding in de kosten voor de aansprakelijkheidsverzekering van ZLSM. In een bestuurlijk overleg in 2023 is het bedrag voor Inframaatregelen Weert-Hamont nogmaals bevestigd. Het bedrag is verbonden aan een verplichting die de gemeente Weert is aangegaan en komt pas beschikbaar als het Rijk een realisatiebeslissing heeft genomen. Deze beslissing wordt niet eerder verwacht dan in 2025. De middelen moeten hiervoor behouden blijven en worden overgeboekt naar 2027.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

3.2. Een vlot, veilig, betrouwbaar, duurzaam, leefbaar en efficiënt vervoer van mensen en goederen

Uitgangspunten hierbij waren een gericht aanbod van mobiliteitsvoorzieningen en een gebiedsgerichte aanpak. We hebben samen met partners gewerkt aan o.a. smart mobility (Slim, Veilig en Duurzaam) en

logistiek om de ontwikkelingen in de mobiliteit in goede banen te leiden. Verder hebben we de pilots beveiligd vrachtwagenparkeren verder uitgewerkt (voorbereidingsfase).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.2.1. Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen: mensen en goederen veilig en tijdig op hun plek

Omschrijving

We hebben samen met partners (in de gebiedsverkenningen en programma's zoals SmartwayZ.NL en Goederenvervoercorridors) gewerkt aan o.a. smart mobility (Slim, Veilig en Duurzaam) en logistiek om de ontwikkelingen in de mobiliteit in goede banen te leiden. Concreet gaat het voor 2023 dan om de samenwerking met de regio's in de uitvoeringsorganisaties Zuid-Limburg Bereikbaar, Midden-Limburg Bereikbaar en Trendsportal.

Op het gebied van logistiek hebben we in het programma goederenvervoercorridors samen met onze partners gewerkt aan de logistieke opgaven, waaronder bijvoorbeeld het verder uitwerken van de pilots beveiligd vrachtwagenparkeren. Over het vervolg hiervan hebben we afspraken gemaakt met het Rijk in het bestuurlijk overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT).

Rol Provincie: *procesmanager, partner, subsidiënt*

Samenvatting

We hebben samen met partners gewerkt aan o.a. smart mobility (Slim, Veilig en Duurzaam) en logistiek om de ontwikkelingen in de mobiliteit in goede banen te leiden.

Kwaliteit

In 2023 hebben we de verkeersveiligheid, doorstroming, leefbaarheid en duurzaamheid van de mobiliteit in Limburg verbeterd. Met de uitvoeringsorganisaties hebben we campagnes uitgevoerd onder forenzen en studenten om alternatieven voor de auto onder de aandacht te brengen. (bijv. fietsstimulering).

Met actuele verkeersmodellen en dataverzameling monitoren we de mobiliteit in Limburg. Deze modellen en data hebben we gebruikt om de provinciale infrastructuur toekomstbestendig te maken.

In de Voorjaarsnota 2024 wordt voorgesteld de indicatoren uit de doelenboom van het Beleidskader 'Een bereikbaar en toegankelijk Limburg' over te nemen waarmee Provinciale Staten inzicht krijgt en kan sturen op de provinciale doelstellingen.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De samenwerking met onze partners is een continu proces. Bepaalde programma's hebben een concrete tijdshorizon (bijv. het programma SmartwayZ.NL loopt tot en met 2026).

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen zijn de lasten begroot op € 29,08 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 6,50 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 22,59 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door:

- SmartwayZ (€ 7,22 mln.); SmartwayZ.NL is een programma, waarin we, tot en met 2026, samen met de Provincie Noord Brabant, het Rijk (IenW en RWS) werken aan slimme mobiliteitsoplossingen. Daarvoor is een samenwerkingsovereenkomst in voorbereiding, die in 2024 zal worden ondertekend. De middelen moeten hiervoor behouden blijven en worden gefaseerd overgeboekt naar 2024 en 2027;
- BO MIRT (€ 2,85 mln.); het betreft afspraken waarvan de realisatie over meerdere jaren plaatsvindt. Voorgesteld wordt deze middelen gefaseerd over te boeken naar 2024 en 2025;
- A73 Zaarderheiken (€ 1,25 mln.); het Tracébesluit is ingevolge MIRT afspraken voorzien in 2027. Gevolg is vertraging en onduidelijkheid over de totale kosten van het Tracébesluit A73 Zaarderheiken. De middelen moeten hiervoor behouden blijven. Voorgesteld wordt deze over te boeken naar 2025;
- Dwarsverbindingen A2 (€ 0,75 mln.); betreft garantstelling door de Provincie. Voorgesteld wordt deze over te boeken naar 2025;
- Ronde Voorterstraat (€ 1,25 mln.); Tijdens de voorbereidingen van de realisatie van de Buitenring Parkstad Limburg heeft de Provincie toegezegd mee te werken aan de aanpassingen van het kruispunt N300 Voorterstraat; afronding hiervan wordt in 2024 verwacht;
- Rijksbijdrage voor Verkeersinfrastructuur (€ 0,88 mln.); dit betreft een bijdrage van het Rijk voor de periode tot en met 2025, die zowel als last en als baat geboekt is; de fasering wordt hierop aangepast;
- Europees CEF-subsidie voor Binnenhavens (€ 8,22 mln.); dit betreft een bijdrage van het Rijk voor de binnenhavens, voor de periode tot en met 2025; deze zijn zowel als last en als baat geboekt; de fasering wordt hierop aangepast.

De baten zijn begroot op € 11,13 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 2,26 mln., waardoor er een nadelig verschil ontstaat van € 8,87 mln. Dit wordt vooral veroorzaakt door het Europees CEF-subsidie voor Binnenhavens (€ 8,01 mln.) en de Rijksbijdrage voor Verkeersinfrastructuur (€ 0,88 mln.). Zoals bij de lasten hiervoor toegelicht zijn deze bijdragen beschikbaar gesteld voor uitvoering tot en met 2025. De fasering wordt hierop aangepast.

Geld (indicator)

3.2.2. Fiets: stijging van het aantal fietskilometers

Omschrijving

In 2023 hebben we gestreefd naar een stijging van het aantal Limburgse fietskilometers op een verkeersveilige en comfortabele wijze met 2% voor het woon-werk en school-thuis verkeer. Op dit moment is nog niet bekend of deze doelstelling gehaald is. Dit moet blijken uit langjarige cijfers die we o.a. met ons fietsmeetnet inwinnen.

De rol van de Provincie Limburg is subsidiënt, facilitator en projecttrekker.

Samenvatting

In 2023 is het fietsprogramma Focus op Fiets 2019-2023 afgerond.

Kwaliteit

In de periode 2016-2023 is een omvangrijk fietsprogramma uitgevoerd. Tot en met 2023 is 95 kilometer aan fietspaden gerealiseerd of opgewaardeerd en zijn 25 verkeersveiligheidsknelpunten voor de fiets opgelost. Dit is exclusief de 34 kilometer van de Parkstadroute die nog in uitvoering is.

In 2023 is 10 kilometer aan fietspaden gerealiseerd of opgewaardeerd. We verwachten naast de uitvoering van de Parkstadroute nog 20 kilometer fietspaden, 1 kunstwerk en 1 fietsoversteek tot en met 2027 te realiseren.

In 2023 zijn projecten uit het Uitvoeringskader Gedragsbeïnvloeding fiets uitgevoerd. Concreet gaat het om bijvoorbeeld Posifiets en projecten op het gebied van fiets en verkeersveiligheid (zie ook product 3.2.3. Verkeersveiligheid).

Wat de effecten zijn van de investeringen in fietsinfrastructuur en gedragsbeïnvloeding, is op dit moment nog niet te duiden. Betrouwbare data uit het fietsmeetnet zijn pas vanaf 2023 beschikbaar. Om effecten te kunnen duiden, zijn meerjarige cijfers nodig.

Uit landelijke cijfers van het Fietsberaad is te herleiden dat de aanleg van een snelle doorfietsroute zorgt voor 40% toename van het aantal fietsers. Deze stijging is deels toe te schrijven aan nieuwe fietsers die voorheen de auto pakten.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2023 is het fietsprogramma afgerond. De financiële middelen zijn toegekend aan projecten die uitgevoerd zijn in de afgelopen periode of op korte termijn uitgevoerd zullen worden.

Van de 21 fietsprojecten voor de periode 2019-2023 zijn inmiddels acht projecten gerealiseerd, zijn zes projecten in uitvoering of in planvormingsfase en moet over vier projecten nog besluitvorming plaatsvinden. Deze vier projecten zitten in de haalbaarheidsfase. Dit komt door de lange doorlooptijd van infrastructurele projecten. Twee projecten zijn stopgezet omdat ze voorlopig niet haalbaar zijn. Dat zijn de verbetering en verbreding van brug Oeffelt-Gennep ten behoeve van de fietsers en het doortrekken van de Greenportbikeway van America naar Deurne. Tenslotte is nog één project in de initiatieffase (fietsverbinding Midden-Limburg van Mönchengladbach, via Roerdalen, Roermond, Leudal naar Nederweert).

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Fiets zijn de lasten begroot op € 12,58 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 5,72 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 6,86 mln. Voor een aantal projecten uit het Provinciaal Beleidskader Fiets 2019-2023 heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden, omdat deze projecten zich in de haalbaarheidsfase bevinden. De verdere financiële afhandeling van deze projecten is voorzien in 2024. De resterende middelen moeten daarvoor behouden blijven en worden overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

3.2.3. Verkeersveiligheid: daling aantal ernstige slachtoffers

Omschrijving

Wij streven naar nul ernstige verkeersslachtoffers onder de noemer van "maak van de 0 een punt" (#mvd01.) samen met onze partners in het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Limburg (ROVL). Hieraan hebben wij een bijdrage geleverd door maatregelen te treffen op onze provinciale wegen en fietspaden en het stimuleren van verkeersveilig gedrag via bewustwording en gedragsbeïnvloeding.

Rol Provincie: *procesmanager, partner*

Samenvatting

Wij hebben een bijdrage geleverd aan verkeersveiligheid door maatregelen te treffen op onze provinciale wegen en fietspaden en het stimuleren van verkeersveilig gedrag via bewustwording en gedragsbeïnvloeding.

Kwaliteit

In 2022 waren volgens het CBS 55 verkeersdoden in Limburg te betreuren. Dat waren er 14 meer t.o.v. 2021 en 2 meer t.o.v. 2020. Het aantal verkeersdoden in 2023 wordt medio april 2024 gepubliceerd door het CBS. In dit kader verwijzen we naar de beantwoording van GS op schriftelijke vragen van de heer Bloi van 30 januari 2024, naar het informerend stuk PS "Rapport Limburgse staat van de verkeersveiligheid 2023 (SWOV)" van 28 maart 2023 en de beantwoording van de Statenvragen inzake CBS-cijfers verkeersslachtoffers in Limburg 2022 van 23 mei 2023.

In 2023 hebben we een fietshelmenactie voor ouderen uitgevoerd, waarbij ongeveer 2900 ouderen een fietshelm met korting hebben aangeschaft.

Met betrekking tot de gedragsbeïnvloeding is de doelstelling van 15 gemeenten, die Doortrappen uitvoeren, met 22 gemeenten ruim behaald. Met Doortrappen hebben we veilig fietsen voor senioren gestimuleerd. Tevens zijn de doelstellingen rondom deelname aan de Verkeersactieve school door het (speciaal) basisonderwijs (92%) en (speciaal) voortgezet onderwijs (84%) behaald. In dit kader verwijzen we ook naar de mededeling portefeuillehouder van 31 oktober 2023. De doelstelling van 3 gemeenten die meedoen aan de gedragsmaatregel #posifiets is ook behaald.

Daarnaast hebben we de jaarlijkse campagnes (o.a. CarnavalsBoB, Mono, ZomerBob en fietsverlichting) uitgevoerd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het continu proces rondom de Verkeersactieve school verloopt zoals gepland.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Verkeersveiligheid zijn de lasten geraamd op € 2,09 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 1.70 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 0,39 mln. Dit

wordt vooral veroorzaakt door de uitgaven bij Verkeerseducatiebeleid Limburg. Hiervoor zijn voor de periode tot en met schooljaar 2024/2025 overeenkomsten ondertekend. De fasering wordt hierop aangepast.

Geld (indicator)

3.2.4. Weginfra: kwaliteit op orde

Omschrijving

De Provincie Limburg is als eigenaar van haar weginfrastructuur wettelijk verantwoordelijk voor beheer en onderhoud hiervan. Globaal betreft het 450 km weg (inclusief naastgelegen voorzieningen). Met het kwaliteitsniveau Basis (conform Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2020) is een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk gerealiseerd en is het risico op het ontstaan van achterstallig onderhoud beheerst (zie ook verplichte paragraaf 'Onderhoud Kapitaalgoederen').

Samenvatting

Met het kwaliteitsniveau Basis (conform Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2020) is een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk gerealiseerd en is het risico op het ontstaan van achterstallig onderhoud beheerst.

Kwaliteit

In 2023 zijn op ongeveer 20 provinciale wegen onderhoudswerkzaamheden verricht (o.a. provinciale weg Valkenburg-Nuth-Heerlen N298 km 10,35 – km 11,15, provinciale weg Venlo – Weert N275 km 8,5 – km 9,6, provinciale weg Born – Millen 11,8 – 14,4, provinciale weg N276 Brunssum – Sittard km 19,0 – 19,9). De onderhoudswerkzaamheden betroffen niet alleen vervanging van asfalt, maar ook van wegmeubilair (o.a. lantaarnpalen, afschermingsconstructies, markeringen, verkeersborden e.d.). Vanwege met name de extreme prijsstijgingen is binnen het taakstellend budget niet al het onderhoud uitgevoerd dat nodig was om de wegen op iedere locatie op minimaal kwaliteitsniveau Basis te borgen. In 2023 was hierdoor sprake van kleinschalig achterstallig onderhoud (met andere woorden: zijn er wegvakken die onderhouden hadden moeten worden omdat het risico op calamiteiten zijnde gaten, scheuren en rafeling in de weg groter wordt, en die nu vaker met kleinschaliger onderhoud worden veilig gesteld.). Met de vaststelling van de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2024 – 2027 wordt dit ingelopen. Op de uitgevoerde trajecten is het kwaliteitsniveau BASIS weer voor jarenlang geborgd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Alle in 2023 uitgevoerde onderhoudsprojecten zijn binnen planning uitgevoerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Weginfra zijn de lasten begroot op € 20,85 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 21,28 mln. waardoor er een nadelig verschil ontstaat van € 0,43 mln. Dit wordt veroorzaakt door de hogere kosten voor verhardingen van provinciale wegen. Deze overschrijding wordt deels gecompenseerd door de hogere baten (€ 0,16 mln.). Het resterende bedrag (€ 0,27 mln.) komt ten laste van het resultaat.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Regionale bereikbaarheid en OV van € 2,04 mln.

De gerealiseerde lasten bedragen € 135,69 mln. en dit is € 37,21 mln. lager dan de bijgestelde begroting 2023. De achterblijvende realisatie van de lasten houdt verband met € 8,29 mln. lagere baten, respectievelijk minder onttrekking uit de reserves van € 26,88 mln.

De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel Geld.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer				
311 Openbaar vervoer en concessie management				
67867 OVconcessie 1631 exploitatie	65.001	69.910	69.910	0
67869 OVconcessie 1631 ontwikkelruimte	279	108	165	-57
67872 OV projecten	100	100	73	27
67873 OV projecten monitoring en bedrijfsvoering	290	460	401	59
67874 OV Beheer en onderhoud spoor	245	0	0	0
68183 311 OV Concessie 20162031 DRIS	0	0	0	0
68184 OV Concessie 20162031 Wensbus	48	91	3	88
68785 Pilot Mobility as a Service MaaS	0	272	0	272
68966 Nadere subsidieregulering de Wensbus	600	1.217	825	392
69211 Procesmiddelen concessieverlenging	0	553	206	347
69385 Versnellingskansen openbaar vervoer	0	200	100	100
69454 Uitvoeringskosten subsidieregulering de Wensbus	0	0	0	0
69557 Herinrichting stationsomgeving Venray	1.305	1.948	2	1.946
69790 Reserveonderdelen dieseltreinen Maaslijn	0	1.261	1.261	0
69791 SPUK Beschikbaarheidsvergoeding 2022	0	390	390	0
Totaal 311 Openbaar vervoer en concessie management	67.868	76.510	73.335	3.175
312 Railagenda				
67768 Exploitatiesubsidie ZLSM	249	249	249	0
67773 Onderhoudsplan infra en opstellen ZLSM	0	165	189	-24
69311 Inframaatregelen WeertHamontAntwerpen	4.000	4.000	0	4.000

Jaarstukken 2023

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Totaal 312 Railagenda	4.249	4.414	438	3.976
321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen				
67129 Reg bereikbaarheid infrastructuur BDU	0	0	-6	6
67130 Procesmiddelen mobiliteit	200	200	71	129
67625 Samenwerking Blueports	35	40	42	-2
67862 Verkeers en vervoersmanagement	953	953	818	135
68187 Ronde Voorterstraat voorheen N300	0	1.250	0	1.250
68190 SmartwayZNL	1.000	7.219	0	7.219
68873 Proceskosten EGTC RhineAlpine Corridor	10	10	10	0
68952 Langjarige verplichtingen	350	350	316	34
69162 Limburg bereikbaar BO MIRT	0	94	0	94
69163 Minder Hinder Aanpak BO MIRT	0	61	2	59
69164 Nat Agenda Laadinfrastructuur BO MIRT	0	520	0	520
69165 Digitalisering oa Data Top 15BO MIRT	0	695	172	523
69166 Procesmiddelen Goederencorridor BO MIRT	100	222	218	4
69168 Clean Energie Hubs BO MIRT	0	50	21	29
69202 Dwarsverbindingen project A2 t Vonderen	0	750	0	750
69204 Doorontwikkeling verkeersmeetnet	500	328	329	-1
69205 Doorontwikkeling verkeersmodel	165	165	151	13
69326 Slim veilig duurzaam	3.500	3.868	2.246	1.622
69411 CEF1 Rhombus Works proceskosten	8.508	21	3	18
69427 A67A73 Parallelbaan Zaarderheiken	0	1.250	0	1.250
69492 SPUK Verkeersinfrastructuur 2020 BO MIRT	0	103	0	103

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69497 SPUK Verkeersinfrastructuur 2021 BO MIRT	622	1.136	259	876
69635 SPUK Versterking havenvoorziening	0	750	1.000	-250
69656 CEF2 Rhombus Studys proceskosten	0	538	344	194
69826 CEF1 Rhombus Works partners	0	8.511	497	8.014
69827 CEF2 Rhombus Studys partners	0	0	0	0
Totaal 321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	15.942	29.083	6.491	22.592
322 Fiets				
67762 Snelfietsroute MaastrichtMeerssen	0	1.445	1.445	0
68844 Fietsverbinding HeuvellandParkstad	0	1.340	1.180	160
69172 Beleidskader Fiets Fietsprojecten	3.500	7.309	2.011	5.297
69198 Subsidieregels doortrappen 2024	269	1.054	423	630
69199 Beleidskader Fiets onderzoek	0	378	153	225
69200 Snelfietsroute BeekElslooChemelot	0	607	121	486
69306 SPUK Snelfietsroutes 20202022	0	326	326	0
69449 Subsidieregels Doortrappen Limburg 2123	134	118	59	58
Totaal 322 Fiets	3.903	12.576	5.719	6.857
323 Verkeersveiligheid				
60109 Reg Org Verkeersv Limb	523	623	590	32
69290 Verkeerseducatiebeleid Limburg	1.092	1.365	985	380
69468 Verkeerseducatiebeleid Limburg comp BTW	116	105	126	-21
Totaal 323 Verkeersveiligheid	1.731	2.092	1.701	391
324 Weginfra				
63280 Wegbeheer algemene kosten	289	289	322	-33
63284 Middelen	89	89	74	15

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
63285 Schade aan provinciale wegen declarabel	236	236	574	-338
63286 Schade aan prov wegnietdeclarabel	52	52	98	-46
63287 Recognities	130	143	143	0
63288 Klussenbestek	300	599	599	0
63289 Groen incl faunavoorziening	33	94	91	3
63292 Bebording bebakening en wegmeubilair	22	22	13	8
63293 Openbare verlichting	396	1.072	1.136	-64
63294 Bewegwijzering UT GMS	127	171	171	0
63295 Verkeersregelininstallaties VRI	254	254	368	-114
63297 Afwatering incl oppervlaktewater	108	108	116	-8
63298 Gladheidsbestrijding	1.491	1.491	1.786	-295
63300 Incidentmanagement	351	381	547	-166
63301 Verhardingen	233	233	154	78
63303 Kunstwerken incl geluidsvoorzieningen	165	165	256	-91
63823 Contract CFOOR	4.300	5.367	4.243	1.124
64075 Schade door diefstal wegmeubilair	8	8	5	3
65580 Klein onderhoud steunpunten wegen	52	52	44	9
65581 Toev odhvoorziening steunpunten wegen	101	101	101	0
68580 Leasetermijnen wagenpark provinciale wegen	396	411	437	-26
68590 Brandstof wagenpark provinciale wegen	89	92	110	-18
68825 Markering	30	30	31	-1
68827 Overige elektrische installaties	78	78	66	12
68828 Verkeersveiligheid	55	55	49	6
68829 Wegaanleg algemene kosten	55	55	35	20
68830 OMOP verhardingen	7.000	6.873	7.752	-879
68831 Groot onderhoud kunstwerken contract	1.775	1.064	1.110	-47

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
68832 Onderhoudscontract openbare verlichting	324	324	220	104
68833 Onderhoudscontracten automaten VRA	230	230	157	73
68834 Onderhoudscontract buiteninstallatie VRI	240	240	288	-48
69192 Beheer en onderhoud DRIS	90	90	67	23
69386 Urgente functionele verkeersveiligheidszaken	125	125	122	3
69415 Overdracht wegvak N270 bodemsanering	0	0	0	0
69562 Voorbereidingskosten uitrol iVRIs	0	167	0	167
69762 Stelpost nota kapitaalgoederen exploitatie	0	0	0	0
69763 Stelpost nota kapitaalgoederen kapitaallast	0	0	0	0
69847 DU Verkeersveiligheid	0	94	0	94
Totaal 324 Weginfra	19.221	20.851	21.283	-432
390 Personele lasten programma regionale bereikbaarheid en OV				
68027 Doorberekende personeelskosten	834	834	800	34
68028 Doorberekende personeelskosten	322	322	309	13
68029 Doorberekende personeelskosten	2.331	2.331	2.235	96
68030 Doorberekende personeelskosten	663	663	636	27
68031 Doorberekende personeelskosten	342	342	328	14
68032 Doorberekende personeelskosten	9.835	9.835	9.431	404
68033 Doorberekende personeelskosten	341	0	0	0
68035 Doorberekende personeelskosten	711	0	0	0
Totaal 390 Personele lasten programma regionale bereikbaarheid en OV	15.380	14.328	13.739	589

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
391 Kapitaallasten programma regionale bereikbaarheid en OV				
67928 Kapitaallasten	9	15	9	6
67929 Kapitaallasten	47	47	47	0
67931 Kapitaallasten	27	27	27	0
67933 Kapitaallasten infraprojecten	11.467	5.320	5.368	-47
67934 Kapitaallasten BPL	7.827	3.820	3.820	0
67935 Kapitaallasten bruteringsreserve N280	505	1.054	1.056	-2
68849 Kapitaallasten	65	66	66	0
68850 Kapitaallasten	3.186	1.779	1.779	0
68852 Kapitaallasten	2.964	103	0	103
69029 Kapitaallasten brut res VDLNedcar	574	76	76	0
69264 Kapitaallasten N266	18	11	11	0
69299 Kapitaallasten steunpunten	7	7	7	0
69634 Kapitaallasten BR N270 OoijenWanssum	933	721	721	0
69721 Kapitaallasten N270 OoijenWanssum	0	0	0	0
69740 Stelpost kaplst nota infrastrkapitaalgoed	0	0	0	0
69741 Stelpost kapitaallasten Risicocomponent	0	0	0	0
69765 Stelpost verlenging afschr termkapitaallast	0	0	0	0
Totaal 391 Kapitaallasten programma regionale bereikbaarheid en OV	27.630	13.047	12.988	60
Totaal 3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	155.925	172.902	135.694	37.207
Totaal Lasten	155.925	172.902	135.694	37.207
Baten				
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer				
311 Openbaar vervoer en concessie management				
67867 OVconcessie 1631 exploitatie	0	0	7	-7

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
67882 Bijdrage Gelderland in OVconcessie	1.835	1.835	1.984	-149
68118 SPUK exploitatie stoptreindiensten	6.000	6.000	6.000	0
68989 SPUK exploitatie sneltrein MHA	258	258	386	-128
69791 SPUK Beschikbaarheidsvergoeding 2022	0	390	390	0
Totaal 311 Openbaar vervoer en concessie management	8.093	8.483	8.766	-283
312 Railagenda				
67769 Gebruiksvergoeding ZLSM basis	259	259	271	-12
67771 Gebruiksvergoeding ZLSM huur station	25	25	30	-5
Totaal 312 Railagenda	284	284	302	-18
321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen				
67129 Reg bereikbaarheid infrastructuur BDU	0	0	-6	6
68255 Projecten Beter Benutten 2	0	0	0	0
69205 Doorontwikkeling verkeersmodel	75	75	61	13
69326 Slim veilig duurzaam	0	0	103	-103
69411 CEF1 Rhombus Works proceskosten	8.508	21	3	18
69492 SPUK Verkeersinfrastructuur 2020 BO MIRT	0	103	0	103
69497 SPUK Verkeersinfrastructuur 2021 BO MIRT	622	1.136	259	876
69635 SPUK Versterking havenvoorziening	0	750	1.000	-250
69656 CEF2 Rhombus Studys proceskosten	0	538	344	194
69826 CEF1 Rhombus Works partners	0	8.511	497	8.014
69827 CEF2 Rhombus Studys partners	0	0	0	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Totaal 321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	9.204	11.133	2.261	8.872
322 Fiets				
67762 Snelfietsroute MaastrichtMeerssen	0	0	0	0
69306 SPUK Snelfietsroutes 20202022	0	326	326	0
Totaal 322 Fiets	0	326	326	0
323 Verkeersveiligheid				
60109 Reg Org Verkeersv Limb	0	0	46	-46
69290 Verkeerseducatiebeleid Limburg	490	490	565	-76
Totaal 323 Verkeersveiligheid	490	490	611	-122
324 Weginfra				
60281 Wegenbeheer legesheffing	24	24	30	-7
63280 Wegbeheer algemene kosten	0	0	25	-25
63285 Schade aan provinciale wegen declarabel	351	351	478	-127
63295 Verkeersregelinstantaties VRI	140	140	121	19
63298 Gladheidsbestrijding	0	0	7	-7
68830 OMOP verhardingen	0	0	10	-10
69847 DU Verkeersveiligheid	0	94	94	0
Totaal 324 Weginfra	515	608	765	-157
Totaal 3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	18.586	21.324	13.031	8.293
Totaal Baten	18.586	21.324	13.031	8.293
Saldo van baten en lasten	-137.339	-151.578	-122.663	-28.915
Stortingen				
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer				
312 Railagenda				
67601 Toevoeging bestemmingsreserve ZLSM	34	34	34	0
Totaal 312 Railagenda	34	34	34	0
321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen				

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69780 Toevoeging PR Bereikbaarheid	0	0	0	0
Totaal 321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	0	0	0	0
324 Weginfra				
67527 Toevoeging bestemmingsres realisatie N280	0	3.584	3.584	0
69027 Toevoeging bruteringsreserve VDL Nedcar	0	300	300	0
Totaal 324 Weginfra	0	3.884	3.884	0
Totaal 3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	34	3.918	3.918	0
Totaal Stortingen	34	3.918	3.918	0
Onttrekkingen				
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer				
311 Openbaar vervoer en concessie management				
69529 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	1.305	3.734	1.416	2.318
Totaal 311 Openbaar vervoer en concessie management	1.305	3.734	1.416	2.318
312 Railagenda				
67602 Aanwending bestemmingsreserve ZLSM	0	0	6	-6
69530 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	4.000	4.000	0	4.000
Totaal 312 Railagenda	4.000	4.000	6	3.994
321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen				
69531 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	5.225	16.090	3.188	12.902
Totaal 321 Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	5.225	16.090	3.188	12.902
322 Fiets				
69532 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	3.903	12.250	5.393	6.857
Totaal 322 Fiets	3.903	12.250	5.393	6.857

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
323 Verkeersveiligheid				
69533 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	719	1.080	645	435
Totaal 323 Verkeersveiligheid	719	1.080	645	435
324 Weginfra				
65644 Aanwending reserve gladheidsbestrijding	0	381	381	0
65661 Aanw best res overdracht Napoleonsweg	1.965	1.965	1.967	-2
67528 Aanwending bruteringsreserve realisatie N280	505	1.054	1.056	-2
69028 Aanwending bruteringsreserve VDL Nedcar	574	76	76	0
69534 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	0	467	300	167
69549 Aanwending reserve DU bodemsanering	0	0	0	0
69633 Aanw bruteringsreserve N270 OoijenWanssum	933	933	721	212
Totaal 324 Weginfra	3.977	4.875	4.501	374
Totaal 3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	19.129	42.028	15.149	26.879
Totaal Onttrekkingen	19.129	42.028	15.149	26.879
Saldo mutatie reserves	19.095	38.111	11.231	26.879
Resultaat	-118.243	-113.467	-111.431	-2.036

Verbonden partijen regionale bereikbaarheid en OV

In het samenwerkingsverband van decentrale OV-autoriteiten (Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A.) wordt gewerkt aan thema's in het openbaar vervoer die door hun samenhang een landelijke aanpak behoeven. Hiertoe behoort enerzijds de kennisdeling en het op elkaar afstemmen van OV-beleid ten behoeve van de doorstroming (OV-netwerk) en anderzijds de standaardisatie en het openbaar beschikbaar stellen van OV-data ten behoeve van reisinformatie en betalen en tarieven.

4. Ruimtelijke ontwikkeling

Ruimtelijke ontwikkeling

Provincies hebben in de periode 2019-2023 samen met gemeenten bepaald hoe de fysieke leefomgeving van burgers en bedrijven wordt gebruikt. Ruimte in Nederland is schaars en de ruimtebehoefte verandert, ook als gevolg van een veranderende samenleving en maatschappelijke opgaven die ruimtelijk hun beslag dienen te krijgen. In ons omgevingsbeleid was en is volop aandacht voor een goede balans tussen wonen, werken, leven en natuurontwikkeling. De kwaliteit van de leefomgeving en een gezond leefmilieu zijn belangrijke factoren voor het Limburgse vestigingsklimaat en kenniseconomie. Grote transities in onze samenleving leiden tot grote ruimteclaims; dit vraagt om ruimtelijke afwegingen en keuzes door Provincies, in het bijzonder op het gebied van:

- landbouw, natuur en stikstof;
- klimaat, water en energie;
- wonen en bereikbaarheid.

Op nationaal niveau heeft het Rijk haar rol verstevigd in de ruimtelijke ordening. Bij de uitwerking krijgen de provincies een centrale rol; dit geldt zeker voor De Peel en Zuid-Limburg die vanwege de complexe stapeling van opgaven zijn aangewezen als NOVEX-gebieden.

De ruimtelijke keuzes zijn onder meer vastgelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. Hiermee is ruimtelijk richting gegeven aan de ambities en doelen voor de Limburgse fysieke leefomgeving.

Onze beleidskaders

- Kader Kwaliteit Limburgse centra
- Limburgse Agenda Wonen 2020-2023
- IBA
- Provinciale omgevingsvisie
- Provinciale omgevingsverordening
- Provinciaal waterprogramma
- Kader Stedelijke Ontwikkeling

Wat hebben we bereikt?

4.1. Aantrekkelijke vitale kleine kernen, wijken, buurten en dorpen in regionaal verband ter versterking van de leefomgeving en het vestigingsklimaat

Met aandacht voor complementariteit tussen gemeenten onderling en in samenwerking met ofwel Limburgse gemeenten, ofwel regio Parkstad, is de leefomgeving en het vestigingsklimaat van kleine kernen, wijken, buurten en dorpen versterkt.

Dit doel is onder andere bereikt doordat er doorstroming, transformatie, betaalbaarheid, woningen specifiek voor doelgroepen (starters, jonge gezinnen, ouderen, arbeidsmigranten, statushouders, beschermd), versnelling en afstemming van vraag/aanbod gerealiseerd is. Hierbij is er preventief gestuurd op kwaliteit en maatwerk door in te spelen op nieuwe woonvarianten (flexwonen, tiny houses, hofjeswoningen, tijdelijke woonruimte, kluswoningen), technische innovaties (digitale ondersteuning in zorgvragen/domotica) en sociaal maatschappelijke ontwikkelingen (nabijheid van voorzieningen c.q. faciliteiten op gebied van welzijn en leefbaarheid).

Naast de woonopgave in Limburg is er door aandacht voor bredere investeringsprogramma's perspectief

op werk en inkomen gerealiseerd specifiek voor bewoners van regio Parkstad. Ook dit heeft bijgedragen aan de aantrekkelijkheid van de regio om in te wonen, werken en leven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

4.1.1. Stedelijke ontwikkeling: versterking van het vestigings- en leefklimaat

Omschrijving

Door het verstrekken van subsidies is samen met gemeenten de centrumontwikkeling van steden en stedelijke regio's ter versterking van het vestigings- en leefklimaat gerealiseerd.

Rol provincie: *subsidiënt en partner*

Samenvatting

Kwaliteit

Voor het programma Stedelijke Ontwikkeling (SO) zijn er 13 gemeenten waaraan een subsidie is verleend ter versterking van het vestigings- en leefklimaat van de Limburgse steden met een regionale centrumfunctie. Reeds zichtbare resultaten hiervan zijn onder andere vermindering van commerciële (winkel)leegstand (bijv. Roermond met minimaal 7.000 m²), renovatie en behoud van voorzieningen voor publieke ontmoetingsfuncties (bijv. Gasthoes Horst aan de Maas en verbouwen van het monumentale postkantoor in Venlo tot het nieuwe Museum van Bommel van Dam) en herinrichting en vergroening van de openbare ruimten (bijv. Gulpen, Herinrichting Looierstraat – Gulp bestaande uit het omvormen van randen van de Gulp in trappartijen en groene oevers inclusief het uitbreiden van het open water met 175 m² het deels ontkluizen van de Gulp ter hoogte van het centrum en het herinrichten van de Looierstraat ca. 6.800m²).

Nadere informatie via website: <https://www.limburg.nl/onderwerpen/stedelijke/>

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Van de 13 gemeenten die een voorstel ten behoeve van SO hebben ingediend hebben inmiddels 11 gemeenten de afgesproken resultaten gerealiseerd, ofwel de projecten afgerond en zijn de subsidies vastgesteld. Voor de gemeenten Sittard-Geleen en Heerlen geldt dat nog een resterend deel-resultaat niet gerealiseerd is. Overleg vindt hiervoor nog plaats met gemeente Sittard-Geleen inzake de realisatie van het Huis aan de Markt (oude V&D-pand) en de verwachting is dat er in april 2024 bindende afspraken zullen zijn gemaakt, waarna de uitvoering binnen een jaar zal starten. Daarnaast dient SO Heerlen nog

vastgesteld te worden i.v.m. de aanpassing van de realisatiedatum van een deel-resultaat, waarbij verwacht wordt dat deze subsidie vastgesteld zal worden in Q3 2024.

Tijd (indicator)

Geld

Er zijn geen relevante financiële afwijkingen bij dit product. In 2023 zijn alle financiële verzoeken afgehandeld.

Geld (indicator)

4.1.2. Kwaliteitsimpuls Limburgse centra: doorstroming en bereikbaarheid van de woningmarkt

Omschrijving

Als partner van gemeenten hebben wij bijgedragen aan het ontwikkelen van centra, kernen en wijken met eigen kracht en (historische) identiteit. Uitgangspunt was hierbij het bevorderen van doorstroming en bereikbaarheid van de woningmarkt (de juiste woning op de juiste plek voor de juiste doelgroep).

Rol provincie: *subsidiënt en partner.*

Samenvatting

Als partner van gemeenten hebben wij bijgedragen aan het ontwikkelen van centra, kernen en wijken met eigen kracht en (historische) identiteit. Uitgangspunt is hierbij het bevorderen van doorstroming en bereikbaarheid van de woningmarkt.

Kwaliteit

Per 15 maart 2023 zijn er met 25 gemeenten afspraken gemaakt over de realisatie van passende en betaalbare woningen in de vorm van samenwerkingsagenda's. Met 6 gemeenten is er zelfs een 2de samenwerkingsagenda gesloten, waarmee er in totaal 31 samenwerkingsagenda's zijn overeengekomen. Met deze 31 samenwerkingsagenda's dragen wij bij aan de versnelde realisatie van circa 4.750 nieuwe woningen en 400 gerenoveerde woningen. 2.430 van deze woningen vallen binnen de sociale huursector.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Momenteel hebben 20 van de 31 samenwerkingsagenda's geresulteerd in een subsidiebeschikking en zijn de plannen daadwerkelijk in uitvoering (en soms al gereed). De overige samenwerkingsagenda's worden nog door de gemeenten verder uitgewerkt, waarna ook de resterende 11 beschikkingen in 2024 en de eerste helft van 2025 zullen worden afgegeven. Hiermee zijn dan alle projecten in uitvoering.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Kwaliteit Limburgse centra zijn de lasten begroot op € 12,86 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 6,07 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 6,80 mln. Zoals onder de indicator 'Tijd' aangegeven, zal het resterende deel van de subsidieaanvragen met betrekking tot samenwerkingsagenda's gemeenten in 2024 en de eerste helft van 2025 worden afgehandeld. De hiervoor beschikbare middelen (€ 6,80 mln.) worden overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

4.1.3. Regiodeal transformatie Parkstad: sociaal-economische structuurversterking

Omschrijving

Wij hebben als subsidient en partner een noodzakelijke impuls gegeven om Parkstadregio Limburg vanuit een achterstandspositie structureel richting het gemiddelde van de Provincie Limburg te brengen. Dit deden wij in nauwe samenwerking met het Rijk, Stadsregio Parkstad Limburg, Parkstad gemeenten en IBA Parkstad. Het beoogde resultaat was het plegen van extra inzet op de volgende thema's: sociaal-economische structuurversterking, wonen en leefbaarheid, veiligheid, voorzieningen en retail, grensoverschrijdende samenwerking (GROS) en Regionale centrumfunctie Heerlen. De looptijd van de Regiodeal is in inmiddels geëindigd. De uitvoering van projecten loopt voort onder regie van de Stadsregio Parkstad Limburg welke jaarlijks aan Provincie Limburg rapporteert over de voortgang.

Rol provincie: *subsidient en partner.*

Samenvatting

De provincie heeft , samen met Parkstadregio en Rijk, bijgedragen aan een noodzakelijke impuls om Parkstadregio Limburg vanuit een achterstandspositie structureel richting het gemiddelde welstandsniveau in Limburg te brengen.

Kwaliteit

De gezamenlijke aanpak van Rijk, Provincie, Gemeenten, Stadsregio Parkstad, regionale instanties en marktpartijen heeft een impuls gegeven en versnelling aangebracht aan de uitvoering van het brede investeringsprogramma in Parkstad Limburg. Wij zijn tevreden als bewoners meer perspectief op werk en inkomen hebben en de aantrekkelijkheid van deze regio om in te wonen, werken en leven verbeterd is. Of maatregelen het gewenste effect hebben gehad en het doel binnen handbereik komt, is afhankelijk van zowel beïnvloedbare als niet beïnvloedbare factoren.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De Regiodeal kent een looptijd van 2019 t/m 2022. In 2024 worden de gemaakte afspraken met alle partijen verder voldaan.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van dit product zijn de lasten begroot op € 4,32 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 2,10 mln. waardoor een voordelig verschil ontstaat van € 2,22 mln. Dit wordt veroorzaakt door:

- Voor het project Vie-leven (voorheen Centercourt) resteert een bedrag van € 1,36 mln. op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose 2023-2024 . Dit restant is ten behoeve van de lastneming in 2024 als overboekingsvoorstel opgenomen.
- Er resteert vervolgens een bedrag van € 0,86 mln. Dit is veroorzaakt door het vervallen van de financiële bijdrage stallingskosten E-bikesysteem (€ 0,08 mln.) en geen besteding van € 0,79 mln. in bestaande of nieuwe projecten conform afspraken met de regio. Het totale restantbedrag wordt verder niet meer besteed en valt vrij ten gunste van de algemene middelen.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

4.2. Een voortreffelijke woon- en leefomgeving, waar mensen zich prettig voelen

Het doel van de Limburgse Agenda Wonen was het beschikbaar krijgen van 'de juiste woning, op de juiste plek, op het juiste moment'. Samen met onze partners is er in de afgelopen jaren toegewerkt naar een voortreffelijke woon- en leefomgeving waar mensen zich prettig voelen. Deze inzet wordt in de komende jaren, samen met onze partners voortgezet.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

4.2.1. Wonen in Limburg: fundament, versterken en versnellen

Omschrijving

We voeren de Limburgse Agenda Wonen 2020-2023 verder uit. Daarnaast dragen wij bij aan de landelijke woonopgave op basis van afspraken die op 9 maart 2023 zijn vastgelegd in de Woondeal Limburg.

Rol Provincie: ondersteuner, procesmanager, partner

Samenvatting

We hebben de Limburgse Agenda Wonen 2020-2023 uitgevoerd. Via verschillende (subsidie)regelingen hebben wij gestimuleerd, versneld en ondersteund bij woningbouwprojecten. Daarnaast hebben we bijgedragen aan de landelijke woonopgave op basis van afspraken, die op 9 maart 2023 zijn vastgelegd in de Woondeal Limburg.

Hiermee zetten wij in op het versneld beschikbaar krijgen van voldoende woningen voor de juiste doelgroepen en prijssegmenten. Het effect van deze inzet is o.a. de grote toename van het aantal startersregelingen in 2023 én het aantal daadwerkelijk gerealiseerde (betaalbare) woningen in 2023, welke conform afspraken in de Woondeal was en geen daling laten zien t.o.v. vorig jaar. Hierdoor zijn er meer woningen beschikbaar gekomen voor mensen die in Limburg willen wonen.

Kwaliteit

De in de Limburgse Agenda Wonen 2020-2023 beschreven instrumenten voor fundament, versterken en versnellen hebben geleid tot nieuwe ontwikkelingen op de woningmarkt. Op 9 maart 2023 ondertekenden de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Provincie Limburg, alle Limburgse gemeenten en corporaties en het Waterschap Limburg de Woondeal Limburg. Hierin is afgesproken, dat er in Limburg tot 2030 26.550 woningen bij komen, waarvan het grootste deel in de sociale huur, de middenhuur en de betaalbare koop. Daarnaast heeft Limburg nog een ambitie om 20.000 woningen extra te bouwen. In nauwe samenwerking zijn de betrokken partijen nu samen aan de slag om deze Woondeal te realiseren. Het monitoringsysteem is geactualiseerd met Limburgse en euregionale wooncijfers. Er is een start gemaakt met de doorontwikkeling van het monitorsysteem, waarbij wordt aangesloten bij de doelen uit de

Woondeal. Er is een halfjaarlijks terugkerend netwerkevent (de Woonkeuken) georganiseerd, welke in november voor het eerst heeft plaatsgevonden in aanwezigheid van minister De Jonge. Verder heeft er in september een proefversnellingstafel plaatsgevonden welke een adviesrapport (Aan tafel in Limburg) heeft opgeleverd. Hiermee wordt ingezet op versnelling van woningbouwprojecten. In de 1e helft van 2024 wordt dit rapport met de gemeenten en corporaties besproken en worden er afspraken gemaakt over het inrichten van versnellingstafels in Limburg. Daarnaast hebben wij tegen het einde van het jaar de Limburgse gemeenten ondersteuning geboden bij het aanvragen van een bijdrage bij de WBI (WoningbouwImpuls), een Rijksstimuleringsregeling.

In november 2023 heeft ook het eerste Woondealoverleg (het overleg tussen de minister van VRO en alle betrokken partijen) plaatsgevonden, waarbij de voortgang van de woningbouw in Limburg is besproken. Eveneens is afgesproken om het straatje erbij en grootschalig woningbouw nabij de OV knooppunten samen te gaan onderzoeken.

In de Woondeal wordt een onderscheid gemaakt tussen resultaten in de eerste periode (2022-2024) en de tweede periode (2025 tot en met 2030). Limburg ligt op koers, we bouwen op alle onderdelen wat nodig is. Zowel in aantallen, als ook in betaalbaarheid. Alleen de transformaties (van niet voor wonen bestemde gebouwen naar woningen) blijven iets achter. Om dit tempo door te zetten naar de komende jaren is er aandacht nodig voor het opharden van plannen en het afgeven van omgevingsvergunningen. Wij ondersteunen de Woondealpartners waar nodig en mogelijk hierbij.

Ook is tijdens het Woondealoverleg (het periodieke overleg met de Minister van VRO, de provincie en een vertegenwoordiging van de gemeenten en corporaties) gesproken over de verhoogde behoefte, die er landelijk is aan woningen. De Limburgse Woondealpartners hebben aangegeven een bijdrage te willen leveren aan deze behoefte en hebben daarbij een indicatief minimaal bod van 3.000 woningen, te realiseren in de periode van de Woondeal (tot en met 2030), gedaan. Dit bod wordt door de Woondealpartners in Q1 en Q2 van 2024 verder uitgewerkt tot een definitief bod.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De Startersregeling is bedoeld voor starters op de markt voor de aankoop van een woning in Limburg met een koopprijs tot een bedrag van maximaal € 280.000. De lening bedraagt maximaal 20% van de koopsom. PS hebben op 3 november 2023 besloten de looptijd van de “Verordening Startersleningen Provincie Limburg” t/m 31 december 2027 te verlengen. In 2023 is een ongekend record aantal van 799 Startersleningen verstrekt met een Provinciale bijdrage van € 23 mln.

Met de subsidieregeling Flexibele Inzet Ondersteuning Woningbouw 1e tranche (inmiddels gesloten en compleet beschikt) heeft de Provincie gemeenten ondersteund bij snellere doorlooptijden in de voorfase van woningbouwprojecten. Voor de 2e tranche is eind 2022 een bijdrage van het Rijk toegezegd en uitgekeerd (€ 1,11 mln.) De 2e tranche is in Q2 2023 opengesteld en loopt tot en met 31 december 2024. In 2023 hebben 9 gemeenten gebruik gemaakt van de subsidieregeling. In totaal is er € 270.000 uitgekeerd.

Met de subsidieregels Stimulering Wonen 2020-2023 zijn projecten gestimuleerd, die tegemoet komen aan de vraag naar woningen in het sociale huur en middeldure huursegment, waarbij rekening wordt gehouden met de plankwaliteit en de behoefte van de verschillende doelgroepen. De regeling is beëindigd in november 2023. Er zijn 46 projectaanvragen voor ruim 1.100 woningen gehonoreerd.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van dit product zijn de lasten begroot op € 4,17 mln. en de baten op € 1,24 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 1,77 mln. aan lasten en € 0,34 mln. aan baten, waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 3,31 mln. (€ 2,40 mln. lasten en € 0,91 mln. baten). Dit verschil wordt met name veroorzaakt door:

- nog af te handelen ingediende subsidieaanvragen € 0,76 mln.;
- Rijksmiddelen meerjarig ter beschikking, langere looptijd: doorlopende afspraken met het Rijk (SPUK's) € 1,26 mln. De doorlooptijd voor deze SPUK's is meerjarig. Derhalve worden de niet-bestede middelen, inclusief de baten (bijdrage van het Rijk) overgeboekt naar 2024;
- het betreft in 2023 genomen besluiten en samenwerkingsverbanden ad € 0,05 mln. , waardoor reeds vastgelegde verplichtingen in 2023 doorlopen naar 2024 en daarmee afgerond worden.

De niet-bestede middelen, zowel de baten als de lasten, worden overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

4.3. Een ruimtelijke kwaliteitsimpuls zowel in stedelijk als landelijk gebied

Onze ambities voor de fysieke omgeving in 2023 zijn verwoord in de Provinciale omgevingsvisie (POVI): een aantrekkelijke, sociale, gezonde en veilige leefomgeving (in stedelijke omgeving én landelijk gebied, boven- en ondergronds) die ruimte biedt aan een toekomstbestendige, innovatieve en duurzame economie, energietransitie en klimaatadaptatie. We koppelen dit aan de uitnodiging van het Rijk aan de Provincie om als gebiedsautoriteit gebiedsgericht te werken aan de realisatie van de grote nationale opgaven. Indicatoren voor doelbereik komen voort uit de POVI-monitor. Na vaststelling van de provinciale Omgevingsvisie geeft deze richting aan de bescherming en benutting van de Limburgse omgeving in projecten en besluiten. De Omgevingsverordening regelt de juridische binding van bedrijven en burgers waar provinciale belangen dat nodig maken. Dit heeft een directe invloed op de leefomgeving van burgers.

Waar het gaat om de beoordeling van ruimtelijke plannen zien de Limburgers de resultaten pas als de ruimtelijke plannen tot uitvoer komen ná besluitvorming ervan door de gemeenten.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

4.3.1. Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid: hernieuwde afspraken met gemeenten

Omschrijving

We houden Omgevingsvisie en Omgevingsverordening actueel, als onderdeel van de beleidscyclus van het omgevingsbeleid waarin ook monitoring en evaluatie nadrukkelijk een plek hebben. Dat is een wettelijke taak van de Provincie. Op basis van de Omgevingsvisie maken we hernieuwde afspraken met gemeenten over doorwerking ervan in regionale visies en programma's per regio.

In 2023 wordt samen met de regio's de ruimtelijke puzzel gelegd, als basis voor nadere ruimtelijke afspraken met het Rijk, conform Programma NOVEX van het Rijk. Bijzondere aandacht krijgen daarbij afspraken met het Rijk over de ontwikkeling van de NOVEX-gebieden De Peel en Zuid-Limburg.

Rol Provincie: *bevoegd gezag, partner*

Samenvatting

In afstemming met de regio's is in 2023 de ruimtelijke puzzel gelegd, als basis voor nadere ruimtelijke afspraken met het Rijk.

Kwaliteit

Conform planning is het Ruimtelijk Voorstel, na twee sonderende rondes bij de Statencommissie Leefomgeving, de gemeenten (in regionaal verband) en het Waterschap in december 2023 door GS vastgesteld en aangeboden aan het Rijk. Het Ruimtelijk Voorstel vormt niet alleen de basis voor een Ruimtelijk Arrangement met het Rijk maar ook de opmaat voor een aanscherping van de provinciale Omgevingsvisie.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Conform planning is toegewerkt naar een Ruimtelijk Voorstel dat wij in december 2023 hebben aangeboden aan de minister voor VRO.

De ontwikkelperspectieven voor de twee NOVEX-gebieden (De Peel en Zuid-Limburg) worden naar verwachting voorjaar 2024 opgeleverd, binnen de (door het Rijk verruimde) termijn voor aanlevering.

De bestaande regionale bestuursafspraken tussen Provincie en gemeenten op het vlak van het brede omgevingsbeleid zijn gezamenlijk geëvalueerd en hebben geresulteerd in procesaanbevelingen. Die gaan over het intrekken van uitgevoerde afspraken en over de continuering van de regionale samenwerking. Ná sluiten van het Ruimtelijk Arrangement met het Rijk zullen we met de gemeenten bezien hoe wij vorm en inhoud kunnen geven aan hernieuwde afspraken ter ondersteuning van die samenwerking. Door de val van het Kabinet is de vaststelling van het Ruimtelijk Arrangement in de tijd opgeschoven.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van dit product zijn de lasten begroot op € 1,94 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 2,53 mln. waardoor een nadelig verschil ontstaat van € 0,59 mln. Dit wordt veroorzaakt door:

- een niet begrote dotatie in de voorziening BIE IPS/Yard van € 1,08 mln. (budgettair neutraal);
- voordelige verschillen ca. € 0,3 mln. in diverse werkbudgetten.

De baten van dit product zijn begroot op € 1,89 mln. De werkelijke realisatie van de baten bedragen € 5,23 mln., hetgeen een voordelig verschil oplevert van € 3,34 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- hogere baten dan begroot met betrekking tot erfpachtcanon van € 1,49 mln.;
- de niet begrote vrijval lening BIE IPS/Yard van € 1,08 mln. (budgettair neutraal);
- de niet begrote ontvangsten DU Novex van het Rijk van € 0,30 mln.;
- overige hogere opbrengsten van projecten en bijdragen van ca. € 0,35 mln.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

4.4. Hoogwaterveiligheid in balans met een aantrekkelijk woon-, werk-, recreatie en leefgebied van de Maasvallei

In 2023 hebben we verder gewerkt aan de waterveiligheidsopgave langs de Maas, een meerjarige aanpak die er op termijn toe moet leiden dat de Maas veiliger en mooier wordt. Onze bijdrage hierin is het versterken van ruimtelijke kwaliteit in hoogwaterprojecten, het versterken van de toepassing van maatwerk en innovatieve oplossingen bij dijkversterkingen, het bijdragen aan de ontwikkeling van het programma Integraal Riviermanagement en het Deltaprogramma Maas én het voldoen aan onze wettelijke taken (goedkeuren dijkverbeteringsplannen). De omvang van deze opgave, de complexiteit van de oplossingen, het vele onderzoek wat hierbij nodig is, alsmede de brede belangenafweging en de ruimte burgerparticipatie maakt dat dit gaat over een meerjarenaanpak.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

4.4.1. Waterveiligheid Maas: versterken van de ruimtelijke kwaliteit en deelname projecten

Omschrijving

Het beleid van de Provincie Limburg voor waterveiligheid langs de Maas is neergelegd in de Provinciale Omgevingsvisie en de uitwerking hiervan in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027. De provincie acteert hierin als middenbestuur en gebiedsregisseur. Veel van de verantwoordelijkheden inzake het waterveiligheidsbeleid liggen niet bij de provincie, maar bij het waterschap en het Rijk.

In 2023 zijn de volgende activiteiten verricht:

1. Deelname aan hoogwaterprojecten waar de Provincie Limburg aan participeert, waarbij de meeste aandacht is uitgegaan naar de MIRT-verkenningen Vierwaarden en Zuidelijk Maasdal, die zijn gestart naar aanleiding van het zomerhoogwater van 2021. Verder hebben we bijgedragen aan de brede gebiedsontwikkeling van Arcen, Well, Thorn-Wessem en IRM-pilots, met als insteek het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in deze gebieden;
2. Het ontwikkelen en bijdragen aan het Deltaprogramma Maas en het programma Integraal Riviermanagement (IRM) door het belang van de Provincie Limburg (een kader bieden voor concrete projecten in de Maasvallei) en gebiedskennis in te brengen, o.a. door het ontwikkelen van een Panorama Maasvallei, dat bijdraagt aan een goede afweging bij ruimtelijke keuzes in de toekomst van de Maasvallei;
3. Pleiten voor het toepassen van maatwerk en innovatieve oplossingen voor de dijkversterkingsprojecten die in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma in Limburg voorbereiding zijn;
4. Goedkeuren van dijkverbeteringsprojectbesluit in de rol van bevoegd gezag Omgevingswet.

Rol provincie: *financier, partner, bevoegd gezag, ondersteuner.*

Samenvatting

In diverse hoogwaterprojecten heeft de Provincie invulling kunnen geven aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit.

Kwaliteit

We hebben invulling kunnen geven aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in diverse hoogwaterprojecten (in uitvoering: Grensmaas; in planuitwerking: Lob van Gennep, Oeffelt, Well, Arcen, Baarlo - Hout-Blerick, Verlaging dam Lateraalkanaal, Willem Alexanderhaven en Thorn-Wessem; in (MIRT-)verkenning: Vierwaarden, en Zuidelijk Maasdal), zodat de uitvoering daadwerkelijk van start kan gaan. Voor alle hoogwaterprojecten geldt dat de Provincie Limburg geen trekkende rol heeft.

In 2023 is bekend geworden dat een aannemer is gevonden die een zelfsluitende kering in het dijktraject Arcen gaat realiseren. Hiermee geven we invulling aan maatwerk en innovatieve oplossingen in de aanpak van de dijken in de Maasvallei, hetgeen bijdraagt aan het behouden en waar mogelijk versterken van de ruimtelijke kwaliteit in de Maasvallei. Daarnaast is het Waterschap Limburg in 2023 reeds gestart met de bouw van een zelfsluitende kering in Steyl-Maashoek.

Tevens is in 2023 voor het project Groene Rivier Well de Bestuursvereenkomst getekend om te starten met de planuitwerking. Een belangrijke mijlpaal in dit project, waar ruimte aan de rivier wordt gegeven.

Voor het project Vierwaarden hebben alle betrokken partijen in 2023 een Samenwerkingsovereenkomst getekend, waarmee de samenwerkingsafspraken voor de MIRT-verkenning zijn vastgelegd.

Eind 2023 werd ook bekend dat het Ontwerp-Programma Integraal Riviermanagement is vastgesteld door het kabinet en is aangekondigd dat het in januari 2024 ter inzage wordt gelegd. Op dat moment is er gelegenheid voor 'één ieder die dat wil' om een zienswijze in te dienen.

We hebben in 2023 één dijkverbeteringsplan goedgekeurd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De Provincie Limburg participeert in een aantal hoogwaterprojecten. De Provincie Limburg is geen trekker van deze hoogwaterprojecten. De projecten kosten veelal meer tijd dan oorspronkelijk gepland. Dit heeft ermee te maken, dat het maken van een ontwerp en de daarvoor benodigde onderzoeken meer tijd in beslag nemen. Daarnaast kost de afstemming tussen overheden en de direct betrokkenen vaak meer tijd dan gepland. In zijn algemeenheid zijn er altijd onverwachte en onvoorziene taken die extra uitzoekwerk en tijd kosten, waardoor projecten vertragen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van dit product zijn de lasten begroot op € 8,32 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 3,22 mln. waardoor een voordelig verschil ontstaat van € 5,10 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Vertraging in de planuitwerking van Oeffelt, Verlaging dam Lateraalkanaal, Groene Rivier Well voor een bedrag van in totaal € 5.95 mln. De planuitwerkingen vereisen meer tijd dan oorspronkelijk gedacht. Deze middelen zijn aldus niet besteed in 2023 en als overboekingsvoorstel naar 2024 opgenomen;
- Hogere lasten voor procesmiddelen Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) dan begroot voor € 0,64 mln.

Er zijn geen baten begroot, de werkelijke realisatie bedraagt echter € 1,00 mln. Dit wordt volledig veroorzaakt door ontvangsten vanuit het Waterschap Limburg ten behoeve van procesmiddelen voor het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL). De Provincie Limburg is penvoerder namens WRL.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Ruimtelijke ontwikkeling van € 19,67 mln.

De gerealiseerde lasten bedragen € 49,76 mln. en dit is € 11,05 mln. hoger dan de bijgestelde begroting 2023. De hogere lasten houden verband met € 3,47 mln. hogere baten, respectievelijk meer onttrekking uit de reserves van € 27,25 mln.

Eenzijds zijn de kapitaallasten ruim € 27,25 mln. hoger dan begroot. Ultimo boekjaar heeft er een afwaardering van grondposities rondom het majeure project Ooijen-Wanssum plaatsgevonden. In het transformatieproces van gronden naar natuur is de waarde van deze bezittingen duurzaam afgenomen en daarom afgewaardeerd. Dit is in lijn met de kaders uit het totaalplan. Deze afwaardering wordt volledig gedekt uit de daarvoor ingestelde reserve DU Ooijen-Wanssum.

Anderzijds is binnen de reguliere product-budgetten een overschot aan middelen. De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel Geld.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
4 Ruimtelijke ontwikkeling				
411 Stedelijke ontwikkeling				
68268 Werkbudget Kernteam IBA	0	9	2	7
68745 Convenant stedelijke ontwikkeling Sittard	0	0	0	0
Totaal 411 Stedelijke ontwikkeling	0	9	2	7
412 Kwaliteitsimpuls Limburgse centra				
69175 Procesmiddelen Kwaliteit Limburgse Centra	20	76	12	65
69273 Samenwerkingsagenda gemeente Voerendaal	0	900	900	0
69324 Samenwerkingsagenda gemeente Roermond	1.878	1.878	1.878	0
69329 Samenwerkingsagenda gemeente Vaals	0	268	0	268
69363 1e Samenwerkingsagenda gemeente Landgraaf	0	540	0	540
69382 1e Samenwerkingsagenda gem Horst ad Maas	0	0	0	0
69456 Samenwerkingsagenda gemeente Brunssum	0	0	0	0
69578 Initiatieven extra aanbod woningen	685	28	4	24
69586 Samenwerkingsagenda gemeente Bergen	0	750	750	0
69589 Samenwerkingsagenda Mook en Middelaar	0	0	0	0
69604 Samenwerkingsagenda EijsdenMargraten	0	594	594	0
69618 Samenwerkingsagenda gemeente Venlo	0	3.000	0	3.000
69640 Samenwerkingsagenda gemeente Roerdalen	0	600	600	0
69646 2e Samenwerkingsagenda gem EchtSusteren	0	1.100	1.100	0
69651 Samenwerkingsagenda gemeente Beekdaelen	0	1.900	0	1.900

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69684 2e Samenwerkingsagenda gemeente Weert	0	230	230	0
69701 2e Samenwerkingsagenda gemeente Peel en Maas	0	0	0	0
69702 Samenwerkingsagenda gemeente Heerlen	0	1.000	0	1.000
69709 2e Samenwerkingsagenda gemeente Maastricht	0	0	0	0
69710 2e Samenwerkingsagenda Horst aan de Maas	0	0	0	0
69719 Samenwerkingsagenda gemeente Stein	0	0	0	0
69725 Samenwerkingsagenda gemeente Maasgouw	0	0	0	0
Totaal 412 Kwaliteitsimpuls Limburgse centra	2.583	12.863	6.067	6.796
413 Regiodeal transformatie Parkstad				
69129 Center Court voor Gezondheid	800	1.570	213	1.357
69201 Regiodeal Parkstad cofin 2e tranche	0	0	0	0
69462 Project 17 Ebike deelsysteem	0	75	0	75
69551 Regiodeal Parkstad cofin 3e tranche	0	786	0	786
69643 Proj Kleine Kastelenbuurt stg Woonpunt	0	139	139	0
69720 Compensatie overdrachtsbel Regiodeal Parkstad	0	0	1.752	-1.752
69754 Compensatie overdrachtsbel Schillerstraat	0	30	0	30
69755 Comp overdrachtsbel GMS minisaffertjes	0	300	0	300
69756 Comp overdrachtsbel Hoofdstraatkast buurt	0	200	0	200
69757 Comp overdrachtsbel Oud Nieuwenhagen fase 1	0	164	0	164

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69758 Comp overdrachtsbelasting Lauradorp	0	330	0	330
69759 Comp overdrachtsbelasting Inpondmakelaar	0	728	0	728
Totaal 413 Regiodeal transformatie Parkstad	800	4.322	2.105	2.218
421 Wonen in Limburg				
63206 Stim nieuwe ontw volkshuisvesting	13	13	6	7
68723 Actieplan Wonen Zuid Limburg	0	13	1	12
68821 Grensoverschrijdende woonmonitor EMR	0	54	17	37
69116 Gebiedsontwikkeling Rolduckerveld TLW	0	0	0	0
69174 Versnelling Flexwonen	0	64	13	52
69193 Subsidiereregels Stimulering Wonen 20202023	862	1.670	1.173	497
69194 Versnellen Limburgse Agenda Wonen	50	197	153	44
69195 Fundament Limburgse Agenda Wonen	100	75	95	-19
69378 SPUK Flex inzet ondersteuning woningbouw	0	8	0	8
69619 Subs Onderst Anal KK woningb proj	0	166	0	166
69630 Motie 2786 Aanvalsplan Limb woningmarkt	0	335	0	335
69650 Cofinanciering SPUK Flex woningbouw 2e tr	0	332	0	332
69657 SPUK Woondeals	0	290	46	244
69685 SPUK Flex inzet onderst woningbouw 2e tranch	0	950	270	680
Totaal 421 Wonen in Limburg	1.025	4.166	1.772	2.395
431 Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid				
63392 Provinciale Cie Omgevingsvraagstukken	14	14	1	13
63398 Ontwikkelingsgericht werken	128	140	89	51
63401 Budget RO internationaal	16	16	11	5

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
63992 Provinciale Omgevingsvisie	208	195	167	28
65438 Kostprijs projecten	0	0	72	-72
65443 Algemene kosten	58	101	94	6
65444 Beheer onroerende eigendommen	408	408	391	17
65654 Plan van Transformatie ENCigroeve	0	24	24	0
67543 Baten en lasten exploitatie grondprojecten	0	0	-34	34
67544 Tegenrekening exploitatie grondprojecten	0	0	2	-2
68554 REBIS	62	62	52	10
68803 Onderz ontwikkellocatie Oostflank Brunssum	0	283	44	239
69383 Proceskosten NOVgebied ZuidLimburg	0	57	53	3
69388 Procesgeld militaire luchthavens	8	8	0	8
69544 Voorziening BIE IPSYard	0	0	1.079	-1.079
69592 Proceskosten NOVEX de Peel	0	181	125	56
69593 SPUK Novi de Peel	0	298	213	84
69596 SPUK NOVI ZuidLimburg	0	112	20	92
69699 Gebiedsbiografie de Peel	0	41	41	0
69800 SPUK Versnelling transitie landelijk gebied	0	0	85	-85
Totaal 431 Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid	903	1.940	2.533	-593
441 Waterveiligheid Maas				
65052 Procesmiddelen Maasdal	0	0	162	-162
67349 MP Voorfinanciering hoogwatermaatregelen	0	1.500	0	1.500
68839 Uitgaven OW Ooijen Wanssum exploitatie	0	0	52	-52
68907 Koploper Oeffelt MIRT	0	450	0	450
69359 Systeemmaatregel Well	0	4.000	0	4.000
69360 Systeemmaatregel Arcen	0	2.000	2.000	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69361 Systeemmaatregel Baarlo	1.000	0	0	0
69617 Procesmiddelen verkenningfase WRL	0	370	1.005	-635
69663 Systeemmaatregel ThornWessem	0	0	0	0
69840 Jachthaven Venlo	0	0	0	0
Totaal 441 Waterveiligheid Maas	1.000	8.320	3.218	5.102
490 Personele lasten programma ruimtelijke ontwikkeling				
68024 Doorberekende personeelskosten	0	341	327	14
68025 Doorberekende personeelskosten	0	711	682	29
68037 Doorberekende personeelskosten	104	104	100	4
68038 Doorberekende personeelskosten	919	919	881	38
68040 Doorberekende personeelskosten	4.249	4.249	4.075	175
68041 Doorberekende personeelskosten	455	455	436	19
Totaal 490 Personele lasten programma ruimtelijke ontwikkeling	5.728	6.780	6.501	279
491 Kapitaallasten programma ruimtelijke ontwikkeling				
67942 Kapitaallasten	0	0	0	0
67946 Kapitaallasten	0	307	27.559	-27.252
Totaal 491 Kapitaallasten programma ruimtelijke ontwikkeling	0	307	27.559	-27.252
Totaal 4 Ruimtelijke ontwikkeling	12.039	38.708	49.757	-11.049
Totaal Lasten	12.039	38.708	49.757	-11.049
Baten				
4 Ruimtelijke ontwikkeling				
421 Wonen in Limburg				
68821 Grensoverschrijdende woonmonitor EMR	0	0	26	-26

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69378 SPUK Flex inzet ondersteuning woningbouw	0	8	0	8
69657 SPUK Woondeals	0	290	46	244
69685 SPUK Flex inzet ondersteuning woningbouw 2e tranch	0	950	270	680
Totaal 421 Wonen in Limburg	0	1.248	342	906
431 Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid				
65439 Opbrengsten projecten	100	100	322	-222
65444 Beheer onroerende eigendommen	621	621	710	-89
67543 Baten en lasten exploitatie grondprojecten	0	0	0	0
67544 Tegenrekening exploitatie grondprojecten	0	0	-32	32
67877 Erfpachtcanon	879	879	2.374	-1.495
69383 Proceskosten NOVlgebied ZuidLimburg	0	0	34	-34
69566 Vrijval lening MinEZ inzake BIE IPSYARD	0	0	1.079	-1.079
69592 Proceskosten NOVEX de Peel	0	0	125	-125
69593 SPUK Novi de Peel	0	207	213	-7
69596 SPUK NOVI ZuidLimburg	0	83	20	62
69800 SPUK Versnelling transitie landelijk gebied	0	0	85	-85
69862 DU Novex	0	0	300	-300
Totaal 431 Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid	1.600	1.889	5.232	-3.343
441 Waterveiligheid Maas				
65052 Procesmiddelen Maasdal	0	0	31	-31
69617 Procesmiddelen verkenningsfase WRL	0	0	1.000	-1.000
Totaal 441 Waterveiligheid Maas	0	0	1.031	-1.031
Totaal 4 Ruimtelijke ontwikkeling	1.600	3.137	6.604	-3.467
Totaal Baten	1.600	3.137	6.604	-3.467
Saldo van baten en lasten	-10.438	-35.570	-43.152	7.582
Stortingen				

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
4 Ruimtelijke ontwikkeling				
412 Kwaliteitsimpuls Limburgse centra				
69776 Toevoeging PR Leefbaarheid	0	0	0	0
Totaal 412 Kwaliteitsimpuls Limburgse centra	0	0	0	0
413 Regiodeal transformatie Parkstad				
69767 Toevoeging PR Regiodeals 5e en 6e tranche	0	0	0	0
Totaal 413 Regiodeal transformatie Parkstad	0	0	0	0
421 Wonen in Limburg				
69777 Toevoeging PR Wonen	0	0	0	0
69839 Toevoeging risicoreserve SIS	0	142	142	0
Totaal 421 Wonen in Limburg	0	142	142	0
Totaal 4 Ruimtelijke ontwikkeling	0	142	142	0
Totaal Stortingen	0	142	142	0
Onttrekkingen				
4 Ruimtelijke ontwikkeling				
413 Regiodeal transformatie Parkstad				
69105 Aanwending reserve DU Regiodeal Parkstad	0	1.752	1.752	0
Totaal 413 Regiodeal transformatie Parkstad	0	1.752	1.752	0
421 Wonen in Limburg				
69528 Aanwending reserve Transitiefonds	0	0	0	0
Totaal 421 Wonen in Limburg	0	0	0	0
431 Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid				
69752 Aanwending risicoreserve SIS	0	0	0	0
Totaal 431 Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid	0	0	0	0
441 Waterveiligheid Maas				
67677 Aanwending reserve DU OoijenWanssum	0	500	27.752	-27.252

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Totaal 441 Waterveiligheid Maas	0	500	27.752	-27.252
Totaal 4 Ruimtelijke ontwikkeling	0	2.252	29.504	-27.252
Totaal Onttrekkingen	0	2.252	29.504	-27.252
Saldo mutatie reserves	0	2.111	29.362	-27.252
Resultaat	-10.438	-33.460	-13.790	-19.670

Verbonden partijen ruimtelijke ontwikkeling

IBA Parkstad spitst zich specifiek toe op de realisatie van een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat in Zuid-Limburg, middels ondersteuning van toonaangevende projecten.

5. Milieu, energie en klimaat

Milieu, energie en klimaat

Nederland heeft de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. We willen af van fossiele brandstoffen en bereiden ons voor op de gevolgen van de klimaatverandering. Ook de provincies nemen hierin hun verantwoordelijkheid. Provincies spelen bij de aanpak hiervan een belangrijke rol. Wij hebben op regionaal niveau de betrokken partijen met elkaar verbonden door een goede samenkomst van de provinciale energiestrategie en de regionale energiestrategieën. Onze ambitie was en is het realiseren van een voor Limburg passende energiemix voor de toekomst. De Provincie Limburg zet in op een toekomstbestendige energie-infrastructuur en een energietransitie ingebed in de leefomgeving. Daarbij zijn en worden duurzame investeringen mogelijk gemaakt, onder meer via het Limburgs Energiefonds (LEF) en de Duurzaam Thuis regeling. We hebben geïnvesteerd en investeren in de ontwikkeling van nieuwe technieken voor het hergebruik van grondstoffen. We hebben de ambitie om de nationale doelstellingen te halen: de economie in 2050 volledig te laten draaien op producten en grondstoffen die efficiënt worden ingezet en optimaal worden hergebruikt. Wij realiseren ons daarbij wel dat dit een bijzondere grote uitdaging is die afhankelijk is van de inzet van vele anderen. Met het ruimtelijk instrumentarium geeft en heeft de Provincie Limburg mede richting gegeven aan de plekken waar duurzame energie opgewekt kan worden en hoe ruimte te geven aan de gevolgen van klimaatverandering.

Alle overheden hebben in het Deltaprogramma afgesproken ernaar te streven Nederland in 2050 klimaat-adaptief te laten zijn. In het Provinciaal Waterprogramma is uitwerking gegeven aan het provinciaal beleid op het gebied van hoogwaterbescherming, watertekort-droogte en verbetering van de waterkwaliteit. De klimaatverandering zet door en we houden daarom rekening met extremer weer, hogere temperaturen met meer verdamping, langere perioden van droogte en meer hevige buien.

We hebben vergunningen verleend, en hebben toezicht gehouden op de naleving van Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, Wet Bodembescherming, Mijnbouwwet, Wet luchtvaart, Ontgrondingenwet, Wet natuurbescherming, Waterwet, Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en de Omgevingsverordening Limburg 2014 en daar waar nodig handhavend opgetreden (zowel bestuursrechtelijk als strafrechtelijk).

Onze beleidskaders

- Beleidskader Circulaire Economie 2.0
- Beleidskader Provinciale Energie Strategie - Deel 2
- Beleidskader Limburgse Waterstofagenda
- Provinciale omgevingsvisie
- Provinciale omgevingsverordening

Wat hebben we bereikt?

5.1. Het realiseren van een voor Limburg passende energiemix voor de toekomst en een vermindering van de CO₂ uitstoot

Binnen de contouren van bovenstaande doelen zijn de volgende subdoelen opgenomen:

Circulaire Economie: De Provincie Limburg heeft in 2023 samen met en tussen het midden- en kleinbedrijf (MKB), Brightlands campussen, onderwijs- en kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en overheden gewerkt aan versterking van het Limburgs innovatie ecosysteem als basis voor

toepassing van circulariteit in de (chemie)industrie, de bouw-, de afval- en land- en tuinbouwsector. Dit hebben we o.a. gedaan door het steviger verankeren van circulair ondernemerschap door het stimuleren van circulaire innovaties en toepassingsmogelijkheden in Limburg, het verankeren van het circulaire kennisniveau in samenwerking met onze Limburgse onderwijs- en kennisinstellingen en door het benutten van nationale en Europese fondsen.

Provinciale Energie Strategie: De Provincie Limburg heeft in 2023 samen met haar inwoners, instellingen en bedrijfsleven gewerkt aan een innovatieve en structuurversterkende energietransitie en passende energiemix voor Limburg op weg naar 2030, waarbij we ons gericht hebben op besparen, vergroenen en duurzaam opwekken van energie. Hierin hebben wij op verschillende manieren onze rol gepakt bij de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken over de verschillende thema's van de energietransitie. Daarnaast hebben we ook meer faciliterende en regisserende rollen gepakt op het gebied van energie infra, warmte, verduurzaming industrie en bedrijven, en verduurzaming gebouwde omgeving. Grootschalige opwek is via ons partnerschap in de RES'sen vormgegeven.

Bodem en ondergrond: Wij hebben ingezet op een veilig, duurzaam en efficiënt gebruik van bodem en ondergrond om zodoende optimaal bij te dragen aan maatschappelijke opgaven, zoals energietransitie en klimaatadaptatie. Deze 3 ingezette doelen van het gebruik van de bodem hebben concrete invloed op de leefwereld van de Limburgse burgers. Dit vereist dat rekening wordt gehouden met het functioneren van bodem en ondergrond als natuurlijk systeem (driedimensionale ordening staat centraal).

VTH: Wij voeren vergunningverlening, toezicht en handhaving uit in het belang van de Limburgse leefomgevingskwaliteit. Het doel voor 2023 was het effectief en efficiënt uitvoeren van de bevoegd gezag rol van de verschillende provinciale wettelijke VTH taken binnen de daarvoor geldende termijnen. En het voor de provinciale milieutaken zorgdragen voor goede coördinatie en opdrachtgeverschap naar de RUD. Daarnaast het goed voorbereiden van de uitvoerende taken op de inwerkingtreding van de Omgevingswet (01-01-2024). De werkzaamheden zijn uitgevoerd conform het VTH Uitvoeringsprogramma 2023 en grotendeels binnen de daarvoor gestelde wettelijke termijnen uitgevoerd. De coördinatie taken en opdrachtgeverschap aan de RUD zijn conform afspraken uitgevoerd. In 2023 heeft de staatssecretaris van I&W geconstateerd dat de RUD ZL en RUD LN onvoldoende robuust zijn. In 2024 zal voor beide omgevingsdiensten een plan van aanpak worden opgesteld om dit te verbeteren.

Milieu: In 2023 was ons doel een veilige en gezonde leefomgeving voor de inwoners van nu, maar ook voor de inwoners van de toekomst. Onze investering was gericht op een leefmilieu, dat in de basis op orde is; zorgen dat wettelijke grenswaarden op verschillende milieudomeinen worden gerespecteerd. We hebben daarnaast gewerkt aan een voortdurende verbetering van het leefmilieu. Ingezet is op het voorkomen van afwenteling van negatieve milieueffecten op toekomstige generaties door het belang van een gezond leefmilieu integraal en volwaardig te betrekken bij het realiseren van andere maatschappelijke opgaven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

5.1.1 Energie: een passende mix

Omschrijving

De Provinciale Energie Strategie (PES) is in december 2020 vastgesteld. De daarin gestelde ambitie is het realiseren van een voor Limburg passende energiemix voor de toekomst. Vanuit de PES zetten we in op een innovatieve energietransitie, gebaseerd op samenwerking en ruimte biedt voor lokaal initiatief. Tevens dient de energietransitie bij te dragen aan werkgelegenheid en versterking van de economische

structuur in Limburg en ons minder afhankelijk te maken van fossiele grond- en brandstoffen uit het buitenland. Hiervoor pakken wij onze rol bij de uitvoering van wetten en wettelijk geborgde afspraken, zoals het Klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategieën (RES). Als Provincie hebben wij de rol van ondersteuner, subsidiënt, bevoegd gezag, partner en procesmanager.

Vanuit de PES werken we via 6 actielijnen, nl.:

- 1) Energie-infrastructuur
- 2) Innovatie, techniek en vakmanschap
- 3) Warmte
- 4) Participatie en lokaal profijt
- 5) Goede voorbeeld
- 6) Inbedding in de leefomgeving

De voortgang van de PES is via halfjaarlijkse voortgangsrapportages aan Provinciale Staten gerapporteerd (alle 4 rapportages zijn te raadplegen via Ibabs). Tevens is een KPI-dashboard opgesteld waarin de kwantitatieve KPI's van de PES te volgen zijn (link: Energie Dashboard).

Rol provincie: *toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidiënt, financier.*

Samenvatting

De inspanningen, die wij leveren op het gebied van energie, zullen niet allemaal op korte termijn merkbaar zijn voor de (Lim)burger, omdat deze een langere doorlooptijd vergen. We hebben ons actief ingespannen en de samenwerking opgezocht met partijen om de energietransitie verder in beweging te krijgen en waar mogelijk te versnellen. Daarbij worden wij wel geconfronteerd met uitdagingen omtrent onder andere netcongestie en moeten wij rekening houden met de beperkte beschikbare ruimte in Limburg, alsmede meer generieke beperkingen, zoals het tekort aan benodigde arbeidskrachten en materialen. De Provincie is sterk afhankelijk van het Rijk, Europese subsidies en marktpartijen voor de juiste randvoorwaarden om de verduurzamingsplannen te realiseren.

Kwaliteit

Highlights resultaten 2023:

Ook in 2023 heeft de oorlog in Oekraïne een grote impact gehad op de energiemarkt. Huishoudens, ondernemers en bedrijven zijn verder onder druk komen te staan als gevolg van de sterk gestegen energieprijzen en dit heeft geleid tot een nog grotere behoefte en noodzaak tot besparen en verduurzamen. We hebben ons actief ingespannen en de samenwerking opgezocht met partijen om de energietransitie verder in beweging te krijgen en waar mogelijk te versnellen. Daarbij worden wij geconfronteerd met uitdagingen omtrent onder andere netcongestie en moeten wij rekening houden met de beperkte beschikbare ruimte in Limburg, alsmede meer generieke beperkingen, zoals het tekort aan benodigde arbeidskrachten en materialen.

Op het gebied van energie-infrastructuur is in 2023 het eerste Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur en Klimaat (pMIEK) opgeleverd, waarin prioritaire energie infrastructuur projecten voor Limburg zijn benoemd. Samen met diverse stakeholders is een onafhankelijke programmamanagement organisatie (PMO) ingericht ten behoeve van de samenwerking tussen netbeheerders, overheden en

private partijen waarin gericht wordt gewerkt aan het versnellen van de opgaven rondom de energie-infrastructuur (waaronder netcongestie). Ook is het Ruimtelijk Voorstel Limburg vastgesteld door Gedeputeerde Staten, waarin de opgaven voor de ruimtelijke energie-infra voor Limburg zijn beschreven.

In 2023 is de opdracht aan de RUD-ZL inzake inhaalslag energiebesparingsplicht uitgevoerd en afgerond. Bij 2 van de 4 Limburgse maatwerkbedrijven is een Expression of Principles (EoP) opgesteld en ondertekend door het bedrijf (OCI en AnQore) het ministerie van EZK, I&W en de Provincie Limburg. De maatwerkaanpak vanuit het Rijk moet leiden tot een versnelde verduurzaming van de industrie. De EoP is de eerste stap naar juridisch bindende maatwerkafspraken ten aanzien van extra CO2 reductie en brede verduurzamingskansen.

Wij hebben het voortouw genomen een alliantie op te richten om de (on)mogelijkheden voor SMR's (Small Modulair Reactors) in onze provincie nader te onderzoeken. En er is een SMR kennis symposium georganiseerd (GS DOC-00435562). Verder hebben wij alle Limburgse gemeenten uitgenodigd (GS DOC-00485661) om hierover het gesprek met ons aan te gaan.

In januari 2023 is het samenwerkingsverband Warmtenet Zuid-Limburg gestart met de eerste fase. Deze verkenning was succesvol en in oktober 2023 is daarop gestart met de tweede fase, waarbij ook Enpuls (dochter van Enexis) is aangesloten. Op 10 februari 2023 is door Provinciale Staten ingestemd met het Statenvoorstel inzake Mijwater, waarmee door de Provincie € 40 mln. beschikbaar is gesteld aan het LEF (als aandeelhouder van Mijwater Energy BV).

In 2023 hebben de RES Noord- en Midden-Limburg en de RES Zuid-Limburg hun voortgangsrapportage aangeleverd bij het Nationaal Programma RES, deze zijn ook aangeboden aan uw Staten (brief gedeputeerde Roefs van 19 juni 2023 (DOC-00492307) en brief gedeputeerde Roefs van 13-6-2023 (GS DOC-00492311). Er is een subsidie verstrekt aan de RES Zuid-Limburg ten behoeve van het project 'Zon op grote daken', waarmee grootschalig zon op dak gestimuleerd wordt.

Op basis van het actieplan 'Energiearmoede in Limburg' zijn diverse acties uitgevoerd, waarmee gemeenten en woningcorporaties ondersteund worden bij hun energiearmoede aanpak. Ultimo 2023 zijn er sinds 2012 circa 27.000 leningen verstrekt aan particuliere woningeigenaren in het kader van de Duurzaam Thuis regeling. Met behulp van deze leningen zijn er op circa 25.000 Limburgse daken zonnepanelen gerealiseerd en is circa 68.000 kWh/ jaar energiebesparing gerealiseerd. Binnen deze regeling is een totaal bedrag van circa 248 mln. aan leningen verstrekt. In het kader van de subsidieregeling 'aanjagen verduurzaming gemeentelijk projecten' zijn er 20 subsidies verstrekt aan Limburgse gemeenten met een totaalbedrag van circa € 1,6 mln., hiermee zijn diverse lokale/ regionale projecten gestart in het kader van de verduurzaming van woningen en energiearmoede.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Middels diverse projecten, initiatieven en samenwerkingen wordt getracht om de gestelde ambitie van de Provinciale Energie Strategie te behalen. Omdat de focus ligt op het behalen van de doelen in 2030, wordt er vanuit gegaan dat er nog tijd is om innovatieve oplossingen uit te werken in samenwerking met alle betrokken partijen, zodat de gestelde doelen tijdig kunnen worden behaald. Daarbij worden wij wel geconfronteerd met uitdagingen omtrent onder andere netcongestie en moeten wij rekening houden met de beperkte beschikbare ruimte in Limburg, alsmede meer generieke beperkingen, zoals het tekort aan benodigde arbeidskrachten en materialen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van dit product zijn de lasten begroot op € 12,42 mln. en de baten op € 4,56 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 5,16 mln. aan lasten en € 1,35 mln. aan baten, waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 10,47 mln. (€ 7,26 mln. lasten en € 3,21 mln. baten). Dit verschil wordt met name veroorzaakt door:

- Onderbesteding provinciale intensiveringsmiddelen Energie: het betreft in 2023 genomen besluiten in het kader van de Provinciale Energie Strategie deel 2 € 0,60 mln., waardoor reeds vastgelegde verplichtingen in 2023 doorlopen naar 2024 en daarmee afgerond worden;
- Provinciale middelen meerjarig ter beschikking, langere looptijd: doorlopende provinciale cofinanciering van de Europese subsidieregeling OP Zuid € 1,63 mln. (looptijd t/m 2027) en nog af te handelen ingediende subsidieaanvragen € 0,88 mln.;
- Rijksmiddelen meerjarig ter beschikking, langere looptijd: doorlopende afspraken met het Rijk (SPUK's en Uitvoering klimaatakkoord) € 4,02 mln. De doorlooptijd voor deze SPUK's is meerjarig (t/m 2027). Derhalve worden de niet-bestede middelen inclusief de baten (bijdrage van het Rijk) overgeboekt naar 2024.

De niet-bestede middelen, zowel de baten als de lasten, worden overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

5.1.2 Duurzaamheid en Circulaire economie: bewustwording en innovatie

Omschrijving

Algemeen

Met het beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 (2020-2023) is een stevige basis gelegd voor de circulaire economie in Limburg en bouwen wij stapsgewijs verder aan het fundament.

We hebben in 2023 het Limburgse innovatie ecosysteem (Brightlands campussen, Limburgs energiefonds, uitvoeringsorganisatie LIOF en haar instrumenten) als basis voor toepassing van

circulariteit in de industrie, de bouw, de afval- en tuinbouwsector verder versterkt en hebben we een belangrijke randvoorwaarde geschapen voor marktontwikkeling, kennisontwikkeling, kennis en bewustwording, schaalniveau en samenwerking in ketens. We hebben daarnaast gewerkt aan de vijf actielijnen uit het Beleidskader Circulaire Economie 2.0:

1. Omdenken, innovatie, ondernemerschap en vakmanschap;
2. Samenwerking; investeren in Limburgse circulaire iconketens en clustervorming;
3. Het goede voorbeeld;
4. Delen;
5. Circulair agenderen.

Dit product heeft een verbinding met de volgende producten: Brightlands/Kennis As 1.1.3., MKB Logistiek en industrie 1.1.2., Innovatieve landbouw 1.2.2., Economische samenwerking, Acquisitie en LIOF 1.1.1., Regiodeal en Investeringsagenda Noord-Limburg 1.2.3.

Rol Provincie: ondersteuner, procesmanager, partner, subsidient, financier

Samenvatting

Met het beleidskader Circulaire Economie Limburg 2.0 (2020-2023) is een stevige basis voor de circulaire economie in Limburg gelegd. Veel ontwikkelingen zijn de laatste jaren in gang gezet, die deels haar vruchten al hebben afgeworpen of de komende jaren haar vruchten zal afwerpen. Het circulaire ecosysteem is versterkt door ondersteuning van de kennisinfrastructuur op de campussen. We hebben, ten behoeve van versnelling van innovatie en ondernemerschap bij het MKB, in totaal 195 projectinitiatieven ondersteund met bestaande provinciale, nationale en Europese instrumenten. We hebben daarnaast vijf impactvolle circulaire iconketens in Limburg doorontwikkeld, waarbij in triple helix samenwerkingsverbanden en allianties op zoek is gegaan naar de beste circulaire oplossing (in de hele keten). Samen met onze partners hebben we bewustwording gecreëerd rondom circulaire economie, het uitdagen van het goede voorbeeld (circulair inkoop en aanbesteding), door masterclasses en inspiratiesessies te organiseren en door het creëren van communities bij bedrijven en burgers.

Kwaliteit

Ter versterking van het circulair innovatie ecosysteem is in 2020 door uw Staten vanuit het circulair beleidskader een financiële bijdrage verstrekt aan de ontwikkeling van het kennis- en innovatiecentrum Brightsite, de doorontwikkeling van Brightlands Materials Center (BMC) en de doorontwikkeling van Aachen Maastricht Institute of Biobased Materials (AMIBM) op de Brightlands Chemelot Campus. Brightsite is complementair aan AMIBM en BMC in relatie tot de positie in de keten. Deze projecten zijn in 2023 verder in uitvoering genomen en worden bij product 1.1.3. Brightlands Kennis/As toegelicht. Tevens heeft het LIOF programma Limburg toekomstbestendig gezorgd voor versterking van het circulair innovatie systeem door het ondersteunen van het MKB bij de ontwikkeling van circulaire producten, diensten, processen en bedrijfsmodellen.

In totaal hebben wij in 2023 352 initiatieven ondersteund met bestaande provinciale instrumenten (zoals het Limburg toekomstbestendig programma en investeringsfondsen), nationale en Europese instrumenten (zoals Interreg en LIFE). Circulair omdenken vraagt naast innovatie en ondernemerschap ook om vakmanschap (competentie- en kennisontwikkeling). In de afgelopen jaren zijn verschillende initiatieven ontwikkeld en ondersteund die een meerjarige doorlooptijd hebben en ook in 2023 verder in uitvoering zijn genomen zoals het fieldlab circulaire transitie in Noord-Limburg, het Euregional sustainability center

(Fontys) en het STEAM (Science Technology Engineering Arts & Maintenance) project in het basisonderwijs. We hebben het mbo in Limburg ondersteund om circulaire economie in al hun opleidingen te gaan verweven.

2. Bewustwording rondom circulaire economie is verder versterkt. We hebben het goede voorbeeld gegeven (o.a. als launching customer) en hebben bedrijven, netwerkorganisaties, (semi) overheden en onderwijsinstellingen samengebracht. Dit hebben we gedaan, binnen het samenwerkingsverband Circulaire Economie Limburg (CEL) door de ontwikkeling van een Handelingskader Circulair Parkmanagement en door de organisatie van verschillende evenementen binnen het Limburg toekomstbestendig programma. Daarnaast is een bijdrage geleverd aan de week van de circulaire economie, de Limburgse innovatie top 20, is het programma circulair bouwen Zuid-Nederland in EnZuid verband verder uitgewerkt (per 1 januari 2024 gestart) en is Cirkelstad Limburg als netwerkcommunity voor de bouw gestart.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Is verlopen volgens de door uw Staten bij de toekenning van middelen in dit kader gestelde termijnen.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Duurzaamheid en Circulaire Economie zijn de lasten begroot op € 3,72 mln. en de baten op € 0,06 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 2,49 mln. lasten en € 0,12 mln. baten waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 1,29 mln. Dit verschil betreft met name een onderuitputting van het beleidskader Circulaire Economie € 1,23 mln. Voorgesteld wordt om de niet-bestede middelen grotendeels over te boeken naar 2024. Deze middelen worden begin 2024 met name ingezet voor cofinanciering interreg en OP Zuid projecten en nog te verlenen subsidies van een aantal projecten.

Geld (indicator)

5.1.3. Milieu: een veilige en gezonde leefomgeving

Omschrijving

Door de uitvoering van onze wettelijke taken op het gebied van milieu, evenals het meewegen van milieu bij eigen plannen en projecten, hebben wij gezorgd dat de wettelijke grenswaarden op de verschillende milieudomeinen worden gerespecteerd. Wij hebben door de luchtmonitoring gegevens over de luchtkwaliteit in Limburg. Door de ingezette herijking van het luchtmeetnet zullen de gegevens over de luchtkwaliteit naar de toekomst toe een diepgaander inzicht geven.

Samenvatting

De onder 5.1.3 genoemde resultaten zien op de bescherming en bevordering van de leefomgevingskwaliteit. Deze resultaten vertalen niet direct in een voor de Limburger merkbare verbetering van zijn leefomgeving in zijn dagelijkse leven. De genoemde resultaten zorgen ervoor, dat nieuwe initiatieven geen onacceptabele aantasting van de leefomgeving veroorzaken. Met een verkenning naar de mogelijkheden van verbetering van de leefomgeving kan op lange termijn door ingrepen de leefomgeving van de Limburger (verder) worden verbeterd. Voorts wordt door monitoring van de leefomgeving inzicht verkregen in de huidige staat van die leefomgeving.

Kwaliteit

Wij hebben in 2023 ondersteund en advies gegeven over de milieueffecten van onze eigen plannen en projecten; zoals het programma MAA, programma Chemelot, LPLG, het PIP proefdraaien MAA en energie-infraprojecten.

Wij hebben in 2023 onze wettelijke taken in het kader van milieu- en omgevingseffecten van plannen en projecten, waarvoor de Provincie adviseur of bevoegd gezag is, uitgevoerd; zoals op de basis van o.a. de Wet milieubeheer, Wet algemene bepalingen Omgevingsrecht, Wet geluidhinder en de Wet ruimtelijke ordening.

Wij hebben in 2023 de luchtkwaliteit op basis van metingen en berekeningen gemonitord; de RUDZL meet voor ons dagelijks de hoeveelheid Ozon (O₃), Zwarte rook/Roet (BC) en Vluchtige organische componenten (VOC), Fijnstof (PM₁₀ en PM_{2.5}) en Stikstofdioxide (NO₂) en rapporteert aan het luchtmeetnet. De gegevens van alle meetstations zijn terug te vinden op www.luchtmeetnet-limburg.nl en www.luchtmeetnet.nl.

Wij hebben in 2023 een opdracht aan de RUDZL verstrekt voor het herijken en actualiseren van het luchtmeetnet, dit als uitwerking van onze deelname aan het Schone Lucht Akkoord alsook n.a.v. de recente adviezen van de Gezondheidsraad en de WHO; op 23 juni 2023 is de opdracht aan de RUDZL gezonden.

We hebben in 2023 een verkenning laten uitvoeren naar concretiserend milieubeleid met het oog op het verbeteren van de leefomgeving in Limburg.

We hebben in 2023 een concept Beleidskader nieuwe energie & schoon leefmilieu opgesteld met daarin een vijftal uitgangspunten voor de uitvoering van de milieutaken.

De evaluatie van het Actieplan Omgevingslawaaai Provinciale wegen 2019-2023 is doorgeschoven naar q1 van 2024.

De kwaliteit van advisering, ontwikkeling van producten en uitvoeren van activiteiten wordt bepaald door afdoende kennis en kunde van beschikbaar personeel. Door de inzet van kennis te prioriteren op basis van urgentie en impact van verschillende projecten en programma's voldeed de advisering over projecten en de uitgevoerde activiteiten - ondanks een beperkte bezetting - aan de eisen die in de wet zijn gesteld.

Door een meer strategische en integrale benadering van de verkenning naar concretiserend milieubeleid is er gefocust op een hoger abstractieniveau en zijn uitgangspunten voor milieubeleid en uitvoering van

kerntaken geformuleerd in plaats van bijvoorbeeld losse sets aan beleidsregels op verschillende milieuthema's. Dit zorgt op termijn voor meer kwaliteit en voor nu voor minder aantallen concrete producten.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2023 is niet gestart met de evaluatie van het Actieplan Omgevingslawaaai Provinciale wegen 2019-2023. Het niet starten van de evaluatie is enerzijds te wijten aan het ontbreken van de handreiking van het ministerie van I&W (deze is vertraagd) en anderzijds aan de prioritering van projecten die om specialistische inzet op het gebied van geluid vroegen in 2023.

De advisering over projecten, ontwikkelen van producten en uitvoering van activiteiten (anders dan de evaluatie van het Actieplan Omgevingslawaaai Provinciale wegen 2019-2023) hebben plaatsgevonden binnen de wettelijke dan wel afgesproken tijdsperiode. De projecten, producten en activiteiten die een deadline kennen na 2023 liggen op schema.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van dit product zijn de lasten begroot op € 0,97 mln. en de baten op € 0,68 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 0,26 mln. aan lasten en € 0,25 mln. aan baten, waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 1,14 mln. (€ 0,71 mln. lasten en € 0,43 mln. baten). Dit verschil wordt met name veroorzaakt door:

- Beperkte declaratie (gemaakte kosten) door de RUDZL voor de uitvoering van de opdracht van de herijking van het luchtmeetnet (mede gefinancierd door het Rijk (SPUK). Deze opdracht is medio 2023 verleend en heeft een looptijd tot en met eind 2026. De kosten worden over deze gehele periode gemaakt. In 2023 is door de RUDZL gestart met de uitvoering hiervan door middel van aankoop van meetapparatuur en het organiseren van een tweetal nieuwe meetlocaties. Bij het organiseren van de tweetal nieuwe meetlocaties ervaart de RUDZL door externe factoren strubbelingen (zoals afvallen van meetlocaties na onderzoek). Op dit moment is er nog geen sprake van uitloop van het project ten opzichte van de opdracht zoals aan de RUDZL is verleend/waarvoor SPUK is ontvangen. Derhalve worden de niet-bestede middelen € 0,43 mln. inclusief de bijdrage van het Rijk overgeheveld naar 2024;
- De voorbereiding van het opstellen van het concretiserend milieubeleid. Medio 2023 is hiervoor een opdracht aan een externe partij gegund, die een verkenning naar concretiserend milieubeleid heeft uitgevoerd en conform planning en afspraak opgeleverd. Het proces van de verkenning bracht ambtelijk en bestuurlijk scherpte aan in het denken over concretiserend milieubeleid, alsook inzicht in hoe te komen tot integraal milieubeleid. Daarnaast is met het opstellen van het beleidskader Nieuwe energie & Schoon leefmilieu door GS de uitgangspunten voor milieubeleid uitgewerkt. Dat betekent dat de afwegingen op een visie niveau hebben plaatsgevonden en nog

niet zijn vertaald in ((externe onderzoeken) naar mogelijkheden of voorstellen van concreet milieubeleid. Daardoor zijn er nog beperkt kosten gemaakt in 2023 voor het onderzoeken dan wel opstellen van concretiserend milieubeleid. Derhalve worden de niet-bestede middelen € 0,11 mln. overgeboekt naar 2024;

- In 2023 heeft zich de toevalligheid voor gedaan dat er maar zeer beperkt expertise of onderzoek door externen hoefde te worden ingehuurd.

De niet-bestede middelen, zowel de lasten als de baten, worden overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

5.1.4. Bodem en ondergrond: duurzaam gebruik

Omschrijving

De Agenda bodem en ondergrond 2024-2030 is in conceptvorm gereed en wordt definitief gemaakt in het voorjaar van 2024. De Agenda verschaft inzicht in de ambitie, doelen en beoogde resultaten van de provincie voor de komende jaren op het gebied van bodem en ondergrond. Naast het opstellen van de Agenda is het Actieprogramma bodem en ondergrond 2023 uitgevoerd. Acties die in 2023 zijn uitgevoerd zijn onder meer: de implementatie van bodemtaken onder de Omgevingswet in samenwerking met gemeenten., waardoor wij als overheden goed voorbereid zijn op maatschappelijke initiatieven van onder meer burgers en bedrijven. Een andere uitgevoerde actie is het opstarten van een aanbesteding voor de inventarisatie van PFAS (verdachte) bronlocaties. De uitvoering vindt plaats in 2024.

In 2023 is de uitvoering van het meerjarig uitvoeringsprogramma Nazorg Steenkoolwinning onder regie van de provincie voortgezet, waarmee een veilige leefomgeving voor de inwoners van de voormalige mijnbouwgemeenten wordt geborgd. Daarnaast is door het Rijk in samenwerking met de Provincie Limburg en de regio gewerkt aan een regeling voor de vergoeding en herstel van mijnbouwschade aan woningen van particuliere woningeigenaren. Deze regeling zal naar verwachting in 2024 in werking treden.

Samenvatting

In 2023 zijn acties rondom bodemsanering, ondergrond en nazorg steenkoolwinning uitgevoerd. Planningen voor activiteiten in 2024 zijn voorbereid.

Kwaliteit

Agenda bodem en ondergrond 2024-2030: is in conceptvorm gereed. Actieprogramma bodem en ondergrond 2023 is uitgevoerd.

Mijnbouwschade: uitvoering meerjarig uitvoeringsprogramma Nazorg Steenkoolwinning op koers / schadevergoedingsregeling van het Rijk is vertraagd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Agenda bodem en ondergrond 2024-2030: conform planning.

Mijnbouwschade: conform planning.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van dit product zijn de lasten begroot op € 4,78 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 2,00 mln. , waardoor een voordelig verschil ontstaat van € 2,78 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- Vertraging in de afvoer grondsanering De Straat voor € 3,21 mln. in verband met het aanbestedingsproces. De afvoer is thans begin 2024 voorzien. De niet-bestede middelen zijn als overboekingsvoorstel opgenomen.
- De maatregelen na-ijleffect steenkoolwinning overschrijden het budget met € 0,58 mln. Dit overschrijding wordt volledig gedekt uit de egaliseringsreserve DU Na-ijleffecten steenkoolwinning).

Geld (indicator)

5.1.5. Vergunningen, toezicht en handhaving: bevoegd gezag en coördinatie RUD

Omschrijving

In het VTH beleidsplan 2020-2023 zijn de uitgangspunten en de bestuurlijke accenten benoemd voor de uitvoering van de vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) taken van de provincie Limburg. De uitwerking hiervan vindt jaarlijks plaats in een VTH uitvoeringsprogramma (VTH-UP). De in te zetten capaciteit voor de uitvoering van de wettelijke VTH-taken is gebaseerd op het wettelijk minimum niveau. De provinciale wettelijke basistaken die belegd zijn bij de RUD ZL zijn hierin ook opgenomen. Het VTH-UP 2023 beschrijft de provinciale wettelijke VTH taken adequaat uit te voeren en beschrijft kwantitatief en kwalitatief wat er binnen deze taken wordt gedaan in 2023. Daarbij is een inschatting gemaakt van de te verwachte vergunning/ontheffingsaanvragen, handavingsverzoeken, meldingen en planmatige controles.

Samenvatting

Het jaar 2023 heeft voor een groot deel in het teken gestaan van de procesmatige en technische voorbereiding op de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024. Omdat de nieuwe verplichte systemen niet goed aansluiten op de provinciale is de efficiëntie van de uitvoering van de VTH taken onder druk komen te staan. Deze trend zal zich waarschijnlijk de eerste jaren na inwerkingtreding van de nieuwe wet nog doorzetten.

Kwaliteit

De trend bij vergunningverlening is dat er steeds meer intrekingsverzoeken voor vigerende Wnb-vergunningen tbv natuur worden ingediend en dat er een toename is van bezwaar- en beroepsprocedures en een toename van het aantal informatieverzoeken waardoor de wettelijke termijnen niet altijd gehaald zijn.

Het aantal handhavingsverzoeken en meldingen zijn ongeveer gelijk met voorgaande jaren, echter de omvang en complexiteit ervan is toegenomen waardoor de afhandeling meer onderzoekstijd en capaciteit kost. Het merendeel van de meldingen ziet toe op illegale houtkap, faunabeheer en soortenbescherming. Het grootste deel van de handhavingsverzoeken is stikstof-gerelateerd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het merendeel van de werkzaamheden zoals beschreven in het VTH-UP 2023 zijn binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen uitgevoerd.

De inwerkingtreding van de omgevingswet per 1 januari 2024 i.v.m. onzekerheden over de werking van het DSO (indieningsloket voor vergunningaanvragen per 1 januari 2024).

Nog onder het oude wettelijk regime een aanvraag willen indienen en afgehandeld willen zien.

In Q4 2023 zijn 365 vergunning- en ontheffingsaanvragen ingediend (252 bij cluster CVH en 113 bij de RUD ZL). Dit bedraagt 50 % van het totaal aantal ingediende aanvragen in 2023.

De ingediende aanvragen in het laatste kwartaal hadden met name betrekking op ontheffingsaanvragen soortenbescherming (115 stuks), vergunningaanvragen stikstof (42 stuks), omgevingsvergunningaanvragen activiteit bouwen (31 stuks), omgevingsvergunningaanvragen activiteit milieu (29 stuks) en omgevingsvergunningaanvragen voor gecombineerde activiteiten (40 stuks).

De grote piek in aantal vergunning- en ontheffingsaanvragen in Q4 2023 leidt tot langere afhandelingstermijnen. De beschikbare capaciteit bij vergunningverlening is onvoldoende om dergelijke grote aantallen aanvragen tijdig af te handelen. Daarnaast is bij vergunningverlening stikstof sowieso

sprake van een achterstand in de afhandeling van aanvragen. De reden hiervoor is gelegen in het feit dat er steeds sprake is van nieuwe jurisprudentie en de onduidelijkheid in het beleid en wetgeving.

Getroffen maatregelen.

Intern is tijdelijk beperkt extra capaciteit vanuit toezicht soorten en vergunningverlening faunabeheer ingezet op het afhandelen van ontheffingsaanvragen soortenbescherming. Extern is tijdelijk beperkt extra capaciteit ingehuurd voor het afhandelen van ontheffingsaanvragen soortenbescherming (12 uur per week voor 3 maanden).

De beschikbare capaciteit aan vergunningverleners soortbescherming volledig inzetten op het afhandelen van formeel ingediende ontheffingsaanvragen en dus stoppen met vooroverleg en beoordelen van concept aanvragen die betrekking hebben op soortenbescherming. Aanvragen worden geprioriteerd aan de hand van de startdatum, het maatschappelijk belang, impact van het project op natuur /leefomgeving waarvoor vergunning /ontheffing wordt aangevraagd.

Bovenstaande maatregelen zijn bestuurlijk afgestemd.

Tijd (indicator)

Geld

De begrote lasten bedragen € 10,08 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 10,20 mln. , waardoor een nadelig verschil ontstaat van € 0,12 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- lagere lasten dan begroot in diverse werkbudgetten voor € 0,17 mln.;
- hogere lasten dan begroot in de provinciale bijdrage bijdrage RUD-ZL voor € 0,29 mln. (zie onderstaande hogere baten vergunningverlening door RUD-ZL).

De begrote baten bedragen g €1,07 mln. De werkelijke gerealiseerde baten bedragen € 1,08 mln., waardoor een voordelig verschil ontstaat van afgerond € 0,01 mln. Dit wordt veroorzaakt door:

- de werkelijk gerealiseerde legesbaten omgevingsvergunningen (vergunningverlening RUD-ZL) welke € 0,44 mln. hoger zijn dan dan begroot;
- de werkelijke gerealiseerde legesbaten Natuurbeschermingswet zijn € 0,28 mln. lager dan begroot in verband met de stikstofproblematiek;
- de overige gerealiseerde legesbaten en heffingen zijn € 0,15 mln. lager dan begoot vanwege minder verleende vergunningen waterwet en ontgrondingenwet en lagere baten bestuursdwang.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Milieu, energie en klimaat van € 5,98 mln.

De gerealiseerde lasten bedragen € 29,62 mln. en dit is € 12,26 mln. hoger dan de bijgestelde begroting 2023.

De achterblijvende realisatie van de lasten houdt verband met € 3,58 mln. lagere baten, respectievelijk minder onttrekking uit de reserves van € 2,71 mln.

De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel Geld.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
5 Milieu, energie en klimaat				
511 Energie				
67818 Inhuur ivm uitvoering duurzaamheidsmaatr	0	170	201	-31
68894 Cofinanciering ELENAsubsidie	0	55	30	25
69030 ELENAbijdrage uitvoering Duurzaam Thuis	0	0	268	-268
69098 Procesondersteuning RES	0	12	0	12
69185 Asbestsanering VDL Castings Weert	0	117	0	117
69377 SPUK Ontzorgingsprogr maatsch vastgoed	663	1.798	514	1.283
69399 PES 2 AL 1 Toekomstbest infrastructuur	400	478	230	248
69400 PES 2 AL 2 Innovatie en vakmanschap	400	632	434	198
69401 PES 2 AL 3 Kansen voor Limburgse warmte	295	1.215	711	504
69402 PES 2 AL 4 Soc eerlijke energietransitie	300	-620	412	-1.032
69403 PES 2 AL 5 Het Goede voorbeeld	200	696	62	634
69426 PES 2 Procesmiddelen	0	5	11	-6
69587 PES2 Nadere Subsidierregels warmtenetten	0	1.000	0	1.000
69603 PES2 OPZuid energieopslag en omzetting	0	2.577	951	1.626
69605 PES2 Subs Aanjagen gem proj verduurz won	0	631	608	22
69606 PES2 Uitv kst regeling aanjagen gem proj	0	38	0	38
69613 Uitvoeringskosten DU Klimaatakkoord	431	431	29	402
69661 SPUK Ontzorging maatsch vastgoed 2e tranche	0	1.185	57	1.128
69760 SPUK CDOKE	0	1.574	396	1.178
69796 Interreg BLNL MAI Home	0	186	0	186
69801 OPZuid cofinanciering energie GulpenerKervo	0	247	247	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Totaal 511 Energie	2.689	12.426	5.163	7.263
512 Duurzaamheid en circulaire economie				
69037 Interregproject Digital DeConstruction	0	70	71	-1
69082 Procesmiddelen Circulaire Economie	0	18	0	18
69260 CEL actielijn 3 Goede Voorbeeld	100	402	3	399
69261 CEL actielijn 1 Omdenken	340	482	398	84
69262 CEL actielijn 2 Samenwerking	200	621	399	222
69263 CEL actielijn 4 Delen	200	598	131	467
69303 CEL actielijn 5 Circulair Agenderen	100	45	0	45
69305 CEL LIOF Ontwikkelprogramma	450	496	496	0
69638 HORIZONproject SYSCEMIQ	0	6	0	6
69659 CEL Interreg IVA Empathi	0	10	10	0
69660 CEL Interreg IVA Xlives	0	11	11	0
69698 Interreg VI project Circular hubs in Europa	0	25	26	-1
69736 Interreg VlaNed VI Circulaire Teelt	0	609	609	0
69751 Strategisch Integraal Action Plan CE	0	150	158	-8
69784 Interreg DUN project HBM	0	176	176	0
Totaal 512 Duurzaamheid en circulaire economie	1.390	3.719	2.488	1.230
513 Milieu				
63391 Uitvoering NMP BWL	47	49	1	47
63968 Ontwikkeling milieubeleid BWL	51	40	0	40
67641 Werkbudget milieudadvies	56	56	22	33
68637 Impuls omgevingsveiligheid	50	50	5	46
69665 SPUK SLA 2203318662 Meetstations veehouderij	0	92	3	89

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69666 SPUK SLA 2203318626 Meetstations grens	0	100	39	61
69667 SPUK SLA 2203318606 Meetnet ultrafijnstof	0	433	155	278
69742 Verbetering leefomgeving	0	150	38	112
Totaal 513 Milieu	203	969	263	707
514 Bodem en ondergrond				
65435 Bodemsanering in eigen beheer SEB	26	26	0	26
68196 Actieprogramma bodem en ondergrond	0	234	156	77
68297 Procesmiddelen project mijnwaterschade	0	0	0	0
68710 Maatregelen naijl effect steenkoolwinning	630	1.238	1.818	-580
68984 Woningen Gulikstraat Eygelshoven	0	32	7	25
69443 Plan van aanpak 20 bodemsanering Chemelot	0	37	20	18
69824 Afvoer grondsanering de Straat Roermond	0	3.212	0	3.212
Totaal 514 Bodem en ondergrond	656	4.780	2.002	2.777
515 Vergunningen, toezicht en handhaving				
63119 Werkbudget VTH	36	36	24	12
63120 Toezicht en handhaving	34	34	19	15
63121 Peilwerkzaamheden ontgrondingsvergunningen	11	11	0	11
63122 Bestuursdwang	119	119	1	117
63123 Wet Hygveiligheid zweminrichtcatCD	89	89	83	6
63127 Milieu Klachten Telefoon	10	10	2	9
63736 Handhavingsbeleidprocedures	42	42	34	7
64038 Groene Brigade	25	25	26	-1
65929 Legesopbrengst omgevingsvergunningen	0	0	1	-1
67594 Provinciale bijdrage RUDNoord	80	80	87	-8
68119 DU Besluit Risico Zware Ongevallen BRZO	150	120	141	-21

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
68584 Leasetermijnen wagenpark VTH	115	115	113	2
68594 Brandstof wagenpark VTH	22	22	18	4
68871 Provinciale bijdrage RUDZL	8.355	9.355	9.649	-295
69783 DU Hergebruik stedelijk afvalwater	0	21	0	21
Totaal 515 Vergunningen, toezicht en handhaving	9.087	10.078	10.199	-121
590 Personele lasten programma milieu, energie en klimaat				
68048 Doorberekende personeelskosten	1.952	1.952	1.872	80
68050 Doorberekende personeelskosten	663	663	636	27
68051 Doorberekende personeelskosten	729	729	699	30
68052 Doorberekende personeelskosten	498	498	477	20
68053 Doorberekende personeelskosten	6.068	6.068	5.819	249
Totaal 590 Personele lasten programma milieu, energie en klimaat	9.910	9.910	9.502	407
591 Kapitaallasten programma milieu, energie en klimaat				
67955 Kapitaallasten	7	7	7	0
69722 Kapitaallasten	0	0	0	0
Totaal 591 Kapitaallasten programma milieu, energie en klimaat	7	7	7	0
Totaal 5 Milieu, energie en klimaat	23.942	41.887	29.624	12.263
Totaal Lasten	23.942	41.887	29.624	12.263
Baten				
5 Milieu, energie en klimaat				
511 Energie				
69030 ELENAbijdrage uitvoering Duurzaam Thuis	0	0	342	-342
69377 SPUK Ontzorgingsprogr maatsch vastgoed	663	1.798	514	1.283

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69401 PES 2 AL 3 Kansen voor Limburgse warmte	0	0	8	-8
69613 Uitvoeringskosten DU Klimaatakkoord	0	0	29	-29
69661 SPUK Ontzorging maatsch vastgoed 2e tranche	0	1.185	57	1.128
69760 SPUK CDOKE	0	1.574	396	1.178
Totaal 511 Energie	663	4.557	1.346	3.211
512 Duurzaamheid en circulaire economie				
69037 Interregproject Digital DeConstruction	0	0	53	-53
69638 HORIZONproject SYSCHEMIQ	0	6	0	6
69698 Interreg VI project Circular hubs in Europa	0	25	25	0
69751 Strategisch Integraal Action Plan CE	0	30	41	-11
Totaal 512 Duurzaamheid en circulaire economie	0	61	119	-58
513 Milieu				
69327 Provinciefonds DU Veiligheidsdiensten	50	50	50	0
69665 SPUK SLA 2203318662 Meetstations veehouderij	0	92	3	89
69666 SPUK SLA 2203318626 Meetstations grens	0	100	39	61
69667 SPUK SLA 2203318606 Meetnet ultrafijnstof	0	433	155	278
Totaal 513 Milieu	50	675	247	428
514 Bodem en ondergrond				
68711 Provinciefonds DU effect steenkoolwinning	647	647	647	0
68984 Woningen Gulikstraat Eyselshoven	0	0	0	0
Totaal 514 Bodem en ondergrond	647	647	647	0
515 Vergunningen, toezicht en handhaving				
60131 Heffing ontgrondingen	55	55	0	55
60387 Vergunningverlening waterwet	43	43	19	24

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
60397 Vergunningverlening ontgrondingenwet	74	74	48	26
63122 Bestuursdwang	119	119	0	119
64038 Groene Brigade	25	25	70	-46
65929 Legesopbrengst omgevingsvergunningen	431	431	874	-443
68235 Leges vergunningen Wet Natuurbescherming 98	291	291	7	284
69565 Leges bodeminformatie	18	18	41	-23
69696 Leges overige diensten RUD	0	0	1	-1
69766 Leges vergunning milieubelastende activiteiten	0	0	0	0
69783 DU Hergebruik stedelijk afvalwater	0	21	21	0
Totaal 515 Vergunningen, toezicht en handhaving	1.055	1.076	1.081	-5
Totaal 5 Milieu, energie en klimaat	2.415	7.015	3.440	3.576
Totaal Baten	2.415	7.015	3.440	3.576
Saldo van baten en lasten	-21.528	-34.872	-26.184	-8.688
Stortingen				
5 Milieu, energie en klimaat				
511 Energie				
69723 Toevoeging risicoreserve SIS	0	1.115	1.115	0
69775 Toevoeging PR Energie	0	0	0	0
Totaal 511 Energie	0	1.115	1.115	0
514 Bodem en ondergrond				
69771 Toevoeging PR water en bodem	0	0	0	0
Totaal 514 Bodem en ondergrond	0	0	0	0
Totaal 5 Milieu, energie en klimaat	0	1.115	1.115	0
Totaal Stortingen	0	1.115	1.115	0
Onttrekkingen				
5 Milieu, energie en klimaat				
514 Bodem en ondergrond				
68818 Aanw Reserve DU Najjleffecten mijnbouw	0	0	580	-580

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
69558 Aanwending reserve DU bodemsanering	0	3.446	156	3.289
Totaal 514 Bodem en ondergrond	0	3.446	737	2.709
Totaal 5 Milieu, energie en klimaat	0	3.446	737	2.709
Totaal Onttrekkingen	0	3.446	737	2.709
Saldo mutatie reserves	0	2.331	-378	2.709
Resultaat	-21.528	-32.541	-26.562	-5.979

Verbonden partijen milieu, energie en klimaat

Het Limburgs Energie Fonds (LEF B.V.) verstrekt geldleningen of aandelenkapitaal, specifiek voor initiatieven met als doel duurzame energie opwek, energiebesparing en circulariteit. Middels ons publiek belang in Enexis wordt het voeren van excellent netbeheer geborgd en dragen we bij aan het versnellen van de energietransitie.

Met de RUD (Regionale Uitvoeringsdienst) Zuid-Limburg en de RUD Limburg Noord beogen wij het leveren van kwaliteit voor de leefomgeving voor inwoners en bedrijven in Limburg.

6. Landelijk gebied

Landelijk gebied

In het landelijke gebied komen veel functies samen. Niet alles kan overal. De stikstofproblematiek is urgent en vraagt om een aanpak op zowel korte als lange termijn. Dat geldt ook voor de aanpak van onze watersystemen na de overstromingen in 2021. De Provincie werkt hierin nauw samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties, bewoners en gebruikers van het landelijke gebied. In december 2020 hebben Provincies met het Rijk afspraken gemaakt over extra investeringen in natuur. Voor het robuuster maken van de watersystemen heeft zowel de Provincie als de regering ook extra financiële middelen gereserveerd. Deze extra investeringen zijn nodig om de biodiversiteit te herstellen en te zorgen dat de watersystemen voorzien in kwalitatief goed water en klimaatbestendig worden. Er is een balans nodig tussen wat de natuur en de watersystemen kunnen dragen en wat de samenleving vraagt. De landbouw zet verdere stappen om te verduurzamen. Het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) is hiervoor een belangrijk instrument. Vanaf 2023 is een nieuw GLB in werking getreden en geeft de Provincie Limburg uitvoering aan haar aandeel in het nationale plan. De Provincie Limburg zorgt voor de verlening van vergunningen c.q. ontheffingen Wet natuurbescherming, is ook toezichthouder in het buitengebied en zorgt voor de handhaving bij milieudelicten.

Onze beleidskaders

- Provinciale omgevingsvisie
- Provinciale omgevingsverordening
- Provinciaal Waterprogramma 2022-2027
- Natuurprogramma 2023-2030
- Plan van aanpak invasieve exoten
- Limburgse aanpak stikstofreductie en natuurverbetering
- Programma Landschap verbindt Limburg

Wat hebben we bereikt?

6.1. Een hoge mate van biologische diversiteit waarbij populaties van soorten duurzaam in stand blijven

Behoud en – waar nodig – het herstel van de biodiversiteit is het oogmerk van een natuurinclusieve samenleving en een transitie van het landelijk gebied. De biodiversiteit wordt opgevolgd met natuurmonitoring, waarbij populaties van dieren en planten in kaart worden gebracht. Het is op dit moment niet mogelijk om daarmee jaarlijks te rapporteren over de ontwikkelingen, omdat hier een fijnmaziger monitoring voor nodig zou zijn. Daarom wordt gerapporteerd met twee belangrijke parameters: het aantal hectares dat is ingericht en toegevoegd aan het Natuurnetwerk Limburg (NNL) en het aantal hectares waar gesubsidieerd natuurbeheer plaatsvindt in het Natuurnetwerk Limburg, om een beeld te hebben van de hectares natuur van het NNL die kwalitatief op orde zijn en goed worden beheerd. Omdat de opgave zich niet beperkt tot het NNL is ook ingezet op de aanpak van drukfactoren in de omgeving van natuurgebieden en hebben investeringen plaatsgevonden in het agrarisch cultuurlandschap met het oog op de bedreigde soorten die daar hun leefgebied vinden. Daarnaast hebben gerichte investeringen plaatsgevonden om populaties van bedreigde soorten in stand te houden.

Indicator	Startwaarde	Eindwaarde	Streefwaarde	Jaar
	01-01-2023	31-12-2023		

Aantal hectares ingericht voor natuur	2.162 ha (31-12-2021)	2.166 ha (31-12-2023)	3.400 ha	2027
Oppervlakte natuurgebiedenbeheer	33.482 ha (31-12-2021)	33.596 ha (31 december 2022)	35.000 ha	2027

Toelichting:

De realisatie van de ontwikkelopgave is de afgelopen jaren gestagneerd. De complexiteit en de ontwikkelingen op de grondmarkt, de onzekerheid voor ondernemers in het stikstofdossier en het ontbreken van courante ruilgronden maakt dat realisatie lastig is. Dit hangt ook samen met de landelijke politieke ontwikkelingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

6.1.1. Natuur: beheer, ontwikkeling, bescherming en een nieuw natuurprogramma 2023-2030

Omschrijving

We willen de biodiversiteit in Limburg bevorderen en gezonde populaties van dier- en plantensoorten duurzaam in stand houden. We hebben om de staat van de natuur in beeld te brengen natuurdoelanalyses voor de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden opgesteld en deze voor advies voorgelegd aan de Ecologische Autoriteit. We hebben natuurherstel maatregelen genomen die nodig zijn voor het behalen van de doelstellingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR). Het ging daarbij ook om het ondersteunen van bedreigde dier- en plantensoorten. We hebben het realiseren van een basiskwaliteit natuur door een natuurinclusieve samenleving gestimuleerd, zodat natuur sterk verankerd is in onze samenleving en dicht bij de woonomgeving te beleven is.

We hebben gewerkt aan het realiseren en beheren van een robuust grensoverschrijdend natuurnetwerk van goede kwaliteit, aan het borgen van de groenblauwe dooradering van het landelijke gebied en aan het uitbreiden van het bosareaal in Limburg. Naast het nemen van maatregelen, hebben we gezorgd voor het behoud van beschermde natuurwaarden door uitvoering te geven aan onze taken als bevoegd gezag voor ontheffingverlening, vergunningverlening, toezicht en handhaving. Als onderdeel van het noodzakelijke beheer van natuur hebben we ook het beheer van dierpopulaties die schade aan andere belangen kunnen veroorzaken mogelijk gemaakt en hebben we het nemen van de nodige preventieve maatregelen om die schade te voorkomen met subsidie ondersteund. De biodiversiteit wordt bedreigd door invasieve exoten en daarom zorgen we voor het verwijderen of beheersen van deze soorten. In 2023 was dit aan de orde bij de wasbeer en de Aziatische hoornaar en via natuurherstelmaatregelen in de Natura 2000-gebieden.

Rol provincie: toetsers, ondersteuner, procesmanager, subsidient, partner

Samenvatting

De aanwezigheid van natuur en landschap maken een belangrijk deel uit van de leefomgeving van de Limburgers. Natuur en landschap worden benut voor recreatie. De bijzondere natuur die onze provincie rijk is draagt sterk bij aan de beleving. De provinciale activiteiten binnen dit begrotingsonderdeel dragen bij aan de kwaliteit en de oppervlakte van de natuur, soms met een direct zichtbaar maatschappelijk effect, soms met effecten die indirect of op langere termijn pas merkbaar zijn. Op specifieke onderdelen heeft de provinciale inzet duidelijke gevolgen voor betrokken doelgroepen, zoals bijvoorbeeld bij faunabeheer, waardoor er minder faunaschade optreedt, en het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, waardoor de beleving van het landschap wordt versterkt en inkomstenderving voor agrariërs wordt gecompenseerd ten behoeve van het behoud van soorten die baat hebben bij aangepast agrarisch beheer. Bij de uitvoering van het Natuurprogramma 2023-2030, de Limburgse bossenaanpak en het Programma landschap is ingezet op een (sterkere) benutting van de maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan het bereiken van doelstellingen op het gebied van natuur- en landschap.

Kwaliteit

Toelichting oordeel:

Uitbreiding van het areaal natuur dat onder gesubsidieerd natuurbeheer wordt gebracht is op dit moment beperkt mogelijk, omdat de Natuurpact-afspraken met het Rijk onvoldoende rekening houden met bestaande natuur die nog niet onder het Subsidiestelsel Natuur een Landschap valt. Daarnaast wordt het areaal onder natuurgebiedenbeheer beïnvloed door de realisatie van de ontwikkelopgave voor het NNL (zie onder 6.1.2). Beperkte areaaluitbreiding heeft ook beperkte uitbreiding van het areaal onder natuurgebiedenbeheer tot gevolg. Wij voeren overleg met het Rijk over aanvullende financiering van het natuurbeheer, mede in verband met de gestegen kosten daarvan. Beperkte voortgang van de ontwikkelopgave en beperkte ontwikkeling van het areaal onder natuurgebiedenbeheer nemen met zich mee dat de biodiversiteit onder druk staat en dat herstel nog niet volledig mogelijk is. Hier staat tegenover dat we er met agrarisch natuur- en landschapsbeheer, actieve soortenbescherming, exotenbeleid en natuurherstelmaatregelen op grond van het natuurprogramma 2023-2030 naar verwachting in zijn geslaagd om achteruitgang van de biodiversiteit te voorkomen.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2023 is uitvoering gegeven aan het Natuurprogramma 2023-2030. Er zijn projecten uitgevoerd in het kader van actieve soortenbescherming, faunabeheer, het exotenbeleid, Natura 2000 en de bosopgave. Daarnaast zijn faunabeheerplannen goedgekeurd, ontheffingen verleend en Natura 2000-plannen vastgesteld. Voor het beheer van natuur zijn subsidies verleend aan natuurbeheerders en zijn subsidies verleend voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. De planning van de realisatie van de ontwikkelopgave voor het NNL met areaaluitbreiding op grond van het natuurpact, richt zich op realisatie van het benodigde areaal natuur uiterlijk in 2027. Deze planning staat onder druk. Zie onder 6.1.2.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Natuur zijn de lasten begroot op € 34,08 mln. De realisatie bedraagt € 30,92 mln. waardoor een voordelig verschil is ontstaan van € 3,16 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door een verschuiving van werkzaamheden naar begrotingsjaar 2024, waardoor een bedrag van € 4,93 mln. via overboekingsvoorstellen wordt overgeboekt naar begrotingsjaar 2024. De grootste posten hierin zijn:

- ANLB nieuwe 6 jarige beschikking € 2,17 mln.;
- SPUK Natuur boscompensatie € 1,81 mln.;
- Subsidieplafond soorten € 0,45 mln. staat open tot 31-12-2024;
- Afhandeling subsidieaanvragen invasieve exoten € 0,29 mln.

Daarnaast is het budget Natuurgebiedenbeheer overschreden met € 1,73 mln. Dit is het gevolg van een dubbele lastneming en het Rijk blijft achter met het toekennen van vergoedingen voor verplichte tariefsverhogingen.

Geld (indicator)

6.1.2. Stikstof: herstel balans natuur en economie

Omschrijving

We zetten in op een transitie van ons landelijk gebied waarmee we de balans willen herstellen tussen de draagkracht van de natuur, bodem en water enerzijds en het economisch gebruik ervan anderzijds.

Het Rijk heeft op 10 juni 2022 via de startnotitie van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) aan alle provincies richtinggevende doelen voor de reductie van stikstofemissies voor de landbouw meegegeven.

De stikstofopgaven voor verkeer en industrie verlopen grotendeels langs andere sporen, met name het klimaatbeleid.

In oktober 2022 maakte het Rijk de aanvullende opgaven ten aanzien van water (waterkwantiteit en – kwaliteit Kaderrichtlijn Water) en klimaat (Klimaatakkoord landgebruik) bekend. De Limburgse opgave werkten we uit in het Limburgse Programma Landelijk Gebied (LPLG).

Rol provincie: *bevoegd gezag, subsidient, partner, toetser, procesmanager.*

Samenvatting

Kwaliteit

Op 27 juni 2023 hebben we een eerste concept van het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) vastgesteld en toegezonden naar de minister voor Natuur en Stikstof mevrouw Van der Wal. Dit LPLG is in nauw overleg met de stakeholders opgesteld, want 'In Limburg doen we het samen!' De kernwoorden van dit eerste concept LPLG zijn: Van onderop, vrijwilligheid van de aanpak samen met een geborgde inzet van instrumenten. De opgave is namelijk niet vrijblijvend. Het door PS d.d. 18 februari 2022 vastgestelde Limburgse Aanpak Stikstofreductie en Natuurverbetering maakt onderdeel uit van het eerste concept LPLG.

In november 2022 hebben voor de vrijwillige "Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden" ook wel Maatregel Gerichte Aankoop (MGA) genoemd (opkoopregeling piekbelasters) 25 bedrijven een overeenkomst met de provincie getekend.

30 november 2022 was de deadline om in aanmerking te komen voor de SPUK MGA1. In 2023 hebben een groot deel van de transacties plaatsgevonden (koop- en terugleverconstructie). Een tweetal overeenkomsten worden mogelijk ontbonden (wederzijds goedvinden). Na de afhandeling van de transacties kunnen de veehouders aan de slag met de daadwerkelijke sloop van de stallen. In 2025 zal het grootste deel van afgehandeld zijn. Over de resultaten worden uw Staten dan geïnformeerd.

Het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied is deel gaan uitmaken van het Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG). Het richt zich op de realisatie van wettelijke en autonome opgaves in het landelijk gebied. Het gaat dan om natuurherstelmaatregelen (zowel uitbreiding van hectares als ook kwalitatieve maatregelen in de vorm van inrichting en (cyclisch) beheer), het herstel van het hydrologische systeem om te kunnen voldoen aan KRW-normen en het terugdringen van Stikstof-uitstoot ten behoeve van natuur. In dat kader zijn eigenaren en onze partners in de verschillende N2000 gebieden en langs/in waterlopen actief om maatregelen uit te voeren. De bossenstrategie is in 2023 vastgesteld en zal als basis dienen voor de uitvoering in het LPLG in 2024 ev. De uitkomsten van de Natuurdoelanalyses, uitgevoerd voor de N2000 gebieden dienen als basis voor het vaststellen van (aangepaste) natuurherstelmaatregelenpakketten.

De realisatie van de ontwikkelopgave is de afgelopen jaren gestagneerd. De complexiteit en de ontwikkelingen op de grondmarkt, de onzekerheid voor ondernemers in het stikstofdossier en het ontbreken van courante ruilgronden maakt dat realisatie lastig is. Dit hangt ook samen met de landelijke politieke ontwikkelingen. We hebben daarom ingezet op het vergroten van het contingent ruilgrond, en hebben in het kader van de aanpak stikstof gronden gekocht van bedrijven die meedoen aan stoppersregelingen. De inrichting van gronden is versneld opgepakt.

In 2023 is 63 hectare gerealiseerde areaaluitbreiding toegevoegd door functieverandering of aankoop (GebiedVerwerving: percelen die blijvend beschikbaar zijn voor natuur, om de Natuurpact afspraken te realiseren).

In 2023 is 3,6 hectare grond ingericht (GebiedInrichting: percelen waarvoor de inrichtingsmaatregelen zijn afgerond of waarvoor geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn. Het gaat hierbij om de inrichting van natuur, om de Natuurpact afspraken te realiseren (80.000 hectare inrichting in periode 2011-2027).

Op basis van de aangeleverde kwalitatieve verplichtingen (grondgebruik onder voorwaarden) is in 2023 voor 213 hectare kwalitatieve verplichting afgesloten.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De transitie van het landelijk gebied is een proces dat loopt tot en met 2035. Op basis van de volgende (concept)versie van het LPLG wordt de planning bijgewerkt.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Stikstof zijn de lasten begroot op € 79,67 mln. De realisatie bedraagt € 50,9 mln. waardoor een voordelig verschil is ontstaan van € 28,76 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door: een verschuiving van werk/activiteiten naar begrotingsjaar 2024, waardoor een bedrag van € 53,15 mln. via overboekingsvoorstellen wordt overgeboekt naar begrotingsjaar 2024.

- Voor de uitvoering van herstelmaatregelen N2000 en SPUK Natuur zijn de lasten begroot op €37,9 mln. De werkelijke realisatie van de meerjarige projectsubsidies aan TBO's bedraagt €8,23 mln. Waardoor een voordelig verschil ontstaat van €29,67 mln. Deze onderbesteding is het gevolg van de fasering van de meerjarige projectsubsidies Natura2000 voor €16,44 mln. en SPUK Natuur voor €13,23 mln. Per saldo wordt €29,67 mln. overgeboekt naar de begroting 2024.
- Door besluitvorming die nog in voorbereiding is, zijn minder lasten verantwoord op de SPUK Natuur en de SPUK versnellingsregeling transitie landelijk gebieden dan begroot. Hierdoor wordt respectievelijk €11,46 mln. en €12,02 mln. via het overboekingsvoorstel overgeboekt naar begroting 2024.
- Niet begrootte kosten voor de opkoopregeling piekbelasters MGA1 drukken het voordelig verschil met €21,74 mln. Deze worden wel volledig gedekt uit de specifieke uitkering.

De lagere inkomsten zijn het gevolg van het nog niet kunnen inzetten van de SPUK gelden. Dit bedraagt €11,57 mln.

De lagere aanwending van de reserve N2000 is het gevolg van de bestedingen van de subsidies N2000 herstelmaatregelen op basis van de ingediende liquiditeitsbegrotingen van de TBO's.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

6.2. Behoud en versterken van de kenmerkende kwaliteiten en afwisseling van het Limburgse landschap

We werken in Limburg aan het behouden en versterken van de kenmerkende kwaliteiten en afwisseling van het Limburgse landschap in samenhang met urgente ruimtelijke opgaven en transities.

Indicator	Startwaarde	Eindwaarde	Streefwaarde	Jaar
	01-01-2023	31-12-2023		

Oppervlakte agrarisch natuur- en landschapsbeheer	2.645 ha (per 31-12-2021)	3.127 ha	3.020 ha	2023
---	------------------------------	----------	----------	------

Toelichting indicatoren:

Het betreft hectaren op basis van verleende subsidiebeschikkingen voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb).

Medio 2022 is een inschatting gemaakt voor het streefbeeld voor het beheerjaar 2023. Per 2023 zijn er extra middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van water- en klimaatmaatregelen. In verband met het intreden van het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) en de onzekerheden daaromtrent, was het streefbeeld lager ingeschat dan de ANLb beschikking kon bieden. Het agrarisch collectief Natuurrijk Limburg heeft met zijn 1.232 deelnemers in 2023 meer hectare weten te realiseren dan was verwacht in 2022. Alle beheerde hectare vallen binnen de afgegeven beschikking.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

6.2.1 Landschap: versterking integrale gebiedsontwikkeling

Omschrijving

Wij hebben het Limburgs landschap versterkt door:

Ondersteuning transitie Nationale parken en grensparken

Vanaf 2021 ondersteunen we de transitie van de Nationale Parken de Maasduinen, de Meinweg en de Groote Peel in de richting van een natuur- en landschapsregio. Samen met Rijk en regio hebben we voor de Maasduinen en de Meinweg bijgedragen aan een driejarig project dat moet leiden tot deze transitie. De aan Rijk en provincie beloofde onderdelen van het transitieplan zijn in 2023 gereed gekomen (zoals landschapsbiografie, landschapsagenda, ambitiedocument, educatie, participatie en communicatiestrategie, versterking regionale samenwerking). De Nationaal Parken zijn klaar voor een nieuwe fase, waarin de transitieplannen kunnen worden uitgevoerd. Dit geldt ook voor de Groote Peel in samenhang met GGA Peelvenen. Financiering voor de periode 2024-2030 wordt nu door het Rijk voorbereid.

We hebben tevens samengewerkt en gefinancierd in een aantal grensoverschrijdende parken: Maas-Swalm-Nette, Kempen-Broek, Grenzeloos Bocageland, Rivierpark Maasvallei en het Drielandenpark. Zij konden hiermee invulling geven aan de realisatie van hun masterplannen en operationele plannen gericht op grensoverschrijdende projecten rondom natuur, landschap en vrijetijdseconomie en landbouw.

Versterking groenblauwe dooradering

Via het proces van het NPLG/ LPLG ondersteunden we de versterking van de groenblauwe dooradering in het landelijk gebied. Om het aanleggen, herstellen en beheren van (groenblauwe) landschapselementen en voedselbossen mogelijk te maken, hebben wij de Nadere subsidieregels landschapselementen en voedselbossen opengesteld. Deze subsidieregeling kent een hoofdstuk Voedselbossen en een hoofdstuk Landschapselementen. De eerste versie van de regeling was tot 1 april 2023 opengesteld, het vervolg loopt tot 1 oktober 2024. Door de provincie zijn voor het onderdeel Voedselbossen 16 subsidieaanvragen gehonoreerd. Ze variëren van circa 0.5 ha tot ruim 5 ha. De verleende subsidies zijn in aantallen ongeveer gelijk verdeeld over Noord-, Midden- en Zuid-Limburg. De aanvragers zijn agrariërs die (een deel van) hun bedrijf richten op nieuwe manieren van voedselproductie.

Er zijn tevens initiatieven, waarbij naast de voedselproductie veel belang wordt gehecht aan beleving, milieu en educatie. En er zijn ondernemers die het voedselbos zien als directe aanvulling op hun activiteiten, zoals horeca en recreatie. In totaal is voor € 0,5 mln. aan subsidie verleend voor voedselbossen, welke ziet op ruim 35 hectare. Van het totaalbudget voor hoofdstuk Voedselbossen ad € 1,25 mln. euro is derhalve nog € 0,75 mln. beschikbaar. Van het budget komt € 1,0 mln. euro van het Rijk.

Het hoofdstuk Landschapselementen ziet op zowel de aanleg als beheer (maximaal 5 jaar) van nieuw te realiseren landschapselementen, zoals houtige elementen en poelen. Er zijn enkele aanvragen binnengekomen, waarvan er één gehonoreerd is (€ 0,1 mln.). Voor dit hoofdstuk is nog € 1,47 mln. beschikbaar

Deze subsidieregeling heeft bijgedragen aan de kwantitatieve doelstelling voor de aanplant van 1 miljoen bomen en heeft bijgedragen aan de versterking van (stikstofgevoelige) natuur, de landschappelijke dooradering van Limburg en het tegengaan van klimaatproblemen als hittestress en verdroging.

Ondersteuning en benutting vrijwilligers en burgerinitiatieven voor natuur en landschap

Voortkomend uit de verkenning Toekomst Landschapsbeheer Limburg en het Programma Landschap is het Steunpunt landschapsbeheer Limburg opgezet, waarmee gestalte wordt gegeven aan de uitvoeringskracht van het landschapsbeheer. De belangrijkste taken van het steunpunt in het landschapsbeheer zijn het verzorgen van trainingen en cursussen, het fungeren als service-centrum voor vrijwilligerswerk, verzorgen van monitoring van groene landschapselementen in het kader van Monitor Landschap en het faciliteren van de gereedschappen die vrijwilligers nodig hebben bij het doen van werkzaamheden in gezamenlijk verband. Het Limburgs Landschap faciliteert dit steunpunt en heeft hiervoor een subsidie van ons ontvangen à € 1,2 mln. met een looptijd tot september 2025. In de tweede helft van 2024 (uiterlijk januari 2025) zal de provincie een nieuwe afweging maken over een (structurele) provinciale bijdrage aan het landschapsbeheer inclusief het Steunpunt.

Ook hebben we initiatieven en organisaties ondersteund die gericht zijn op educatie over natuur en landschap, voor zowel kinderen als voor volwassenen. Een belangrijke speler in deze – naast organisaties zoals de Natuur- en Milieufederatie, de Stichting Limburgs Landschap en het Natuurhistorisch Genootschap die een exploitatiesubsidie hebben gekregen - is IVN-Limburg. Natuureducatie is voor het IVN een kerntaak. Door tal van activiteiten, zoals de Beleef Week voor alle Limburgers, hebben ze jong (veel schoolkinderen) en oud laten beleven hoe gezond, belangrijk en leuk de natuur is. Educatie, zoals het opleiden van gidsen, vormde hierbij een belangrijke activiteit. Ook via de Nationale parken en Grensparken ondersteunden wij initiatieven die gericht zijn op educatie over natuur en landschap. IVN had hier bij de Nationale parken ook een belangrijke rol.

Ondersteuning LEADER programma

Vanuit het Europees programma LEADER Zuid-Limburg stimuleerden wij initiatieven - van lokale gemeenschappen - die bijdragen aan het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland en hun leefomgeving. Daarbij hebben natuur, landschap en cultuurhistorie een belangrijke rol gespeeld. 2023 was een overgangsjaar voor LEADER, waarin de nieuwe periode werd voorbereid. Na een open call van de Provincie Limburg, zijn twee gebieden aan de slag gegaan met het opstellen van een Lokale Ontwikkelingsstrategie: opnieuw Zuid-Limburg en als nieuw LEADER gebied, Weerterland (gemeenten Weert, Nederweert en Leudal).

Door middel van een gebiedsproces is met de bewoners en alle stakeholders bepaald wat zij belangrijk vinden voor hun gebied. Welke problemen ervaren zij, welke kansen zien zij en welke doelen vinden zij belangrijk. Kortom waar wil de streek het geld, dat beschikbaar komt vanuit LEADER, op in zetten. Dit is de basis voor de Ontwikkelingsstrategieën, die tevens het kader zijn waarmee in de komende LEADER periode, subsidieaanvragen worden beoordeeld.

Op 31 oktober 2023 hebben Gedeputeerde Staten de Ontwikkelingsstrategieën voor Weerterland en Zuid-Limburg vastgesteld. Tevens hebben Gedeputeerde Staten een subsidieregeling opengesteld waarmee de beide gebieden de beheerkosten voor de komende periode kunnen aanvragen. Voor Weerterland is € 397.656,- beschikbaar en voor Zuid-Limburg € 924.611,- beschikbaar. Met de vaststelling van de Lokale Ontwikkelingsstrategieën zijn ook de Lokale Actiegroepen ingesteld. Deze begeleiden initiatiefnemers om te komen tot een goede subsidieaanvraag en beoordelen subsidieaanvragen aan de hand van de kaders die zijn gesteld in de Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Na 31 oktober zijn de Lokale Actiegroepen gestart met hun inwerkperiode en zijn aan de slag gegaan met de voorbereiding voor de openstelling van de LEADER regeling. Op 19 maart 2024 is de LEADER regeling voor projecten geopend.

Propositie Heuvelland

De Propositie Heuvelland is gebaseerd op een overeenkomst uit 2020 met diverse Heuvellandgemeenten, Ministerie van LNV, WML, LLTB, Waterschap Limburg en Provincie Limburg en loopt tot medio 2027. De scope van de overeenkomst betreft het uitvoeren van innovatieve landbouwonderzoeken door onder andere de WUR, het doen van bedrijfsbezoeken bij agrariërs en het toekennen van vergoedingen voor de aanleg en langjarig beheer van diverse landschapselementen. Door omstandigheden (Corona) en prioriteit voor de ontwikkeling van het LPLG is de uitvoering nog niet opgepakt. Begin 2024 is een doorstart gemaakt en wordt de uitvoering opgepakt.

Het Europees Programma All 4Biodiversity van circa € 1 mln. is gekoppeld met de Propositie Heuvelland en liep om dezelfde reden vertraging op. Ook hier is in 2024 een doorstart gemaakt en zullen er in de komende tijd budgetten voor gebruikt gaan worden.

Samenvatting

Onze focus lag, in lijn met het Programma Landschap, op Limburgs meest bijzondere (grensoverschrijdende) landschappen; de transitie van de Nationale Parken de Maasduinen, de Meinweg en de Grootte Peel en de grensparken Maas-Swalm-Nette, Kempen-Broek, Grenzeloos Bocageland, Rivierpark Maasvallei en het Drielandenpark. Tevens hebben we ingezet op versterking van de groenblauwe dooradering

We hebben Limburg breed vrijwilligers en burgerinitiatieven voor natuur en landschap ondersteund via het Steunpunt landschapsbeheer Limburg en (exploitatie)subsidies aan de Natuur- en Milieufederatie, de Stichting Limburgs Landschap, het Natuurhistorisch Genootschap en IVN-Limburg en ondersteuning van het Europees programma LEADER Zuid-Limburg.

Door de benoemde initiatieven hebben we veel mensen betrokken bij de omgeving en boeren, natuurbeheerders, bedrijven en inwoners samen voor het landschap laten zorgen en beleven.

Kwaliteit

De ontwikkeling van het Limburgs Landschap is een continu proces. Wij vinden het belangrijk dat de bestaande Nationale Parken en de omliggende gebieden verder ontwikkelen naar robuuste natuur- en landschapsgebieden met onthaalfunctie. In deze transitie ontstaat samenwerking met dragende gemeenschappen uit de regio waarbij de inwoners, het MKB, agrariërs, het bedrijfsleven en overheden betrokken worden. Ook werken wij samen in een aantal grensoverschrijdende parken: Maas-Swalm-Nette, Kempen~Broek, Grenzeloos Bocageland, Rivierpark Maasvallei en het Drielandenpark. Deze Grensparken richten zich op grensoverschrijdende projecten rondom natuur, landschap en vrijetijdseconomie. Ze helpen ons bij het werken aan grensoverschrijdende kansen en opgaven, zoals bijvoorbeeld rondom recreatie, water, natuur en landbouw. Tevens bieden ze extra kansen op Europese

subsidies.

De vertaling van het Programma Landschap, als uitvoering van Amendement 107 van Wageningen cs inzake Programmatische versterking van het Limburgse landschap, zal plaatsvinden via het Perspectief voor het landelijk gebied, Beleidskader 2024-2027. Hierin komen wij tot een verdere aanscherping van de ontwikkeling van het Limburgs Landschap.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

De doorontwikkeling van de bestaande Nationale Parken en omliggende gebieden: Nationaal Park de Groote Peel/ Peelvenen, Nationaal Park de Maasduinen en Nationaal Park de Meinweg kent voor de 1e fase een tijdpad tot 2024. Het Rijk werkt, op basis van het nationale beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 aan een nieuwe ondersteuningsregeling voor 2024-2030, waar ook de provincie voor ondersteuning gevraagd zal worden.

Het bevorderen van de samenwerking ten behoeve van natuur, landschap en vrijetijdseconomie voor de grensoverschrijdende parken Maas-Swalm-Nette en Kempen~Broek kent een tijdpad tot en met 2026. Voor het Drielandenpark tot en met 2027 en voor het Grenzeloos Bocageland tot en met 2025.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Landschap zijn de lasten begroot op € 11,92 mln. De realisatie bedraagt € 2,46 mln. waardoor een voordelig budgetverschil is ontstaan van € 9,46 mln.

Via een overboekingsvoorstel wordt een bedrag van € 10,49 mln. overgeboekt naar de begroting 2024. Dit voordelig verschil wordt o.a. veroorzaakt door:

- openstaande subsidieregelingen landschapselementen € 1,47 mln. en voedselbossen € 0,75 mln. Deze regelingen lopen tot 1 januari 2025.
- SPUK Propositie Heuvelland € 6,75 mln.;
- afwikkeling meerjarig project SOK Maasgaard € 1,08 mln.

De lagere inkomsten zijn het gevolg van het nog niet kunnen inzetten van de SPUK gelden € 3,93 mln.

Geld (indicator)

Wat hebben we bereikt?

6.3. Een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem dat kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water van goede kwaliteit

We realiseren in Limburg een duurzaam, robuust en ecologisch gezond watersysteem dat kan omgaan met wateroverlast en droogte en dat voorziet in voldoende water van goede kwaliteit. In 2023 zijn onderzoeken en projecten uitgevoerd die aan het bereiken van deze doelstelling hebben bijgedragen. De opgave is echter groot en zal nog vele jaren vergen. Tegelijkertijd zorgt het veranderende weer, met langere droge perioden en heviger regenbuien voor een vergroting van de opgaven.

Indicator	Startwaarde	Eindwaarde	Streefwaarde	Jaar
	01-01-2023	31-12-2023		
Aantal kilometers beekherstel (uitgevoerd door waterschap Limburg)	81 km (2022)	85 km (2023)	153 km	2027
Aantal te ondersteunen klimaatadaptieve projecten van de waterregio's	7 (2022)	7	11 projecten	2023

Toelichting indicatoren:

Gemeenten is gevraagd om klimaatadaptieve projecten aan te melden voor ondersteuning. Gemeenten waren in 2023 druk met het indienen van projecten in het kader van het nationaal Delta Programma Ruimtelijke Adaptatie (DPRRA). Deze projecten zijn nu ingediend en we verwachten dat aanvragen voor ondersteuning door de Provincie in 2024 zullen binnenkomen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

6.3.1. Watersysteem: klimaatbestendig

Omschrijving

In 2023 hebben we gewerkt aan een meer klimaatbestendig watersysteem dat kan omgaan met droogte en wateroverlast. We hebben gewerkt aan het verbeteren van de waterkwaliteit in onze beken en ons grondwater en aan beekherstel. We hebben gewerkt aan de beschikbaarheid van water van voldoende kwaliteit en aan de bescherming van ons grondwater voor drinkwater en consumptiewater. We hebben gewerkt aan goede hydrologische omstandigheden voor onze Natura2000- gebieden. Samen met waterschap, rijk en gemeenten hebben we in het programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL) gewerkt aan een betere bescherming van de Limburgers. Door beter voor te bereiden en te beschermen tegen de extreme gevolgen van de klimaatverandering. Hierbij ligt de focus op het robuust maken van het regionale watersysteem. Het programma WRL staat voor een integrale aanpak waarbij de ruimtelijke samenhang met andere opgaven centraal staat. Na een fase van “forming en storming” zijn de afgelopen periode duidelijke stappen gezet in de ontwikkeling van het programma. Hiervoor zijn reguliere overlegstructuren ingeregeld, open communicatie ingezet door aan te sluiten bij inwonersavonden en

|(bestuurlijke) informatieavonden, is een stakeholdersanalyse uitgevoerd en wordt invulling gegeven aan stakeholdersmanagement.

We hebben in 2023 verschillende onderzoeken uitgevoerd voor waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid.

We hebben een betere bescherming van onze drinkwater via de grondwaterbeschermingsgebieden onderzocht en zijn gesprekken gestart met alle betrokkenen. Via subsidieverlening zijn projecten ondersteund voor groene schoolpleinen en voor droogteaanpak (Deltaplan Hoge Zandgronden; DHZ). We hebben een nieuwe subsidieregeling opgesteld voor de ondersteuning van droogteprojecten die in 2024 opengaat.

Op basis van de natuurdoelanalyses van de (grondwaterafhankelijke) Natura2000-gebieden zijn we hydrologische onderzoeken opgestart om water-maatregelen voor de instandhouding van deze gebieden te onderzoeken.

Via uitvoering door het waterschap Limburg zijn vispassages aangelegd, zijn rioolwaterzuiveringsinstallaties verbeterd en zijn als onderdeel van Water in Balans knelpunten in de bescherming van de Limburgers tegen wateroverlast aangepakt. In 2023 is 3,7 km beek herstel door het waterschap Limburg gerealiseerd. Het waterschap Limburg geeft daarbij aan dat: 'Nagenoeg alle kilometers beekherstel uit het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027 op dit moment in verkenning of planuitwerking zijn. De realisatie van deze projecten vindt vooral in 2025, 2026 en 2027 plaats'.

De gemeentelijke waterregio's is gevraagd om per waterregio een klimaatadaptief project aan te melden voor ondersteuning. Gemeenten waren in 2023 echter druk met het indienen van DPRA projecten voor het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). Die zijn nu ingediend en we verwachten dat de vier aanvragen voor ondersteuning door de provincie in 2024 zullen binnenkomen.

Vanuit het programma WRL is een grensoverschrijdend onderzoek opgestart naar maatregelen om wateroverlast te voorkomen.

De genomen maatregelen zijn alle in lijn met het door PS vastgestelde Provinciaal waterprogramma 2022-2027. Over de voortgang van dit waterprogramma zal medio 2024 op verzoek van PS apart worden gerapporteerd in een voortgangsrapportage en evaluatie

Samenvatting

Op een aantal plaatsen zijn beken hersteld en opnieuw ingericht. In het Heuvelland zijn maatregelen genomen om wateroverlast te beperken, onder meer via de aanleg van buffers. Op andere plaatsen zijn maatregelen genomen om droogte tegen te gaan en meer watervast te houden. Daarmee zijn belangrijke stappen gezet om ons watersysteem duurzamer, ecologische gezonder en klimaatbestendiger te maken.

Kwaliteit

De te bereiken kwaliteitsambitie is: Limburg beschikt over een natuurlijk, veerkrachtig en gezond watersysteem. De beken zijn schoon, lopen meanderend door het landschap, zijn ecologisch gezond en passeerbaar voor vissen. De beken kunnen omgaan met langere perioden van droogte en sterke neerslag. Er is weinig wateroverlast vanuit de beken en plassen en ze vallen zo weinig mogelijk droog. De natuur en de landbouwgebieden hebben een aanvaardbare last van droogte en er is voldoende grondwater van een goede kwaliteit voor drinkwater, voedselvoorziening, natuur en industrie.

Toelichting op score:

De tijdige uitvoering (2027) van de maatregelen, nodig om de KRW-doelen te bereiken is, als reeds vermeld in het Provinciaal Waterprogramma 2022-2027, onzeker. Onder andere is nog geen duidelijkheid over de Rijksmaatregelen, nodig om de belasting van het watersysteem met nutriënten uit de landbouw en gewasbeschermingsmiddelen te reduceren. Ook is nog geen zicht op een afdoende vermindering van de belasting uit buitenlandse bronnen. Tevens is er onduidelijkheid over het Transitiefonds dat bij het NPLG behoort. Dit is voor de uitvoering van water maatregelen een risico voor de toekomst. We hebben ons, binnen onze bevoegdheden, ingezet voor het verbeteren van de waterkwaliteit in onze beken en het grondwater om te voorzien in schoon en voldoende water voor natuur, landbouw, industrie en drinkwater. Dit hebben we onder meer gedaan door het opstellen van een Aanvalsplan waterkwaliteit en in de uitwerking van het Limburgs Programma Landelijk Gebied. Voor het bereiken van de doelen van de KRW geldt dat er nog een grote opgave ligt.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

In 2023 heeft de Provincie Limburg via eigen middelen en subsidie van het (Rijks) Deltafonds Hoge Zandgronden (DHZ) een subsidieregeling opgesteld waarmee gebiedsgerichte uitwerking, waarbij droogte in samenhang met andere doelen gebiedsgericht kan worden aangepakt.

In 2023 is gestart met het waterveiliger maken van ons regionaal watersysteem in Limburg via het Programma Waterveiligheid en Ruimte Limburg (WRL).

De provincie participeert samen met het Waterschap Limburg, het Rijk en de Limburgse gemeenten in dit programma.

In 2023 hebben wij de 4 Limburgse (gemeentelijke) waterregio's uitgenodigd om voorstellen in te dienen voor het uitvoeren van klimaatadaptieve maatregelen.

Het waterschap Limburg heeft de regionale maatregelen zoals beekherstel, vistrappen en rioolwaterzuiveringsinstallaties ingepland.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van het product Watersysteem zijn de lasten begroot op € 4,42 mln. De realisatie bedraagt € 3,17 mln. waardoor een voordelig verschil is ontstaan van € 1,25 mln. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- een voordelige afrekening met de LLTb en grondwatermonitoring op de DU nitraat uitstoot schoon drinkwater € 0,63 mln.;

- fasering natte natuurparels voor 0,65 mln.;
- fasering waterprogramma 2022 – 2027 voor 0,14 mln.

Via overboekingsvoorstellen wordt een bedrag van € 1,08 mln. doorgeschoven naar 2024.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Landelijk gebied van € 7,00 mln.

De gerealiseerde lasten bedragen € 94,94 mln. dit is € 43,62 mln. lager dan de bijgestelde begroting.

De achterblijvende realisatie van de lasten houdt verband met € 15,66 mln. lagere baten vooral specifieke uitkeringen van het Rijk, respectievelijk minder onttrekking uit de reserves van € 20,96 mln., met name reserve N2000.

De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel Geld.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
6 Landelijk gebied				
611 Natuur				
60470 Exploitatiesubsidie St Het Limburgs Landschap	1.031	1.031	1.031	0
60471 Expl subs Natuur en Milieufederatie Limburg	433	431	431	0
60472 Exploitatiesubsidie IVN	262	261	261	0
60473 Expl subs Natuurhistorisch Genootschap	111	111	111	0
67630 Rente en aflossing convenantlening	840	839	839	0
67995 Bijdr proj Ontwikkelopg Natuur onvoorz	-54	-1.504	-1.129	-375
68167 NL RVO aflossing Groenfonds 30 jarig	2.287	2.287	2.351	-65
68169 Natuur en landschap SNL monitoring beheer	180	180	67	113
68170 Natuur en landschap organisatiekosten	2.308	2.308	1.620	688
68173 N2000 organisatie	765	765	1.492	-727
68174 Wet Natuurbescherming	1.967	1.742	2.273	-531
68180 Uitvoeringskosten POP3 uitloop	0	707	774	-67
68181 Natuur en landschap ANLB GLBNSP	3.450	3.450	1.935	1.515
68194 N2000 overige	25	175	221	-46
68293 Interreg Europe Wildlife Economy	0	0	0	0
68673 Actieve soortenbescherming	1.000	611	438	173
68675 Aanpak invasieve exoten	300	435	99	336
68731 Vermaatschappelijking	150	304	163	141
68780 Natuurgebiedenbeheer SVNL	10.356	11.863	13.591	-1.729
68914 Subsidie vervoer opvang gewonde wilde dieren	0	0	0	0
68971 Inhuur ivm subsidieregeling	0	96	0	96
69023 Subsidieplafond soorten	0	1.400	951	449
69121 n miljoen bomenplan	0	0	0	0
69389 Achtervang budgetschuif POP3	0	0	0	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69440 Gebiedsontwikkeling Maasheggen	0	1.452	1.077	375
69469 Subsidieregeling invasieve exoten	289	517	3	514
69543 Subsidieplafond SILG 25 prev faunaschade	0	258	258	0
69581 Cofinanciering LIFE klimaatslimbosbeheer	0	50	50	0
69585 Subsidies motie 2788 Groene schoolpleinen	0	657	630	27
69590 Passieve soortenbescherming	250	389	76	313
69591 Faunaschade en schadepreventie	200	25	25	0
69597 Subs regeling opvang en vervoer motie 2399	100	0	0	0
69611 L16 SPUK Natuur boscompensatie	0	1.815	0	1.815
69700 Natuur inclusief naisoleren	0	0	0	0
69707 Nadere subsidieregels preventie faunaschade	0	350	277	73
69724 Natuur en Landschap Beheer OoijenWanssum	0	161	72	89
69782 Landschapsbeheer	0	0	0	0
69841 Ecoduct Ullingsheide	0	910	910	0
69859 SPUK L29 Monitoring	0	0	22	-22
Totaal 611 Natuur	26.249	34.075	30.919	3.155
612 Stikstof				
68112 Bijdrage ontwikkelopgave Natuur	6.910	6.910	6.910	0
68171 N2000 subsidiebeschikkingen	8.600	18.900	2.457	16.443
68172 N2000 onderzoeken	0	380	87	293
68193 N2000 monitoring	0	10	0	10
68924 N2000 beheerplannen uitvoering maatregelen	10.426	880	434	446
69180 Werkbudget stikstofreductie natuurverbeterin	0	148	124	24
69463 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	18.900	18.998	5.767	13.230
69464 L16 SPUK Natuur personele inzet	275	275	212	63

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69467 L16 SPUK Natuur onderzoeksprogr	2.000	2.868	121	2.748
69612 L16 SPUK Natuur uitv overig kostprijsverh	4.000	10.132	1.544	8.588
69664 L8 SPUK MGA1 Vergoeding productierechten	0	7.526	11.681	-4.155
69694 Lxx SPUK RPMP	0	218	3.573	-3.355
69712 L25 SPUK Versnelling transitie land gebied	0	12.420	400	12.020
69830 L8 MGA1 koopsom opstallen vrijgesteld	0	0	8.561	-8.561
69832 L8 MGA1 vergoeding sloopkosten belast	0	0	4.237	-4.237
69834 MGA1 overige kosten belast KVH	0	0	19	-19
69852 L8 MGA1 vergoeding zonnepanelen belast	0	0	226	-226
69854 L8 MGA1 grondaankopen	0	0	4.246	-4.246
69895 L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting	0	0	300	-300
Totaal 612 Stikstof	51.111	79.665	50.898	28.767
621 Landschap				
68124 Heidsche Peel	0	0	0	0
68127 Maasgaard	0	1.076	0	1.076
68166 POP3 Leader subsidies	0	70	58	11
68586 Leasetermijnen wagenpark PLA	5	5	4	1
68596 Brandstof wagenpark PLA	2	2	0	1
68676 Grensparken	145	145	145	0
68691 Verkenning toekomst landschapsbeheer	0	0	0	0
68856 Bijdr proj Ontwikkelopg Natuur onvoorz	-25	-95	-83	-11
69065 L7 SPUK Propositie Heuvelland	0	6.955	205	6.750
69197 Nota Landschap verbindt Limburg	360	815	425	390
69269 POP3 Leader organisatiekosten	0	65	35	30
69648 Subsidieregeling landschapselementen	0	1.564	96	1.468
69649 L25 SPUK Quick wins bv voedselbossen	0	1.250	1.505	-255

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69787 Interreg DUN Project Grenzeloos Landschap	0	67	67	0
Totaal 621 Landschap	487	11.919	2.459	9.461
631 Watersysteem				
63422 Meetnetten grondwaterkwaliteit	49	49	47	3
64081 Oppervlaktewater algemeen	272	272	189	83
65689 Grondwaterbeheer algemeen	911	758	643	116
66046 Grondwatermonitoring	215	498	312	186
67990 Deltafonds Limburg	0	639	-10	649
67991 POP3water	0	0	0	0
68927 Leasetermijnen wagenpark Water	25	25	25	0
68928 Brandstof wagenpark Water	6	6	7	0
68948 DU Grondwaterbeschermingsgebieden	90	0	-441	441
69288 Waterprogramma 20222027	4.000	137	0	137
69459 POP3water openstelling 2021 par 6	610	1.243	1.243	0
69500 Werkbudget wateroverlast en hoogwater	0	10	10	0
69642 Fysieke invest POP3 integraal water par 2a	0	109	109	0
69739 Klimaatadaptatie	0	0	0	0
69753 SPUK nitraatuitstoot schoon drinkwater	0	672	653	19
69864 SPUK E102 Beekdaelen zijrivieren Maas	0	0	353	-353
69866 L31 Duurzaam Schoon Grondwater	0	0	27	-27
Totaal 631 Watersysteem	6.179	4.419	3.165	1.254
690 Personele lasten programma landelijk gebied				
68060 Doorberekende personeelskosten	2.890	2.890	2.772	119
68571 Doorberekende personeelskosten oppervlaktew	284	284	273	12
68572 Doorberekende personeelskosten grondwater	502	502	482	21
68573 Doorberekende personeelskosten	1.895	1.895	1.817	78

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
68574 Doorberekende personeelskosten	284	284	273	12
69689 Doorberekende personeelskosten	0	1.156	1.109	48
69690 Doorberekende personeelskosten	0	805	771	33
69691 Doorberekende personeelskosten	0	665	0	665
Totaal 690 Personele lasten programma landelijk gebied	5.857	8.482	7.496	986
Totaal 6 Landelijk gebied	89.881	138.560	94.937	43.623
Totaal Lasten	89.881	138.560	94.937	43.623
Baten				
6 Landelijk gebied				
611 Natuur				
68180 Uitvoeringskosten POP3 uitloop	0	0	166	-166
68181 Natuur en landschap ANLB GLBNSP	0	0	650	-650
68293 Interreg Europe Wildlife Economy	0	13	13	0
69611 L16 SPUK Natuur boscompensatie	0	1.815	0	1.815
69859 SPUK L29 Monitoring	0	0	22	-22
Totaal 611 Natuur	0	1.828	851	977
612 Stikstof				
69463 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	18.900	18.998	5.767	13.230
69464 L16 SPUK Natuur personele inzet	275	275	212	63
69467 L16 SPUK Natuur onderzoeksprogr	2.000	2.868	121	2.748
69612 L16 SPUK Natuur uitv overig kostprijsverh	4.000	10.132	1.544	8.588
69664 L8 SPUK MGA1 Vergoeding productierechten	0	7.526	11.681	-4.155
69694 Lxx SPUK RPMP	0	218	3.573	-3.355
69712 L25 SPUK Versnelling transitie land gebied	0	12.420	400	12.020
69830 L8 MGA1 koopsom opstallen vrijgesteld	0	0	8.561	-8.561
69832 L8 MGA1 vergoeding sloopkosten belast	0	0	4.237	-4.237

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
69852 L8 MGA1 vergoeding zonnepanelen belast	0	0	226	-226
69854 L8 MGA1 grondaankopen	0	0	4.246	-4.246
69895 L32 Regeling uitvoering aanpak Piekbelasting	0	0	300	-300
Totaal 612 Stikstof	25.175	52.437	40.867	11.570
621 Landschap				
69065 L7 SPUK Propositie Heuvelland	0	4.052	120	3.932
69649 L25 SPUK Quick wins bv voedselbossen	0	1.000	1.505	-505
Totaal 621 Landschap	0	5.052	1.624	3.428
631 Watersysteem				
63172 Opbrengst grondwaterheffing	1.052	1.052	1.058	-6
66046 Grondwatermonitoring	0	0	-147	147
68948 DU Grondwaterbeschermingsgebieden	0	0	-144	144
69753 SPUK nitraatuitstoot schoon drinkwater	0	200	418	-218
69864 SPUK E102 Beekdaelen zijrivieren Maas	0	0	353	-353
69866 L31 Duurzaam Schoon Grondwater	0	0	27	-27
Totaal 631 Watersysteem	1.052	1.252	1.565	-313
Totaal 6 Landelijk gebied	26.226	60.568	44.907	15.662
Totaal Baten	26.226	60.568	44.907	15.662
Saldo van baten en lasten	-63.655	-77.992	-50.030	-27.962
Stortingen				
6 Landelijk gebied				
611 Natuur				
67552 Toevoeging reserve N2000	0	1.589	1.589	0
Totaal 611 Natuur	0	1.589	1.589	0
621 Landschap				
69770 Toevoeging PR Landbouw	0	0	0	0
Totaal 621 Landschap	0	0	0	0
Totaal 6 Landelijk gebied	0	1.589	1.589	0
Totaal Stortingen	0	1.589	1.589	0
Onttrekkingen				
6 Landelijk gebied				
611 Natuur				

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
67548 Aanwending reserve Natuur	3.021	3.021	1.285	1.736
69521 Aanwending reserve N2000	0	0	2.049	-2.049
69706 Aanwending reserve DU OoijenWanssum	0	161	72	89
Totaal 611 Natuur	3.021	3.182	3.406	-224
612 Stikstof				
69520 Aanwending reserve N2000	10.426	21.210	2.544	18.666
69541 Aanwending reserve DU bodemsanering	0	148	124	24
Totaal 612 Stikstof	10.426	21.358	2.668	18.689
621 Landschap				
67551 Aanwending reserve N2000	0	2.380	0	2.380
Totaal 621 Landschap	0	2.380	0	2.380
631 Watersysteem				
60717 Aanwending reserve grondwaterbeheer	0	226	113	113
68624 Aanwending reserve DU Zoetwatermaatregelen	0	641	641	0
69517 Aanwending reserve DU bodemsanering	25	25	25	0
Totaal 631 Watersysteem	25	892	779	113
Totaal 6 Landelijk gebied	13.472	27.811	6.853	20.958
Totaal Onttrekkingen	13.472	27.811	6.853	20.958
Saldo mutatie reserves	13.472	26.222	5.264	20.958
Resultaat	-50.183	-51.770	-44.767	-7.003

Verbonden partijen landelijk gebied

Door de uitvoering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV) en de regeling Ruimte voor Ruimte (RvR) via de verbonden partijen PLC B.V., RVR C.V. en RVR Beheer B.V., is een ruimtelijke kwaliteitsverbetering van het Limburgse landelijk gebied gerealiseerd.

WML beheert het leidingennetwerk en de drinkwatervoorziening in Limburg.

7. Kwaliteit openbaar bestuur

Kwaliteit openbaar bestuur

De provincies dragen zorg voor een goed openbaar bestuur. Provincies houden op onderdelen toezicht op gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het Waterschap. Met name het financieel toezicht op gemeenten en het wettelijk toezicht in het buitengebied vragen bijzondere aandacht. De Provincie en in het bijzonder ook de Commissaris van de Koning (als rijksorgaan) geven invulling aan weerbare overheid en het tegengaan van ondermijning, het bevorderen van integriteitsbesef, de zorg voor goede interbestuurlijke verhoudingen en een weerbare overheid. Het provinciebestuur heeft ook aandacht voor de doorontwikkeling van de Limburgse bestuurscultuur. En wij bevorderen een goede aansluiting van Limburgse ondernemers, (kennis)instellingen en inwoners/-gemeenten op de beschikbare Europese en nationale programma's. Daarbij nemen wij op onderdelen ook zelf het initiatief in het voorbereiden en ondersteunen van voorstellen met grote impact voor Limburg of waar programma's direct aansluiten op de Limburgse beleidsambities en programma's. Wij onderhouden goede contacten in Den Haag, Brussel en de buurlanden om zorg te dragen voor een sterke belangenbehartiging en goede samenwerking op voor Limburg belangrijke onderwerpen en dossiers.

Eren en gedenken was, is en blijft belangrijk. De aanloop naar 80 jaar bevrijding 2024 is gestart in 2023. De Nationale Viering van de Bevrijding op 5 mei 2024 vindt plaats in de provincie Limburg.

Wat hebben we bereikt?

7.1. Bestuurlijke opgaven doelgericht, kostenbewust en transparant bereiken vanuit een actieve opstelling van eigen kracht en vanuit een grensoverschrijdend en internationaal perspectief.

We hebben de bestuurlijke opgaven doelgericht, kostenbewust en transparant vanuit een actieve opstelling van eigen kracht en vanuit een grensoverschrijdend en internationaal perspectief gerealiseerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

7.1.1. Rijks- en veiligheidstaken CdK

Omschrijving

Rijks- en veiligheidstaken

De Commissaris van de Koning (CdK) heeft zijn Rijkstaken – gebaseerd op zijn ambtsinstructie – uitgevoerd. Deze rijkstaken behelzen onder meer Openbare Orde en Veiligheid, burgemeesterszaken & bestuurlijke verhoudingen, bestuurlijke integriteit gemeenten/ waterschap, Koninklijke Onderscheidingen & Predicaten, grenskwesties en worden separaat verantwoord aan de Rijksoverheid. Ook kan de CdK als Rijksorgaan een specifieke opdracht krijgen. Denk hierbij aan de rijksopdracht vluchtelingen (spreidingswet) en grensoverschrijdende samenwerking.

Integriteit

De Commissaris van de Koning heeft op grond van de Provinciewet en zijn ambtsinstructie de bestuurlijke integriteit bevordert. Deze verantwoordelijkheid valt uiteen in twee onderdelen:

- 1) De integriteit in eigen huis, de Provincie Limburg, waar het de ambtelijke organisatie, het college van GS en Provinciale Staten betreft (provinciewet).
- 2) De zorgplicht naar Gemeenten en Waterschap in Limburg (Rijkstaak).

Weerbare overheid

Naast bovenstaande taken is de CdK verantwoordelijk voor 'weerbare overheid', waarbinnen Veilige Publieke Dienstverlening (VPB), aanpak van ondermijning (o.a. Bibob, samenwerking RIEC), integriteit en bestuurscultuur worden ingezet. Provinciale (wettelijke) taken en rijkstaken zijn gecombineerd uitgevoerd. De provinciale inzet voor een weerbare overheid en tegen ondermijning van het openbaar bestuur is verder geïntensiveerd.

Samenvatting

Er is in 2023 verder geïnvesteerd in alle aspecten van weerbare overheid en het tegengaan van ondermijning. Ook is er door diverse activiteiten gewerkt aan het bevorderen van integriteitsbesef binnen de provinciale organisatie en binnen het openbaar bestuur in Limburg.

Kwaliteit

Taken in het kader van rijkstaken, integriteit en weerbare overheid / aanpak ondermijning zijn uitgevoerd.

Rijks- en veiligheidstaken:

de CdK heeft als rijksorgaan zijn verantwoordelijkheden en bevoegdheden ingevuld. Het Jaarverslag 2023 'Limburg samen verder' van de CdK geeft hierin een gedetailleerder inzicht.

Integriteit:

Het integriteitsbesef binnen PS, GS en de ambtelijke organisatie is vergroot en duurzaam verankerd. Er zijn onder meer spiegelgesprekken gevoerd met Statenleden voorafgaand aan de installatie als Statenlid en de integriteitsscreening van GS-leden is uitgevoerd conform de vastgestelde Handreiking Risicoanalyse Integriteit Openbaar Bestuur 2023. In de ambtelijke organisatie hebben alle nieuwe medewerkers de eed/ belofte afgelegd en deelgenomen aan het introductieprogramma integriteit. Het werkplan bestuurscultuur is verder uitgevoerd. Provinciale Staten zijn door middel van diverse 'mededelingen portefeuillehouder' en het Jaarverslag Integriteit 2022 geïnformeerd over de voortgang inzake bestuurscultuur en integriteit. Het Jaarverslag Integriteit 2023 wordt in Q2 2024 aan uw Staten toegestuurd en geeft een gedetailleerder inzicht in de resultaten binnen dit thema.

De Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur, bestaande uit burgemeesters, dijkgraaf en de voorzitter CdK is twee maal samengekomen, waarbij thema's rondom integriteit, transparantie en weerbaarheid zijn besproken. Deze thema's zijn ook tijdens 2 inhoudelijke themadagen met de burgemeesters besproken.

Weerbare Overheid:

De provinciale inzet voor een weerbare overheid en tegen ondermijning van het openbaar bestuur is verder geïntensiveerd door een verbrede inzet. De Handreiking Limburgse Norm is opgesteld en geïntroduceerd in samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum. Aan het Bibob-team is een onderzoeker toegevoegd. Voor alle clusters zijn lunchbijeenkomsten georganiseerd in het kader bewustwording op de thema's ondermijning & Bibob (i.s.m. het RIEC). De nieuwe beleidslijn Bibob is in de maak en er hebben informatiesessies over ondermijning en het RIEC plaatsgevonden voor PS. Veilige

Publieke Dienstverlening (VPD) heeft voortdurend aandacht op basis van meldingen. Per december 2023 is een programmaregisseur Weerbare Overheid aangesteld.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het betreft thema's met een duurzame en continue inzet.

Tijd (indicator)

Geld

Voor de uitvoering van Rijks- en veiligheidstaken CdK zijn de lasten begroot op € 1,32 mln. De werkelijke realisatie bedraagt € 1,25 mln. waardoor er een voordelig verschil ontstaat van € 0,07 mln. De taken zijn binnen de begrote budgetten uitgevoerd.

De baten zijn met € 0,07 mln. hoger dan begroot in verband met, in december 2023 ontvangen uitkering van het Rijk voor aanpak weerbaar bestuur kleinere gemeenten. Inzet van deze middelen vindt in 2024 e.v. plaats derhalve overgeboekt naar 2024.

Geld (indicator)

7.1.2. Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie: als partner en als toezichthouder

Omschrijving

Het is voor ons van belang dat Limburgse gemeenten in staat zijn om hun maatschappelijke opgaven te realiseren. Om al die taken goed uit te voeren moeten gemeenten steeds meer opereren in complexe samenwerkingsverbanden: met elkaar, met andere overheden en met maatschappelijke partijen. Daarmee worden steeds hogere eisen gesteld aan de kracht van het lokaal bestuur. Dit geldt ook voor de provincie zelf; provincies hebben door landelijke besluitvorming op een aantal maatschappelijk urgente thema's (volkshuisvesting, landelijk gebied, ruimtelijke ordening, bereikbaarheid en energie) een grote 'rol in de ruimte'.

Interbestuurlijke verhoudingen

De bestuurlijke verhoudingen tussen gemeenten onderling, tussen provincie en gemeenten, tussen provincies onderling en die met het Rijk hebben de volle aandacht. Met aandacht voor regionaal

maatwerk, om recht te doen aan regionale verschillen. De inzet van de provincie in de Investeringsagenda Noord-Limburg en de projecten van de Regio Deal Noord-Limburg zijn in uitvoering.

In de Peel wordt er samengewerkt met Provincie Noord-Brabant, drie waterschappen en vier regio's van samenwerkende gemeenten en is de gebiedsgerichte aanpak een van de nationale NOVI/NOVEX-gebieden. De Provincie participeert in het traject NOVI/NOVEX-gebied Zuid-Limburg. De aanpak en de provinciale inzet daarin is in 2023 voortgezet. De expertise en ervaringen die de provincie heeft opgedaan bij de regiodeals zullen gedeeld worden met regio's die zelf initiatief willen nemen om te komen tot een nieuwe regiodeal. Noord-Limburg en Midden-Limburg hebben met steun van de Provincie in het najaar van 2023 een aanvraag gedaan bij het Rijk om te komen tot een nieuwe Regio Deal. Voor de de beide Regio Deals in Zuid-Limburg (gestart in 2023) is de Provincie partner op projectbasis.

De provincie als partner

Wij hebben een rol genomen in de interbestuurlijke verhoudingen vanuit twee invalshoeken: als partner en als toezichthouder. Als partner heeft de provincie deelgenomen aan het in 2022 gestarte onderzoek naar de Bestuurlijke Regionale Ecosystemen (BRE) in Zuid-Limburg. Het onderzoek is bedoeld om beter zicht te krijgen op de vraag waarom in Zuid-Limburg onvoldoende krachtig en eensgezind wordt samengewerkt en onvoldoende resultaten worden bereikt. Het onderzoek is gefinancierd door de gemeenten Heerlen, Sittard-Geleen, Maastricht, door de provincie en door het Ministerie van BZK. De resultaten zijn in het voorjaar van 2023 gepresenteerd en met Provinciale Staten gedeeld. Verder was de provincie waar mogelijk partner richting het Rijk daar waar het vraagstukken omtrent bestuurskracht betreft. De Provincie Limburg heeft in dat verband gesprekken ondersteund tussen gemeente(n) en Rijk, zoals bij de gemeente Mook en Middelaar. Gemeentelijke herindelingen kunnen alleen op steun van de provincie rekenen indien alle betrokken gemeenteraden daarover een positief besluit hebben genomen en voldaan wordt aan de vier criteria van het nieuwe beleidskader gemeentelijke herindeling (maart 2019) van het Rijk: draagvlak, bestuurskracht, interne samenhang en nabijheid van bestuur en regionale samenwerking.

De provincie als interbestuurlijk toezichthouder

Wij zijn naast partner ook interbestuurlijk toezichthouder; dit betreft een wettelijke taak. Tevens houden we financieel en generiek toezicht. In de rol van financiële toezichthouder, hebben wij de financiële positie en functie van gemeenten bewaakt met als doel deze financieel gezond te houden. Het generieke toezicht ziet op de medebewindstaken van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en het Waterschap voor de domeinen Wabo/Wro, Erfgoed, Huisvesting verblijfsgerechtigden en Informatie – en archiefbeheer.

Samenvatting

In de periode 2019-2023 hebben wij gewerkt aan het verder versterken van de Limburgse bestuurskracht vanuit onze provinciale kerntaken. Dit betrof het stimuleren van de regionale samenwerking, werken aan weerbaar bestuur en adequaat toezicht.

Kwaliteit

1. Het in 2022 gestarte onderzoek naar de Bestuurlijke Regionale Ecosystemen (BRE) in Zuid-Limburg is opgeleverd en toegezonden aan de Zuid-Limburgse gemeenten en Provinciale Staten in het voorjaar van 2023.
2. Wij hebben gemeenten ondersteund bij vraagstukken omtrent bestuurskracht en regionale samenwerking.

3. Wij hebben de wettelijke taken op het gebied van interbestuurlijk toezicht adequaat (zowel financieel als generiek toezicht) uitgevoerd.

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Conform planning.

Tijd (indicator)

Geld

Bij dit product is er een nadelig verschil van € 0,17 mln. ten opzichte van de begroting. Dit wordt veroorzaakt door een hogere toevoeging aan de voorziening APPA in verband met indexatie van de pensioenen. Tevens is er een voordelig verschil binnen de baten door incidentele inkomsten van € 0,09 mln.

Geld (indicator)

7.1.3. Internationalisering en Public Affairs: vernieuwend verbinden over grenzen heen

Omschrijving

In het Kader "Internationalisering; Vernieuwend verbinden over grenzen heen" zijn de grensoverschrijdende aspecten van de Provinciale koers bijeengebracht. Met het vaststellen ervan is onze koers uit voorgaande bestuursperiodes bevestigd en zijn de kaderstellende uitgangspunten en strategie, die leidend zijn voor onze grensoverschrijdende activiteiten, vastgelegd. Vertrekpunt was dat de eigen provinciale agenda leidend is voor onze activiteiten, evenals de focus en versterkte inzet op de relatie met de buurlanden.

Samenwerking buurlanden/Euregio's

De kern van het internationaliseringsbeleid van Limburg ligt in de brede samenwerking met de directe buurlanden Duitsland en België en hun grensregio's. Samenwerking met de buurlanden is een brede opgave waar vanuit meerdere provinciale programma's een bijdrage aan is geleverd, zowel in agendavorming als projectontwikkeling. In de allianties die werden gesloten met onze burens is de Einstein Telescope het afgelopen jaar een verbindende factor geweest. Dit leidde o.a. tot het ondertekenen van een intentieverklaring tussen Nederland, België en Noordrijn-Westfalen. De verklaring gaat over de

manier waarop de grensoverschrijdende samenwerking bij de voorbereidingen tot en met het indienen van een bidbook voor de Einstein Telescope vorm krijgt. Provinciale Staten zijn op bezoek geweest in NRW met onder andere een bezoek aan Rhein-Kreis-Neuss en het project Rheinisches Revier. Het opstellen van een nieuwe Grenslandagenda NL-NRW verliep in nauwe samenwerking met de partners in Nederland en NRW. De verkenning stikstof en uitvoering van de verkenning energie in het kader van de Grenslandagenda NL-NRW zijn voortgezet. Ook kwam het Benelux parlement naar het gouvernement voor de plenaire zitting en werd het nieuwe Benelux politieverdrag van kracht waardoor grensoverschrijdende samenwerking tussen de politiediensten van België, Nederland en Luxemburg verder is verbeterd.

Europese fondsen en programma's

Voor het realiseren van de doelen van het provinciaal beleid benutten wij de kansen van Europese fondsen in de Europese programmaperiode 2021-2027. Voor Europese fondsen en programma's is in de afgelopen periode gestart met een aantal prioritaire dossiers zoals de Einstein Telescope, circulaire economie en Chemelot Circulair Hub, het thema Health, logistiek/binnenhavens en de gebouwde omgeving/warmtenetten. Op deze dossiers zijn aanvragen ingediend voor bijdragen uit Europese fondsen en het Nationaal Groeifonds. Voor het opstellen van aanvragen zijn ook procesmiddelen ingezet. De EU heeft € 37 mln. toegekend voor de Limburgse binnenhavens, voor circulaire economie is een aanvraag ingediend voor een bijdrage van € 7,1 mln. uit het Europese LIFE programma en voor Limburgse partners zijn in de derde ronde van het Nationaal Groeifonds bijdragen toegekend.

Binnen de Europese programma's OPZuid, Interreg Duitsland-Nederland en Interreg Vlaanderen-Nederland zijn door de Limburgse partners zoals de kennis- en onderwijsinstellingen, Brightlands-campussen, LIOF, -MKB-ers, gemeenten en maatschappelijke organisaties aanvragen ingediend. Voor de aanvragen die passen binnen de doelstellingen van provinciaal beleid is provinciale co-financiering toegekend.

Public Affairs

Om snel en adequaat te kunnen inspelen op politieke kansen en bedreigingen met belangenbehartiging / lobby/ internationale betrekkingen, zijn we ambtelijk vertegenwoordigd (en bestuurlijk zichtbaar) in Brussel, Den Haag en Düsseldorf. De Public Affairs adviseurs werkzaam op deze posten, zijn de Limburgse ogen, oren en liaisons en onderhouden van daaruit tevens een sterk netwerk in Vlaanderen, Wallonië en Noordrijn-Westfalen. Vanuit de verschillende posten is volop ingespeeld op relevante ontwikkelingen in zowel Brussel, Den Haag als Düsseldorf. Voorbeelden daarvan zijn het in positie brengen van de Brightlands Chemelot Campus en ET pathfinder tijdens het werkbezoek van Eurocommissaris Frans Timmermans aan Limburg, het agenderen van Limburgs erfgoed en cultuur voorafgaand aan de Limburgborrel in Den Haag en de organisatie van een driedaags bezoek van de Duitse ambassadeur in Nederland en de Nederlandse ambassadeur in Duitsland aan de grensregio's Zuid-Gelderland en Limburg. Na installatie van de Tweede Kamerleden is het Limburgs aanbod: "Limburg, kansen voor heel Nederland" in Den Haag overhandigd. Dit document dient als basis voor de lobby richting Den Haag.

Maastricht Working on Europe (MWOE)

Wij werken samen met de Universiteit Maastricht en gemeente Maastricht aan een meerjarig programma betreffende het profileren en positioneren van Limburg als Europese regio voor gesprek, debat, en kennis- en visieontwikkeling rondom Europese thema's. In 2023 is in de voorbereiding op de beleidskaders een aangescherpte focus op het Europese erfgoedlabel komen te liggen. Hiermee is gekozen om dit onderwerp in te bedden in het beleidskader Cultuur en Erfgoed.

De activiteiten rond het Verdrag van Maastricht geven invulling aan de provinciale verantwoordelijkheden die direct voortvloeiend uit het Europese erfgoedlabel waarvoor de Provincie intensief heeft gelobbyd bij het Rijk en de Europese Commissie. Het besluit van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 zijn hiervoor richtinggevend. In samenwerking met onze partners dragen we zorg voor het vergroten van het publieksbereik en de zichtbaarheid van de Europese geschiedenis, bijvoorbeeld door rondleidingen, debatten en archiefvorming. Door het organiseren van educatieve activiteiten voor met

name jongeren en het aanbieden van meertaligheid van de Europees erfgoed website werd de internationale betekenis van het erfgoedlabel vergroot. Bijzondere aandacht ging uit naar het toegang geven aan jongeren tot het erfgoedlabel. Er werd nauw samengewerkt met de netwerkpartners van overige erfgoedsites om ervaringen uit te wisselen en gemeenschappelijke projecten op te zetten.

Rol provincie: *ondersteuner, procesmanager, subsidient, partner, aanjager*

Samenvatting

Kwaliteit

Het Limburgs belang is op alle relevante bestuurlijke niveaus (Rijk, interprovinciaal, buurlanden, euregios) gediend op zowel inhoud als kansen op financieel gebied (fondsen).

Kwaliteit (indicator)

Tijd

Het Limburgs belang is op alle relevante bestuurlijke niveaus (Rijk, interprovinciaal, buurlanden, euregios) optimaal gediend op zowel inhoud als kansen op financieel gebied (fondsen). Dit is een continu proces.

Tijd (indicator)

Geld

Bij dit product ontstaat een voordelig verschil van € 6,46 mln. ten opzichte van de begroting. Dit resultaat is met name toe te schrijven aan onderuitputting van:

- € 2,43 mln. middelen Europese cofinanciering en procesmiddelen proposities aanvragen Flagships. Door de uitgestelde start van Interreg VI is de inzet van cofinancieringsmiddelen en procesmiddelen achter gebleven in 2023. Deze middelen worden grotendeels (€ 1,91 mln.) overgeboekt naar 2024;
- € 1,88 mln. budget Branding. In afwachting van de besluitvorming rond Brightlands zijn de middelen voor Branding in 2023 slechts beperkt ingezet. € 0,80 mln. wordt overgeboekt naar 2024 voor de subsidieverlening Brightlands-mediacampagne;
- € 1,75 mln. budget Maastricht Working on Europe (MWOE). Zoals PS reeds geïnformeerd is kon er geen definitief besluit over de subsidieverlening aan MWOE genomen worden. De middelen worden overgeboekt naar 2024 om in te zetten op behoud en onderhoud van het Europees

Erfgoedlabel. Het Europees Erfgoedlabel is opgenomen in het beleidskader Cultuur en Erfgoed voor iedereen.

De lagere baten van € 0,25 mln. houden verband met lagere kosten Management Autoriteit Interreg V en VI.

Geld (indicator)

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Kwaliteit openbaar bestuur van € 5,80 mln.

De gerealiseerde lasten bedragen € 23,66 mln. en dit is € 5,88 mln. lager dan de bijgestelde begroting.

De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende producten zijn toegelicht bij "Wat gaan we daarvoor doen?", onderdeel Geld.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
7 Kwaliteit openbaar bestuur				
711 Rijks- en veiligheidstaken CdK				
63229 Grenspalen	9	9	11	-2
65568 Integriteit	40	40	35	6
67752 Rijks en veiligheidstaken CdK	631	495	485	10
68067 Doorberekende personeelskosten	1.156	0	0	0
69404 Aanpak weerbaar bestuur kleinere gemeenten	200	242	242	0
69442 Procesmiddelen Wet Bibob	50	98	40	58
69693 Provinciale Regietafel	0	247	247	0
69785 Interreg DUN project ERMWIC	0	193	193	0
Totaal 711 Rijks- en veiligheidstaken CdK	2.086	1.324	1.252	72
712 Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie				
63216 Uitbestede werkzaamheden	28	28	1	27
63217 Werkbezoekenconferenties	14	14	3	11
63219 Rekenkamer	343	343	343	0
63234 Interbestuurlijk toezicht	44	44	1	43
63244 IPO Interprovinciaal overleg	1.739	1.739	1.830	-92
63384 Werkbudget toezicht Gemeentefinancin	5	5	2	3
63415 Bestuurskracht versterken	72	72	18	55
63665 Werkbudget Controlecommissie	65	93	6	87
65722 Verkiezingen	0	0	90	-90
65737 Fractievergoedingen	781	781	704	76
65738 Overige kosten Griffie	11	11	5	6
65740 Reis en verblijfkosten PS	104	104	140	-36
65741 Representatiekosten PS	13	13	18	-5
65743 ICTkosten PS	20	20	10	10

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
65745 Reis en verblijfkosten Griffie	16	16	3	13
65746 Vorming en opleiding Griffie	17	17	0	17
65800 Representatie Griffie	2	2	2	0
65938 Accountantskosten onderzoek Jaarstukken	137	137	125	12
66073 Toevoegingvrijval voorziening APPA	510	751	962	-211
67743 Integriteit PS	35	35	40	-4
67744 Onvoorziene uitgaven PS en Griffie	10	10	62	-51
67816 Werkbudget coalitievorming 2023	0	50	19	31
68353 PSGS Keuken	71	71	67	4
68373 Mobiele telefonie Provinciaal Bestuur	9	9	2	6
68374 RV GS binnenland	536	536	631	-95
68378 RV GS Buitenland	12	12	8	4
68380 Repr Protocol en decorum	18	18	16	2
68381 Repr Provinciaal bestuur	144	144	122	21
68506 Mobiele telefonie Griffie	4	4	1	3
68581 Leasetermijnen wagenpark Bestuur	162	162	107	55
68591 Brandstof wagenpark Bestuur	48	48	55	-6
68823 Bijdrage oplossen Zeelandproblematiek	0	754	754	0
69142 Vergoeding burgercommissieleden	33	33	11	22
69231 SIS webcast en notulen	110	103	207	-104
69259 Scholing PS	13	13	2	11
69564 Referendumcommissie	43	43	44	-1
69746 Giro 555 Hulp aan slachtoffers aardbeving	0	559	559	0
69848 DU Veilig Wonen	0	7	0	7
Totaal 712 Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie	5.167	6.799	6.967	-168
713 Internationalisering en Public Affairs				

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
60943 Bevrijdingsfestival Limburg	31	31	31	0
63242 Public affairs	221	221	221	1
63246 Euregio MaasRijn	131	118	118	0
63247 Euregio RijnMaasNoord	48	48	46	1
63248 Euregio RijnWaal	14	14	14	1
65108 Limburg agenda	86	86	0	86
65818 Huis Nederlandse Provincies Brussel	76	76	64	12
67022 Regiobranding Limburg	890	2.045	163	1.883
67631 Internationalisering	135	135	110	25
68132 Management Autoriteit Interreg VA EMR	321	321	396	-75
69268 Europese cofinanciering	0	3.636	1.890	1.747
69446 Procesgelden Nationale en Europese fondsen	955	974	293	681
69501 Europees erfgoedlabel	0	1.750	-3	1.753
69631 Management Autoriteit Interreg VI	371	371	49	322
69804 Bevrijdingsdag 2024 en 80 jaar bevrijding	0	45	20	25
Totaal 713 Internationalisering en Public Affairs	3.279	9.872	3.410	6.462
790 Personele lasten programma kwaliteit openbaar bestuur				
65322 Apparaatskosten verg Statenlidmaatschap	1.000	1.240	1.248	-8
65744 Apparaatskosten salariskosten Griffie	1.266	1.266	1.271	-5
67173 Doorberekende personele lasten GS	1.102	1.102	1.043	59
67174 Doorberekende pers lsvml bestuur	375	375	579	-204
68068 Doorberekende personeelskosten	805	0	0	0
68069 Doorberekende personeelskosten	665	0	638	-638
68070 Doorberekende personeelskosten	1.654	1.654	1.586	68
68071 Doorberekende personeelskosten	3.507	3.507	3.363	144

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
68072 Doorberekende personeelskosten	2.369	2.369	2.272	97
Totaal 790 Personele lasten programma kwaliteit openbaar bestuur	12.743	11.513	11.999	-486
791 Kapitaallasten programma kwaliteit openbaar bestuur				
67988 Kapitaallasten	62	26	26	0
Totaal 791 Kapitaallasten programma kwaliteit openbaar bestuur	62	26	26	0
Totaal 7 Kwaliteit openbaar bestuur	23.337	29.535	23.655	5.880
Totaal Lasten	23.337	29.535	23.655	5.880
Baten				
7 Kwaliteit openbaar bestuur				
711 Rijks- en veiligheidstaken CdK				
63229 Grenspalen	5	5	5	0
69404 Aanpak weerbaar bestuur kleinere gemeenten	0	0	75	-75
69693 Provinciale Regietafel	0	247	247	0
Totaal 711 Rijks- en veiligheidstaken CdK	5	252	327	-75
712 Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie				
63665 Werkbudget Controlecommissie	0	0	20	-20
65737 Fractievergoedingen	0	0	67	-67
65740 Reis en verblijfkosten PS	0	0	0	0
65743 ICTkosten PS	0	0	4	-4
69848 DU Veilig Wonen	0	7	7	0
Totaal 712 Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie	0	7	97	-90
713 Internationalisering en Public Affairs				
68132 Management Autoriteit Interreg VA EMR	291	291	366	-75
69631 Management Autoriteit Interreg VI	371	371	49	322

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Verschil tussen begroting en realisatie 2023
Totaal 713 Internationalisering en Public Affairs	663	663	415	247
Totaal 7 Kwaliteit openbaar bestuur	668	922	840	82
Totaal Baten	668	922	840	82
Saldo van baten en lasten	-22.669	-28.613	-22.815	-5.798
Storting				
7 Kwaliteit openbaar bestuur				
712 Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie				
69768 PR Bestuurlijke vernieuwing	0	0	0	0
Totaal 712 Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie	0	0	0	0
713 Internationalisering en Public Affairs				
69769 Toevoeging PR 80 jaar bevrijding 2024	0	0	0	0
Totaal 713 Internationalisering en Public Affairs	0	0	0	0
Totaal 7 Kwaliteit openbaar bestuur	0	0	0	0
Totaal Storting	0	0	0	0
Onttrekking				
7 Kwaliteit openbaar bestuur				
713 Internationalisering en Public Affairs				
69805 Aanwending PR 80 jaar bevrijding 2024	0	0	0	0
Totaal 713 Internationalisering en Public Affairs	0	0	0	0
Totaal 7 Kwaliteit openbaar bestuur	0	0	0	0
Totaal Onttrekking	0	0	0	0
Saldo mutatie reserves	0	0	0	0
Resultaat	-22.669	-28.613	-22.815	-5.798

Verbonden partijen kwaliteit openbaar bestuur

IPO behartigt de provinciale belangen op landelijk niveau. De Europese groepering voor territoriale samenwerking in de Euregio Maas-Rijn richt zich op het oplossen van problemen met een grensoverschrijdend karakter.

De Zuidelijke Rekenkamer doet onderzoek naar doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het Provinciebestuur van Limburg en Noord-Brabant gevoerde bestuur.

8. Financiën en overhead

Financiën en overhead

In dit hoofdstuk maken wij alle overige baten en lasten inzichtelijk. Het betreft hier de onderdelen 'overhead' waarin alle bedrijfsvoeringsbudgetten zijn opgenomen en de 'algemene dekkingsmiddelen', waarin met name de algemene inkomsten zijn opgenomen.

Onze beleidskaders en verordeningen

- Sturing in Samenwerking 3.0
- Financiële verordening 216
- Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid 217A
- Controleverordening 217
- Herfstbrief 2019

Wat heeft het ons gekost?

Wij hebben een voordelig verschil in het resultaat van programma Financiën en overhead van € 11,48 mln.

Eenzijds bedragen de gerealiseerde lasten € 43,29 mln. en dit is € 8,18 mln. lager dan de bijgestelde begroting. De gerealiseerde baten zijn € 8,33 mln. hoger dan de begroting 2023. Deze afwijkingen zijn voordelig t.o.v. het jaarresultaat.

Anderzijds is er een nadelig verschil van € 4,95 mln. door extra storting in de risicoreserve Financieel instrumentarium SiS.

De budgetafwijkingen tussen de begroting en de realisatie bij de verschillende posten zijn toegelicht onder de tabel.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
8 Financiën en overhead				
811 Overhead	20.019	20.502	19.797	705
824 Reservering nieuw beleid	12.634	0	0	0
825 Rente	1.083	1.369	1.101	268
826 Stelposten en overige financiën	7.974	-9.937	-12.328	2.391
827 Onvoorziane uitgaven	2.500	691	0	691
890 Personele lasten programma financiën en overhead	34.045	36.166	32.041	4.125
891 Kapitaallasten programma financiën en overhead	2.691	2.676	2.676	0
Totaal	80.946	51.467	43.288	8.179
Totaal 8 Financiën en overhead	80.946	51.467	43.288	8.179
Totaal Lasten	80.946	51.467	43.288	8.179
Baten				
8 Financiën en overhead				
811 Overhead	285	285	1.372	-1.087
821 Opcenten motorrijtuigenbelasting	115.686	115.457	115.365	92
822 Provinciefonds	220.958	228.666	228.593	72
823 Dividenden	5.800	31.587	31.589	-1
824 Reservering nieuw beleid	0	0	0	0
825 Rente	21.477	27.018	34.066	-7.048
826 Stelposten en overige financiën	0	0	362	-362
Totaal	364.206	403.014	411.348	-8.334
Totaal 8 Financiën en overhead	364.206	403.014	411.348	-8.334
Totaal Baten	364.206	403.014	411.348	-8.334
Saldo van baten en lasten	283.260	351.547	368.060	-16.513
Stortingen				
8 Financiën en overhead				
811 Overhead	0	89	360	-271
824 Reservering nieuw beleid	1.525	1.525	1.525	0
826 Stelposten en overige financiën	31.794	119.061	123.744	-4.683
827 Onvoorziane uitgaven	0	0	0	0

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Totaal	33.319	120.675	125.629	-4.954
Totaal 8 Financiën en overhead	33.319	120.675	125.629	-4.954
Totaal Stortingen	33.319	120.675	125.629	-4.954
Onttrekkingen				
8 Financiën en overhead				
811 Overhead	20	989	913	75
824 Reservering nieuw beleid	21.500	21.500	21.500	0
826 Stelposten en overige financiën	52.375	153.124	153.124	0
Totaal	73.895	175.613	175.537	75
Totaal 8 Financiën en overhead	73.895	175.613	175.537	75
Totaal Onttrekkingen	73.895	175.613	175.537	75
Saldo mutatie reserves	40.576	54.938	49.908	5.029
Resultaat	323.836	406.484	417.969	-11.484

Toelichting op de belangrijkste posten

Overhead

Op het product overhead is een voordelig verschil ontstaan in het resultaat van € 1,79 mln. Dit voordeel betreft het verschil tussen de ingeschatte begroting van de kosten en de daadwerkelijke uitgaven van diverse posten met betrekking tot huisvesting, communicatie, facilitaire diensten, financiën, etc. Hiervan wordt € 0,93 mln. overgeboekt naar 2024. Het restant van € 0,86 mln. valt vrij ten gunste van het resultaat.

Provinciefonds

Ten opzichte van de begroting is een klein nadelig verschil ontstaan. Dit is het gevolg van de decembercirculaire 2023 waarin een correctie heeft plaatsgevonden. Provinciale Staten zijn hier op 23 januari 2024 middels een informerend stuk over geïnformeerd. De gevolgen van deze circulaire zijn in verband met de late verschijningsdatum niet in de begroting 2023 verwerkt.

Opcenten MRB

De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een gewichtsuitdraai van het Limburgse wagenpark bestaande uit overzichten met de aantallen personenauto's en motoren, onderverdeeld naar gewichtsklasse en soort brandstof. Aan de hand van de gewichtsuitdraai opgesteld naar de situatie van 1 juli 2023 zijn de begrote opbrengsten aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting 2023 bij de Najaarsnota 2023 bijgesteld. Het uitgangspunt voor de Provincie is immers dat de begrotingen zo realistisch mogelijk zijn. Uiteindelijk is op realisatiebasis € 0,09 mln. minder ontvangen dan begroot.

Rente

Op deze post resteert een voordelig verschil van € 7,32 mln. Dit verschil is o.a. te verklaren door de sterke stijging van de rente op de diverse uitstaande posities.

Stelposten en overige financiën

Op deze post resteert per saldo € 2,74 mln. Dit heeft een voordelig resultaatteffect. Dit bedrag is opgebouwd uit:

- afrekening voorgaande dienstjaren € 12,2 mln.;
- GLB/SNP voorjaarsnota 2022 € 2,37 mln.;
- verbeurde dwangsommen € 0,01 mln.;
- taakstelling coalitieakkoord - € 10 mln.;
- onderuitputting algemeen - € 1,4 mln.;
- dotatie vrijval voorziening dubieuze debiteuren - € 0,43 mln.

Onvoorziene uitgaven

Op de post onvoorziene uitgaven resteert een voordelig verschil van € 0,69 mln.

Verbonden partijen financiën en overhead

De deelnemingen voortvloeiend uit de verkoop van Essent worden aangehouden ter afronding van dit proces, met uitzondering van Enexis. Middels het aandeelhouderschap in Enexis wordt gestuurd op duurzaam beleid en stabiele dividendinkomsten.

De NWB en BNG zijn van belang in relatie tot de gemeentelijke financiering. Het Nazorgfonds gesloten stortplaatsen is ingericht ter financiering van de eeuwigdurende nazorg van voormalige stortplaatsen.

Doorwerking naar 2024-2027

Overboekingen naar 2024 e.v.

Kader overboekingsvoorstellen

De middelen die worden overgeboekt naar de begroting 2024 e.v. voldoen aan één of meerdere van de volgende criteria:

- een goede onderbouwing inclusief eventueel reeds genomen GS/ PS – besluiten. Het betreft dan financieel-technische aanpassingen van de fasering van uitgaven waarbij de verwachte uitgaven onderbouwd moeten worden. Het is niet de bedoeling om ruimte over te boeken, waarvan de bestedingen niet concreet zijn;
- begrotingsposten met een aantoonbare wettelijke c.q. contractuele verplichting dan wel projecten met een meerjarige looptijd;
- structurele budgetten waarbij er aantoonbare/ onvermijdbare lasten zijn als gevolg van een onderliggend GS-besluit/contract/ geplaatste order;
- doorlopende subsidieregelingen.

Aanvullend op bovenstaande zitten ook procesmiddelen van bestaand beleid rondom bijvoorbeeld de campussen in de overboekingsvoorstellen. Dit in lijn met voorgaande jaren en om te voorkomen dat er dan opnieuw besluitvorming over aanvraag van dergelijke middelen moet plaatsvinden.

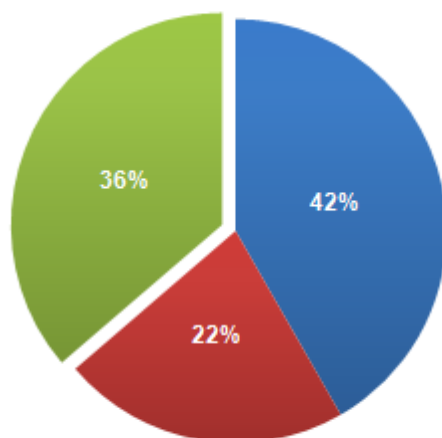
Samenvatting voorstellen

Het totaal van de overboekingsvoorstellen en de verwerking van de bestemming van het resultaat 2023 bedraagt € 245,55 mln., waarvan € 24,04 mln. bijdrage aan de taakstelling.

Het totaal van de overboekingen van de programmamiddelen bedraagt € 212,59 mln. De meeste overboekingsvoorstellen betreffen financieel-technische aanpassingen van de fasering van de uitgaven, met name meerjarige projecten, subsidieregelingen en beleidskaders. Bijna 64% van de doorgeschoven programmalasten wordt gedekt door programmabaten of bestemmingsreserves.

Van het totaalbedrag van de overboekingen wordt € 77,17 mln. via het resultaat overgeboekt naar begroting 2024 en verder. Het genoemde bedrag wordt als 'bestemming resultaat 2023' voor het jaar 2024 e.v. aan de egaliserende algemene reserve toegevoegd. Dit is grafisch samengevat:

■ Programmabaten ■ Bestemmingsreserves ■ Jaarresultaat 2023

Toelichting per programma

In lijn met de vigerende Financiële verordening en het budgetrecht van PS zijn de overboekingsvoorstellen per programma, conform de begrotingsstructuur 2024 gepresenteerd en toegelicht. De begrotingsstructuur 2024 wijkt af ten opzichten van de begrotingsstructuur 2023, zoals in dit jaarverslag is gepresenteerd. De toelichting is in miljoenen vanwege het leesgemak. Er kan hierbij sprake zijn van kleine afrondingsverschillen.

Programma 1: Perspectief voor het landelijk gebied

Binnen dit programma wordt voorgesteld om € 75,96 mln. aan lasten over te boeken naar 2024. Dit heeft betrekking op:

Natuur, biodiversiteit en fauna

- Restant budget ANLb door openbreken beschikking 2020-2025, wordt ingezet ter dekking van 6 jarige beschikking 2023-2028 € 2,17 mln.;
- SPUK natuur Boscompensatie € 1,81 mln.;
- Restant subsidieplafond soorten, regeling staat open tot 31-12-2024 € 0,45 mln.;
- Restant ter afwikkeling liggende subsidieaanvragen invasieve exoten € 0,29 mln.;
- Diversen € 0,21 mln.

Limburgs programma Landelijk Gebied

- Nog te betalen subsidies aan TBO's inzake N2000 beheerplan maatregelen € 16,44 mln.;
- Nog te betalen subsidies aan TBO's inzake SPUK Natuur maatregelen € 13,23 mln.;
- Nog te beschikken subsidies inzake SPUK Natuur overig € 8,59 mln.;

- Nog uit te zetten onderzoeken SPUK Natuur € 2,75 mln.;
- Nog te beschikken subsidies SPUK Versnellingsvoorstellen € 12,02 mln.;
- SPUK propositie Heuvelland € 6,75 mln.;
- Overige uitvoeringskosten € 0,14 mln.

Landschap

- Nota landschap verbindt Limburg € 0,39 mln.;
- Doorloop subsidieregelingen landschapselementen € 1,47 mln.;
- SOK Maasgaard afronding werkzaamheden € 1,08 mln.
- SPUK Quick wins bv voedselbossen € 0,78 mln.

Waterbeheer en waterkwaliteit regionaal systeem

- Restant budget DHZ voor afwikkeling subsidies Natte Natuurparels € 0,65 mln.;
- Restant DU Grondwaterbeschermingsgebieden € 0,30 mln.;
- Restant Waterprogramma 2022-2027 € 0,14 mln.

Waterveiligheid Maas

- MP Voorfinanciering hoogwatermaatregelen € 1,50 mln.;
- Koploper Oeffelt (MIRT) € 0,45 mln.;
- Systeemmaatregel Well € 4,00 mln.;
- Procesmiddelen € 0,36 mln.

Programma 2: Samen leven en bestaanszekerheid

Binnen dit programma wordt voorgesteld om € 4,07 mln. aan lasten over te boeken naar 2024. Dit heeft betrekking op:

- Fasering diverse meerjarige projectsubsidies € 1,86 mln.;
- De uitvoering van amendement 50 inzake Behoud middelen voor Limburg Regenboogprovincie, amendement 52 Nederlandse taal en armoede en motie 2697 Toegankelijkheid zorg: € 0,79 mln.;
- Nog te verlenen subsidies van diverse projecten uitvoeringskader Sociale Agenda 2020-2023 in 2024: € 0,39 mln.;
- Nog te verlenen subsidies van diverse projecten beleidsbrief integratie in 2024: € 0,25 mln.;
- Nog te verlenen subsidies van diverse projecten ten behoeve van Sport in 2024: € 0,35 mln.;
- Participatieregeling € 0,35 mln.;
- Overig: € 0,08 mln.

Programma 3: Werken aan een toekomstbestendige economie

Binnen dit programma wordt voorgesteld om € 33,66 mln. aan lasten inclusief bijbehorende dekking over te boeken naar 2024. Dit heeft betrekking op:

- Procesmiddelen Einstein Telescoop: € 1,92 mln.;
- Fasering meerjarige projectsubsidies: € 3,73 mln. (inclusief dekking reserve aandelentransitie LIOF € 1,07 mln.);
- Gebiedsontwikkeling Chemelot: € 0,21 mln.;
- SPUK omzetederving watersnood 2021: € 18,52 mln. (inclusief dekking rijksbijdrage € 18,52 mln.);
- Doorlopende opdrachten inzake Brightlandsoffice en branding: € 0,17 mln.;

- University College: € 2,70 mln.;
- MAA: Vortex schade: € 0,13 mln.;
- Nog te verlenen subsidies in 2024 inzake Circulaire economie: € 0,96 mln.;
- Nog te verlenen subsidies in 2024 inzake Brightlandsprojecten: € 0,60 mln.;
- Nog af te verlenen subsidies in 2024 inzake Toerisme en Recreatie € 0,26 mln.;
- Europese cofinanciering en procesmiddelen voor proposities aanvragen Flagships € 1,92 mln.;
- Land- en tuinbouw € 2,15 mln.;
- Overig: € 0,40 mln.

Programma 4: Nieuwe energie en leefmilieu

Binnen dit programma wordt voorgesteld om € 7,66 mln. aan lasten inclusief bijbehorende dekking over te boeken naar 2024. Dit heeft betrekking op:

- Provinciale Energie Strategie deel 2: € 0,73 mln.;
- Afronden aanvragen subsidieregelingen "Energie": € 0,52 mln.;
- Diverse SPUKs (incl. de baten): € 4,02 mln.;
- OPZuid energieopslag en –omzetting: € 1,63 mln.;
- Uitvoering Klimaatakkoord: € 0,43 mln.;
- Verbetering leefomgeving: € 0,11 mln.;
- Overige: € 0,22 mln.

Programma 5: Leefbare steden en dorpen

Binnen dit programma wordt voorgesteld om € 12,95 mln. aan lasten inclusief bijbehorende dekking over te boeken naar 2024. Dit heeft betrekking op:

- Subsidieregels stimulering wonen 2020-2023: € 0,50 mln.;
- Samenwerkingsagenda KLC Vaals: € 0,27 mln.;
- Samenwerkingsagenda KLC Landgraaf: € 0,54 mln.;
- Samenwerkingsagenda KLC Beekdalen: € 1,90 mln.;
- Samenwerkingsagenda KLC Venlo: € 3,00 mln.;
- Samenwerkingsagenda KLC Heerlen: € 1,00 mln.;
- Middelen NOVI-gebieden incl. SPUKs: € 0,57 mln.
- Subsidie ondersteuning woningbouwprojecten: € 0,17 mln.
- Motie 2786 aanvalsplan Limburgse woningmarkt: € 0,10 mln.;
- Rijksmiddelen Woondeals (SPUK): € 0,24 mln.;
- Rijksmiddelen flex inzet ondersteuning woondeals (SPUK): € 0,69 mln.;
- Cofinanciering SPUK flex woningbouw: € 0,33 mln.;
- Afvoer grondsanering de Straat Roermond: € 3,21 mln.;
- Diverse procesmiddelen € 0,43 mln.

Programma 6: Cultuur en erfgoed voor iedereen

Binnen het programma Cultuur en erfgoed voor iedereen wordt voorgesteld om € 15,36 mln. aan lasten inclusief bijbehorende dekking over te boeken naar 2024. Dit heeft betrekking op:

- Motie 2997 Continuïteit in beleid van Absil c.s., betreft verlengen van subsidieregelingen: € 1,42 mln. ;
- Afhandeling van subsidieaanvragen, voor diverse andere subsidieregelingen, waarvan de administratieve afhandeling in 2024 plaatsvindt: € 11,10 mln.;
- Archeologische onderzoeken Maaspark Well (gefaseerd): € 0,90 mln.;
- Ontvangen Rijksmiddelen: € 0,19 mln.;
- Europees Erfgoedlabel: € 1,75 mln. incl. jongerendebatten MEP (Model European Parliament) en Euriade (programma 7 in 2023). Dit betreft het voormalige budget Maastricht Working on Europe fase 3).

Programma 7: Een bereikbaar en toegankelijk Limburg

Binnen het programma 7. Een bereikbaar en toegankelijk Limburg wordt voorgesteld om € 36,05 mln. aan lasten, inclusief bijbehorende dekking over te boeken naar 2024 e.v.. Dit heeft betrekking op:

- BO MIRT: € 2,01 mln.;
- Nationale Agenda Laadinfrastructuur: € 0,52 mln.;
- SmartwayZ: € 7,22 mln. gefaseerd;
- Bestuursovereenkomst A67-A73 Zaarderheiken: € 2,00 mln. naar 2025;
- Verkeerseducatiebeleid € 0,46 mln.;
- Afhandeling subsidieaanvragen: € 11,00 mln.;
- Verdere uitrol iVRI- en verkeersveiligheid: € 0,26 mln.;
- Procesmiddelen verlenging concessie: € 0,35 mln.;
- Inframaatregelen Weert Hamont: € 4,00 mln. (naar 2027);
- Europese subsidies Rhombus: € 8,23 mln.

Programma 8: Provincie midden in de samenleving

Voor de uitvoering van programma 8. Provincie midden in de samenleving wordt € 19,58 mln. uitgaven overgeboekt naar 2024. Dit heeft betrekking op:

- Afhandeling regiodeals Noord-Limburg en Parkstad vorige coalitieperiode € 16,73 mln.;
- Subsidie Center Court voor Gezondheid € 1,36 mln.;
- Branding € 0,80 mln.;
- Project Nachtegaal € 0,30 mln.;
- **Gemeentelijke uitvoeringskracht € 0,28 mln.;**
- DU aanpak weerbaar bestuur € 0,08 mln.;
- Bevrijdingsdag € 0,02 mln.;
- Scholing PS € 0,01 mln.

Programma 9: Financiën en overhead

Voor de uitvoering van programma 9. Financiën en overhead wordt € 7,29 mln. overgeboekt naar 2024. Dit heeft betrekking op:

- Personeelskosten € 6,32 mln.;

- Uitvoeringskosten € 0,97 mln.

Begrotingswijziging 2024

3e begrotingswijziging 2024

In deze begrotingswijziging zijn alle overboekingsvoorstellen van de Jaarstukken 2023 opgenomen. Ook de bestemming van het resultaat 2023 is hierin verwerkt.

De overboekingsvoorstellen hebben een generieke grondslag. De resterende middelen 2023 zijn nodig om bestaand beleid te continueren en om lopende verplichtingen te kunnen voldoen in 2024 en verder. Inhoudelijk zijn deze toegelicht in de vorige paragraaf.

Het totaal aan overboekingsvoorstellen 2024-2027 incl. resultaatbestemming bedraagt € 245,55 mln., waarvan € 24,04 mln. bijdragen aan de taakstelling. Daarnaast is ook de dekking uit programmabaten € 88,22 mln., bestemmingsreserves € 47,19 mln. en algemene reserve jaarresultaat 2023 € 110,14 mln. in deze wijziging meegenomen. Het begrotingsresultaat 2024 en verder wordt hiermee niet beïnvloed.

Bedragen x €1.000

Programma	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied	80.253	0	0	0
2 Samen leven en bestaanszekerheid	4.070	0	0	0
3 Werken aan de toekomstige economie	31.873	0	0	0
4 Nieuwe energie en leefmilieu	7.659	0	0	0
5 Leefbare steden en dorpen	12.950	0	0	0
6 Cultuur en erfgoed voor iedereen	14.718	265	149	226
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	27.047	2.500	0	6.500
8 Provincie midden in de samenleving	21.326	0	0	0
9 Financiën en overhead	17.298	10.000	4.036	0
Totaal Lasten	217.195	12.765	4.185	6.726
Baten				
1 Perspectief voor het landelijk gebied	42.845	0	0	0
3 Werken aan de toekomstige economie	18.530	0	0	0
4 Nieuwe energie en leefmilieu	4.046	0	0	0
5 Leefbare steden en dorpen	1.134	0	0	0
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	9.103	0	0	0
8 Provincie midden in de samenleving	12.559	0	0	0
Totaal Baten	88.217	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-128.978	-12.765	-4.185	-6.726
Stortingen				
8 Provincie midden in de samenleving	1.083	0	0	0
9 Financiën en overhead	3.600	0	0	0
Totaal Stortingen	4.683	0	0	0
Onttrekkingen				
1 Perspectief voor het landelijk gebied	23.083	0	0	0
3 Werken aan de toekomstige economie	1.070	0	0	0

Programma	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
7 Een bereikbaar en toegankelijk Limburg	16.542	2.500	0	6.500
8 Provincie midden in de samenleving	2.833	0	0	0
9 Financiën en overhead	90.133	10.265	4.185	226
Totaal Onttrekkingen	133.660	12.765	4.185	6.726
Saldo mutatie reserves	128.978	12.765	4.185	6.726
Resultaat	0	0	0	0

Verplichte paragrafen

1. § Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in de uitgangspunten voor de heffing van belastingen en rechten, de lokale lastendruk en de kwijtschelding.

Een deel van onze inkomsten bestaat uit provinciale belastingen en heffingen, die betaald worden door de inwoners en ondernemers in onze provincie. Daarvan is de belangrijkste inkomstenbron de opcenten op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Daarnaast kennen wij de volgende heffingen: leges, grondwaterheffing en ontgrondingenheffing.

Inkomsten uit lokale heffingen

Bij het heffen gaan wij uit van het profijtbeginsel. Uitgangspunt is, dat degene die profiteert van een voorziening voor die voorziening betaalt. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen (bijvoorbeeld leges) dan bij belastingen (bijvoorbeeld opcenten motorrijtuigenbelasting). Bij het heffen wordt rekening gehouden met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet (art. 222 t/m 226). De regels van de provinciale heffingen, evenals de toegepaste heffingsmaatstaven komen expliciet aan de orde bij de jaarlijkse vaststelling van de Legesverordening Limburg met de bijbehorende tarieventabel en de Grondwaterheffingsverordening. De uitgangspunten voor deze heffingen vormen de basis voor de programmabegroting.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de totale inkomsten uit lokale heffingen.

Inkomsten lokale heffingen € x 1.000

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Verschil 2023
Opcenten MRB	110.586	113.347	115.457	115.365	-92
Leges	391	899	936	1.020	84
Grondwaterheffing	1.004	1.025	1.052	1.058	6
Totaal	111.981	115.271	117.445	117.443	-2

Beleid ten aanzien van de diverse provinciale heffingen

Het beleid van de volgende provinciale heffingen wordt hierna toegelicht, te verdelen in de onderdelen:

- opcenten op de motorrijtuigenbelasting en lokale lastendruk;
- leges in het kader van de Omgevingswet;
- grondwaterheffing;
- ontgrondingenheffing;
- kwijtscheldingsbeleid.

Opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Op basis van het huidige Coalitieakkoord 2023-2027 "Elke Limburger telt!" kiezen wij ervoor de motorrijtuigenbelasting in lijn te brengen met de rest van onze begroting door de indexatie van het aantal opcenten gelijk te trekken met de algehele begrotingsindex. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het aantal opcenten weergegeven voor de periode 2021 tot en met 2027.

Aantal opcenten MRB 2021-2027

	Per 1 januari	Aantal opcenten	Prijsindex t.o.v. voorgaand jaar
2021		77,9	0,00%
2022		79,1	1,60%
2023		80,6	1,90%
2024		83,1	3,15%
2025		85,7	3,10%
2026		88,1	2,75%
2027		90,5	2,75%

Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt ten opzichte van de landelijke lastendruk. Hierbij is met name de hoogte van de opcenten van belang. Het aantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting dat de provincies in 2023 mochten heffen, was gemaximeerd op 125,9.

De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een gewichtsuitdraai van het Limburgse wagenpark bestaande uit overzichten met de aantallen personenauto's en motoren, onderverdeeld naar gewichtsklasse en soort brandstof. Aan de hand van de gewichtsuitdraai opgesteld naar de situatie van 1 juli 2022 waren de opbrengsten aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting 2023-2026 begroot met een opbrengst per opcent van ruim € 1,435 mln. Op basis van het maximaal te heffen aantal opcenten van 125,9 en de feitelijke heffing van 80,6 kende de Provincie een onbenutte belastingcapaciteit van 45,3 opcenten oftewel een onbenutte belastingcapaciteit in 2023 van € 65 mln.

Ontwikkeling aantal opcenten MRB 2021-2024

	2021	2022	2023	2024
Provincie Limburg	77,9	79,1	80,6	83,1
Landelijk gemiddelde	83,5	83,6	84,9	87,8
Wettelijk maximum	116,8	118,3	125,9	138,3
Limburg als % van het wettelijke maximum	66,7%	66,9%	64,0%	60,1%

Leges in het kader van de Omgevingswet

Provincies zijn, samen met gemeenten, voor een groot deel verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening in Nederland. De nieuwe Omgevingswet is een fundamentele stelselherziening van het omgevingsrecht. In de Omgevingswet, wordt alle wetgeving ten aanzien van het fysieke domein geïntegreerd, zowel inhoudelijk als procedureel. Deze wet gaat onder andere de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo), Wet ruimtelijke ordening (Wro), de Wet milieubeheer, de Ontgrondingenwet, de Wet Natuurbescherming (Wnb) en de Waterwet (gedeeltelijk) vervangen.

Vergunningen die op basis van deze wetten werden aangevraagd, vormen met de invoering van de omgevingswet een onderdeel van de omgevingsvergunning en worden niet meer apart aangevraagd/verleend. In de Omgevingswet zijn in hoofdstuk 13 financiële bepalingen over leges en heffingen opgenomen. De Omgevingswet is per 1 januari 2024 in werking getreden. De legesverordening Limburg 2023 en de bijbehorende tarieventabel zijn uiteraard nog op de vigerende (oude) wetgeving gebaseerd.

Grondwaterheffing

Provincies kunnen een grondwateronttrekkingsheffing opleggen aan onttrekkers van grondwater. De opbrengst is bedoeld voor bepaalde specifiek aangewezen grondwateruitgaven van de Provincie. De heffing is ondergebracht in artikel 13.4b van de Omgevingswet. Nadere regels zijn opgenomen in artikel 8.3 en 8.4 van het Omgevingsbesluit. De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater conform het beleid en de tarieven in de Grondwaterheffingsverordening Limburg. In onderstaande tabel zijn alle kosten en opbrengsten opgenomen om inzicht te krijgen in de kostendekkendheid.

Grondwaterheffing per belastingjaar 2023 (x € 1.000) incl mutaties reserves

	Baten en aanwendungen reserves	Lasten en toevoegingen reserves	Percentage
Grondwaterheffing	1.024	1.024	100%

Ontgrondingenheffing

Op grond van artikel 13.4a van de Omgevingswet kan bij provinciale verordening een ontgrondingenheffing worden ingesteld (dit artikel is ontleend aan artikel 21f van de Ontgrondingenwet). Per 1 januari 2009 is de heffing in Limburg beperkt tot het bestrijden van de kosten van toe te kennen schadevergoedingen ten gevolge van een ontgrondingsbeschikking. De ontgrondingenheffing wordt geheven van houders van ontgrondingsvergunningen en machtigingen en bedraagt € 90 per vergunde hoeveelheid stoffen van 10.000 m3 conform de Heffingsverordening ontgrondingen van de Provincie Limburg.

Kwijtscheldingsbeleid

Het provinciale kwijtscheldingsbeleid volgt het Rijksbeleid op grond van artikel 232e, tweede lid, van de Provinciewet. Uitzonderingen daarop zijn in daartoe voorkomende gevallen in de desbetreffende verordening opgenomen. Dit beleid wordt uitsluitend gehanteerd voor natuurlijke personen. Aan niet-natuurlijke personen wordt geen kwijtschelding verleend. Aangezien het leeuwendeel van de belastingplichtigen niet-natuurlijke personen betreft, is kwijtschelding niet of nauwelijks aan de orde.

Leges en kostendekkendheid

Provinciale leges worden geheven op grond van artikel 223 Provinciewet. Er bestaat een directe relatie met de hoogte van het in rekening te brengen legesbedrag en de kosten van de dienstverlening door de Provincie. Het beleid van de Provincie is gericht op een combinatie van volledige kostendekking en kruissubsidiëring, waarbij kruissubsidiëring met name is toegepast bij het bepalen van de tarieven in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) tussen de bouwwerken met hoge versus lage bouwkosten, respectievelijk kappen, uitritten en reclameactiviteiten. Verder kan worden aangegeven dat er sprake is van een directe relatie tussen de hoogte van het legesbedrag en de kosten die gepaard gaan met een aangevraagde dienstverlening. Dit heeft tot gevolg dat er nooit winst gemaakt mag worden op legesplichtige diensten. In procedures voor de rechtbank worden de legestarieven hieraan getoetst en het niet voldoen aan deze wettelijke voorschriften kan in voorkomende gevallen leiden tot onverbindendheid van de provinciale legesverordening.

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn decentrale overheden met ingang van 2017 verplicht inzicht te geven in de mate van kostendekkendheid van de legestarieven. Op grond van realisatie wordt onderstaand een overzicht gegeven van de gemiddelde mate van kostendekking in 2023. Het totaal gerealiseerde kostendekkendheidspercentage van 95% wordt substantieel beïnvloed door de kostendekkendheid vergunningverlening Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) zijnde 97%. Dit resultaat kan als acceptabel worden beschouwd (streefwaarde is max. 100%). De overige vergunningverleningen niet zijnde WABO hebben slechts een beperkte invloed op het totale dekkendheidspercentage van 95%. Ten aanzien van de vergunningverlening Wet natuurbescherming kan worden gemeld dat er zeer weinig vergunningen in verband met de actuele (stikstof-)problematiek zijn verleend (een beperkte aantal complexe vergunningverleningen Wet natuurbescherming heeft geleid tot een laag percentage van 47%). De vergunningverlening ontgrondingenwet kenmerkt zich door een beperkt aantal en kleinere ontgrondingen en leidt aldus tot een kostendekkendheidspercentage van 29%. Voor het onderdeel Waterwet zijn geen aanvragen van toepassing per 2023.

Kostendekkendheid provinciale leges 2023 op realisatiebasis (x € 1.000)

Recapitulatie Kostendekkendheidsonderzoek tarieventabel Provincie Limburg jaarrekening 2023				
Vergunningen, ontheffingen e.d. op grond van provinciale en wettelijke voorschriften	Component overhead	Totale lasten	Opbredingen	Percentage
Ontgrondingenwet	10	27	8	29%
Waterwet	0	0	0	
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht	473	1.269	1.234	97%
Wet natuurbescherming	8	19	9	47%
Totaal	491	1.315	1.251	95%

NB. De gegevens in de kolom opbrengsten zijn gebaseerd op de fiscaliteitsregels.

Leges in het kader van de Ontgrondingenwet

De Ontgrondingenwet regelt het winnen van zand, grind, klei en andere materialen uit de Nederlandse bodem. Ontgrondingen mogen slechts plaatsvinden als onderdeel van projecten met een meervoudige doelstelling, bijvoorbeeld: hoogwaterbeveiliging, natuurontwikkelingen en recreatie. Ondernemingen die voor dat doel oppervlakte delfstoffen willen winnen, dienen een vergunning aan te vragen op basis van deze wet. Aan het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning op

basis van de Ontgrondingenwet zijn leges verbonden. De leges mogen maximaal kostendekkend zijn en het beleid is erop gericht dat de tarieven in meerjarig perspectief niet fluctueren.

Leges in het kader van de Waterwet

De Waterwet regelt het beheer van oppervlaktewater en grondwater en verbetert ook de samenhang tussen waterbeleid en ruimtelijke ordening. Daarnaast levert de Waterwet een bijdrage aan doelstellingen van de wetgever met betrekking tot vermindering van regels, vergunningstelsels en administratieve lasten (deregulering). Primaire doelstelling van de Waterwet is dat het Rijk, waterschappen, provincies en gemeenten beter zijn uitgerust om wateroverlast, waterschaarste en waterverontreiniging tegen te gaan. Aangezien de Provincie binnen haar grenzen bevoegd gezag is, mag zij voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een Waterwetvergunning leges heffen. De leges mogen ook hier maximaal kostendekkend zijn en het beleid is erop gericht dat de tarieven in meerjarig perspectief niet fluctueren.

Leges in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is per 1 oktober 2010 in werking getreden, waarbij een 25-tal vergunningstelsels zijn samengevoegd tot één omgevingsvergunning. Dit betekent onder meer dat bouwgerelateerde legestarieven onder de werking van de Wabo vallen. In de tarieventabel is in het kader van de Wabo een bewuste keuze gemaakt om voor de wat kleinere bouwwerken, gelet op de omvang van de bouwkosten, een wat lager dan kostendekkend tarief te hanteren. In samenhang daarmee is het uitgangspunt dat de mate van kostendekking binnen het hoofdstuk Wabo van de gezamenlijke te verlenen diensten 100% bedraagt (kruissubsidiëring), waarbij fluctuaties van de tarieven in meerjarig perspectief worden vermeden. De Wabo gaat volledig op in de nieuwe Omgevingswet. Dit heeft als gevolg dat wanneer de Omgevingswet in werking treedt, de Wabo in zijn geheel wordt ingetrokken.

Leges in het kader van de Wet Natuurbescherming

Medio 2016 is een wijziging van de Legesverordening vastgesteld, waardoor het mogelijk werd om voor aanvragen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 leges te heffen. In 2017 is deze wet vervangen door de Wet natuurbescherming. Het beleid is dat wordt gestreefd naar een kostendekkendheidsniveau van 100%. De kosten die gepaard gaan met de vergunningverlening en zodanig toerekenbaar zijn, worden dan ook verhaald middels de leges.

Heffing op grond van de Waterwet (belasting krachtens artikel 7.7 Waterwet), de zogenoemde Grondwaterheffing

Onder de naam "Grondwaterheffing" wordt een directe belasting geheven op het onttrekken van grondwater ter bestrijding van de kosten als bedoeld in artikel 7.7 van de Waterwet. Het betreft derhalve een bestemmingsheffing. Deze heffing dient ter dekking van de kosten die gepaard gaan met de grondwateronttrekking. Het betreft hier een belasting en geen legesheffing. Bij een belastingheffing is de mate van kostendekking niet aan de orde. Lasten en baten zijn jaarlijks in evenwicht (100% geëgaliseerd) via de ontrekkingen (bij tekort) uit en stortingen (bij overschot) in de reserve Grondwaterbeheer.

Regels en heffingsmaatstaven provinciale heffingen

De regels van de provinciale heffingen, evenals de toegepaste heffingsmaatstaven, komen expliciet aan de orde bij de jaarlijkse vaststelling van de verschillende belastingverordeningen door Provinciale Staten.

2. § Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de financiële risico's die de Provincie loopt. In deze paragraaf worden de risico's beschreven die financiële gevolgen kunnen hebben, die niet (volledig) afgedekt zijn door beheersmaatregelen.

Het gaat dus om de financiële restrisico's die gedekt moeten worden uit het beschikbare weerstandsvermogen (op concernniveau).

Deze paragraaf bevat minimaal een uiteenzetting van de wettelijk verplichte onderdelen:

- a) het beleid inzake de weerstandscapaciteit en de risico's;
- b) een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- c) een inventarisatie van de risico's;
- d) beoordeling en overzicht kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De Provincie Limburg presenteert daarnaast de confrontatie tussen de risico's en beschikbare weerstandscapaciteit en biedt aan het begin van deze paragraaf de conclusie over het weerstandsvermogen.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de (gewogen) risico's af te dekken. Op het (incidentele) weerstandsvermogen is een zodanig groot surplus aanwezig, dat dit ruim voldoende is om meerjarig als buffer te dienen voor het benodigde weerstandsvermogen, dankzij de sterke positie van het provinciale Eigen Vermogen. In de onderdelen b en c worden de in de onderstaande tabel genoemde onderdelen toegelicht.

In algemene zin kan worden opgemerkt dat het risicoprofiel is gestegen ten opzichte van 2022, dit komt hoofdzakelijk door onzekerheden rondom de Provinciefondsuitkering. Op dit moment blijkt op basis van voorlopige uitkomsten dat het nieuwe verdeelmodel sterk nadelig kan zijn voor Limburg.

Bedragen in € x 1 mln.

Stand per 1 januari	Incidenteel	Structureel	R2023	R2022
Beschikbare weerstandscapaciteit	857	79	936	1.013
Gewogen risico's	33	17	50	37
Surplus weerstandsvermogen	824	62	886	976
Beslag op Weerstandsvermogen	4%	22%	5%	4%

Beleid inzake weerstandscapaciteit en risico's

Ad a) Het beleid inzake weerstandscapaciteit en risico's

Als gevolg van externe en interne ontwikkelingen is risicomanagement belangrijk voor de Provincie Limburg.

De belangrijkste uitgangspunten van het risicobeleid en risicomanagement zijn:

- Risicomanagement is onderdeel van de reguliere planning- en control cyclus en levert een bijdrage aan het realiseren van bestuurlijk gewenste doelstellingen, beleidseffecten en prestaties van de Provincie Limburg;

- Risicomanagement heeft de functie om risico's op kansen en bedreigingen expliciet te maken en is erop gericht om de verworven kennis en ervaring met betrekking tot risico's te verankeren binnen de organisatie.

Als definitie voor het begrip Risicomanagement wordt gehanteerd: *“Het gestructureerd managen van de risico's, dat een organisatie om financiële dan wel niet-financiële redenen de beleidsdoelen niet of niet volledig realiseert”*. Hierbij is risicomanagement een methode voor het op systematische wijze identificeren, analyseren, evalueren, beheersen, monitoren en communiceren van de risico's die samenhangen met een activiteit, functie of proces met als doel het verschaffen van een aanvaardbare mate van zekerheid dat de doelstellingen van de organisatie zullen worden gerealiseerd.

Als definitie voor het begrip 'Risico' wordt gehanteerd: *'onzekerheid dat een gebeurtenis zich voordoet, waarbij zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden, die van invloed zijn op het doelbereik'*. In de afgelopen jaren zijn reeds maatregelen getroffen op het gebied van risicopreventie en –signalering om het risicobewustzijn binnen de organisatie te stimuleren:

- het permanent verbeteren van de administratieve organisatie en interne controle in nauw overleg met de huisaccountant;
- het opstellen en jaarlijks updaten van een fraude-risicoanalyse, in 2023 aangevuld met een voorlichtingsdocument t.b.v. de clusters en het frauderisico format is verder uitgebreid met meer detailinformatie;
- het uitwerken van uniforme concernstandaarden (Zo werken wij!). Deze standaarden omvatten naast gedetailleerde uitvoeringsregels om een uniforme werkwijze van processen te borgen, tevens een Risk & Control Framework. Voor de processen Grond & vastgoed en infrastructurele projecten zijn de concernstandaarden inmiddels uitgewerkt;
- het beheren van een convenant 'Horizontaal Toezicht' met de Belastingdienst;
- aanstellen van een integriteitsfunctionaris;
- het hanteren van het beleidskader Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O). Met dit kader beschikt de Provincie over een integraal beleid op het gebied van Misbruik en Oneigenlijk gebruik van provinciale regelingen en voorzieningen en integriteit;
- het periodiek updaten van het kader “Sturing in samenwerking 3.0”, een beschrijving van het strategisch investerings-en uitvoeringskader. Dit doorontwikkelde sturingskader 3.0 is door Provinciale Staten vastgesteld op 5 februari 2021; Periodiek zal het kader “Sturing in Samenwerking 3.0” worden geëvalueerd en, waar nodig, aangepast;
- in 2019 is het compliance team Verbonden Partijen gestart met als doel een structurele inbedding, verbetering en professionalisering van de 'checks and balances' in de governance van de verbonden partijen te realiseren; De werkzaamheden van dit team zijn vanaf medio 2022 geïncorporeerd in het Cluster Concern;
- certificering van het grondverwervingsproces.

Met de vaststelling van de organisatievisie 2020 heeft de directie onder andere besloten om de control functie binnen de Provincie verder te versterken. Gezien onze deelname aan een aantal grote projecten met financiële risico's en verschillende verbonden partijen was het noodzakelijk dat er centrale en samenhangende kaders en richtlijnen zouden komen met betrekking tot rechtmatigheid, doelmatigheid, doeltreffendheid en risicomanagement. Het doel is te komen tot een eenduidige organisatie van sturing en risicobeheersing bij grote projecten en verbonden partijen, waarbij het lerend vermogen niet alleen per casus is georganiseerd maar tevens op concernniveau. Om dit doel te bereiken is de controlfunctie in onze organisatie anders ingericht. Er is gekozen om 3 systeemniveaus in te bouwen, ook wel het model van Three Lines of Defense (3LoD) genoemd:

- 1e lijn:
Het lijn-/projectmanagement is primair zelf verantwoordelijk voor de beheersing, het resultaat en de informatievoorziening;
- 2e lijn:
Het lijn- en projectmanagement wordt ondersteund door de Services-clusters (zoals AJZ/FIN) die tevens zorgen voor tegenmacht en een kritische blik. Concreet voor control betekent dit bijvoorbeeld dat vanuit het cluster Financiën een projectcontroller aanspreekpunt is voor het projectteam. Deze controller draagt zorg voor alle control-zaken rondom het project. Dat is breder dan alleen financial en business control, het betreft ook beleidscontrol, juridische control, P&O control en ICT-control;
- 3e lijn:
Het team Concerncontrol en –advies binnen het cluster Concern zorgt voor een extra onafhankelijke blik op het totale systeem van control. Door middel van audits of steekproeven worden de control werkzaamheden binnen de eerste en tweede lijn getoetst op diverse aspecten (financieel, juridisch, planning, doelmatigheid, risico's etc.).

Vanaf januari 2021 is het nieuwe Cluster Concern operationeel. Dit cluster is in 2022/2023 verder vormgegeven door werving van nieuwe medewerkers. Medio 2022 is een concern riskmanager geworven die onder andere een concern risk framework heeft opgezet. De eerste pilots onder dit nieuwe framework zijn opgestart en bevinden zich momenteel in de uitvoeringsfase.

Inventarisatie van de weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van de bestaande taken. Dit 'vermogen' is het geheel van middelen en mogelijkheden binnen de financiële positie van de Provincie, die zij als 'vrij aanwendbaar' wil aanmerken. Het betreft dus vrij aanwendbare middelen waar geen enkele verplichting tegenover mag staan en mogelijk nog te genereren (onbenutte) inkomsten.

In overeenstemming met het BBV maken wij bij de opbouw en samenstelling van de weerstandscapaciteit onderscheid tussen incidentele en structurele componenten.

Onder incidentele risico's wordt verstaan risico's welke een éénmalige last tot gevolg kunnen hebben.

Onder structurele risico's wordt verstaan risico's welke leiden tot structurele lasten (meerdere boekjaren).

Onder incidentele weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden die éénmalig kunnen worden ingezet. Onder structurele weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden welke structureel (meerdere boekjaren) kunnen worden ingezet.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is vooral van belang voor het opvangen van optredende risico's die over de tijd uitgestrekt effect hebben en om de incidentele weerstandscapaciteit aan te vullen na het optreden van risico's. De structurele middelen om risico's op te vangen bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit van bijna € 65 mln. in 2023. In 2024 bedraagt dit peil € 79 mln. In 2022 bedroeg deze € 56 mln. De stijging van de onbenutte belastingcapaciteit is het gevolg van de terughoudendheid in verhoging van de provinciale opcenten.

Incidentele weerstandscapaciteit

De omvang van de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bedraagt, op basis van de balans per 1-1-2024 ruim € 857 mln. feitelijk bestaande capaciteit uit de Immunisatiereserve. De algemene reserve wordt alleen als egaliserende reserve gebruikt voor overboekingen en biedt daarom geen ruimte.

Inventarisatie incidentele weerstandscapaciteit	€ x 1 mln.
Capaciteit Immunisatiereserve	857
Incidentele weerstandscapaciteit	857

Risico-inventarisatie

Het risicoprofiel van de Provincie is breder dan de risico's die wij in deze paragraaf presenteren. Risico's komen immers in alle soorten en maten voor. Vanuit begrotingsoogpunt zijn echter vooral de financiële risico's van belang. De risico's die we onderkennen hebben betrekking op: Verbonden partijen, leningen/garanties, debiteuren, het grondbeleid, groot onderhoud. En daarnaast op risico's die voortvloeien uit de uitoefening van de provinciale taken. De voorschriften uit het BBV geven aan dat, indien nodig, een voorziening moet worden getroffen. Daarnaast zijn er bestemmingsreserves ingesteld. Een en ander is samengebracht in onderstaande tabel:

€ x 1 mln.

Aandachtsgebied	Inschatting risico's	Voorziening	Reserve	Onderdeel weerstandsvermogen
Verbonden partijen en leningen	127	9	118	
APPA	8	8		
Debiteuren	13	13		
Grondbeleid	14	14		
Overig (uitvoering programma's etc.)	33			33
Incidentele weerstandscapaciteit	195	44	118	33

Risicoprofiel

De (gewogen) risico's in de jaarrekening 2023, waarvoor nog geen maatregelen zijn getroffen en die van materieel belang zijn voor de provinciale financiële positie bedragen € 50 mln. Dit is hoger dan de risico-inschatting die gemaakt is bij de jaarrekening 2022 (€ 37 mln.).

Deze stijging wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door onzekerheden rondom de Provinciefondsuitkering. Op dit moment blijkt op basis van voorlopige uitkomsten dat het nieuwe verdeelmodel sterk nadelig kan zijn voor Limburg. Dit staat op gespannen voet met de uitkomsten van onderzoeken uit "Elke regio telt".

Het benodigd structureel weerstandsvermogen voor dit risico wordt geschat op € 15 mln.

Er is naar gestreefd om de risico's zoveel mogelijk gekwantificeerd in beeld te brengen, met inachtnaam van het wettelijke kader. De belangrijkste risico's worden onderstaand gepresenteerd. Bij de uitwerking wordt ingegaan op een aantal relevante aspecten: de omschrijving van het risico, de mogelijke financiële impact, duidelijkheid over de hoogte van de financiële relatie, een schets van de belangrijkste ontwikkelingen en tot slot een overzicht van de belangrijkste beheersmaatregelen.

Aandachtsgebied	Risico
1. Regionale economie	Europese programma's
3. Regionale bereikbaarheid en OV	Maaslijn
	Concessie
4. Ruimtelijke ontwikkeling	Grondbeleid
	Bodemsanering
8. Financiën en overhead	Provinciefonds
	Loon- en prijsindexering
	Opcenten MRB
	Rente-inkomsten

Top 4 grootste risico's

De grootste risico's met impact op het weerstandsvermogen worden hieronder beschreven. Hierbij merken wij op dat de risico's in deelnemingen en leningen hier niet meegenomen zijn, omdat deze reeds gedekt zijn middels de risicoreserve SIS 3.0.

Maaslijn

Financiële impact

Met een kredietbesluit in september 2023 en het vaststellen van de begroting 2024 is er een extra krediet gevoteerd voor de investeringen in het infraproject Maaslijn. De kapitaallasten zullen als gevolg van dit besluit vanaf 2026 met € 1,34 mln. per jaar toenemen. In dit krediet zitten naar verwachting ruim voldoende reserveringen om toekomstige tegenvallers op het infra-gedeelte op te vangen. Daarnaast zijn er gedurende 3 jaren incidentele meerkosten ten aanzien van de ov concessie van naar schatting € 20 tot € 27 mln. per jaar. Hiervoor wordt het benodigd incidenteel weerstandsvermogen geschat op € 28,8 mln.

Termijn duidelijkheid

De scopewijziging waarbij de einddatum van het project wijzigt van 2024 naar 2027 heeft financiële consequenties voor het infragedeelte, maar heeft ook gevolgen voor de openbaar vervoerconcessie als gevolg van het niet tijdig kunnen inzetten van elektrisch materieel. Als gevolg van de gewijzigde Statenmotie 2951 IJpelaar Berghorst c.s. inzake 'de Maaslijn is een Rijksproject' worden de gevolgen van de scopewijziging zoveel mogelijk bij het Rijk neergelegd. Hierover zijn momenteel nog geen concrete afspraken gemaakt en de gesprekken met het Rijk lopen nog.

Omschrijving risico's

Medio 2024.

Acties/beheersing

De Provincie zal verder in overleg treden met het Ministerie van IenW om invulling te geven aan de motie. De extra ov-kosten als gevolg van langer doorrijden met dieseltreinen worden verder geverifieerd door een derde partij.

Provinciefonds

Financiële impact

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt bepaald door het accres, door overige ingrepen van het Rijk, door taakmutaties, door herverdelingen en vanaf 2015 de onder- of overschrijding van het BCF-

plafond.

Het accres wordt bepaald door de groei van de rijksuitgaven en varieert van jaar op jaar, maar ook met betrekking tot één jaar. Voor één jaar varieert een accres met maximaal 2 à 3 procentpunt. Het accresbedrag in het provinciefonds wordt bepaald door het accrespercentage te vermenigvuldigen met de bedragen die als algemene en decentralisatie-uitkeringen in het provinciefonds zitten. Door toevoeging van nieuwe bedragen in het provinciefonds neemt bij eenzelfde accrespercentage het accresbedrag toe. Dit bedrag kan hoger worden als ook het accres van het voorgaande jaar nog wijzigt, want zo'n bijstelling werkt structureel door, en beide wijzigingen hetzelfde teken (+ of -) hebben. De financiële impact kan dan tot € 6 à 7 mln. oplopen.

De systematiek om het accres te bepalen is ontwikkeld om het provinciefonds even snel te laten groeien of dalen als de rijksbegroting. De budgettaire impact van dit soort fluctuaties kan heel sterk variëren. In de regel moet jaarlijks rekening worden gehouden met een mogelijk financieel nadeel hierdoor van € 1 à 2 mln.

Nieuwe taken of taken die bij de provincies verdwijnen leiden ook tot meer of minder middelen. Uitgangspunt is dat de middelen toereikend zijn om de taak uit te voeren. Een taakmutatie leidt dan wel tot een wijziging van de algemene uitkering of een decentralisatie-uitkering, maar niet tot een wijziging van de financiële ruimte. De financiële impact is nihil.

Daarnaast speelt het risico betreffende het plafond van het BTW- Compensatiefonds (BCF).

Overschrijden de BTW- claims van provincies en gemeenten het plafond, dan wordt de overschrijding gekort op het provincie- en gemeentefonds. Omgekeerd leidt een onderschrijding van het plafond tot een toevoeging aan het provincie- en gemeentefonds. Voorlopig gaan we ervan uit dat de financiële impact € 1 mln. (incidenteel) kan zijn.

Structureel is het risico toegenomen en opgevoerd als gevolg van de herijking provinciefonds met een maximale impact van € 29 mln.

Voor 2023 bedraagt de voorlopige stand van de algemene uitkering € 233 mln. (decembercircularisatie 2023).

Omschrijving risico

In mei 2021 is het proces gestart voor het herijkingsonderzoek provinciefonds. Dat proces loopt op dit moment nog steeds. Doel is te komen tot een geactualiseerd model voor de verdeling van de algemene uitkering van het provinciefonds dat voldoet aan de eisen van de Financiële verhoudingswet. Draagvlak is van groot belang.

Op dit moment blijkt op basis van voorlopige uitkomsten dat het nieuwe verdeelmodel sterk nadelig kan zijn voor Limburg. Dit staat op gespannen voet met de uitkomsten van onderzoeken "Elke regio telt". Over de uitkomsten van het proces zal zodra meer bekend is via de reguliere informerende stukken over de circularisaties worden gerapporteerd.

Voor wisselingen in het accres moeten we in 2024 met een maximale financiële impact van € 10 mln. per jaar rekening houden. Daarnaast kan de impact van herijking nog sterk negatief uitpakken.

Termijn duidelijkheid

De uitkering 2024 wordt definitief vastgesteld in de meicircularisatie 2025.

Acties/beheersing

Via IPO is er een constant overleg over de voorstellen van het Rijk.

Europese programma's en SPUKs

Financiële impact

Voor de periode 2014-2020 is wederom uitgegaan van een risico/weerstandsvermogen van € 4 mln. De programma's uit de periode 2007-2013 zijn inmiddels door Brussel definitief afgerekend. Over die periode zijn geen financiële claims ingediend.

Omschrijving risico

Het risico houdt verband met mogelijke correcties bij de eindafrekening van de EU bijdrage in Europese Programma's door Brussel en de Rijkscofinancieringsbijdrage door de lidstaat.

De Provincie Limburg maakt zoveel mogelijk gebruik van subsidies vanuit de Europese structuurfondsen (o.a. OPZuid en de Interreg-A programma's). De EU-regelgeving stelt dat de 'Lead partner' van een project verantwoordelijk c.q. aansprakelijk is voor de financiële risico's van het gehele project, dus bijvoorbeeld in geval van een korting op de EFRO bijdrage. Een lagere vaststelling wordt in principe doorbelast aan de projectuitvoerder. Daar waar de Provincie Limburg 'Lead partner' is, geldt dus ook een terugbetalingsrisico wanneer EU-middelen niet conform de geldende wet- en regelgeving worden besteed. Datzelfde geldt voor de Rijkscofinancieringsbijdrage. Een vergelijkbaar risico loopt de Provincie met de Specifieke uitkering van het rijk, waarbij ook aan bestedingsvoorwaarden voldaan moet worden en sprake kan zijn van een terugvordering.

Mede gelet op mogelijke EU-controles in de periode t/m 2023 blijft het wenselijk om het maximale risicobedrag op € 4 mln. te houden.

Termijn duidelijkheid

De uiteindelijke financiële risico's van de programma 's 2014-2020 zullen pas na afloop van deze programma's, bij de eindafrekening in 2025-2026 bekend zijn.

Acties/beheersing

De (externe) uitvoeringsorganisaties van de EU programma's beoordelen de juridische aspecten van de EFRO-projectsubsidies. Voor wat betreft het aandeel provinciale cofinanciering zijn wij zelf verantwoordelijk voor de juridische toetsing. In de regel wordt een provinciale cofinanciering aan een Limburgse partner in een EU project afgegeven als een inspanningsverplichting. Het financiële risico is zodoende beperkt.

Motorrijtuigenbelasting

Financiële impact

Het bevorderen van het gebruik van de elektrische auto (welke tot 2025 zijn vrijgesteld van de motorrijtuigenbelasting) en de toenemende groei van de private leasemarkt (weglekeffect naar provincies waar de leasemaatschappij gevestigd is) hebben een negatieve impact op de provinciale opcenten. Het maximaal financieel risico als gevolg van genoemde ontwikkelingen is bepaald op € 3,0 mln.

Omschrijving risico

De jaarlijkse opbrengst met betrekking tot de opcenten op de hoofdsom motorrijtuigenbelasting wordt geraamd aan de hand van de zogenaamde theoretische opbrengstberekening (op basis van door de belastingdienst periodiek verstrekte gegevens van de samenstelling van het wagenpark in de provincie).

Op grond van het vigerende convenant dat tussen het Ministerie van Financiën en de provincies is gesloten waarin de waarborgen, de eenduidigheid over de berekeningsmethodiek, de informatie-uitwisseling tussen de belastingdienst en de provincies en de accountantscontrole die de Auditdienst Financiën uitvoert op de heffing en inning door de belastingdienst zijn vastgelegd, is het risico dat de werkelijke afdrachten substantieel kunnen afwijken van de geraamde opbrengsten bijzonder laag.

Op basis van het huidige Coalitieakkoord 2023-2027 "Elke Limburger telt!" kiezen wij ervoor de motorrijtuigenbelasting in lijn te brengen met de rest van onze begroting door de indexatie van het aantal opcenten gelijk te trekken met de algehele begrotingsindex.

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt ten opzichte van de landelijke lastendruk. Hierbij is met name de hoogte van de opcenten van belang. Het aantal opcenten op de motorrijtuigenbelasting dat de provincies met ingang van 1 januari 2023 mochten heffen was gemaximeerd op 125,9. De Belastingdienst verstrekt jaarlijks een gewichtsuitdraai van het Limburgse wagenpark bestaande uit overzichten met de aantallen personenauto's en motoren, onderverdeeld naar

gewichtsklasse en soort brandstof. Aan de hand van de gewichtsuitdraai opgesteld naar de situatie van 1 juli 2022 waren de opbrengsten aan provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting 2023-2026 geraamd met een opbrengst per opcent van ruim € 1,435 mln. Op basis van het maximaal te heffen aantal opcenten van 125,9 en de feitelijke heffing van 80,6 kende de Provincie een onbenutte belastingcapaciteit van 45,3 opcenten oftewel een onbenutte belastingcapaciteit in 2023 van € 65 mln.

Tot aan de val van het Kabinet Rutte IV was onderstaande informatie de meest actuele stand van zaken: In het Coalitieakkoord 2021-2025 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' stelt het Kabinet het volgende: "Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssysteem voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de OZB en MRB in de beschouwing betrokken. In deze periode zal de financiering van de medeoverheden grotendeels worden vormgegeven via de accres systematiek. Deze plannen en de uitwerking ervan de komende jaren, hebben een grote impact op de toekomstige financiële positie van de provincies.

Met de introductie van Betalen naar Gebruik als mogelijke opvolger van de Motorrijtuigenbelasting en de instelling van fondsen voor de bekostiging van de grote maatschappelijke opgaven zien wij meer financiële onzekerheden voor de Provincies op de (middel)lange termijn, die Provincies in zwaar weer kunnen brengen."

Het nieuwe kabinet heeft in het coalitieakkoord opgenomen dat het streeft naar een nieuwe financieringssysteem voor de Provincies en Gemeenten met ingang van 2026. De gezamenlijke Provincies zijn daarom een traject gestart waarbij gezamenlijk met Rijk en Gemeenten gewerkt wordt aan deze nieuwe systematiek. Minister Bruins Slot (BZK) heeft de Tweede Kamer geïnformeerd over de stappen die het kabinet wil zetten om te komen tot een nieuwe financieringssysteem voor medeoverheden. Maandag 11 juli 2022 heeft zij daartoe een contourennota aan de Tweede Kamer gestuurd. Samengevat wordt in deze brief geschetst hoe het kabinet toe wil werken naar een herziening van de Financiële-verhoudingswet in 2024. Dit voornemen vloeit voort uit de ambitie uit het Coalitieakkoord om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, met name voor de periode na 2025. Het kabinet en de medeoverheden zijn namelijk van mening dat de financieringssysteem zoals die nu is vormgegeven verbetering behoeft. Meer stabiliteit en ruimte voor autonome keuzes op regionaal en lokaal niveau worden daarbij nagestreefd.

In het Coalitieakkoord (Rutte IV) is vastgelegd dat het accres op de fondsen (gemeentefonds en provinciefonds) vanaf 2026 wordt vastgezet, waardoor onzekerheid ontstaat over de toekomstige financiële ruimte van de medeoverheden. Vandaar ook dat gewerkt wordt aan een nieuwe, stabielere financieringssysteem waarbij ook de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Zowel de VNG als het IPO hebben signalen afgegeven dat ze garanties willen hebben op tijdige duidelijkheid. Ook heeft het IPO een signaal afgegeven door aan een akkoord op het bevriezen van het volumedeel van het accres voor de periode 2022-2025 de voorwaarde te verbinden dat voor de financieringssysteem ná 2025 een bevredigend resultaat wordt geboekt. Duidelijkheid voor Provincies en Gemeenten is namelijk nodig vanwege de grote opgaven die op de Provincies afkomen.

Termijn duidelijkheid

Het nieuwe kabinet heeft in het coalitieakkoord opgenomen dat het streeft naar een nieuwe financieringssysteem voor de Provincies en Gemeenten met ingang van 2026.

Ontwikkeling/status

In 2023 was sprake van een groei van het wagenpark met 1,88% ten opzichte van het jaar daarvoor.

Acties/beheersing

De mogelijke (budgettaire) gevolgen van de afspraken tussen het Rijk en de provincies met betrekking tot bovengenoemde worden direct vertaald naar de provinciale begroting.

Kengetallen BBV inzake financiële positie

Met ingang van de begroting 2016 is in het BBV voorgeschreven dat in deze paragraaf een set van zes verplichte kengetallen wordt opgenomen. Naast de set van kengetallen wordt een beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie opgenomen. De kengetallen en de beoordeling geven gezamenlijk inzicht over de financiële positie van de Provincie. Met ingang van de begroting 2017 dienen eveneens de geprognoseerde balansen te worden opgenomen in de begroting en de meerjarenraming. Hierdoor krijgen Provinciale Staten meer inzicht in de ontwikkeling van onder andere de investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. Op basis van de (geprognoseerde) balansen kunnen de voorgeschreven kengetallen worden berekend voor 2021-2026. Wij merken op dat er (landelijk) geen normen voor kengetallen zijn benoemd.

De voorgeschreven kengetallen zullen achtereenvolgens worden beschreven en toegelicht.

De kengetallen netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen, de solvabiliteitsratio en het kengetal grondexploitatie hebben betrekking op de balans. Uit onderstaande toelichting blijkt dat de overschotten aan middelen afnemen. De solvabiliteitsratio geeft aan dat er een goede mate van weerbaarheid bestaat en het financieel risico met betrekking tot de grondexploitatie is minimaal te noemen.

De kengetallen structurele exploitatieruimte en de belastingcapaciteit hebben betrekking op de exploitatie. Uit de berekening van de kengetallen blijkt dat de structurele baten voldoende zijn en dat er nog ruimte is om de structurele baten te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit 2023 was € 65 mln. Bij de programmabegroting 2024 is dit € 79 mln.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van de Provincie Limburg als voldoende kan worden bestempeld.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de Provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van rentelasten en aflossingen op de exploitatie. Het wordt berekend als het verschil tussen de eigen middelen en de schulden gerelateerd aan de baten exclusief de mutaties in de reserves.

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er ook sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk aangegeven wat het aandeel is van de verstrekte leningen en de betekenis daarvan voor de schuldenlast.

Een negatieve schuldquote betekent dat er sprake is van een overschot aan middelen. Het overschot neemt van 2019 tot en met 2023 af door de investeringen in projecten. Vanaf 2025 is er sprake van een verwacht tekort. Indien nodig zal aanvullende financiering nodig zijn.

Door de netto schuldquote weer te geven inclusief de doorgeleende gelden verkrijgen we inzicht in hoeverre er sprake is van doorlenen. Zo blijkt wat het aandeel is van de verstrekte leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast. Logisch gevolg is dat de overschotten stijgen. Als beide schuldquotes worden vergeleken kan worden geconcludeerd dat er een substantieel bedrag wordt doorgeleend.

Schuldquote	R2022	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027
Netto schuldquote	5%	18%	-1%	13%	12%	11%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-207%	-181%	-192%	-170%	-162%	-169%

Solvabiliteit

Deze ratio geeft inzicht in de mate waarin de Provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft het eigen vermogen weer als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

De solvabiliteitsratio is een maat voor de weerbaarheid van de Provincie. De mate van weerbaarheid in combinatie met de andere kengetallen geeft een indicatie over de financiële positie van de Provincie. Als we het vreemd vermogen beschouwen, zien we dat dit met name bestaat uit overlopende passiva. Dit betreft voor een substantieel deel beschikte subsidies. Gezien de hoogte van het vreemd vermogen kunnen we concluderen dat de berekende ratio ruim voldoende is om aan de financiële verplichtingen te voldoen. Er is sprake van een zeer gezonde vermogenspositie.

	R2022	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027
Solvabiliteitsratio	76%	76%	78%	78%	79%	80%

Grondexploitatie

Uit het verleden is gebleken dat de grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie van Provincies. De boekwaarde van de grondposities zijn van belang. Deze moeten worden terugverdiend bij verkoop. De omvang van de boekwaarde van de gronden wordt gerelateerd aan de baten exclusief de mutaties in de reserves. De waarde staat nu negatief, als gevolg van vooruitontvangen inkomsten op onze projecten. De vraag is uiteindelijk wat de projecten opleveren in financiële zin. De paragraaf grondbeleid geeft hier inzicht in.

De omvang van de grondexploitatie is bij de Provincie gering. Er is dan ook geen sprake van een materieel risico.

	R2022	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027
Kengetal grondexploitatie	-3%	-2%	-1%	-1%	-1%	-1%

Structureel exploitatiesaldo

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het onderscheid tussen structurele en incidentele baten/lasten van belang. We spreken van incidentele baten/lasten als het gaat om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is vastgelegd in een notitie van commissie BBV. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves gedeeld door de totale baten exclusief mutatie reserves.

Een positief kengetal betekent dat we een positief saldo hebben tussen de structurele baten/lasten en de onttrekking/toevoegingen aan de reserves. Het betekent dat er flexibiliteit zit in de begroting. Als gevolg van nadelige effecten van structurele baten uit o.a. provinciefonds, beleggingen en leges enerzijds en o.a. hogere structurele lasten bij de RUD-zuid anderzijds, daalt de structurele exploitatieruimte. De verwachting is dat na afronding van het proces van herijking provinciefonds het kengetal zal dalen bij ongewijzigd beleid.

	R2022	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027
Structurele exploitatieruimte	21%	29%	9%	9%	10%	6%

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Een Provincie heeft de mogelijkheid het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van Provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te relateren aan het gemiddelde van het aantal opcenten van alle Provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Uit onderstaand overzicht blijkt dat de Provincie Limburg onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van provinciale opcenten.

Belastingcapaciteit	R2022	R2023	B2024	B2025	B2026	B2027
Aantal opcenten t.o.v. landelijke gemiddelde	95%	93%	95%	95%	95%	95%
Landelijk gemiddelde jaar t-1	100%	100%	100%	100%	100%	100%

3. § Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn van belang voor de realisatie van provinciale programma's. Zo speelt een goed onderhouden infrastructuur een belangrijke rol in de economie en het sociaal leven. Een integrale afweging tussen aanwezigheid van kapitaalgoederen, kwaliteitsniveau, onderhoud en visie is van strategisch belang voor de Provincie en voor haar financiële positie.

Met de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen in de begroting stellen Provinciale Staten kaders voor onderhoud van infrastructuur, wegbeheer en gebouwen. Met behulp van de jaarstukken kan controle op deze kaders plaatsvinden. Voor nadere informatie over de afschrijvingsmethodieken verwijzen wij naar de grondslagen voor de waardering en resultaatbepalingen.

Infrastructuur

Infrastructuurvoorzieningen hebben effect op diverse uitvoeringsprogramma's. Ze zijn van essentieel belang voor de Limburgse economie en de verbinding tussen mensen. Wij faciliteren onze bereikbaarheid maximaal en houden onze infrastructuurvoorzieningen vanwege de veiligheid in optimale conditie.

Het beleid voor het onderhouden van infrastructuur is opgenomen in de door Provinciale Staten op 14 februari 2020 vastgestelde 'Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen Provincie Limburg 2020'. Dit kader handhaaft het voorzieningenniveau van de provinciale wegen met kwaliteitsniveau 'BASIS'. Met dit kwaliteitsniveau is een goed functionerend provinciaal (wegen)netwerk geborgd en is het risico op het ontstaan van achterstallig onderhoud beheersbaar.

Binnen dit kader heeft de Provincie zorg gedragen voor het beheer en onderhoud van de weginfrastructuur en een gedeelte van de railinfrastructuur nodig voor de exploitatie van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij (ZLSM). De Provincie is eigenaar van infrastructuur bestaande uit globaal 450 km weg (inclusief naastgelegen voorzieningen) en de railinfrastructuur ZLSM en is wettelijk verantwoordelijk voor het beheren, onderhouden en rehabiliteren hiervan.

Daarnaast is het beheer en onderhoud daar waar mogelijk gecombineerd met andere provinciale programma's en heeft dit geleid tot aanpassingen aan de provinciale infrastructuur, de reconstructies. Het beheer en onderhoud en de reconstructies zijn opgenomen in het Integraal Programma Mobiliteitsopgaven Limburg 2023 – 2027 (IPML).

Beheer en onderhoud van nieuwe of aangepaste infrastructuur

Daar waar nieuwe infrastructuur is gerealiseerd of infrastructuur is aangepast, markeert de ingebruikname het punt waarbij overdracht aan de beheerder aan de orde is. De kosten voor het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur worden op het moment van ingebruikname ten laste gebracht van de provinciale begroting. In onderstaande tabel zijn deze projecten opgenomen, met jaar van oplevering.

Tabel 3.1 Oplevering projecten

Nr. IPML	Wegnummer	Naam	Project	Periode
B5	N270	Eindhoven-Well	N270 Koninginnebrug	2027
B25	N280	Weert-Roermond	N280 rehabilitatie versterken wegvak (11.9 t/m 16,27) wegvak Horn	2024
B31	N293	Roermond-Posterholt	N293 Vervangen kunstwerk Roerbrug	2023
B48	N281	Nijswiller-Hoensbroek	N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen (fundering en verharding, km 22- 32)	2024/2025
B58	N278	Maastricht-Vaals	N278 Vervangen kunstwerk Fommestraat	2024
W1	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Rehabilitatie Fietspad onderhoud Plasmolen-Mook	2024
W4	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Aanleg rotonde Well (Wezerweg) incl. tijdelijke VRI	2024
W7	N270	Eindhoven-Well	N270 VIA Venray projecten (incl. afrit Deurnseweg) fase 1a	2025
W19	N266-N275	Nederweert-Helmond	N266-N275 Nederweert	2026
W20	N273	Ittervoort-Venlo	N273 kom Neer	2027
W24	N280	Weert-Roermond	N280 Deelproject West-Leudal (incl. reconstructie aansluiting N280/N279 rotonde en carpoolplaats Kelpen)	2027
W37	N297	Born - Millen	Gebiedsontwikkeling Randweg VDL Nedcar	on hold
	N276	Brunssum - St Joost		
W59	N595	Valkenburg-Wittem	N595 fietspaden Wittemer Allee	2025
W60	N598	De Hut-De Plank	N598 P 246 De Hut - De Plank - fietspad fase 1	2025

Financiële consequenties voor de begroting

Financiële consequenties van beheerplannen en de planning uit het IPML zijn vertaald in de begroting. Onderstaande tabellen (3.2 en 3.3) geven inzicht in de gerealiseerde exploitatiekosten en investeringen van het beheer- en onderhoud aan het provinciale wegennet 2023. De financiële gevolgen van de investeringen komen terug in de exploitatie in de vorm van kapitaallasten (afschrijvingen).

Tabel 3.2 Exploitatiebudget (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Begroting 2023	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Exploitatielasten *	20.851	21.283	21.373	21.191	21.191

* Incl. steunpunten wegen.

Investeringen in weginfra

Onderstaande tabel geeft inzicht in de stand van zaken ultimo 2023.

Tabel 3.3 Rehabilitatie projecten en vervangingsinvestering wegmeubilair (bedragen € x 1.000)

Omschrijving	Realisatie	Realisatie	Beschikbaar restantkrediet
	2022	2023	
Rehabilitatie projecten	14.099	18.918	185.328
Kunstwerken	1771	2.263	10.812
Vervangingsinvesteringen (incl. OMOP verhandingen)	7.879	13.683	3.048
Totaal	23.749	34.864	199.189

Investeringen in weginfra

De verschillen in investeringskredieten (zie tabel 3.3) worden veroorzaakt door verschuivingen in de uitvoering. De investeringskredieten in de begroting 2023 en bijhorende meerjarenraming zijn gebaseerd op een vast bedrag dat geen rekening houdt met verschuivingen. De projecten zijn gefinancierd uit reguliere wegensectormiddelen van 2023, maar ook uit voorliggende dienstjaren. Genoemde bruto bedragen in tabel 3.4 hebben hierop betrekking.

Tabel 3.4. Overzicht realisatie
rehabilitatie projecten 2023
(bedragen € x 1.000)

Nr. IPML	Wegnummer	Naam	Werkzaamheden	Bruto bedrag investering	Resterend beschikbaar krediet
B5	N270	Eindhoven-Well	N270 Koninginnebrug	129	5.064
B25	N280	Weert-Roermond	N280 rehabilitatie versterken wegvak (11.9 t/m 16,27) wegvak Horn	1.426	410
B31	N293	Roermond-Posterholt	N293 Vervangen kunstwerk Roerbrug	1.226	452
B48	N281	Nijswiller-Hoensbroek	N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen (fundering en verharding, km 22-32)	5.153	17.063
B58	N278	Maastricht-Vaals	N278 Vervangen kunstwerk Fommestraat	874	3.728
W1	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Rehabilitatie Fietspad onderhoud Plasmolen-Mook	8.089	1.704
W4	N271	Venlo-Nijmegen	N271 Aanleg rotonde Well (Wezerweg) incl. tijdelijke VRI	830	843
W7	N270	Eindhoven-Well	N270 VIA Venray projecten (incl. afrit Deurnseweg)	741	20.329
W19	N266-N275	Nederweert-Helmond	N266-N275 Nederweert	611	16.582
W20	N273	Ittervoort-Venlo	N273 kom Neer	0	9.570
W24	N280	Weert-Roermond	N280 Deelproject West-Leudal (incl. reconstructie aansluiting N280/N279 rotonde en carpoolplaats Kelpen)	1.482	85.159
W37	N297 N276	Born - Millen Brunssum - St Joost	Gebiedsontwikkeling Randweg VDL Nedcar	1.702	72.132
W45	Ntb	Nieuw wegvak	Randweg Abdissenbosch	19	6.636
W59	N595	Valkenburg-Wittem	N595 Wittemer Allee	60	18.360
W60	N598	De Hut-De Plank	N598 De Hut - De Plank	34	18.497
Totaal				22.376	276.529

Gebouwen

De provincie Limburg heeft 13 gebouwen of opstallen in eigendom. Dit zijn:

- het Gouvernement aan de Maas;
- drie steunpunten voor provinciale wegen (Hulsberg, Sittard en Nederweert);
- drie provinciale musea (Bonnefantenmuseum Maastricht, Limburgs Museum Venlo en het Discovery museum Kerkrade);
- kasteel Groot Buggenum te Grathem;
- cargoloods Oost Maastricht-Airport;
- stationsgebouw met loods, werkplaats, watertoren en seinhuisjes van de Zuid Limburgse Stoomtrein Maatschappij Simpelveld.

Het Gouvernement en de steunpunten worden gebruikt voor de huisvesting van (provinciale) medewerkers, de overige gebouwen worden verhuurd aan de betreffende stichtingen die het gebouw gebruiken.

Beleid

Kwalitatief goed onderhoud is belangrijk voor de representativiteit, maar ook voor de functionaliteit en dus ook voor de uitvoering van de provinciale programma's. Het doel is het waarborgen van het vastgestelde onderhoudsniveau (representativiteit en functionaliteit) van alle provinciale gebouwen. Van alle gebouwen zijn Meerjarenonderhoudsplannen (MJOP) opgesteld die als basis dienen voor de inrichting van de voorziening groot onderhoud provinciale gebouwen.

Op basis van deze plannen wordt de representativiteit en functionaliteit van de gebouwen geborgd en duurzaam gefinancierd. Tevens wordt voldaan aan het besluit begroting en verantwoording (BBV) van het Ministerie Binnenlandse Zaken en de voorwaarden van de accountant.

Verduurzaming gebouwen

De gebouwen zijn in de afgelopen jaren op diverse gebieden verduurzaamd en hebben nagenoeg allen het energielabel A, voor de kantoorruimten is de minimale eis energielabel C. Voor de monumentale gebouwen zal maatwerk worden toegepast. Bij natuurlijke vervangingsmomenten van installaties worden energiezuinige alternatieven toegepast. Het vervangen van de TL-verlichting door Led-verlichting is in alle gebouwen gestart.

In het kader van de Provinciale energiestrategie (PES) is onderzocht of het mogelijk is om op de beschikbare gebouwde omgeving PV-panelen aan te brengen. In het kader van de voorbeeldfunctie, wordt alleen duurzaam opgewekte energie ingekocht en is onze bedrijfsvoering duurzaam en circulair.

Uitgevoerde plannen in 2023

- De herinspectie van de (bouw)elementen hebben in Q3 en Q4 2023 plaatsgevonden en zijn de grondslag voor de herziening van het MJOP en de re-allocering van gelden binnen de voorziening groot onderhoud provinciale gebouwen. Deze plannen worden ter besluitvorming in 2024 voorgelegd;
- Aan de hand van de routekaart verduurzaming provinciaal maatschappelijk vastgoed van het IPO zijn plannen voor de verdere verduurzaming per gebouw uitgezet. Opdrachten voor het opstellen

van de rapporten zijn gegeven en de gebouwen en installaties zijn fysiek onderzocht. Deze rapporten worden ter besluitvorming voorgelegd en maken onderdeel uit van het Duurzaamheidsplan;

- Aanbrengen van PV-panelen op gebouwde omgeving, waar de capaciteit van het openbare elektranet dit toelaat, is gestart. Bij alle voorgenomen locaties is op grond van netcongestie geen of beperkte teruglevering toegestaan. De plannen zijn hierop aangepast.
- Er is uitvoering gegeven aan de activiteiten in het MJOP.

4. § Financiering

Inleiding

De paragraaf Financiering biedt een overzicht van 1) de verstrekte geldleningen aan verbonden partijen en derden marktpartijen uit hoofde van het publiek belang*; 2) de beleggingen van tijdelijk overtollige liquide middelen; en 3) de opgenomen geldleningen bij financiële instellingen.

**Geïnvesteerd agiokapitaal in deelnemingen is opgenomen in de paragraaf Verbonden partijen.*

Een belangrijke taak bij het beheersen van de financieringsstromen is dat te allen tijde voldoende werkkapitaal beschikbaar is om aan alle financiële verplichtingen te kunnen voldoen, zodat de financiële continuïteit van de organisatie gewaarborgd blijft en dat de in de Meerjarenbegroting opgenomen beleidsdoelstellingen zonder belemmering van financiering uitgevoerd kunnen worden. Een secundaire maar even zo belangrijke taak is dat de Provincie haar financieringsmiddelen in een verantwoorde balans inzet ten behoeve van directe stimulering van het publieke belang in Limburg en het realiseren van beleggingsrendementen. Deze beleggingsrendementen komen op indirecte wijze als rentebaten in de meerjarenbegroting eveneens toe aan de Limburgse maatschappij.

De paragraaf Financiering geeft inzicht in:

- Algemene ontwikkelingen;
- Financiering integraal;
- Uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen;
- Uitzettingen uit hoofde van het publiek belang;
- Opgenomen geldleningen;
- Verantwoording wettelijke kaders (Wet fido);
- Terugblik op het beleidsplan 2023

Algemene ontwikkelingen

Interne ontwikkelingen

De financiering van de provinciale taken en het beheer van de provinciale financiële activa (excl. agiokapitaal aan deelnemingen) zijn vastgelegd in de vigerende Financiële verordening Provincie Limburg, het Treasurystatuut en het strategisch investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking (SiS). De Financiële verordening is in 2023 geactualiseerd.

In 2023 is de aanbesteding gedaan voor portfoliomanagement software ten behoeve van het (financieel) beheer van de verbonden partijen en de portefeuille Geldleningen publiek belang. De opdracht is gegund aan de huidige leverancier, wat maakt dat er geen nadere implementatie voor ingebruikname benodigd is. De beschikbaarheid van de huidige softwareapplicatie is gewaarborgd.

Externe ontwikkelingen

Het Treasurystatuut en het investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking (SiS 3.0) voldoen aan de vigerende wettelijke kaders voor decentrale overheden, waaronder het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (regeling Ruddo) en de regeling schatkistbankieren decentrale overheden. In 2023 zijn deze wettelijke kaders ongewijzigd gebleven en de Rijksoverheid heeft tevens geen Wetswijzigingen aangekondigd die een materiële invloed op het huidige financieringsbeleid van de Provincie Limburg zouden kunnen hebben.

Het Ministerie van Financiën heeft in 2023 de online MijnSchatkist omgeving in gebruik genomen ter vervanging van de gedateerde internetfaciliteit Schatkistbankieren. De MijnSchatkist omgeving is beveiligd met eHerkenning en heeft een verbeterd gebruiksgemak voor het Schatkistbankieren van decentrale overheden.

Financiering integraal

Provincie Limburg heeft haar geldmiddelen onderverdeeld in twee portefeuilles. De portefeuille Tijdelijk overtollige middelen bevat het werkkapitaal en de geldmiddelen die de Provincie (tijdelijk) niet voor de uitoefening van de publieke taak benodigd heeft. Hiertoe behoren de resterende bedrijfsobligaties, de uitzettingen naar decentrale overheden en de liquide middelen in rekening-courant bij 's Rijks schatkist. Daarnaast heeft de Provincie een portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Hiertoe behoren de geldleningen aan verbonden partijen (niet zijnde de kapitaalstorting aan deelnemingen), de geldleningen aan derden ten gunste van de publieke taak, en de verstrekte borgstellingen bij geldleningen aan derden. Hoewel borgstellingen in feite geen uitgezette middelen zijn, kunnen deze bij een claim door de begunstigde wel tot uitgaande kasstroom leiden.

Per ultimo 2023 omvat het totaal van beide portefeuilles tezamen € 1.285,4 mln., waarvan € 683,4 mln. in de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen en € 602,0 mln. in de portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak. Dit is een afname van € 9,3 mln. ten opzichte van ultimo 2022. De Provincie heeft in 2023 geen opgenomen geldleningen ten behoeve van de balansfinanciering. Dit is ongewijzigd ten opzichte van 2022. Wel zijn er twee bestaande projectfinancieringen met een totaalvolume van € 30,9 per ultimo 2023 (2022: € 57,5 mln.). In grafiek 4.1 wordt de portefeuilverhouding 2023 weergegeven, evenals de absolute en percentuele verschillen met 2022.

In tabel 4.2. zijn de rentebaten over de uitgezette middelen weergegeven. Wat opvalt is dat de rentebaten over het Schatkistbankieren rekening-courant saldo sterk zijn toegenomen. Dit is het gevolg van een geleidelijke verhoging van de creditrente gedurende 2023, van circa 1,9% begin 2023 tot circa 3,9% ultimo 2023. Wat verder opvalt is dat de rentebaten over de uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen zijn toegenomen. Dit wordt verklaard door de eerste rentebaten uit de 2022 en 2023 nieuw uitzette leningen aan decentrale overheden in de 2e helft van 2022 en de 1e helft van 2023. Ook de rentebaten op de portefeuille Uitzettingen Publiek belang zijn gestegen. De oorzaak hierachter is dat vanaf jaarrekening 2023, in lijn met de meerjarenbegroting, de boekhoudkundige rentebaten worden vermeld (transitorisch berekend), daar waar tot 2023 de rente-ontvangsten in een boekjaar werden gerapporteerd. De transitorische berekening geeft een stabiel beeld over de omvang aan rente per boekjaar.

Tabel 4.1 Totaal uitgezette en ingeleende middelen (nominaal x € 1.000)

Portefeuillevolume	R2022	R2023	Mutatie %
Schatkistbankieren rekening-courant	168.300	158.800	-5,6%
Uitzettingen Tijdelijk overtollige middelen	582.600	524.600	-10,0%
Uitzettingen Publiek belang (exclusief kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen)	543.800	602.015	10,7%
Totaal uitgezette middelen	1.294.700	1.285.415	-0,7%
Opgenomen balansfinancieringen	0	0	n.v.t.
Opgenomen projectfinancieringen	57.500	30.900	-46,3%
Totaal ingeleende middelen	57.500	30.900	-46,3%
Saldo uitgezette en ingeleende middelen	1.352.200	1.316.315	-2,7%

Tabel 4.2 Overzicht van rentebaten (bedragen x € 1.000)

Rentebaten	R2022	R2023	Mutatie %
Bedrijfsobligaties (uitfasering)	4.703	4.711	0,2%
(Kas)geldleningen aan decentrale overheden	4.297	9.144	112,8%
Schatkistbankieren deposito's	0	1.606	n.v.t.
Schatkistbankieren rekening-courant	363	3.202	782,0%
Vrijval van egaliseringsreserves uit verkochte obligatietitels (2017-2029)	9.226	6.411	-30,5%
Uitzettingen Publiek belang (exclusief kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen)	12.846	15.033	17,0%
Totaal aan rentebaten	31.435	40.107	27,6%

Portefeuilleontwikkeling tijdelijk overtollige middelen

In het Treasurystatuut zijn de doelstellingen van het treasurybeleid opgenomen. Tevens is beschreven onder welke voorwaarden uitzettingen van tijdelijk overtollige middelen kunnen worden gedaan. De portefeuillesamenstelling van de tijdelijk overtollige middelen is sinds meerdere jaren aan verandering onderhevig als gevolg van veranderde landelijke Wetgeving en mondiale marktrentedalingen:

1. de voorheen significante obligatieportefeuille van de Provincie is afgenomen tot € 113,6 mln. De twee resterende bedrijfsobligaties in bezit kunnen tot einddatum worden aangehouden, maar nieuwe aankopen van obligaties zijn in de vigerende Wet fido voor decentrale overheden niet meer toegestaan;
2. de deelportefeuille 'geldleningen aan decentrale overheden' zijn uitzettingen aan overige decentrale overheden buiten de provincie Limburg met een looptijd langer dan 1 jaar. De Provincie heeft deze activiteiten in eigen beheer. In 2023 zijn twee leningen met een omvang van in totaal € 22 mln. afgelost en zijn binnen de kaders van het Treasurystatuut negen nieuwe leningen met een totaalomvang van € 95 mln. verstrekt. In 2023 is deze deelportefeuille gegroeid van € 288 mln. tot € 361 mln. per ultimo 2023;
3. leningen aan decentrale overheden met een looptijd korter dan 1 jaar kwalificeren als kasgeldleningen. Per ultimo 2023 heeft de Provincie geen uitstaande kasgeldleningen aan decentrale overheden;
4. tot slot biedt de Wet fido via de regeling Schatkistbankieren de mogelijkheid om tijdelijk overtollige middelen te stallen in termijndeposito's bij het Ministerie van Financiën. Hiervoor zijn specifieke looptijden beschikbaar, waarbij de aangeboden rentetarieven gelijk zijn aan de rentetarieven waartegen de Staat der Nederlanden zich kan financieren op de internationale financiële markten, doch met een ondergrens van minimaal 0,00%. In 2023 is één rentedragende 12-maands termijndeposito van € 50 mln. geplaatst.

De tijdelijk overtollige middelen van Provincie Limburg die niet in de hierboven genoemde vier deelportefeuilles zijn ondergebracht vallen automatisch toe aan de provinciale schatkistbankieren rekening-courant bij 's Rijks schatkist. Ook op het saldo in rekening-courant geldt een creditrente met een minimale ondergrens van 0,00%. De creditrente is in 2023 opgelopen van circa 1,90% in de eerste helft van het jaar tot circa 3,90% op jaareinde. De samenstelling en het verloop van de portefeuille 'Tijdelijk overtollige middelen' in 2023 wordt in tabel 4.3 weergegeven.

Tabel 4.3 Uitzettingen van Tijdelijk overtollige middelen (nominaal x € 1.000)

Portefeuille Tijdelijk overtollige middelen	R2022	R2023	Mutatie %
1. Obligaties (sterfhuisportefeuille)	113.600	113.600	0,0%
2. Geldleningen aan decentrale overheden	288.000	361.000	25,3%
3. Kasgeldleningen aan decentrale overheden	81.000	0	-100,0%
4. Schatkistbankieren deposito's	100.000	50.000	-50,0%
5. Schatkistbankieren rekening-courant	168.300	158.823	-5,6%
Totaal Tijdelijk overtollige middelen	750.900	683.423	-9,0%

Uitzettingen uit hoofde van het publiek belang

De portefeuille Uitzettingen uit hoofde van de publiek belang bestaat uit geldleningen aan en borgstellingen ten gunste van verbonden partijen en derde marktpartijen. Kapitaalverstrekkingen aan provinciale deelnemingen vallen hier niet onder en worden nader verantwoord in de paragraaf Verbonden partijen. De criteria waaraan uitzettingen dienen te voldoen zijn vastgelegd in het investeringsbeleid en uitvoeringskader Sturing in Samenwerking 3.0 (SiS 3.0), dat op 5 februari 2021 door Provinciale Staten is vastgesteld.

Borgstellingen

Gegeven de ruime liquiditeitspositie van de Provincie prevaleert het instrument "geldlening door de Provincie" meestal boven het instrument "borgstelling van de Provincie bij een bancaire geldlening". Er zijn in 2023 dan ook geen nieuwe borgstellingen verstrekt. Er is per ultimo 2023 één verstrekte borgstelling met een omvang van circa € 370.000.

Geldleningen aan verbonden partijen en derden

De nominale boekwaarde van de uitstaande geldleningen aan verbonden partijen bedraagt per ultimo 2023 nominaal € 346,5 mln. Dit is een stijging van € 27,9 mln. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van één nieuw verstrekte lening met een totale omvang van € 35,2 mln. Daarnaast is één financiering aan een verbonden partij van € 10 mln. volledig afgelost.

De deelportefeuille Geldleningen aan derden is in 2023 met € 31,2 mln. toegenomen tot nominaal € 255,2 mln. per ultimo 2023. Naast de ontvangen reguliere aflossingen op de uitstaande geldleningen zijn er binnen bestaande kredietlimieten nieuwe uitboekingingen gedaan aan uitvoeringsorganisatie Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) ten behoeve van de Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis. Er zijn in 2023 geen nieuwe geldleningen aan derden verstrekt. Een overzicht van de uitzettingen uit hoofde van de publieke taak en de mutaties ten opzichte van 2022 zijn hieronder opgenomen in tabel 4.4.

Voorzieningen en duurzame afwaarderingen

In 2022 waren voor twee niet presterende geldleningen voorzieningen getroffen voor een totaal van € 5,4

mln. Deze voorzieningen staan nog steeds. In 2023 zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen. Er zijn in 2023 ook geen afwaarderingen op geldleningen geweest.

Tabel 4.4 Uitzettingen uit hoofde van het publiek belang (nominaal x € 1.000)

Portefeuille publieke taak	R2022	R2023	Mutatie %
1. Geldleningen aan verbonden partijen	318.600	346.469	8,7%
2. Geldleningen aan derden	224.000	255.176	13,9%
3. Borgstellingen bij bancaire geldleningen	1.200	370	-69,1%
Totaal Portefeuille Publiek belang	543.800	602.015	10,7%

Opgenomen geldleningen

De provinciale liquiditeitspositie was gedurende 2023 ruim voldoende, waardoor er geen balansfinancieringen voor de eigen beleidsuitvoering zijn opgenomen. Ook zijn er in 2023 geen nieuwe projectfinancieringen aangetrokken. De reeds bestaande opgenomen projectfinancieringen worden hieronder nader toegelicht.

Portefeuille aangetrokken geldleningen

In 2004 heeft de Provincie de geldlening van de (voormalige) stichting Symbiose overgenomen met betrekking tot het pand Mercator. Verkoop van dit pand heeft in 2005 plaatsgevonden. Op deze lening wordt jaarlijks € 180.600 afgelost tot en met de einddatum in 2027.

In het kader van de beëindiging van de activiteiten van LIOF Bedrijventerreinen per 1 juni 2016 heeft de Provincie eind 2016, met instemming van Provinciale Staten d.d. 30 september 2016, een geldlening van € 15,9 mln. van LIOF overgenomen inzake de grondexploitatie van industriepark Swentibold. In het ondertekende addendum behorende bij de Samenwerkingsovereenkomst d.d. 12 oktober 2000, in navolging van het collegebesluit d.d. 29 november 2016, is vastgelegd dat het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat de Provincie voor het gedeelte van de lening dat overeenkomt met het negatieve exploitatieresultaat bij afsluiting van het project kwijtschelding verleent tot een maximum van het leenbedrag. Deze lening is in 2023 volledig afgelost. Over de lening was de Provincie Limburg gedurende de gehele looptijd geen rente aan het Ministerie van EZK verschuldigd.

In januari 2019 is met de Europese Investeringsbank (EIB) een kredietfaciliteit van maximaal € 75 mln. overeengekomen, dat in tranches over een periode van 36 maanden tot uiterlijk 14 januari 2022 kon worden opgenomen. Dit betreft een projectfinanciering ten behoeve van Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis. In het eerste kwartaal 2019 is door de Provincie een eerste lening tranche ad € 10 mln. opgenomen tegen een vaste rente van 0,08% welke lineair over 5 jaar wordt afgelost. Aanvullend zijn vanaf eind 2019 tot en met eind 2021 nog vier tranches van ieder € 10 mln. opgenomen. Deze vier tranches kennen een rentetarief van 0,00% en worden lineair afgelost, waarbij de laatste aflossing valt in het derde kwartaal van 2035. Het totaal aan opgenomen krediet is nominaal € 50 mln. en het niet opgenomen deel van € 25 mln. is reeds komen te vervallen.

De restant hoofdsom per opgenomen projectfinanciering per ultimo 2023 is opgenomen in tabel 4.5.

Tabel 4.5 Portefeuille opgenomen geldleningen (bedragen x € 1.000)

Kenmerk opgenomen geldlening	R2022	R 2023	Mutatie %
Lening van BNG Bank inzake voormalige Stichting Symbiose	904	723	-20,02%
Lening van Ministerie van EZK inzake Industriepark Swentibold	13.324	0	-100,00%
Lening van de Europese Investeringsbank (EIB) inzake de Stimuleringsregeling Duurzaam Thuis	38.083	30.198	-20,70%
Totaal opgenomen geldleningen	52.311	30.921	-40,89%

Verantwoording wettelijke normen: vlottende schuldpositie

Met de kasgeldlimiet wordt beoogd dat decentrale overheden niet een te omvangrijk deel van de schuldpositie financieren met kortlopende leningen (< 1 jaar). De kasgeldlimiet is 7% van de totale begrotingsomvang (2023: € 541.003.000), wat in 2023 neerkomt op € 37,87 mln. gemiddeld per maandultimo. Voor Provincie Limburg heeft de kasgeldlimiet in boekjaar 2023 weinig tot geen effect, aangezien de Provincie beschikt over voldoende eigen liquiditeiten en derhalve geen kortlopende schuldpositie heeft. Voor de volledigheid wordt de berekening van de kasgeldlimiet wel in de rapportage opgenomen. In tabel 4.6 is de beschikbare ruimte onder de kasgeldlimiet weergegeven. Provincie Limburg had in het vierde kwartaal 2023 een ruimte beschikbaar van € 199,1 mln.

Tabel 4.6 Kasgeldlimiet 2023 (bedragen x € 1 mln.)

Kasgeldlimiet 2023	Q1 2023	Q2 2023	Q3 2023	Q4 2023
Toegestane kasgeldlimiet als % van de grondslag *	7%	7%	7%	7%
in bedrag (1)	37,87	37,87	37,87	37,87
Omvang vlottende schuld (2)	13,40	11,73	8,40	8,53
Omvang vlottende middelen (3)	92,85	115,73	122,13	142,20
Netto schuld (+) of overschot (-) (2-3 = 4)	-79,45	-104,00	-113,73	-133,66
Ruimte (+)/Overschrijding (-) (1-4)	117,32	141,87	151,60	171,53

* Begrotingsgrondslag 2023 = € 541.003.000)

Verantwoording wettelijke normen - vaste schuldpositie

Met de renterisiconorm wordt door de wetgever beoogd dat bij decentrale overheden niet een te omvangrijk deel van de schuldpositie in één specifiek boekjaar voor herfinanciering in aanmerking komt. De renterisiconorm is 20% van de totale begrotingsomvang, wat in 2023 neerkomt op € 108,2 mln. Voor Provincie Limburg heeft de renterisiconorm in 2023 geen gevolgen, omdat de Provincie geen schuldpositie heeft waarvoor herfinanciering benodigd is. Het beperkte volume aan opgenomen projectfinancieringen behoeft op lening einddata geen herfinanciering. Uit tabel 4.7 kan worden opgemaakt dat Provincie Limburg in de komende jaren geen risico's ten aanzien van de renterisiconorm voorziet.

Tabel 4.7 Toets renterisiconorm (bedragen x € 1 mln.)

Stap	Renterisiconorm	2023	2024	2025	2026	2027
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	19,96	6,64	4,64	4,64	4,64
(3)	Renterisico (1+2)	19,96	6,64	4,64	4,64	4,64
(4)	Renterisiconorm = 20% van begroting (2023 = 541,003 mln.)	108,2006	108,2	108,2	108,2006	108,2006
(5a) = (4>3)	Ruimte (+) onder renterisiconorm	88,2406	101,5606	103,5606	103,5606	103,5606

Drempelbedrag schatkistbankieren

Met het regeling schatkistbankieren wordt beoogd dat vrij besteedbare tijdelijk overtollige middelen worden aangehouden binnen de faciliteit Schatkistbankieren van het Ministerie van Financiën. Echter, omdat vanuit de internetfaciliteit schatkistbankieren geen betalingsverkeer mogelijk is, is het toegestaan om een deel van de liquide middelen buiten de schatkist aan te houden om het reguliere betalingsverkeer via de huisbank praktisch uitvoerbaar te houden. Het drempelbedrag is het gemiddelde totaalsaldo per dag dat buiten de schatkist mag worden aangehouden. Het drempelbedrag voor Provincie Limburg in 2023 bedraagt ruim € 10,1 mln. ($€ 500 \text{ mln.} \times 2\% + € 41,003 \text{ mln.} \times 0,2\%$). Dit houdt in dat gemiddeld genomen iedere dag tot € 10,1 mln. buiten de schatkist kan worden aangehouden.

Het gemiddeld bedrag dat Provincie Limburg in 2023 buiten de Schatkist heeft aangehouden is vastgesteld op nihil. De Provincie maakt gebruik van de automatische afroom- en aanzuiverfaciliteit van haar huisbank Rabobank. De afroom- en aanzuiverfaciliteit wordt elke werkdag rond 18:00 uur automatisch door Rabobank uitgevoerd. Dit houdt in dat positieve banksaldi bij de Rabobank op dageinde naar de schatkist worden afgeroomd en dat negatieve banksaldi bij de Rabobank op dageinde vanaf de schatkist worden aangezuiverd, zodat op dageinde de banksaldi van Provincie bij Rabobank nihil bedragen. Dit dient daarmee tevens als systeemcontrole dat het drempelbedrag in geen enkel kwartaal zou kunnen worden overschreden.

EMU-saldo

De EMU-waarde ultimo 2023 bedraagt € 12 mln. De referentiewaarde 2023 bedraagt minus ad € 55,78 mln. en is op basis van de Septembercirculaire Provinciefonds 2022: 'Individuele EMU-referentiewaarden provincies 2023'. De Provincie blijft voldoen aan de normering.

Beleidsplan 2023

Het beleidsplan 2023 bestond in hoofdlijnen uit de volgende onderwerpen:

- *continue monitoring van het provinciale werkkapitaal inclusief resterende obligatieportefeuille en verdere optimalisatie van de liquiditeitsplanning*
In 2023 is de meerjaren liquiditeitsplanning en de portefeuille Tijdelijk overtollige middelen verder geoptimaliseerd, waarbij nadrukkelijker de aansluiting met de meerjarenbegroting 2024-2027 is gelegd;
- *risicogericht beheer van de portefeuille 'Uitzettingen publiek belang' en de beoordeling van en advisering over nieuwe financieringsaanvragen*
Portfoliomanagement en –beheer, risicomonitoring van de financieringsportefeuille en advisering bij (nieuwe) financieringsaanvragen vindt gevraagd en ongevraagd via deze transparante kaders

plaats. Van alle uitstaande leningen wordt minimaal één maal per jaar een revisiedocument opgesteld;

- *verdere optimalisatie van de in gebruik zijnde portfoliomanagement software ten behoeve van het beheer van de revolverende portefeuille uitzettingen publieke taak*

Het portfoliomanagement en –beheersysteem Celon 2.0 is in 2023 geactualiseerd en aan een automatische koppeling met de grootboekadministratie wordt gewerkt;

- *actualiseren Treasurystatuut*

De geplande actualisatie van het Treasurystatuut is verschoven naar 2024;

- *actief onderhouden van het netwerk met financiële instellingen en financiële intermediairs, ten behoeve van het behoud van goede toegang tot de financiële markten*

Provincie Limburg onderhoudt proactief contact met haar relaties, waaronder de gecontracteerde huisbankier, vermogensbeheerder, custodian en overige financiële instellingen. Dit zowel bij de uitvoer van de provinciale treasury-activiteiten, als bij de afstemming met co-financiers binnen de kaders van SiS 3.0.

5. § Bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering is erop gericht de realisatie van de beleidsdoelstellingen te sturen, beheersen en ondersteunen. Onze opgaven stellen eisen aan de ambtelijke organisatie: wij zijn betrokken bij wat er om ons heen gebeurt, wij zijn aanspreekbaar voor onze burgers en betrouwbaar in wat wij voor hen doen. Bedrijfsvoering maakt dat mogelijk. Hoe doen wij dat?

Wij zijn professionals die hun vak verstaan en in staat zijn te bouwen aan een organisatie die de verbindende schakel vormt tussen ondernemers, burgers en maatschappelijke partners.

Inhoudelijke beleidsontwikkeling en het managen van percepties (over dat beleid en de Provincie als afzender) worden bij elkaar gebracht, als antwoord op een snel veranderende wereld waarin inhoud en communicatie steeds meer vervlochten zijn geraakt.

Organisatievisie

We hebben de Organisatievisie 2020 verder uitgevoerd door te investeren in ambtelijk vakmanschap, door strak te sturen op inhuur en opdrachtverleningen en door onze werkprocessen verder te stroomlijnen (uitvoering en bijstelling van de Zo Werken Wij-kaders). We hebben verder gevolg gegeven aan het programma bestuurscultuur. Vanuit een constructieve bestuurlijk-ambtelijke samenwerking positieve impact realiseren voor Limburg, is en blijft het ultieme doel.

Human resources

Wij zorgen voor een kwalitatief goede basisdienstverlening aan de medewerkers en aan de organisatie in de vorm van een gedegen salarisadministratie, (financieel) personeelsbeheer, juridisch en personeelsadvies en leer- en ontwikkelactiviteiten. Om de organisatie verder te versterken met het oog op de toekomst ligt de focus op doorontwikkeling van in-, door- en uitstroomactiviteiten en behoud van medewerkers, door in te zetten op recruitment, talentontwikkeling, nieuwe leer- en ontwikkelactiviteiten, vitaliteit en inclusie.

Topics 2023

- Arbeidsmarktcommunicatie en recruitment; we zetten kennis van de arbeidsmarkt in om de juiste profielen te werven voor de uitdagingen van de toekomst op het gebied van energie, klimaat, stikstof, water en huisvesting. Dit proces ondersteunen we door een goede arbeidsmarktprofilering, zodat we

geschikte kandidaten voor ons weten te interesseren:

- o van 24 intern ingevulde vacatures in '22 naar 51 intern ingevulde vacatures in '23;
- o van 56 extern ingevulde vacatures in '22 naar 86 extern ingevulde vacatures in '23;
- o de gemiddelde doorlooptijd van het recruitmentproces is van 136 dagen in '22 gedaald naar 97 dagen in '23;
- o concept nieuwe arbeidsmarktprofilering is afgerond.

- Leren en ontwikkelen; we gaan aan de slag met de ontwikkeling van nieuwe leerlijnen gebaseerd op de opgaven en we werken samen met managers aan een versterking van de leercultuur onder meer door frequente voorlichting over het leeraanbod in clusters:

- o voortdurende communicatie via diverse kanalen heeft plaatsgevonden;
- o diverse nieuwe leerlijnen, onder ander op het gebied van omgevingswet beschikbaar.

- Vernieuwing traineeshipprogramma: we heroriënteren ons op het traineeship RichtingZuid met als doel jonge toptalenten te interesseren voor een bijdrage aan de strategische opgaven van Limburg:

- o evaluatie traineeship heeft plaatsgevonden en geleid tot een vernieuwd programma in 2024.

- Management Development: we maken een start met een MD programma voor en met onze managers en leidinggevenden om hun leiderschap te versterken en hen te ondersteunen in hun HR-verantwoordelijkheid. Tevens wordt kennisuitwisseling onder managers hiermee bevorderd:

- o de aanbesteding voor het MD programma is afgerond, het daadwerkelijke programma start in 2024.

- Optimalisering dienstverlening: we passen onze processen voortdurend aan op basis van strategische keuzes, nieuwe inzichten en evaluaties:

- o dienstverlening is op peil. Met name het interne recruitmentproces is verbeterd in 2023.

Communicatie en informatievoorziening

De activiteiten vanuit communicatie hadden een duidelijke focus, waarbij de prioriteiten van de organisatievisie en het bestuursakkoord centraal hebben gestaan. Deze vormden de basis om communicatie-inspanningen (en de bijbehorende capaciteit) in de vorm van beeldbepalende projecten uit te voeren.

In 2023 stonden twee hoofdzaken centraal: de laatste periode van de huidige bestuursperiode afronden en voorbereidingen treffen voor een nieuwe bestuursperiode. Dat betreft het uitwerken, definiëren en uitvoeren van gepaste communicatie-uitingen, met aandacht voor de meest beeldbepalende thema's en projecten binnen de (nieuwe) beleidskaders en de ondersteuning van bestuur op inhoud en communicatie naar buiten.

Wij ondersteunen de provinciale organisatie bij het realiseren van de maatschappelijke opgaven door middel van een kwalitatief goede informatievoorziening en spelen een centrale coördinerende en adviserende rol op het gebied van het gebruik en het beheer van data met specifieke aandacht voor informatiebeveiliging, dossiervorming en archivering.

Leidend voor de werkzaamheden is het uitvoeringsprogramma van het in 2021 vastgestelde Strategisch Informatiebeleid Limburg SIBL.

Met betrekking tot de speerpunten uit het Strategisch Informatiebeleid Limburg (SIBL) is het volgende te melden:

Dataficatie: binnen het programma is o.a. gewerkt aan het toekomstige technische fundament voor de provinciale datahuishouding en is een begin gemaakt met het inrichten van datateams binnen de beleidsclusters en het bevorderen van de datageletterdheid van de provinciale medewerkers.

Informatiebeveiliging: in 2023 is gestart met een nieuw awarenessprogramma inzake informatieveiligheid en privacy en in het kader van de implementatie van de ISO27001-norm is verder gewerkt aan het beschrijven en inrichten van processen rondom informatiebeveiliging.

Informatiebeheer op orde: begin 2023 is een interne regiegroep geformeerd die naast het voeren van regie op informatiebeheer vooral focust op de zachte (gedrags)kant van informatiebeheer. Eind 2023 is een start gemaakt met het kwaliteitssysteem informatiebeheer en is met het oog op de in 2026 geplande vervanging van de huidige centrale document management omgeving een herijking gestart van de visie op de provinciale informatiehuishouding.

Op 8-12-2023 heeft – als uitwerking van een eerder gedane toezegging aan PS – een informerende sessie voor PS-leden plaatsgevonden over de thema's Informatiebeveiliging en Informatiebeheer.

Digitale dienstverlening: de Provincie heeft stappen gezet om te voldoen aan de wettelijke verplichtingen, waaronder de Omgevingswet (en in het bijzonder het Digitaal Stelsel Omgevingswet), de Wet open overheid, de Wet digitale overheid, de Single Digital Gateway en Digitale Toegankelijkheid.

Juridische zaken, inkoop en aanbesteding

Door te (helpen bij het) opstellen van subsidiebeschikkingen, overeenkomsten of vergunningen, door te adviseren over de governance bij publiek-private samenwerkingen en door de juridische risico's in projecten inzichtelijk te maken hebben wij vanuit de teams Bestuursrecht, Omgevingsrecht, Privaatrecht en het secretariaat van de Ondernemingsraad (OR) de expertise geleverd om de ambities van het provinciebestuur op een rechtmatige manier te verwezenlijken.

Wij adviseren gevraagd en ongevraagd over de doelmatigheid en rechtmatigheid van opdrachten, Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI), het inkoop- en aanbestedingsbeleid én contractmanagement- en beheer. Inkoop en aanbestedingen is eindverantwoordelijk voor de begeleiding van aanbestedingsprocedures vanaf € 50.000.

In 2023 zijn 2.773 inkoopmeldingen ontvangen waarbij in 587 gevallen een inkoopadvies is geformuleerd. Dit leidde uiteindelijk tot 172 aanbestedingsprocedures. Overige wapenfeiten zijn de vaststelling van het nieuwe 'Inkoop- en aanbestedingsbeleid 2023' door GS en de lancering van het nieuwe inkoopformulier (waarin de adviezen van de accountant zijn verwerkt). Verder stelde cluster I&A in het najaar van 2023 haar eigen inkoopvisie op die als uitgangspunt gaat dienen voor de verdere doorontwikkeling. In november heeft het DT een positief besluit genomen op het 'plan van aanpak contractmanagement'. Basis van dit plan is contractbeheer centraal te positioneren en professionaliseren binnen cluster I&A en een actieve regierol te nemen in de verdere uitrol van contractmanagement in de gehele organisatie.

Financiën en subsidies

Wij zorgen voor het financiële beleid en beheer. Aan de basis staat een up-to-date financiële administratie en betrouwbare financiële verslaglegging.

Topics 2023

- Herijking en verdere digitalisering planning en control: met deze jaarstukken is de eerste cyclus volledig digitaal doorlopen. Daarbij is ook de digitale Statenomgeving met de schriftelijke vraag- en antwoordronde en memo's voor Statenleden geïmplementeerd;

- Actualisering van de financiële verordeningen ten behoeve van de nieuwe Statenperiode. In 2023 is de financiële verordening aangepast, waarbij het budgetrecht van PS is versterkt. In Q3 2024 staat een evaluatie gepland.

We leveren een stevige bijdrage aan het behalen van (strategische) organisatiedoelstellingen door:

Samenwerking Beleidsclusters

Het cluster Subsidies heeft zich in 2023 actief ingezet voor het verstevigen van de samenwerking met de verschillende beleidsclusters. Daartoe hebben samenwerkingssessies plaatsgevonden met de beleidsclusters Cultuur, Natuur & Water en Plattelandsontwikkeling. De opzet had als doel bij te dragen aan een nog efficiëntere en constructievere samenwerking. In de eerste helft van 2024 zullen verdere acties met deze clusters worden uitgewerkt en doorgevoerd. Deze succesvol gebleken sessies worden uitgebreid naar de overige beleidsclusters die eveneens substantieel betrokken zijn bij de inzet van het subsidie-instrument.

Klanttevredenheidsonderzoek

In 2023 zijn er 878 subsidies verstrekt met een totaalbedrag van € 221.696.290,00.

Medio 2022 zijn wij gestart met een doorlopende feedbackmeting bij onze 'klanten' in de vorm van een online enquête. Hiermee beogen wij het subsidieproces voortdurend te optimaliseren en de aanvragers van een provinciaal subsidie hierbij te betrekken.

Deze enquête ziet met name op gebruiksvriendelijkheid van onze formulieren, de duidelijkheid en vindbaarheid van relevante informatie en het contact met de provincie medewerkers. Naast de subsidieverstrekingen hebben wij in 2023 deze meting uitgebreid met afwijzingen en intrekkingen van subsidieverzoeken. De gemiddelde totaalscore is een 7.4. De hoogste scores betreffen bereikbaarheid, contact, beantwoording van vragen, betrokkenheid, leesbaarheid van brieven en duidelijke resultaatverplichtingen. Een lagere score (6.6) zien wij terug bij de gebruiksvriendelijkheid van het provinciaal begrotingsformat.

IPO

Kennisdeling/afstemming met andere provincies heeft binnen de reguliere overleggen van de IPO werkgroep Subsidies ook in 2023 plaatsgevonden. Met name op het vlak van subsidie-gerelateerde ICT en het subsidieprocessysteem (Susy) heeft in dit verband kennis- en ervaringsdeling plaatsgevonden. Ook zijn meer juridische onderwerpen in dit verband aan de orde geweest, o.a. de inzet van externe adviescommissies bij tenderprocedures.

ASV

In samenspraak met het cluster Algehele Juridische Zaken is de Algemene Subsidieverordening geactualiseerd en per 1 januari 2023 in werking getreden. In de Algemene Subsidieverordening is aangesloten bij gangbare governance codes voor structurele subsidierelaties. Daarnaast is de verplichting - voor structurele subsidierelaties die een subsidie van €125.000,00 of meer ontvangen - opgenomen om de in de betreffende sector geldende governancecode of bij gebreke daarvan de door Gedeputeerde Staten vastgestelde 'Regels voor goed bestuur bij structurele subsidierelaties Provincie Limburg' in acht te nemen. Deze 'Regels' zijn gelijktijdig met de Algemene Subsidieverordening in werking getreden.

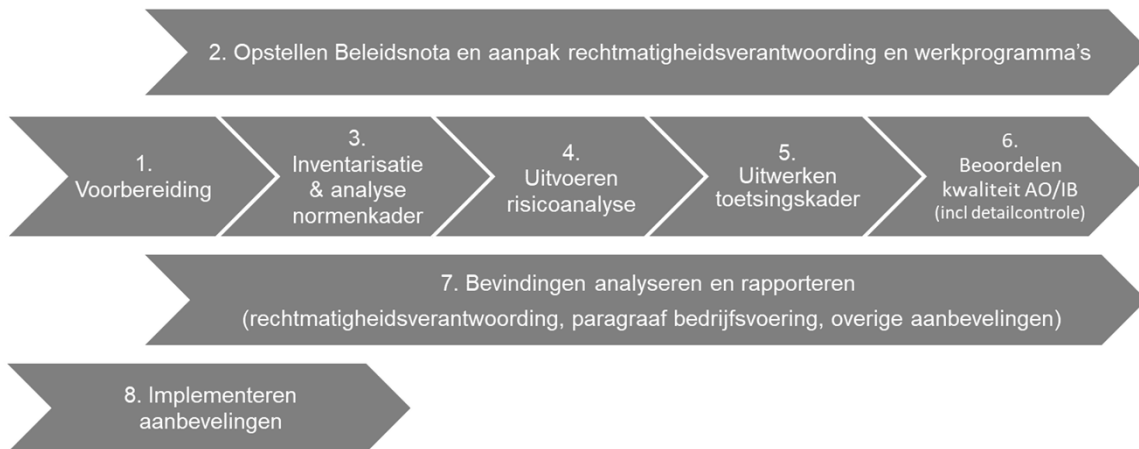
Huisvesting en facilitaire zaken

Wij organiseren en regisseren de interne facilitaire dienstverlening en huisvesting. Wij zijn een dynamische en strategische partner die op een klantgerichte, resultaatgerichte en flexibele manier werkt. Belangrijk is het verminderen van het energiegebruik en het vergroten van de CO2-neutraliteit en de circulariteit van de organisatie. Hiertoe hebben in 2023 diverse onderzoeken plaatsgevonden. De resultaten worden opgenomen in het duurzaamheidsplan welk in 2024 aan PS wordt voorgelegd.

Rechtmatigheid

Vanaf het verslagjaar 2023 leggen Gedeputeerde Staten via een verplicht model verantwoording af over het rechtmatig handelen door de Provincie. Hiermee wordt de verantwoordelijkheid van Gedeputeerde Staten voor de rechtmatigheid benadrukt. Voor Provinciale Staten betekent de rechtmatigheidsverantwoording een versteviging van hun kaderstellende en controlerende rol. In de Beleidsnota en aanpak rechtmatigheidsverantwoording Provincie Limburg (door GS vastgesteld op 27-2-2024) is aangegeven wat de rechtmatigheidsverantwoording inhoudt en betekent voor de provincie en op welke manier hieraan invulling wordt gegeven. De gehanteerde controleaanpak die met de controlecommissie is besproken, kan als volgt worden weergegeven:

Gefaseerde risicogerichte controle-aanpak

De rechtmatigheidsverantwoording heeft betrekking op onderstaande drie rechtmatigheidscriteria:

- *begrotingscriterium*; passen de verplichtingen en uitgaven binnen de grenzen van de door Provinciale Staten vastgestelde begroting?
- *voorwaardencriterium*; is aan de gestelde voorwaarden voldaan, bijvoorbeeld bij subsidies en aanbestedingen?
- *Misbruik) en Oneigenlijk gebruik (M&O)-criterium*; zijn gegevens die tot doel hebben overheidssubsidies te verkrijgen of een heffingsbedrag vast te stellen door de belanghebbende volledig verstrekt en zijn deze inhoudelijk juist en volledig?

Het rechtmatigheidsonderzoek heeft ten doel voldoende mate van zekerheid te verkrijgen dat de baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met de relevante externe en interne regelgeving (spelregels) in de jaarrekening zijn verantwoord. Een gedegen en zorgvuldig uitgevoerd rechtmatigheidsonderzoek vormt het fundament voor de onderbouwing van de rechtmatigheidsverantwoording.

Het belang van het rechtmatigheidsonderzoek is gelegen in onderstaande redenen:

- kwaliteitsimpuls voor de interne processen en beheersing;
- meer vooruitkijken naar het voorkomen en verlagen van de kans op onrechtmatigheden;
- voldoen aan Provinciewet, BADO en BBV.

Het rechtmatigheidsonderzoek kan tevens een positieve bijdrage leveren aan de doelmatigheid en doeltreffendheid van de bedrijfsvoering en het vertrouwen van de burgers en bedrijven en het imago van de provincie vergroten.

Uit het rechtmatigheidsonderzoek zijn geen afwijkingen hoger dan de verantwoordingsgrens ad € 19 mln. (3% van de totale lasten van de provincie, inclusief de dotaties aan de reserves (artikel 12, lid b Financiële verordening 2023) naar voren gekomen.

In lijn met de Kadernota rechtmatigheid 2023 van de commissie BBV rapporteren wij -voor zover van toepassing- in de paragraaf bedrijfsvoering over de volgende onderwerpen:

1) Individuele afwijkingen hoger dan de rapportagegrens

In het verslagjaar 2023 is één afwijking groter dan € 350.000 geconstateerd namelijk de begrotingsoverschrijding op het begrotingsprogramma 4 Ruimtelijke Ordening. In het programma 4 Ruimtelijke ontwikkeling is sprake van een overschrijding van ruim € 11 mln. Dit is het gevolg van afwaarderingen van gronden binnen het project Ooijen-Wanssum (Maaspark) ter grootte van € 27 mln. Deze afwaardering wordt gedekt uit de bestemmingsreserve DU-uitkering Gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum en heeft betrekking op bestaand beleid. Dit betekent op basis van vooraf gemaakte afspraken dat deze overschrijding als acceptabel wordt beschouwd. Bij het programma 4 wordt deze begrotingsoverschrijding nader toegelicht.

2) Verbeteracties om afwijkingen in de toekomst te voorkomen

In de inleiding op de jaarstukken zijn verschillende maatregelen benoemd om beter te kunnen sturen op begrotingsoverschrijdingen en -onderschrijdingen.

3) Niet-financiële onrechtmatigheden wet Fido (treasury)

De Provincie Limburg voldoet aan de renterisiconorm en kasgeldlimiet zoals is voorgeschreven in de wet Fido. Voor nadere informatie hierover wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

Het huidige Treasurystatuut dateert van 2018 en is op onderdelen niet meer actueel. Over het verslagjaar is niet volledig voldaan aan alle in het Treasurystatuut afgesproken rapportageverplichtingen aan Gedeputeerde Staten. Het Treasurystatuut wordt gedurende deze Statenperiode geactualiseerd waarbij de afspraken worden afgestemd op de informatiebehoefte en doelstelling van de treasuryfunctie.

4) Adviezen M&O-beleid

In de Financiële verordening is aangegeven dat Gedeputeerde Staten zorgdragen voor een beleidsregel rondom de voorkoming van Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O). Deze regel wordt tenminste eenmaal in de vier jaar geactualiseerd (artikel 28, lid 2).

In het kader van Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O) hanteert de Provincie Limburg de volgende beleidsregels:

- Beleidsregels integraal Misbruik en Oneigenlijk gebruik (M&O) vastgesteld d.d. 4-10-2012;
- Beleidsregels Subsidies vastgesteld d.d. 5-11-2019;
- Reglement inzake provinciale registratie van ernstige onregelmatigheden bij subsidies 2019 vastgesteld d.d. 19-11-2019;
- Beleidslijn Bibob Provincie Limburg 2018 vastgesteld d.d. 17-7-2018;
- Know your Customer (KYC)-procedure ingevoerd vanaf 1 april 2022.

Gedeputeerde Staten zullen deze Statenperiode het integraal (overkoepelend) M&O-beleid en zover nodig de onderliggende beleidsregels actualiseren.

5) Naleving uitgangspunten gids proportionaliteit (aanbestedingen)

Het inkoop- en aanbestedingsproces is vanuit proces- en risicobeheersing een belangrijk proces binnen Provincie Limburg. Eén van de processtappen binnen dit proces is de aanbestedingsprocedure. Vanuit risicobeheersing wordt ten aanzien van deze processtap jaarlijks door het cluster Concern een afzonderlijk onderzoek uitgevoerd.

Het voornaamste doel van dit onderzoek is om vast te stellen of de geldende aanbestedingsregels (rechtmatigheid) binnen Provincie Limburg worden nageleefd en om te adviseren over procesverbeteringen. Aanbestedingsregels zijn er met name op gericht om de beoogde inkoopbehoefte en de gewenste kwaliteit tegen een zo gunstig mogelijke prijs (doelmatigheid) te verkrijgen. Elk cluster is verantwoordelijk om de aanbestedingsregels juist toe te passen.

De uitkomsten van het onderzoek worden in de Integrale jaarrapportage inzake inkoop en aanbesteding opgenomen. Deze rapportage is eind mei separaat ter vaststelling aangeboden aan Gedeputeerde Staten en ter kennisgeving aan Provinciale Staten. Daarbij is vastgesteld dat in alle 30 onderzochte dossiers een juiste aanbestedingsprocedure is gevolgd.

6) Interne fraude

Fraudepreventie is in bredere zin onderdeel van de risicobeheersing binnen de Provincie. Het (cluster) management heeft de verantwoordelijkheid om haar processen zo in te richten dat het risico op fraude zo beperkt mogelijk blijft. Houding en gedrag speelt daarbij een grote rol.

Op 27 februari 2024 is door Gedeputeerde Staten de (fraude)risicoanalyse vastgesteld. Hierin worden op een systematische wijze de (fraude)risico's in beeld gebracht alsook de maatregelen die worden getroffen om de kans van het optreden te verlagen. Alleen een risicoanalyse rondom fraude is niet voldoende. Daarom wordt vanuit het cluster Concern (team CCA) toezicht gehouden op een effectieve werking van de maatregelen. Naar aanleiding van de uitgevoerde controlewerkzaamheden zijn geen aanwijzingen of concrete gevallen van interne fraude bekend.

6. § Verbonden partijen

Inleiding

Deze paragraaf geeft inzicht in diverse aspecten van de verbonden partijen. Bij de uitwerking van deze paragraaf is enerzijds rekening gehouden met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en anderzijds met de informatie die voor de gebruikers van deze jaarrekening het meest relevant is.

Belangrijkste ontwikkelingen in het boekjaar

In het boekjaar 2023 is in totaal voor € 5,4 mln. geïnvesteerd in de Provinciale deelnemingen. De investering valt uiteen in € 3,1 mln. in Provinciale fondsen, € 1 mln. in de Brightlands Campussen en € 1,3 mln. in de luchthaven. Bijzonderheden zijn de storting in de PLAC in het kader van de transitie MAA ten behoeve van de uitkoop van minderheidsaandeelhouders LDAVM en de verdere aflossingen binnen MKB-L.

Vooruitkijkend naar 2024 verwachten wij in een meer 'going concern' fase terecht te komen nadat eind 2023 voor Brightlands en de luchthaven meerjarige financiële besluiten zijn genomen. Dit vraagt desalniettemin veel van onze aandeelhoudersrol, omdat de middelen vaak pas vrijkomen met een apart AvA besluit (via GS), we in het geval van de programmareserve Brightlands een besluit van uw Staten vragen én wij de bestaande portefeuille met een waarde van € 314 mln. zorgvuldig moeten monitoren. Zoals u ook ziet in de paragraaf portfoliomanagement nemen de risico's binnen de verbonden partijen toe, nu ook de economische omstandigheden langzaam kantelen. Dit vraagt zorgvuldige sturing, die ook in een nieuwe Sturing in Samenwerking 4.0 benadrukt zal worden.

Visie en beleidsvoornemen deelnemingen

Het aangaan van een deelneming, alsmede het behouden daarvan dient voort te vloeien uit tenminste de navolgende randvoorwaarden:

- er is sprake van een strategisch Provinciaal belang;
- een permanente rol en betrokkenheid wordt wenselijk of noodzakelijk geacht;
- de Provincie wil actief kunnen sturen;
- een samenwerking op basis van een juridische entiteit is wenselijk of noodzakelijk;
- de specialistische toets van het businessplan is positief.

De aansluiting bij deze principes verschilt per deelneming en wordt toegelicht in de factsheets per verbonden partij. Alle overwegingen ten aanzien van het aangaan en beheer van verbonden partijen zijn opgenomen in Sturing in Samenwerking 3.0. Ten aanzien van de bemensing van de verbonden partijen kunt u <https://www.limburg.nl/bestuur/benoemingenregister/> raadplegen.

Interpretatie

Voor de interpretatie van deze paragraaf zijn de volgende zaken van belang. De opgenomen subsidie betreft enkel de structurele subsidies dan wel subsidie bij oprichting. Volledigheid van de financiële gegevens is afhankelijk van het moment van vaststelling van de jaarrekening van de externe partij. Het belang zoals vermeld in het organogram is het belang van de bovenliggende entiteit. Dochtervennootschappen worden enkel separaat opgenomen als deze niet worden meegeconsolideerd in de directe deelneming van de Provincie. Uitzondering hierop zijn de beide dochtervennootschappen van Chemelot Participaties BV (6. Chemelot Campus BV en 7. Chemelot Research Facilities BV). De kredieten van Provinciale Staten zijn namelijk verstrekt aan deze vennootschappen, welke vennootschappen op een later moment dochtervennootschap van Chemelot Participaties BV zijn geworden. De boekwaarde zoals vermeld in de Factsheet betreft de boekwaarde per 31 december 2023 (na afwaarderingen). De grafiek provinciale investeringen in de Factsheet geeft de bruto investering weer voor het betreffende boekjaar.

Regeling Grote Projecten

Diverse verbonden partijen vallen onder de Regeling Grote Projecten. Conform deze Regeling worden periodiek gedetailleerde voortgangsrapportages opgesteld en met uw Staten gedeeld. In deze voortgangsrapportage wordt onder meer gerapporteerd over doelbereik, GS/PS-besluiten, financiën en risico's.

Verloopoverzicht boekwaarde per Verbonden Partij

In onderstaande tabel het totaal verloopoverzicht van alle verbonden partijen. De factsheets met onderliggende informatie zijn opgenomen in de bijlage van deze jaarstukken.

Verbonden Partij	31-12-2022	Mutatie boekjaar	31-12-2023				
1 Enexis Holding N.V. (VP)	€ 6.202.544	€ -	€ 6.202.544	Essent			
2 CSV Amsterdam B.V. (VP)	€ 3.220	€ -	€ 3.220				
3 Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. (VP)	€ 1	€ -	€ 1				
4 Chemelot Campus Vastgoed C.V. (VP)	€ 62.745.266	€ 1.021.484	€ 63.766.750	Brightlands	Chemelot		
5 Chemelot Participaties B.V. (VP)	€ 29.194.800	€ -	€ 29.194.800				
6 Chemelot Campus B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -				
7 Chemelot Research Facilities B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -				
8 Chemelot Scientific Participations B.V. (VP)	€ 1	€ -	€ 1				
9 Maastricht Health Campus B.V. (VP)	€ 2.913.717	€ -	€ 2.913.717			MHC	
10 Campus Heerlen Huisvesting B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -			SSC	
11 Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -				
12 Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)	€ 15.666.307	€ -	€ 15.666.307			GPV	
13 Campus Vastgoed Greenport Venlo C.V. (VP)	€ 8.096.693	€ -	€ 8.096.693				
14 Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo B.V. (VP)	€ 11.897.511	€ -	€ 11.897.511				
15 Brightlands Campus Greenport Venlo B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -				
16 Holding Businesspark Luchthaven Maastricht N.V. (VP)	€ 23.781.348	€ -	€ 23.781.348			MAA	
17 Aangewezen Luchvaartterrein Maastricht-Aachen Airport N.V. (VP)	€ 1	€ -	€ 1				
18 Provincie Limburg AviationValley Commandiet B.V. (VP)	€ 1.668.000	€ 1.315.541	€ 2.983.541				
19 Land Development AviationValley Maastricht C.V. (VP)	€ -	€ -	€ -				
20 Land Development AviationValley Maastricht N.V. (VP)	€ 18.000	€ -	€ 18.000				
21 Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering (Liof) N.V. (VP)	€ 51.577.738	€ -	€ 51.577.738	Fondsen			
22 MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V. (VP)	€ 10.325.616	€ -1.792.084	€ 8.533.532				
23 Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V. (VP)	€ 13.727.380	€ 72.797	€ 13.800.177				
24 Chemelot Ventures B.V. (VP)	€ 8.679.739	€ 929.380	€ 9.609.119				
25 Brightlands Ventures Partners Fund IV B.V. (VP)	€ 1.489.234	€ 759.936	€ 2.249.170				
26 Brightlands Agrifood Fonds B.V. (VP)	€ 2.075.289	€ 643.671	€ 2.718.960				
27 Limburgs Energie Fonds (LEF) B.V. (VP)	€ 60.000.000	€ 708.698	€ 60.708.698				
28 Provincie Limburg Commandiet B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -	RvR			
29 RvR Limburg Beheer B.V. (VP)	€ -	€ -	€ -				
30 RvR Limburg C.V. (VP)	€ -	€ -	€ -				
31 BNG Bank N.V. (VP)	€ 22.689	€ -	€ 22.689	Overig			
32 Nederlandse Waterschapsbank N.V. (VP)	€ 3.063	€ -	€ 3.063				
33 Waterleiding Maatschappij Limburg N.V. (VP)	€ 132.458	€ -	€ 132.458				
34 Limburgse Herstructureringsmaatschappij voor Bedrijventerreinen B.V. (VP)	€ 66.000	€ -	€ 66.000				
35 IBA Parkstad BV (VP)	€ -	€ -	€ -				
36 Stichting Euregio Maas-Rijn (VP)	€ -	€ -	€ -				
37 Europese Groepering voor Territoriale Samenwerking (VP)	€ -	€ -	€ -				
38 RUD Zuid-Limburg (VP)	€ -	€ -	€ -				

39 Regionale uitvoeringsdienst Limburg Noord (VP)	€ -	€ -	€ -
40 Nazorgfonds gesloten stortplaatsen provincie Limburg (VP)	€ -	€ -	€ -
41 Het Interprovinciaal Overleg (VP)	€ -	€ -	€ -
42 Zuidelijke Rekenkamer (VP)	€ -	€ -	€ -
43 Coöperatie Samenwerkingsverband DOVA U.A. (VP)	€ 0	€ -	€ 0
Totaal	€	€ 3.659.423	€
	310.286.615		313.946.038

7. § Grondbeleid

Inleiding

De paragraaf Grondbeleid geeft inzicht in de visie en de uitwerking van het provinciale grondbeleid ter ondersteuning van de provinciale doelstellingen en opgaves zoals verankerd in de provinciale beleidsprogramma's. Tevens is een actuele prognose van de te verwachten resultaten opgenomen en worden de mogelijke risico's van de activiteiten in het kader van het grondbeleid in beeld gebracht.

Beleid in relatie tot de in de begroting opgenomen programma's

Provinciale Staten hebben in 2007 (PS 29 juni 2007 J-857) ervoor gekozen om een actief grondbeleid te voeren. Daarbij zijn onder meer het door Provinciale Staten vastgestelde Erfpachtkader 2017, de nota herijking Grondbeleid 2018 en Sturen in Samenwerking 3.0 van kracht. De ontwikkelingsgerichte rol wordt met name op ruimtelijk economisch gebied (selectief) opgepakt, maar ook voor mobiliteits-, sociale en duurzaamheidsvraagstukken voor die locaties in Limburg waar een integrale aanpak vanwege het grotere provinciale belang noodzakelijk is. Door positie te nemen en binnen het kader van SiS 3.0 te participeren, kan de Provincie met diverse instrumenten, bijvoorbeeld erfpacht, een impuls geven aan het realiseren van projecten. Afgeleide activiteit is het beheren en exploiteren van de provinciale vastgoedposities.

In het coalitieakkoord 2023-2027 "Elke Limburger telt!" is de ambitie verankerd om een actief grondbeleid te voeren om invulling te geven aan de regierol bij het leggen van de ruimtelijke puzzel. De inhoud van het coalitieakkoord en het feit dat het geldende beleid dateert van 2007, leidt ertoe dat een nieuw grondbeleid uitgewerkt wordt. Resultaatdoelstelling is om in 2024 de vernieuwde Nota grond- en vastgoedbeleid ter besluitvorming voor te leggen aan PS.

De Provincie Limburg beschikt over een grond- en vastgoedportefeuille van circa 3.300 hectare. Naast een goed beheer van het bezit, is het de opgave om de grond- en vastgoedportefeuille in financiële zin voldoende te laten renderen. Zowel bij de aan- en verkoop als bij de exploitatie van grond en vastgoed wordt door middel van strategisch portfoliomanagement actief gestuurd op het bereiken van een optimaal financieel resultaat en het behalen van provinciale doelstellingen. Op 15 februari 2022 hebben GS de Uitvoeringsnota Beheer Grond en Vastgoed 2022 vastgesteld. Deze nota is gericht op de operationele elementen om invulling te geven aan strategisch portfoliomanagement. Provinciale Staten is daarover geïnformeerd door middel van een mededeling portefeuillehouder (2 maart 2022, kenmerk DOC-00224788).

Uitvoering van het beleid

Met het innemen van grondposities, geeft het eigendomsrecht andere juridische (privaatrechtelijke) mogelijkheden dan het publiekrecht. Waar het publiekrecht vooral de juridische voorwaarden schept voor

bestemmingswijzigingen, geeft het eigendomsrecht de Provincie de mogelijkheid regie te voeren om projecten en ruimtelijke opgaves daadwerkelijk te realiseren en daarbij te sturen op belangrijke factoren als ontwikkeling, gebruik, planning en kwaliteit.

Uitkomsten van de (majeure) structuurversterkende opgaven zijn uiteindelijk concrete op uitvoering gerichte projecten. Afhankelijk van de aard en opgave van deze projecten is het de vraag of de Provincie hierin participeert. Op basis van een concrete businesscase worden de benodigde kredieten/dekking bij PS georganiseerd, alvorens de uitvoering ter hand wordt genomen. Aankopen van gronden en/of vastgoed vinden plaats op basis van vastgelegde werkafspraken en procedures. Dergelijke kaders en uitgangspunten voor het provinciale grondbeleid staan beschreven in de Nota Uitvoering Grond en Vastgoedbeleid, waarover PS in juni 2020 is geïnformeerd door middel van een mededeling portefeuillehouder (4 juni 2020, kenmerk 2020/23383).

Aankopen

Aankopen kunnen op verschillende manieren tot stand komen. Ten eerste in het kader van projecten en programma's binnen de Provincie. Aan de hand van een aankoopplan zoals vastgesteld door GS worden dan gronden aangekocht om bijvoorbeeld provinciale opgaves te verwezenlijken, zoals de realisatie van wegen, fietspaden, natuur en het bewerkstelligen van de stikstofmitigatie-opgave. Indien een nieuw project wordt opgestart, wordt voor het aankopen van grond het vigerende grond- en vastgoedbeleid gehanteerd, inclusief het afwegingskader en de voorwaarden omtrent strategisch portfoliomanagement. Eerder kan een project(aankoop) niet tot stand komen.

Een tweede wijze waarop gronden in eigendom kunnen komen betreft een anticiperende aankoop. Door PS is in 2014 een revolverend krediet beschikbaar gesteld van € 22,1 mln. voor het verrichten van anticiperende aankopen. Met deze middelen worden "warme" gronden aangekocht, met als insteek het aanjagen van toekomstige projecten en ontwikkelingen. Dit kunnen gronden zijn die mogelijk direct benodigd zijn voor toekomstige projecten dan wel indirect benodigd zijn als ruilgrond (om actiever op de Limburgse grondmarkt te kunnen opereren). Deze gronden worden in voorkomende gevallen voor marktconforme prijzen gekocht (zuiver vermogenswaarde, dus geen volledige schadeloosstelling cf. Onteigeningswet).

Als laatste kunnen eigendommen ook aangekocht worden in het kader van het Erfpachtkader. Dit kader is in 2017 vastgesteld door de Staten (G-17-046) en is bedoeld om gronden aan te kopen en in erfpacht uit te geven. Dit onder andere ten behoeve van het aantrekken van bedrijvigheid en het aanjagen en faciliteren van de Limburgse economie. PS heeft voor het Erfpachtkader een revolverend krediet van € 100 mln. beschikbaar gesteld, waarvan ruim € 46 mln. uitstaat in 5 erfpachtcontracten. Eind 2023 is de evaluatie van het Erfpachtkader gestart. De resultaten van de evaluatie zullen in de 2e helft van 2024 gedeeld worden met PS.

Verkopen

De grond- en vastgoedportefeuille dient afgestemd te zijn op de inhoudelijke en financiële doelstellingen. Belangrijk instrument daarvoor is het strategisch portfoliomanagement. Daartoe is de grond- en vastgoedportefeuille op objectniveau beoordeeld en is er per object een strategiekeuze bepaald. Vastgoed met huidig dan wel (beoogd) toekomstig belang in relatie tot provinciale beleidskaders, programma's, projecten en/of wettelijke taken worden als strategisch aangemerkt. Ontbreekt het aan dit belang dan is er sprake van niet strategisch vastgoed. In dat geval zal verkoop (strategiekeuze afstoten) aan de orde zijn. De indeling van strategisch en niet strategisch eigendom vindt plaats op basis van de uitgangspunten zoals benoemd in de (vigerende) Uitvoeringsnota beheer grond en vastgoed.

Het strategische vastgoed omvat ook ruilgronden die indirect ingezet en verkocht kunnen worden voor provinciale doelrealisatie. Ruilgronden zijn van toepassing als een belanghebbende (in een provinciaal project/opgave) ervoor kiest om in plaats van een schadeloosstelling vervangende grond (ruilgrond)

toebedeeld te krijgen. Door de inzet/verkoop van deze gronden, kan dit als smeermiddel werken voor het aanjagen van provinciale doelrealisatie.

Op 26 november 2021 heeft de Hoge Raad (Didam-arrest) geoordeeld dat overheden bij de verkoop van vastgoed gelegenheid moet bieden aan (potentiële) gegadigden om mee te dingen naar koop. Dat betekent dat overheden niet zonder meer vrij zijn om eigendommen te verkopen aan een partij naar keuze. Overheden moeten gelijke kansen bieden bij uitgifte van vastgoed. De consequenties hiervan voor lopende verkopen zijn inzichtelijk gemaakt en heeft in een aantal gevallen geleid tot een wijziging van het verkoopproces. Bij nieuwe verkoopprocedures zijn de regels die voortkomen uit het Didam-arrest opgevolgd.

Beheer

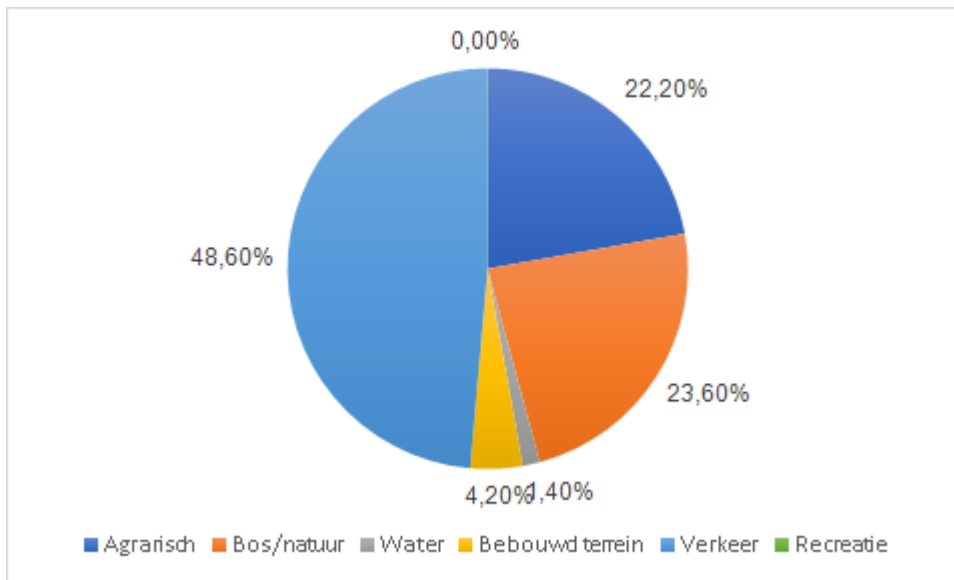
Met uitzondering van de openbare infrastructuur met bijbehorende tankstations, erfpachtgronden en deelnemingen is het in eigendom hebben van gronden/vastgoed vooral van tijdelijke aard. Het beheer van deze gronden en opstallen is voor het overgrote deel (behoudens enkele huur-, pachtovereenkomsten en jachthuren) geënt op dit tijdelijke karakter. Daarbij wordt veelal gebruik gemaakt van flexibele, kortdurende pacht-, huur- en gebruiksovereenkomsten. Voor het beheer van gronden en opstallen zijn de Uitvoeringsnota Beheer Grond en Vastgoed 2022 (PS DOC-00224788 d.d. 2 maart 2022) als ook de Uitvoeringsnota Pacht 2024 van toepassing.

Strategische Alliantie Grondaankopen (SAGa)

Er is binnen Limburg een toenemende druk op grond vanuit een groeiend aantal taakstellingen en opgaven bij verschillende partijen. Hierbij valt te denken aan natuurontwikkeling, extensivering van de landbouw, stikstof- en CO₂-problematiek, waterveiligheid, woningbouw, bedrijvigheid, energie, etc. Ten behoeve van die uiteenlopende maatschappelijke doelen verwerven publieke maar ook private partijen actief grondposities. Eigendom van gronden en vastgoed is immers een sturingsinstrument voor het realiseren van die doelen. Binnen de Provincie Limburg opereren meerdere grote overheidspartijen die ook een grote grondvoorraad bezitten. Gezamenlijk opereren zou betekenen dat er meer ruilgronden, dus schuifruimte (grotere grondmobiliteit) beschikbaar kunnen komen voor het realiseren van doelstellingen. Met het oog op het bevorderen van de samenwerking op de Limburgse grondmarkt onderzoeken Provincie Limburg, Waterschap Limburg en Staatsbosbeheer, de vorm en inhoud van een structurele samenwerking. Daarbij wordt gestreefd naar een meer effectieve en efficiënte inzet van kennis, informatie en middelen om grondvoorraden binnen de Limburgse grondmarkt in te zetten voor de bovengenoemde opgaven.

Grond- en vastgoedportefeuille

De Provincie Limburg heeft circa 3.300 hectare grond in eigendom (peildatum 1 januari 2024). In onderstaande figuur is het eigendom van de Provincie Limburg weergegeven en onderverdeeld op basis van de huidige cultuurtoestand.

Figuur: Eigendom Provincie Limburg naar cultuurtoestand

Nagenoeg de helft van de provinciale gronden bestaat uit de ondergrond van openbare infrastructuur. Dit vloeit voort uit een belangrijke provinciale kerntaak: het in eigendom hebben, onderhouden en beheren van provinciale wegen. Ruim 20% van de provinciale gronden bestaat uit agrarische gronden. Dit is wel slechts 0,6% van het totale agrarische areaal in Limburg. Een andere nuancering is dat de helft van het agrarische areaal op termijn wordt omgevormd tot natuur, als onderdeel van de Ontwikkelopgave Natuur. De agrarische gronden die niet worden ingezet voor de Ontwikkelopgave Natuur, kunnen direct of indirect (als ruilgrond) dienstbaar zijn aan het verwezenlijken van andere provinciale beleidsdoelen c.q. kerntaken. Het aandeel bos/natuur omvat bijna een kwart van de provinciale vastgoedportefeuille. Dit aandeel is hoofdzakelijk te herleiden tot de projecten Ooijen - Wanssum, de Ontwikkelopgave Natuur en vanuit natuurcompensatie verplichtingen volgende op de realisatie van enkele wegenprojecten.

Het bebouwde deel van de grondportefeuille (circa 4%) houdt hoofdzakelijk verband met de uitrol van het Erfpachtkader (G-17-046). De Provincie Limburg is daarnaast eigenaar van 31 opstallen. De opstallen zijn divers van aard. Enkele woningen worden gesloopt in verband met herbestemming (o.m. in relatie tot het project N280 West). Ook zijn er woningen die niet meer functioneel zijn in relatie tot provinciale beleidsdoelen of kerntaken. Verkoop is in die gevallen aan de orde. Daarnaast zijn er een aantal objecten in bezit die huisvestingsdoeleinden voor de provinciale organisatie dienen, naast het Gouvernement betreft het de provinciale steunpunten als ook het "Kasteel Groot Buggenum". Objecten met een openbare functie zoals de provinciale musea en het stationsgebouw Simpelveld (ZLSM) maken eveneens onderdeel uit van de provinciale vastgoedportefeuille. Andere vermeldenswaardige opstallen vormen de benzineverkoopplaatsen/tankstations. De Provincie Limburg bezit negen locaties gesitueerd langs provinciale wegen die aan exploitanten worden verhuurd.

Boekwaarden en verwachte resultaten

In onderstaande tabel zijn de boekwaarden voor de lopende projecten opgenomen, met inbegrip van de prognoses voor toekomstige kosten en opbrengsten en daaraan gerelateerd het verwachte resultaat.

€ x
1.000

	Beschikbaar gesteld krediet	Boekwaarde 1-1-2023	Realisatie 2023	Boekwaarde 31-12-2023	Restant
In exploitatiegenomen gronden					
Laerbroeck (PS 29-5-2010)	15.500	12.694	0	12.694	2.806
IPS/YARD	18.500	-2.894	37	-2.931	0
Totaal in exploitatie genomen gronden	34.000	9.800	37	9.763	2.806
Overige grondvoorraden					
Californië II (PS 23-6-2011)	20.000	7.029	0	7.029	12.971
Anticiperende aankopen	22.100	4.438	-74	4.363	17.737
Totaal overige grondvoorraden	42.100	11.467	-74	11.392	30.708
Onderhanden werk Ontwikkelopgave Natuur					
Ontwikkelopgave Natuur	180.180	-12.642	-932	-11.710	0
Totaal Ontwikkelopgave Natuur	180.180	-12.642	-932	-11.710	0

Toelichting op deze projecten

Toelichting in Exploitatie genomen gronden

Laerbroeck

Het noordelijk deel van het plangebied Hout-Blerick / Laerbroeck, was tot ruim tien jaar geleden een glastuinbouwgebied. De Provincie Limburg heeft indertijd het voortouw genomen in de aankoop en sanering van de aanwezige glasopstanden, vanwege de situering in het stroomgebied van de Maas. Dit heeft destijds geresulteerd in een gedeeltelijk uitgevoerde gebiedsontwikkeling: de sanering van de kassen is afgerond. De herontwikkeling van het gebied, waaruit ook de kosten gedekt zouden worden, is niet uitgevoerd. De Provincie Limburg is bij de sanering grondeigenaar geworden in het gebied (omvang eigendom 36 ha met een huidige boekwaarde van € 12,69 mln.).

Medio 2023 is het Programma Baarlo – Hout-Blerick met het daarin opgenomen voorkeursalternatief vastgesteld door de betrokken partners, te weten het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, het Waterschap Limburg en de gemeenten Venlo en Peel & Maas. Met dit besluit en de ondertekening van de bestuursovereenkomst in juni 2023 is het project in de planuitwerkingsfase terecht gekomen. In de planuitwerkingsfase van het deelplan “Laerbroeck” worden de mogelijkheden nader onderzocht om enerzijds de ruimtelijke kwaliteit in het gebied te versterken, het water te bufferen en de agrarische kwaliteit zoveel mogelijk te behouden. De aldaar aanwezige woningen zullen worden aangekocht door het Ministerie. Onderzocht wordt hierbij of deze woningen verplaatst kunnen worden naar binnendijkse locaties (in het Programma aangewezen zoeklocaties). Eén van deze binnendijkse

locaties is de locatie Tangveld, in eigendom van de Provincie Limburg. De locatie Tangveld is een potentiële ontwikkelingslocatie voor herbouw en woningbouw. Voor de buitendijks gesitueerde gronden in eigendom van de Provincie Limburg is een in de planuitwerkingsfase mee te nemen ontwikkelkans het behoud van de agrarische functie.

Voor het project is een voorziening getroffen, zoals besloten door PS (Jaarrekening 2010 en 2013). De voorziening bedraagt € 10,28 mln. Het saldo dat resteert bedraagt ten opzichte van de boekwaarde € 2,41 mln., welk bedrag minimaal gelijk is aan de agrarische waarde van deze gronden.

Vanwege de projectfase en de benodigde uitwerking van de plannen, worden (vooralsnog) geen financiële mutaties verwacht/doorgevoerd ten opzichte van de begroting in 2023. De uitkomst van het grondverwervingsproces (dat uitgevoerd wordt door het Waterschap Limburg voor de gronden gesitueerd onder het tracé van de nieuwe dijk en voor de buitendijks gesitueerde gronden in eigendom van de Provincie Limburg) is cruciaal voor het financiële resultaat voor de grondexploitatie Laerbroeck. Dit proces loopt conform planning vanaf Q2 2024 t/m 2025/2027 (afhankelijk van planonderdeel en soort verwerving).

IPS/Yard

De grondexploitatie IPS/Yard is gelegen in de directe omgeving van het VDL Nedcar bedrijvencomplex en heeft als doel de economische structuur van Limburg te versterken door de duurzame doorontwikkeling van VDL Nedcar mogelijk te maken. In 2022 zijn de gronden grotendeels geleverd aan VDL Nedcar. De nog te leveren gronden dienen nog gesaneerd te worden, omdat een deel van de gronden verontreinigd is met PFAS. Investerings (zoals de sanering) worden gerealiseerd als zicht bestaat op continuïteit van VDL Nedcar en de daarmee samenhangende werkgelegenheid. Ministerie van EZK en Provincie blijven in gesprek over de ontwikkelingen, de investeringen en de met het Rijk overeengekomen leningsovereenkomst.

De boekwaarde (van -€ 2,931 mln.) heeft betrekking op de gemaakte kosten en de leningsovereenkomst met EZK. Op basis van de overeengekomen leningsovereenkomst, vervalt een positief danwel negatief resultaat aan het ministerie EZK. Het verwacht resultaat einde project is derhalve € 0 (vanuit perspectief Provincie).

Toelichting overige grondvoorraden

Californië II

De gebiedsontwikkeling Californië moet ruimte gaan bieden aan grootschalige glastuinbouw. In 2011 is Californië B.V. een overeenkomst aangegaan met de Provincie Limburg voor het voorfinancieren van de gronden die benodigd zijn voor het deelgebied Californië II. Inmiddels zijn alle benodigde gronden verworven. De in voorraad zijnde gronden Californië worden op basis van gemaakte afspraken met Californië B.V., op kostprijsbasis (oorspronkelijk verwervingskosten met toeslag voor rente en apparaatskosten) doorverkocht. Aan de afspraken ligt een afnameverplichting ten grondslag. De afgelopen jaren is de belangstelling vanuit de markt voor afname van gronden in Californië II beperkt geweest. Inmiddels lijken er reële kansen te liggen voor de daadwerkelijke ontwikkeling van het gebied.

Anticiperende aankopen

Door PS is in 2014 (kenmerk G-14-010) een revolverend krediet beschikbaar gesteld van € 22,1 mln. voor het verrichten van anticiperende aankopen. Met deze middelen worden gronden aangekocht, met als insteek het aanjagen van toekomstige projecten en ontwikkelingen. Dit kunnen gronden zijn die mogelijk direct benodigd zijn voor toekomstige projecten dan wel indirect benodigd zijn als ruilgrond. Deze gronden worden in voorkomende gevallen voor marktconforme prijzen gekocht (zuiver vermogenswaarde, dus geen volledige schadeloosstelling op onteigeningsbasis).

De boekwaarde van de voorraad gronden die in eigendom zijn gekomen via anticiperende aankopen, bedraagt per 1 januari 2024 € 4,438 mln. De voorraad bestaande uit hoofdzakelijk agrarische gronden omvat in totaal 61,6 ha. Dit resulteert in een gemiddelde grondwaarde van € 7,09 per m². De verwachting is dat deze gemiddeld genomen minimaal tegen deze waarde verkocht kunnen worden.

De (beoogde) strategische verwerving van het perceel Groeve Mourik Brunssum (zie hieronder de toelichting op de herontwikkeling Oostflank Brunssum) is nog niet verwerkt in het bovenstaande overzicht boekwaarden en verwachte resultaten lopende projecten en legt een grote (tijdelijke) claim op de gereserveerde middelen voor anticiperende aankopen. Als onderdeel van het nu opgestarte onderzoek naar een "Strategische Alliantie Grondaankopen (SAGa)" zal bezien worden in hoeverre aanvullende middelen voor anticiperende aankopen nodig zijn.

Oostflank Brunssum

Het streven is om gezamenlijk met onze partners in de regio, de gemeente Brunssum, de Stadsregio Parkstad Limburg en de gemeente Heerlen (Trilandis BV), te komen tot een integrale herontwikkeling van de Groeve Mourik te Brunssum. Hierbij wordt een "Brownfield-locatie" getransformeerd tot een duurzame bedrijfslocatie met maatschappelijke en regionale meerwaarde. Hierbij dient oog te zijn voor zorgvuldig ruimtegebruik, de gewenste economische structuurversterking van de regio, passende werkgelegenheid en een verbeterde omgevingskwaliteit. Daarnaast biedt een herontwikkeling kansen om de bestaande ecologische verbinding tussen de Natura2000 gebieden "Brunsummerheide" en Teverenerheide te betrekken. Daarmee biedt de herontwikkeling ook kansen voor natuurontwikkeling.

De huidige Groeve Mourik heeft een omvang van circa 76 hectare en de nabijgelegen provinciale percelen hebben een oppervlakte van circa 10 hectare. De nabijgelegen provinciale percelen betreffen zogenaamde "restpercelen" vanuit de realisatie van de Buitenring Parkstad Limburg.

De Provincie heeft voor de voorbereidingsfase een krediet van € 0,5 mln. gereserveerd.

Het proces van de herontwikkeling bestaat (grofweg) uit drie stappen:

1. de strategische verwerving van het perceel Groeve Mourik Brunssum;
2. het opstellen en vaststellen van de ontwikkel- en samenwerkingsstrategie;
3. de realisatie van de herontwikkeling.

Stap 1, de strategische verwerving heeft plaatsgevonden op basis van een optie tot koop zoals deze in 2011 is overeengekomen met de firma Mourik en afliep op 1 juli 2022. Besluitvorming over het lichten van de optie heeft plaatsgevonden op 28 juni 2022 (GS DOC-00290582). De behandeling van deze strategische verwerving in Provinciale Staten heeft op 30 september 2022 (G-22-026) plaatsgevonden.

Met inachtneming van (gewijzigd) Amendement 150, Kuntzelaers en c.s. inzake "Wensen en Bedenkingen" en motie 2902 Van Caldenberg, Kuntzelaers inzake "Publieke zeggenschap en rekenen Groeve Mourik door respectievelijk voor de Provincie", zijn wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt. Deze wensen en bedenkingen als vastgelegd in Amendement 150 en motie 2902 en vormen het kader voor de beoogde herontwikkeling en hebben als zodanig geen betrekking op de strategische verwerving specifiek. Op basis daarvan is vervolgens de (concept) koopovereenkomst tussen Provincie Limburg en firma Mourik nader uitgewerkt.

De koopovereenkomst is inmiddels gesloten met de firma Mourik. Dekking van de verwerving is geborgd vanuit de met dit doel gereserveerde middelen (FCL 81115 Anticiperende aankopen) en vanuit bijdragen vanuit de regiopartners.

Stap 2, de besluitvorming over de ontwikkel- en samenwerkingsstrategie door PS is voorzien in het tweede kwartaal van 2024. Bij positieve besluitvorming wordt het oprichten van een BV beoogd die stap 3, de realisatie van de herontwikkeling, als opgave krijgt.

Toelichting onderhanden werk

Ontwikkelopgave Natuur

Het concept Limburgs Programma Landelijk Gebied (LPLG) wordt in 2024 verder doorontwikkeld. In Q3-4 verwachten wij dat een volgende concept versie kan worden aangeboden aan het Rijk. Vaststelling van een definitief LPLG is voorzien in 2025, mede gelet op de nog te doorlopen (m.e.r.-)procedure. Vanwege urgentie en de beschikbare instrumenten, wordt het doen van anticiperende grondtransacties (ruilgronden) om de natuur- en landbouwtransitie te stimuleren reeds geïntensiveerd (al dan niet via gebiedsprocessen).

Risico's en risicoreserve

Om risico's af te dekken is binnen de begroting een Risicoreserve financieel instrumentarium SIS 3.0 waar het erfpachtinstrumentarium integraal onderdeel van uitmaakt. In de nog in ontwikkeling zijnde Nota grond- en vastgoedbeleid wordt gekeken naar een separate risicoreserve voor grondactiviteiten. In 2024 zal deze nota ter besluitvorming worden voorgelegd aan PS.

De huidige risico-inschatting van de lopende projecten wordt nihil ingeschat. Het betreft de volgende lopende projecten en hierover kan het volgende opgemerkt worden:

Laerbroeck

Bij het project Laerbroeck is door het treffen van een voorziening de restwaarde van de verworven gronden teruggebracht tot de agrarische waarde. Het risico voor de Provincie is verwaarloosbaar.

IPS/Yard

De grondexploitatie wordt gefinancierd met een achtergestelde renteloze lening verstrekt door het Ministerie van EZK. Indien bij afsluiting van het project sprake is van een negatief exploitatieresultaat, komt dit resultaat tot een maximum van € 15,9 mln. voor rekening van EZ. De lening financiert (ruimschoots) het verwachte negatieve resultaat en tevens worden hiermee de projectrisico's afgedekt (ook als bijvoorbeeld saneringskosten substantieel hoger uitvallen). Aangezien de looptijd van het project langer loopt dan voorzien en de lening afloopt, zijn partijen in overleg over de verlenging van de looptijd van de lening.

Californië II

De in voorraad zijnde gronden ten behoeve van Californië II zullen door Californië B.V. tegen kostprijs (oorspronkelijke verwervingskosten met toeslag voor rente en apparaatskosten) worden afgenomen. Het aantal transacties is in de afgelopen periode beperkt. Er is een kans dat de Californië B.V. financieel niet in staat is de gronden van de Provincie af te nemen. De boekwaarde van de gronden komt echter overeen met de marktwaarde. Het risico voor de Provincie is derhalve nihil.

Anticiperende aankopen

De boekwaarde van de voorraad gronden die in eigendom zijn gekomen via anticiperende aankopen, bedraagt gemiddeld € 7,09 per vierkante meter. Op basis van de huidige grondprijzen worden de risico's van de anticiperende kopen op nihil ingeschat.

8. § Openbaarheid

Wet open overheid (Woo)

Deze openbaarheidsparagraaf is een verplichte paragraaf waarin aandacht wordt besteed aan de beleidsvoornemens en realisatie inzake de uitvoering van de Wet open overheid (Woo). De verplichting is opgenomen in artikel 3.5 van de Woo.

Op 1 mei 2022 is de Woo in werking getreden. Het doel van de Woo is een open overheid, die zorgdraagt voor een adequate en toegankelijke informatievoorziening op basis van een ordentelijke informatiehuishouding. Onder de Woo is de Provincie verplicht om 11 categorieën informatie uit eigen beweging geheel of gedeeltelijk openbaar te maken. Die verplichting tot actieve openbaarmaking is niet per 1 mei 2022 in werking getreden, maar treedt op een later moment gefaseerd in werking. De minister van BZK heeft een 'implementatiestrategie actieve openbaarmaking' vastgesteld en bekendgemaakt welke richtinggevend zal zijn voor de implementatie van deze informatieverplichting binnen meer dan duizend bestuursorganen, waaronder die van de Provincie Limburg.

De volgende vier informatiecategorieën worden als eerste geïmplementeerd:

1. Bereikbaarheidsgegevens van het bestuursorgaan en wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend;
2. Vergaderstukken van vertegenwoordigende lichamen van decentrale overheden;
3. Convenanten;
4. Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

In 2023 zijn de categorieën 1, 2 en 4 vooruitlopend op de 'officiële' fasering gekoppeld c.q. actief openbaar gemaakt via de zogenaamde Woo-index. Daarnaast is via deelname in Provinciale en Landelijke werkgroepen een start gemaakt met de voorbereiding van de publicatie van de overige informatiecategorieën.

In 2023 werden 88 Woo verzoeken ingediend bij de Provincie. Het aantal Woo-verzoeken verschilt hiermee niet t.o.v. voorgaande jaren. Wel is er een toename van zeer omvangrijke en/of complexe Woo-verzoeken.

9. § Portfoliomanagement

Portfoliomanagement

Met de vaststelling van het kader Sturing in Samenwerking 2.0 (SIS 2.0) in februari 2017 en aanvullend het beleid omtrent risicoreserveringen bij de begroting 2018 (Memorie van Toelichting Begroting 2018), heeft de professionalisering van het beheer van onze financieel vaste activa verder gestalte gekregen onder de noemer van portfoliomanagement. Om Provinciale Staten te informeren over het portfolio wordt in deze paragraaf (SIS 3.0) gerapporteerd over de ontwikkelingen op het vlak van risico's, samenstelling van de portefeuille, rendement en de positie van het Eigen Vermogen.

Investeringsportefeuille

Ten behoeve van deze analyse wordt er onderscheid gemaakt tussen investeringen in leningen en in deelnemingen uit hoofde van de publieke taak. Hieronder is het portfolio gedefinieerd:

Portfolio SIS 3.0		Bedragen x €1.000	
Balans publieke taak		31-12-2022	31-12-2023
Financiële vaste activa - leningen		538.518	601.645
Financiële vaste actieve - deelnemingen		306.342	313.946
Totaal Financieel vaste activa		844.860	915.591
MVA Gronden uitgegeven in erfpacht, econ. nut		41.016	39.251
Totaal Financieel vaste activa incl. erfpacht		885.876	954.842
Borgstellingen		1.917	370
Totaal risicodragende portefeuille		887.793	955.213
Aandeel portfolio - deelnemingen publieke taak		34,51%	32,87%
Aandeel portfolio - leningen publieke taak		60,66%	62,99%
Aandeel portfolio - gronden uitgegeven in erfpacht		4,62%	4,11%
Aandeel portfolio - borgstellingen		0,22%	0,04%

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van het portfolio wordt conform SIS 3.0 jaarlijks bepaald. Dit betekent dat de vraag beantwoord moet worden in hoeverre de boekwaarde van de verschillende instrumenten die wordt ingezet uit hoofde van de publieke taak waardeverloopt. Hiertoe worden continu de risico's gemonitord en aan de hand van de revisiedocumenten een inschatting gemaakt van de risico's. Hierna is het risicoprofiel van het portfolio nader weergegeven:

Risico spreiding SIS 3.0		Bedragen x €1.000		
Credit risk		Boekwaarde	%	
	AAA	331.432	34,7%	AAA
	AA	6.000	0,6%	AA
	A	150.026	15,7%	A
	BBB	91.767	9,6%	BBB
	BB	156.357	16,4%	BB
	B	4.466	0,5%	B
	CCC	39.753	4,2%	CCC
	CC	116.716	12,2%	CC
	C	47.281	4,9%	C
	D	11.416	1,2%	D
		Boekwaarde	%	Streefwaarde
Actief Sturen		215.166	22,5%	20%
Sturen		248.124	26,0%	10%
Actief Monitoren		335.898	35,2%	60%
Monitoren		156.026	16,3%	10%
Totaal publieke taak		955.213	100%	100%

Risicoreserve

Conform SIS 3.0 wordt voor investeringen uit hoofde van de publieke taak, jaarlijkse één integrale risicoreserve voor de gehele portefeuille uitgevoerd. Onderstaand is de analyse van de integrale risicoreserve voor 2023 vormgegeven:

Bepaling Risicoreserve SIS 3.0		Bedragen x €1.000	
	31-12-2022	31-12-2023	
Totaal portfolio publieke taak	902.225	960.089	
-/- Afwaarderingen	-14.432	-4.876	
Totaal portfolio publieke taak (na afwaarderingen)	887.793	955.213	
Berekening risicoreserve	95.915	118.414	
Dotatie risicoreserve* (a)	18.221	22.692	
Gerealiseerde afwaardering	14.432	4.876	
Vrijval voorzieningen	-5.047	-	
Realisatie mutatie risicoreserve**	4.647	22.499	
Totaal realisatie (b)	14.032	27.375	
Dotatie risicoreserve (a-b)	4.189	-4.683	

* Binnen de begroting en op de jaarrekening komt de term dotatie aan de reserve voor. Een ander woord voor dotatie is in deze: toevoeging aan de reserve.

** Dit betreft het verschil tussen de berekening van de risicoreserve 2023 vs. de stand risicoreserve 2022 incl. dotaties 2023, afwaarderingen- en voorzieningen 2033.

Resultante van bovenstaande analyse in 2023 is dat er een netto dotatie van €4,683 mln. van de risicoreserve plaatsvindt ten laste van het resultaat. Deze dotatie is het resultaat van diverse effecten zoals mutaties in de activa, nieuwe uitzettingen en daadwerkelijke toename van risico's. De grootste post hierin is toename van risico in het Limburgs Energie Fonds, waar dit jaar een verlies gerealiseerd is. De portefeuille wordt voor € 4,876 mln. afgewaardeerd voor de leningen en aandelenkapitaal. De afwaarderingen betreffen het afwaarderen van agiostortingen bij deelnemingen die reeds bij besluitvorming aangemerkt waren als niet revolverend of volledig in de risicoreserve zijn opgenomen.

Portfolio samenstelling

Om de risico's die voortvloeien uit de offensieve investeringsstrategie te spreiden zijn er in SIS 3.0 limieten gesteld voor sectoren (niet meer dan 30% per sector) én streefwaarden per sturingskwadrant (c.q. risicoprofiel). De huidige investeringsportefeuille voldoet aan deze normen. Hieronder is de analyse met betrekking tot de portfoliosamenstelling weergegeven:

Portfolio indeling

Sector	Boekwaarde	%
Bancaire instellingen	150.026	15,7%
Brightlands campussen	141.796	14,8%
Educatie	1.250	0,1%
Energie	90.912	9,5%
Gebiedsontwikkeling (bedrijvigheid)	32.117	3,4%
Gebiedsontwikkeling (wonen)	12.802	1,3%
Gezondheidszorg	973	0,1%
Infrastructuur	14.198	1,5%
Investeringsfondsen	183.504	19,2%
Luchtvaart	69.330	7,3%
Technische- en chemische industrie	10.278	1,1%
Wonen- en Leefomgeving	2.298	0,2%
Starters- en duurzaamheidsfinancieringen	234.854	24,6%
Tourisme & Cultuur	10.875	1,1%
Totaal publieke taak	955.213	100%

Rendement

Investerings met een laag risico hebben vaak een laag, maar relatief zeker rendement (bijvoorbeeld een verstrekte financiering met hypothecaire zekerheid). Investerings met een hoog risico hebben vaak een hoog, maar relatief onzeker rendement (zoals verbonden partijen in onzekere markten). Provincie Limburg neemt bewust risico's (SIS 3.0) om rendement te kunnen halen, zowel financieel als maatschappelijk rendement. Hierna zijn de behaalde financiële rendementen per instrument weergegeven:

Rendement SIS 3.0	Bedragen x €1.000
	2023
Erfpacht canon	2.374
Dividend	36.302
Rente opbrengsten	15.033
Totaal rendement	53.709
Afwaarderingen	4.876
Totaal opbrengsten (na afwaardering)	48.832
<i>Erfpacht ongecorrigeerd</i>	6,05%
<i>Dividend rendement ongecorrigeerd</i>	11,56%
<i>Rente rendement ongecorrigeerd</i>	2,50%
Totaal rendement ongecorrigeerd	5,62%
<i>Erfpacht gecorrigeerd na afwaarderingen</i>	6,05%
<i>Dividend rendement gecorrigeerd na afwaarderingen</i>	10,01%
<i>Rente rendement gecorrigeerd na afwaarderingen</i>	2,50%
Totaal rendement gecorrigeerd	5,11%

BBV-indicatoren

BBV-indicatoren

Op deze pagina zijn de BBV-indicatoren gepubliceerd zoals die volgens de ministeriële regeling beleidsindicatoren Provincies verplicht in de begrotingen en jaarrekeningen van de Provincies moeten worden opgenomen. Doel van het publiceren van deze beleidsindicatoren is een nadere duiding te geven

aan de maatschappelijke effecten in de programma's van de Provincies. De beleidsindicatoren zijn in overleg met het IPO vastgesteld in 2017. De cijfers zoals hieronder opgenomen zijn bijgewerkt tot en met 13 juni 2023 en zijn afkomstig van het IPO. Tot aan het moment van vaststelling zijn dit de meest actuele gegevens.

Deze indicatoren zijn bewust opgenomen als bijlage bij de programma's. In de praktijk heeft de Provincie er tot en met 2023 steeds voor gekozen om andere indicatoren te kiezen bij de uitwerking van beleidskaders. Daarnaast worden deze indicatoren in 2024 gekoppeld aan het provinciale datafundament, waarbij de gegevens ook gevalideerd worden. Deze stappen hebben nu geleid tot een aantal aanpassingen in waardes en presentatie rondom deze indicatoren.

Kwaliteit oppervlaktewater

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is in 2000 door het Europees Parlement vastgesteld. Deze kaderrichtlijn heeft als doel de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren te verbeteren en in stand te houden. De KRW bevat een beoordelingsmethode voor het bepalen van de kwaliteitstoestand van het oppervlaktewater. De belangrijkste indicatoren voor de kwaliteit zijn de chemische en ecologische toestand van de waterlichamen. De beoordeling van de chemische toestand wordt getoetst op meer dan 40 stoffen, de ecologische toestand wordt o.a. beoordeeld op fysisch-chemische en biologische kwaliteitselementen. Deze methode werkt volgens het 'one out-all out principe'. Indien één kwaliteitselement niet aan de eisen voldoet, wordt de toestand van het waterlichaam als onvoldoende beoordeeld. De weergegeven percentages hebben betrekking op de beoordeelde waterlichamen. Niet-beoordeelde waterlichamen blijven buiten beschouwing.

Bron: Informatiehuis Water; bewerking: Kurtosis

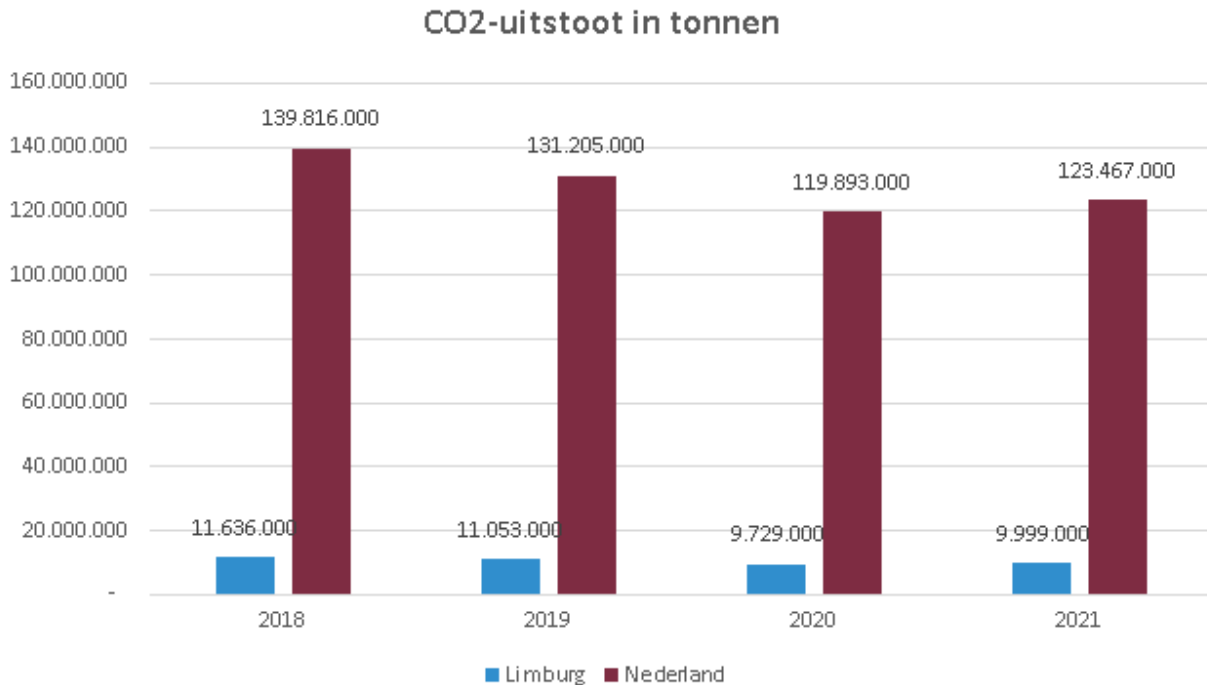
Chemische toestand	Kwalificatie	2018	2019	2020	2021	2022
Landelijk gemiddelde	voldoet	37%	30%	38%	13%	11%
	voldoet niet	63%	66%	62%	87%	89%
Limburg	voldoet	73%	59%	63%	0%	2%
	voldoet niet	27%	41%	37%	100%	98%

Ecologie toestand of potentieel	Kwalificatie	2018	2019	2020	2021	2022
Landelijk gemiddelde	goed	0%	0%	0%	0%	0%
	matig	39%	36%	63%	64%	64%
	ontoereikend	43%	41%	26%	26%	27%
	slecht	18%	18%	11%	9%	9%
Limburg	goed	0%	0%	0%	0%	0%
	matig	33%	34%	73%	69%	72%
	ontoereikend	57%	55%	28%	31%	28%
	slecht	10%	11%	0%	0%	0%

CO2-emissie (bekende uitstoot gas, elektra, warmte, voertuigbrandstoffen)

De CO₂-uitstoot van energieverbruik wordt berekend door het verbruik van aardgas, elektriciteit en stadswarmte te vermenigvuldigen met jaarlijks bepaalde emissiefactoren. Deze factoren geven weer hoeveel CO₂-uitstoot het verbruik van een kWh elektriciteit, een m³ aardgas of een gigajoule (GJ) stadswarmte gemiddeld veroorzaken. Voor verkeer en vervoer wordt de CO₂-uitstoot modelmatig bepaald door Emissieregistratie (RIVM) op basis van een verkeersmodel dat deels wordt gevoed door verkeersmetingen. Vanwege bijstellingen in de Klimaatmonitor worden alle gegevens jaarlijks geactualiseerd. Niet voor alle jaren zijn alle gegevens bekend.

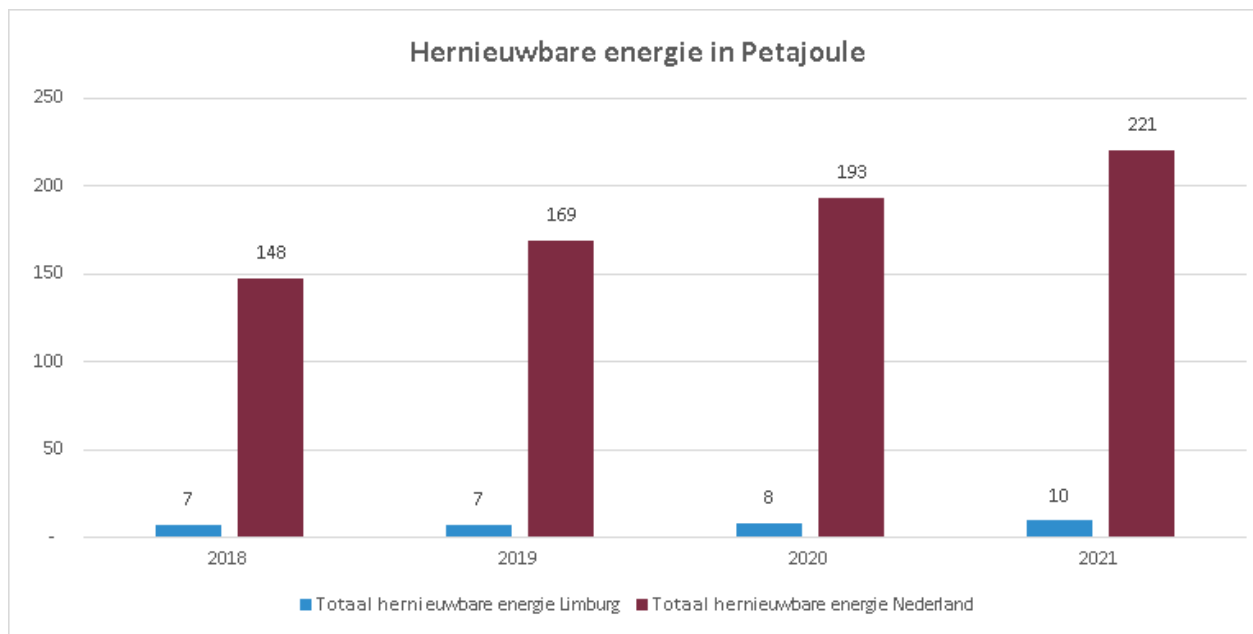
Bron: Klimaatmonitor Rijkswaterstaat, bewerking: Kurtosis

Energieneutraliteit

Hernieuwbare energie is energie afkomstig uit natuurlijke bronnen. Deze worden constant hernieuwd en zijn daardoor oneindig beschikbaar. Het gaat om energie uit zon, wind, biomassa, bodem, buitenlucht en water. Niet alle gegevens zijn op provinciaal niveau beschikbaar. Dit betreft onder meer cijfers over hernieuwbare energie uit grootschalige technieken, zoals afvalverbrandingsinstallaties en het meestoken van biomassa in elektriciteitscentrales. Uitsplitsing van deze cijfers naar provincie zou ertoe leiden dat cijfers van een individuele installatie herleidbaar zijn, wat in strijd is met vertrouwelijkheid. Voor een aantal andere technieken zijn geen regionale cijfers beschikbaar, omdat de cijfers worden vastgesteld aan de hand van opgaven van landelijk opererende leveranciers van hernieuwbare-energiesystemen (zonnewarmte, warmtepompen) of hernieuwbare energie (biobrandstoffen). Voor technieken waarvoor geen gegevens op provinciaal niveau beschikbaar zijn, worden in de Klimaatmonitor een aantal verdeelsleutels toegepast. Cijfers worden jaarlijks met terugwerkende kracht bijgesteld. Niet voor alle jaren zijn alle gegevens bekend.

Bron: Klimaatmonitor Rijkswaterstaat; bewerking: Kurtosis

Verworven en ingerichte nieuwe natuur

Dit betreft het oppervlakte verworven en ingerichte natuur in hectare in het kader van de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Bij verworven natuur gaat het om het aantal hectares blijvend beschikbare grond voor natuur, inclusief nieuwe natuur als gevolg van functiewijziging (bijvoorbeeld doordat boerenland als natuurland wordt aangeboden). Onder inrichting worden gebieden verstaan waar inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd, die noodzakelijk zijn voor de versterking en het behoud van (kwetsbare) natuur en biodiversiteit. Als er geen inrichtingsmaatregelen nodig zijn, wordt het gebied ook beschouwd als ingericht. De cijfers geven de stand van zaken weer op 31 december van het desbetreffende jaar.

Bron: Voortgangsrapportages Natuur (publicaties IPO/BIJ12); bewerking: Kurtosis

Nieuwe natuur (ha)	Onderwerp	2018	2019	2020	2021
Limburg	Ingericht natuurgebied	50	175	35	-452
Nederland	Ingericht natuurgebied	3029	2727	2.851	6.825
Limburg	Verworven natuurgebied	25	261	113	646
Nederland	Verworven natuurgebied	1781	1882	2.050	6.074

Beheerde natuur

Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd en ongesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

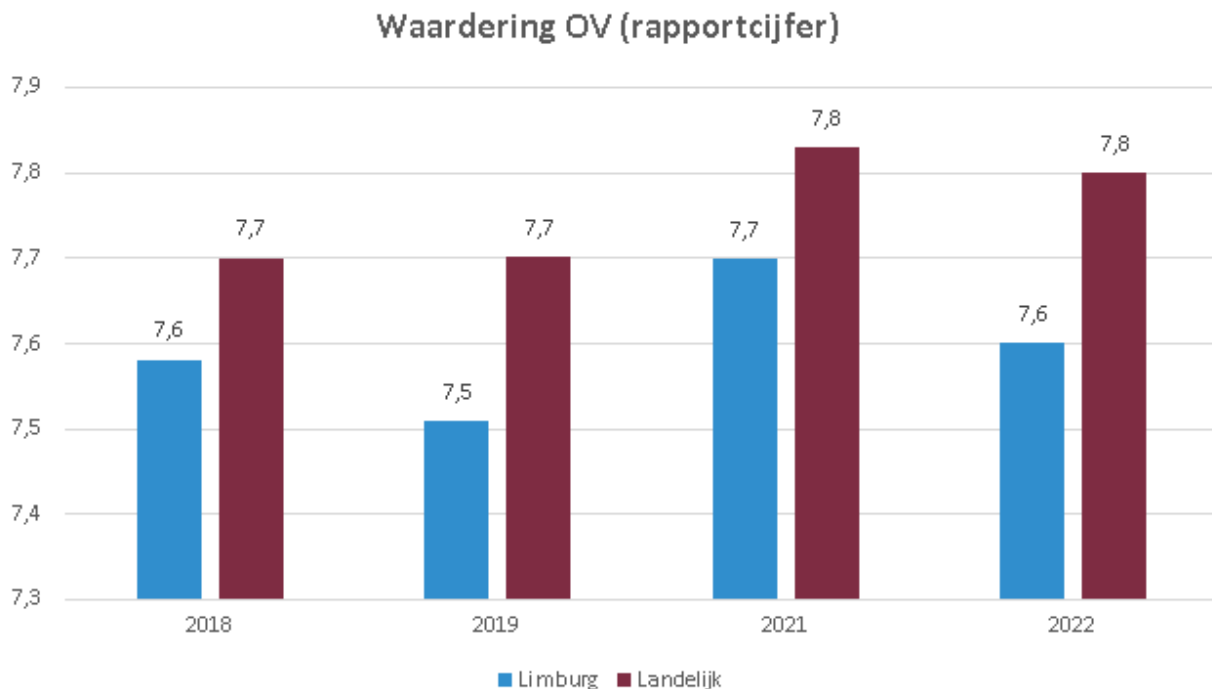
Bron: Voortgangsrapportages Natuur (publicaties IPO/BIJ12); bewerking: Kurtosis

Beheerde natuur (ha)	Onderwerp	2018	2019	2020	2021
Limburg	Beheerd natuurgebied met subsidie	32.407	32.909	32.694	33.008
Nederland	Beheerd natuurgebied met subsidie	490.953	485.099	488.937	494.657
Limburg	Beheerd natuurgebied zonder subsidie	15.661	17.895	16.352	16.656
Nederland	Beheerd natuurgebied zonder subsidie	203.700	211.845	209.316	208.621

Waardering OV

Dit betreft het gemiddelde waarderingcijfer (algemene oordeel) voor het regionaal openbaar vervoer. Dit cijfer is gebaseerd op de OV-Klantenbarometer: een jaarlijks terugkerend onderzoek naar de mening van reizigers in het stads- en streekvervoer. De weergegeven cijfers hebben betrekking op de vervoersgebieden waarvoor de Provincie de concessie heeft afgegeven. Vanwege de coronapandemie zijn er over 2020 geen resultaten van de OV-klantenbarometer.

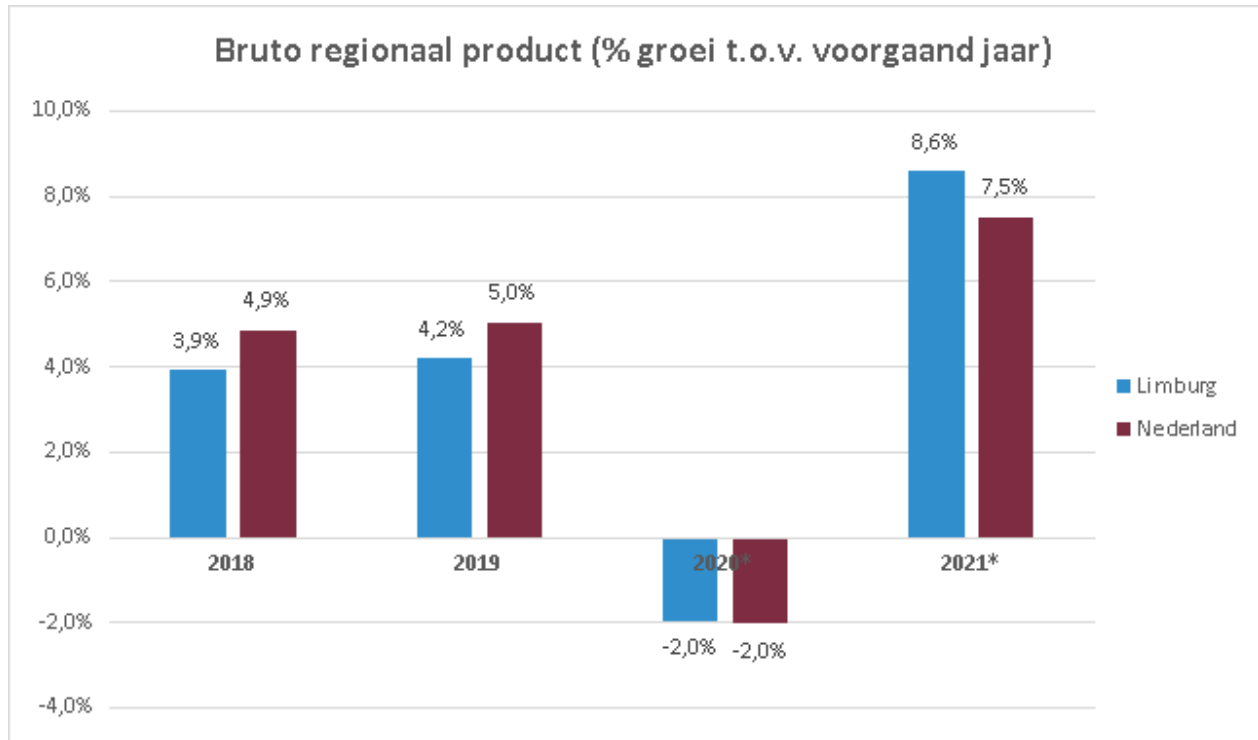
Bron: OV-klantenbarometer CROW; bewerking: Kurtosis

Bruto regionaal product

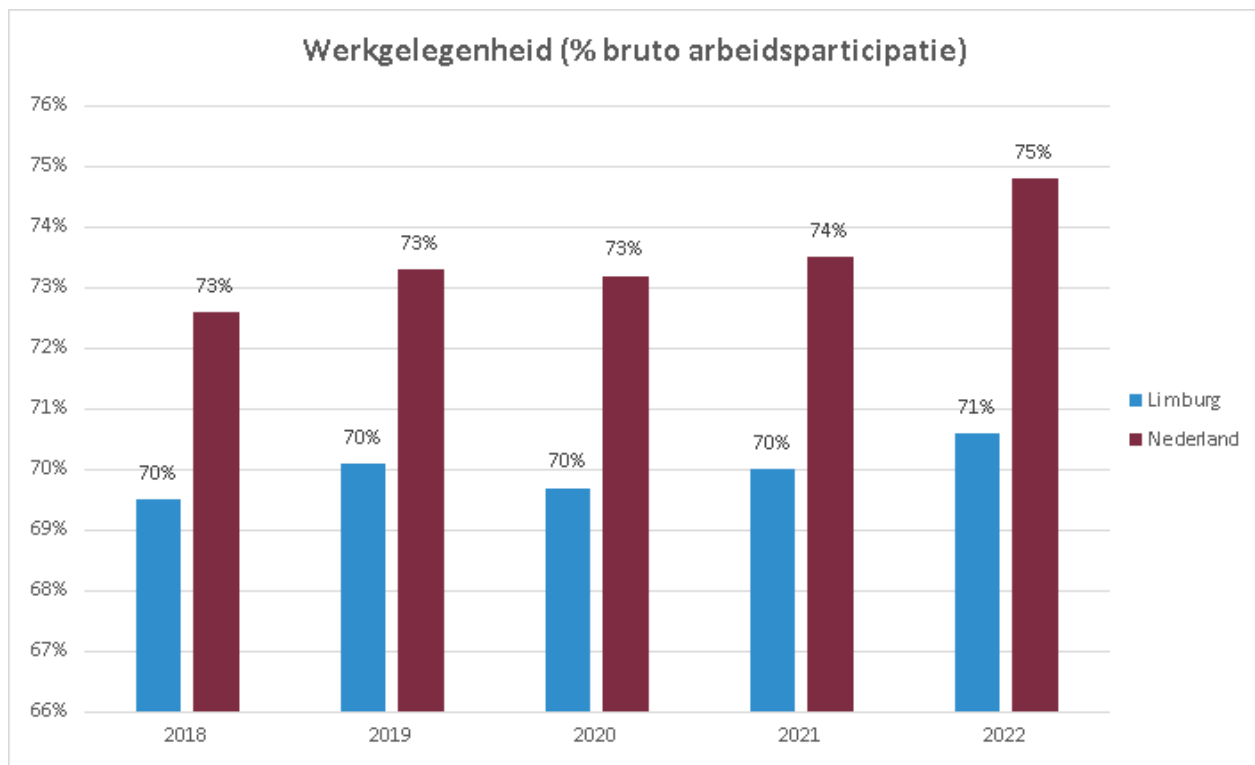
Dit betreft het bruto regionaal product (tegen marktprijzen) per Provincie. Het BRP is de totale geldwaarde van alle in een Provincie geproduceerde goederen en diensten gedurende een jaar. Het getoonde percentage is de verandering in het BRP ten opzichte van het voorafgaande jaar.

Bron: CBS; bewerking: Kurtosis

Werkgelegenheid

Werkgelegenheid wordt hier uitgedrukt in het percentage bruto-arbeidsparticipatie: het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de totale bevolking van 15-75 jaar (exclusief institutionele bevolking).

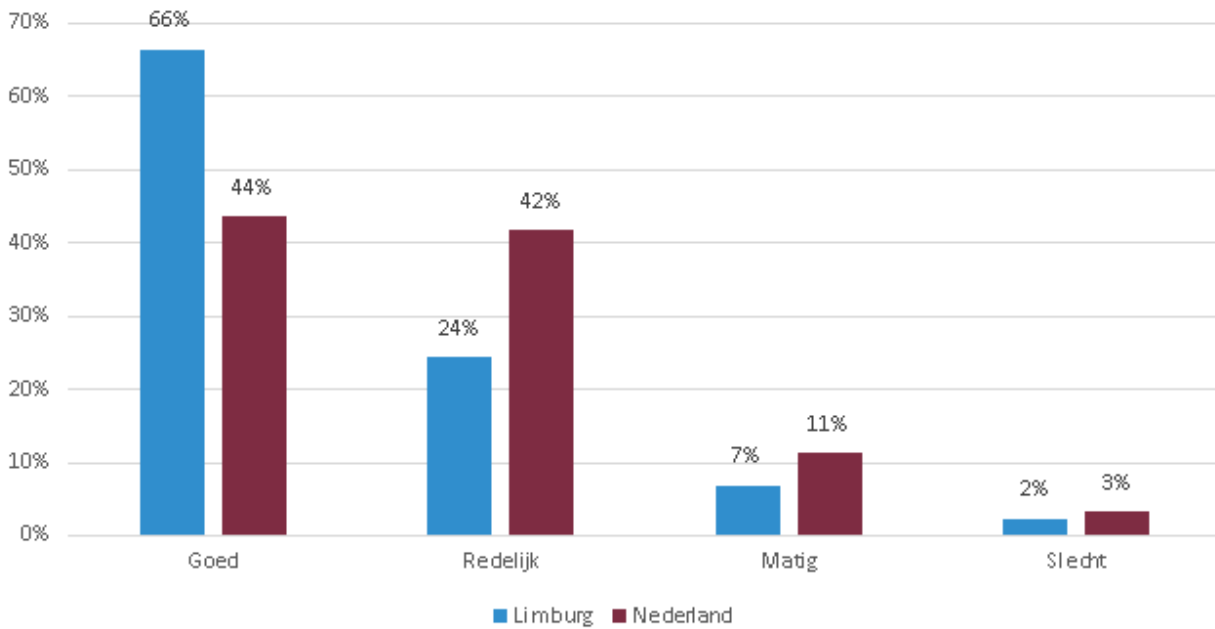

Restauratievolume

Cijfers over restauratievolume rijksmonumenten hebben betrekking op monumenten waarvan de staat van onderhoud matig of slecht is. Het betreft de globale staat van onderhoud gebaseerd op de uitvoeringsrichtlijn 'schouwen van gebouwde monumenten' met als peildatum 23 maart 2023. Bij deze methodiek wordt niet de staat van het casco beoordeeld. Hiervoor is een separaat inspectierapport van een meer bouwkundig gespecialiseerde partij, als bijvoorbeeld de Monumentenwacht, vereist. De cijfers hebben betrekking op alle rijksmonumenten, exclusief de monumenten met de functie woning. De getoonde gegevens zijn de meest recente uit de afgelopen 4 jaar. Jaarlijks wordt in de meeste provincies circa 25% van de gegevens geüpdatet.

Bron: Fenicks

Staat van onderhoud monumenten

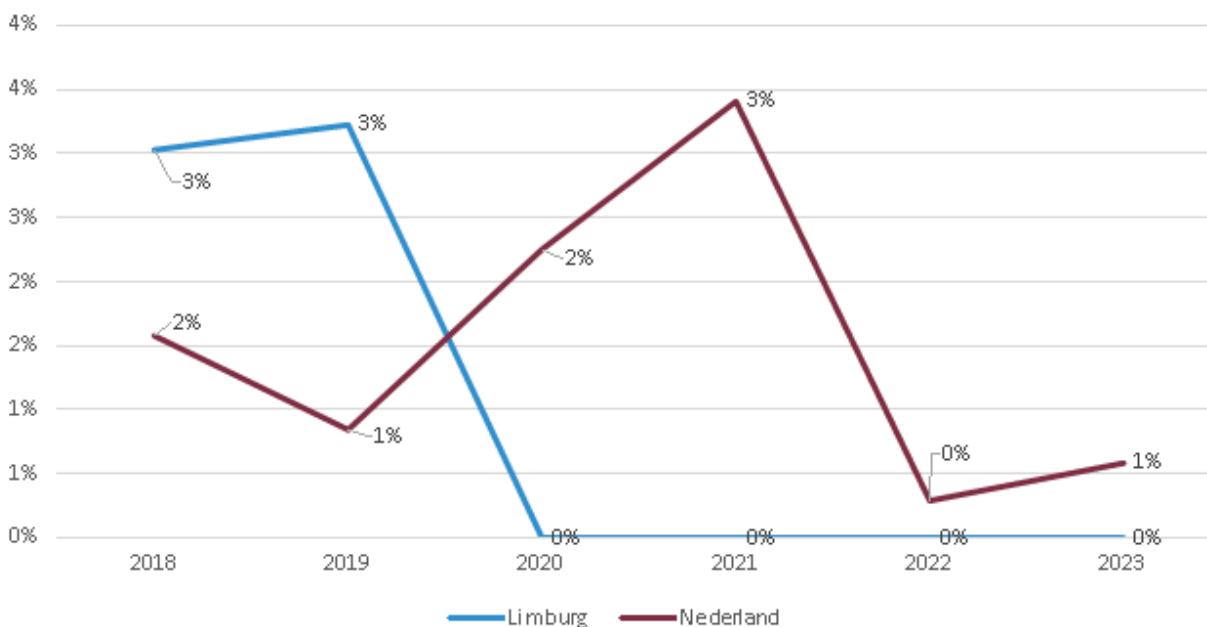

Preventief toezicht gemeenten

Gemeenten staan onder preventief financieel toezicht van de provinciale toezichthouder als er sprake is van een niet meer structureel en reëel sluitende begroting bij een gemeente.

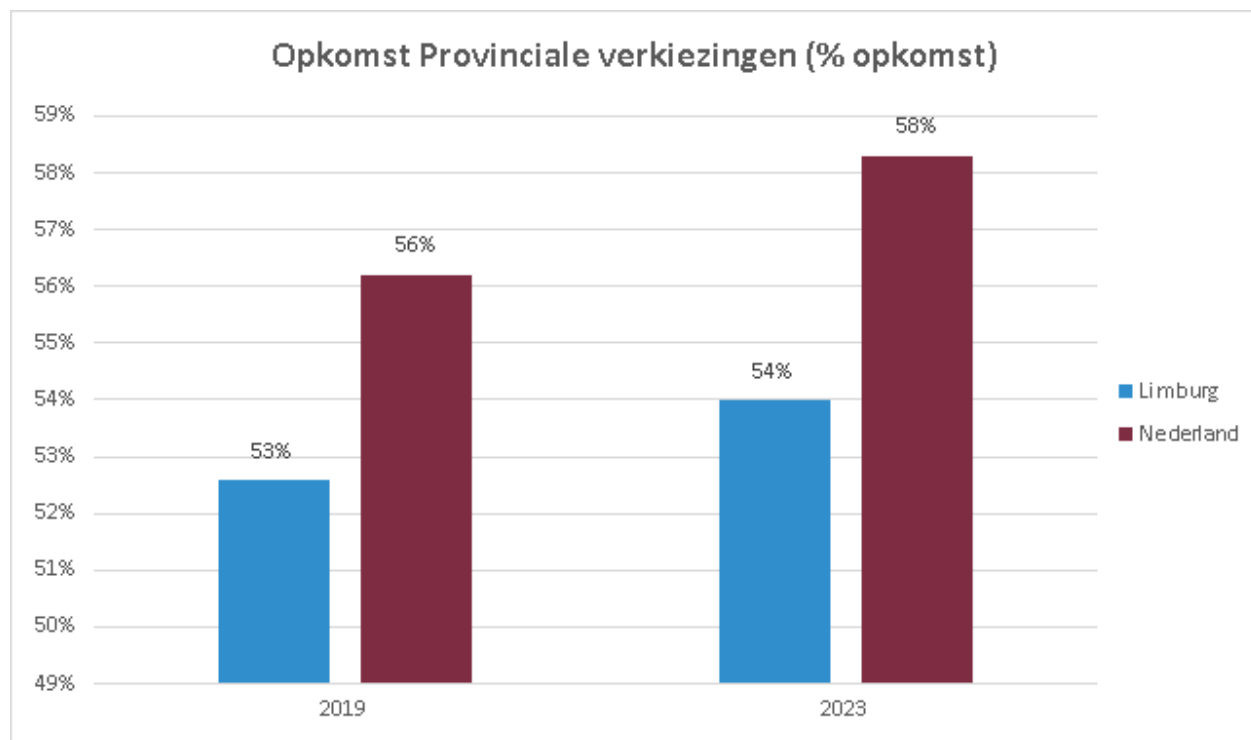
Bron: Ministerie van BZK, Binnenlands Bestuur; bewerking: Kurtosis

Preventief toezicht gemeenten (% onder preventief toezicht)

Opkomst Provinciale verkiezingen

Bron: Kiesraad/NOS; bewerking: Kurtosis

Jaarrekening 2023

Balans per 31-12-2023

De provinciale balans

Onderstaand de provinciale balans ultimo 2023. Deze bestaat op hoofdlijnen uit activa (debet) en passiva (credit). De activazijde geeft aan wat de Provincie bezit en de passivazijde hoe dit is gefinancierd. Daarbij kan onderscheid worden gemaakt tussen vreemd vermogen (schulden en verplichtingen) en eigen vermogen (gespaard geld van voorgaande jaren). In algemene zin vertoont de provinciale balans en resultatenrekening geen grote fluctuaties tussen de opeenvolgende jaren. De balans is altijd in evenwicht.

De balans laat de veranderingen zien ten opzichte van 2022. Wij wijzen echter ook op de toelichting in het strategisch kader waar op basis van de belangrijkste financiële kengetallen de meerjarige ontwikkelingen in beeld zijn gebracht in een uiteenzetting van de financiële positie. Deze laat zien dat de Provincie financieel gezond is, maar het meerjarig perspectief onder druk staat.

Balans - Activa

De activazijde van de balans maakt onderscheid in vaste activa en vlottende activa.

€ x 1.000

Activa		Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste activa			
Immateriële vaste activa			
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	13	37	
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	81.550	68.997	
		81.564	69.034
Materiële vaste activa			
- Investerings met een economisch nut	34.910	38.680	
- Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	315.651	312.810	
- In erfpacht	39.251	41.016	
		389.812	392.506
Financiële vaste activa			
<i>Kapitaalverstrekingen aan:</i>			
- deelnemingen	310.001	306.342	
<i>Leningen u/g aan:</i>			
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	357.460	288.000	
- deelnemingen	335.943	313.195	
- overige verbonden partijen	5.112	1.250	
Overige langlopende leningen	255.176	224.072	
Uitzettingen in s'Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	50.000	100.000	
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van een jaar of langer	119.839	122.833	
		1.433.532	1.355.693
Totaal vaste activa		1.904.908	1.817.232
Vlottende activa			
Voorraden			
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	-12.155	-13.123	
Gereed product en handelsgoederen	11.449	11.508	
		-706	-1.615
Uitzettingen met rentetypische looptijd < 1 jaar			
Vorderingen op openbare lichamen	24.675	17.365	
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	0	81.000	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	158.348	181.671	

Rekening-courantverhoudingen met het Rijk	0		0
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	19.690		21.420
Overige vorderingen	5.434		4.998
		208.147	306.454
Liquide middelen			
Banksaldi	33		23
		33	23
Overlopende activa			
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:			
- Europese overheidslichamen	0		20
- Het Rijk	4.026		3.902
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	70.198		37.677
		74.225	41.598
Totaal vlottende activa		281.699	346.459
Totaal activa		2.186.607	2.163.692

Balans - Passiva

De passivazijde maakt onderscheid in vaste passiva en vlottende passiva. Het bedrag dat aan borgstellingen is verstrekt bedraagt 0,37 mln. en is nader toegelicht bij de niet uit de balans blijvende verplichtingen.

€ x 1.000

Passiva		Ultimo 2023	Ultimo 2022
Vaste passiva			
Eigen vermogen			
Algemene reserve	106.100		73.118
Bestemmingsreserves	1.453.888		1.451.318
Gerealiseerde resultaat	110.143		129.002
		1.670.131	1.653.438
Voorzieningen			
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	11.440		10.097
Voorzieningen ter egalisering van kosten	10.763		9.087
		22.202	19.184
Vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar			
Obligatieleningen			
Onderhandse leningen van:			
- binnenlandse banken en ov.financiële instellingen	724		905
- openbare lichamen	12.147		13.226
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	31.627		38.083
Waarborgsommen	2.861		1.933
		47.358	54.147
Totaal vaste passiva		1.739.692	1.726.769
Vlottende passiva			
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar			
Overige schulden	62.820		58.422
		62.820	58.422
Overlopende passiva			
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	126.764		136.045
- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:			
- Europese overheidslichamen	3.477		2.368
- Het Rijk	241.306		227.737
- Overige Nederlandse overheidslichamen	8.447		9.870
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	4.101		2.481
		384.095	378.500
Totaal vlottende passiva		446.915	436.923
Totaal passiva		2.186.607	2.163.692

Toelichting op balans per 31-12-2023

Vaste activa

Vaste activa

Op de activazijde (linkerkant) van de balans staan de provinciale bezittingen. Het geeft op 31-12-2023 een momentopname van de waarde van onze gronden, panden, machines, auto's, voorraden, vorderingen en geld, zoals aandelen, uitstaande gelden of liquide middelen. Het zijn bezittingen die voor een periode van langer dan één jaar zijn vastgelegd en waarbij normaal gesproken geen grote waardeveranderingen worden verwacht. De waarde ontwikkelt zich op basis van nieuwe investeringen, desinvesteringen, bijdragen van derden, afwaarderingen en reguliere afschrijvingen. Bij desinvesteringen worden investeringen van de balans gehaald door het buitengebruik stellen of verkoop van een actief. De wijze van afschrijving is gebaseerd op de financiële verordening 2023 en is ook terug te vinden in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, zoals opgenomen in deze jaarrekening.

De bezittingen zijn te onderscheiden in twee posten:

1. Vaste activa, bestaande uit immateriële -, materiële en financieel vaste activa;
2. Vlottende activa, bestaande uit voorraden, uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa.

De totale waarde aan bezit ultimo 2023 is bijna € 2,19 miljard. Daarmee stijgt ons bezit met € 0,03 mln. ten opzichte van 2022 (€ 2,16 miljard). Dit betreft voornamelijk onze vaste activa. Deze stijgen van € 1,82 miljard naar € 1,90 miljard. Deze stijging betreft met name de stijging van financieel vaste activa.

Onderstaande toelichtingen op de diverse balansposten geven inzicht in deze stijging.

Immateriële vaste activa - totaaloverzicht

Immateriële vaste activa zijn activa die niet tastbaar zijn. Investeren betekent in financiële zin dat wij vermogen vastleggen in objecten waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. In deze categorie zijn dat investeringen die de Provincie doet waar geen bezittingen tegenover staan, zoals de kosten van onderzoek en ontwikkeling voor mogelijke investeringen. Daarnaast zijn hier investeringen in activa van derden opgenomen. Onderstaand treft u de toelichting op de balans van deze posten op hooflijnen. Hieruit blijkt een toename van € 12,53 mln. waarbij de balanswaarde is gestegen van € 69,03 mln. naar € 81,56 mln. Dit is vooral het gevolg van investeringen in spoorinfra (bijdrage aan activa in eigendom van derden).

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	13	37
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	81.550	68.997
	81.564	69.034

Immateriële vaste activa - verloopoverzicht

Onderstaande tabel specificeert het verloop van deze posten en geeft daarmee inzicht in de ontwikkeling van de balanspositie van immateriële vaste activa.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Investerings 2023	Desinvesteringen 2023	Afschrijvingen 2023	Bijdragen van derden 2023	Afwaarderingen 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	37	0	0	23	0	0	13
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	68.997	19.714	0	2.595	4.567	0	81.550
	69.034	19.714	0	2.618	4.567	0	81.564

Bijdrage Tram Maastricht Hasselt

Zoals vermeld in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling bestaat het risico dat het project Tram Maastricht Hasselt zal worden afgeboekt. De huidige boekwaarde bedraagt € 6,13 mln. en is verantwoord onder de post "Bijdragen in activa in eigendom van derden". Over de precieze impact bestaat op dit moment nog geen duidelijkheid. Het is afhankelijk van de betrokken partijen of er overeenstemming wordt bereikt over de terugbetaling van betaalde kosten.

Immateriële vaste activa - belangrijkste investeringen in bijdragen aan activa van derden

De grootste post betreft de investeringen in bijdragen van derden. Onderstaande tabel specificeert deze verder.

€ x 1.000

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed 2023	Cumulatief besteed t/m 2023
Investerings			
Railagenda Electrificatie Maaslijn	225.030	3.184	25.885
Stationsomgeving Beek-Elsloo	5.583	5.278	5.278
Overwegproject Vierpaardjes Venlo	18.500	7.500	14.500
Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	68.140	3.473	35.615
Overig	10.900	280	937
	328.154	19.714	82.215

Materiële vaste activa - totaaloverzicht

Jaarstukken 2023

Materiële vaste activa zijn investeringen waarin geld langer dan een jaar wordt vastgelegd, zoals grond, gebouwen etc. Investeren betekent in financiële zin dat wij vermogen vastleggen in objecten waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt. Investeringen hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Iets dat te koop c.q. te verkopen is, maakt het nog niet “verhandelbaar”. Verkeersvoorzieningen (bijvoorbeeld verkeerslichten) worden gekwalificeerd als ‘inrichting van de openbare ruimte’ en zijn vergelijkbaar met straatverlichting, afvalbakken, bankjes, speeltoestellen etc. Al deze goederen leveren geen geld op, maar hebben een maatschappelijk nut en zijn derhalve investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

De boekwaarde ultimo 2023 is per saldo met € 2,69 mln. gedaald. Dit is met name het gevolg van reguliere afschrijvingen.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Investeringen met een economisch nut	34.910	38.680
Investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	N.v.t.	N.v.t.
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	315.651	312.810
In erfpacht uitgegeven gronden	39.251	41.016
	389.812	392.506

Materiële vaste activa - investeringen met economisch nut

De investeringen met economisch nut zijn opgebouwd uit onderstaande posten. De boekwaarde van investeringen met economisch nut zijn met € 3,77 mln. gedaald.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	894	910
Woonruimten	12	13
Bedrijfsgebouwen	31.027	34.235
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	101	134
Vervoermiddelen	14	21
Machines, apparaten en installaties	1.157	1.536
Overige materiële vaste activa	1.705	1.831
	34.910	38.680

Materiële vaste activa - verloopoverzicht investeringen met economisch nut

Onderstaande tabel specificeert het verloop van deze posten en geeft daarmee inzicht in de ontwikkeling van de balanspositie van de investeringen met economisch nut. De boekwaarde daalt van € 38,68 mln. naar € 34,91 mln. De daling in boekwaarde is met name het gevolg van reguliere afschrijvingen.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Investeringen 2023	Desinvesteringen 2023	Afschrijvingen 2023	Bijdragen van derden 2023	Afwaarderingen 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Grond en terreinen	910	0	0	16	0	0	894
Woonruimten	13	0	0	1	0	0	12
Bedrijfsgebouwen	34.235	0	0	3.208	0	0	31.027
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	134	0	0	34	0	0	101
Vervoermiddelen	21	0	0	7	0	0	14
Machines, apparaten en installaties	1.536	169	0	547	0	0	1.157
Overige materiële vaste activa	1.831	417	0	589	-46	0	1.705
	38.680	585	0	4.402	-46	0	34.910

Materiële vaste activa - investeringen met maatschappelijk nut

Er wordt bij de investeringen met maatschappelijk nut geen onderscheid gemaakt in investeringen van voor 2017 en vanaf 2017 als gevolg van wijzigingen in de BBV, omdat investeringen van voor 2017 waarbij sprake was van inzet van reserves ultimo 2016 geen boekwaarde meer hadden.

De investeringen met maatschappelijk nut zijn opgebouwd uit onderstaande posten. Hieruit blijkt per saldo een stijging van € 2,84 mln. De balanswaarde van deze post is daarmee gestegen van € 312,81 mln. naar € 316,65 mln.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Gronden en terreinen	5.391	34.267
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	295.938	264.889
Machines, apparaten, installaties	12.201	11.429
Overige materiële vaste activa	2.121	2.225
	315.651	312.810

Materiële vaste activa - verloopoverzicht investeringen met maatschappelijk nut

Onderstaande tabel specificeert het verloop van deze posten en geeft daarmee inzicht in de ontwikkeling van de balanspositie van investeringen met maatschappelijk nut. De stijging van de boekwaarde (€ 2,84 mln.) van € 312,81 mln. naar € 315,65 mln. is vooral het gevolg van investeringen in de provinciale infrastructuur. Uit de tabel blijkt ook de afwaardering van 27,25 mln. Dit betreft gronden in het majeure project Ooijen Wanssum ter grootte van € 27,25 mln. Deze last komt ook terug in de exploitatierekening bij programma 4 en wordt volledig gedekt uit de daarvoor bestemde reserve.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Investerings 2023	Desinvesteringen 2023	Afschrijvingen 2023	Bijdragen van derden 2023	Afwaarderingen 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en terreinen	34.267	15	1.639	0	0	27.252	5.391
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	264.889	42.706	89	9.160	2.407	0	295.938
Machines, apparaten, installaties	11.429	2.254	0	1.193	288	0	12.201
Overige materiële vaste activa	2.225	320	0	324	101	0	2.121
	312.810	45.294	1.728	10.677	2.796	27.252	315.651

Materiële vaste activa - belangrijkste investeringen met maatschappelijk nut

Onderstaand overzicht specificeert de belangrijkste investeringen met maatschappelijk nut. Uit de tabel blijkt dat er meer is besteed dan initieel begroot bij OMOP-verhardingen. Het budget voor OMOP-verhardingen maakt onderdeel uit van de jaarlijkse vervangingsinvesteringen. Binnen deze investeringen wordt tussen de diverse posten geherprioriteerd binnen het totale investeringsprogramma van het programma mobiliteit en daarmee blijven ze op totaalniveau binnen de gestelde kaders.

€ x 1.000

	Beschikbaar gesteld krediet	Werkelijk besteed in 2023	Cumulatief besteed t/m 2023
OMOP verhardingen	11.617	10.612	15.049
N271 Fietspaden Plasmolen Mook (MIP 2015)	11.100	8.090	9.083
N281 Rehabilitatie 4-baans gedeelte gem. Heerlen	22.418	5.153	5.499
Parkstadroute	12.500	4.935	5.158
	57.635	28.790	34.789
Overig	920.234	16.504	484.034
	977.868	45.294	518.823

Materiële vaste activa - in erfpacht uitgegeven gronden

Door middel van erfpacht geeft de Provincie derden de bevoegdheid om gronden in bezit van de Provincie te houden en te gebruiken. De Provincie ontvangt hiervoor een vergoeding (erfpachtcanon). Deze wordt als baat in de exploitatie verantwoord. Onderstaand de specificatie van de in erfpacht uitgegeven gronden. Hieruit blijkt de daling van € 1,77 mln. als gevolg van grondverkoop. Hierdoor is de waarde van onze grondposities gedaald van € 41,02 mln. naar € 39,25 mln.

€ x 1.000

Erfpacht	Boekwaarde per 31-12-2022	Investerings	Desinvesterings	Boekwaarde per 31-12-2023
Erfpacht Organic Nutrition	3.750	0	0	3.750
Erfpacht Watersley	2.500	0	0	2.500
Erfpachtgronden vm Andeno terrein Venlo	1.765	0	1.765	0
Erfpachtgronden Haven Wanssum	7.890	0	0	7.890
Erfpacht gronden tuinbouwgebied Siberië	11.045	0	0	11.045
Erfpacht railterminal Tradeport Noord	14.066	0	0	14.066
Totaal	41.016	0	1.765	39.251

Financiële vaste activa - verloopoverzicht

Financieel vaste activa betreffen geldleningen en kapitaalverstrekkingen aan derden. Hieronder vallen de uitgeleende gelden aan derden en kapitaalverstrekkingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer dan een jaar. Rentetypische looptijd betekent dat de rente is vastgelegd voor een bepaalde tijd (looptijd van de uitgeleende gelden).

Deze financiële vaste activa zijn een belangrijke post voor de Provincie en het achterliggende beleid wordt gevormd door Sturing in Samenwerking 3.0.

Uit de balans blijkt een toename van de boekwaarde van bijna € 1,36 miljard naar ruim € 1,43 miljard. Dit na diverse investeringen en desinvesteringen. Het is noodzakelijk om op basis van de waarderingen van de diverse deelnemingen over te gaan tot afwaardering. Hier is sprake van een duurzame waardevermindering van bijna € 4,88 mln. Deze afschrijvingen zijn onderdeel van de afschrijvingskosten in de provinciale exploitatierekening en worden gedekt uit de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking.

Het bedrag aan voorzieningen is niet gewijzigd ten opzichte van 2022 en bedraagt € 9,36 mln. Deze voorzieningen zijn nodig, omdat er een hoge mate van zekerheid is dat er verliesgevendende posities zijn die wettelijk moeten worden gedekt. Het verlies is reeds genomen, er wacht nog met name een formele afhandeling. In de presentatie op de balans wordt daarmee de gepresenteerde balanswaarde lager om zo beter inzicht te geven in de waarde van de financieel vaste activa.

Het overzicht levert verder nog informatie over uitzettingen > 1 jaar. Dit betreft:

- uitzettingen in 's Rijks schatkist met een looptijd ≥ 1 jaar. Het betreft alle middelen die uit hoofde van de Wet Fido in 's Rijks schatkist worden aangehouden in de vorm van één of meerdere deposito's met een resterende looptijd van één jaar of langer;
- overige uitzettingen met een looptijd ≥ 1 jaar. Dit heeft betrekking op verhandelbare vorderingen aan toonder met een oorspronkelijke looptijd van meer dan één jaar. De houder van deze schuldtitel heeft geen eigendomsrechten op de emittent. Kort gezegd gaat het om risicomijdend

verhandelbaar papier met een lange looptijd. Voorbeelden zijn obligaties en Medium Term Notes. Het gaat hier niet om langlopende leningen. Ook bezittingen aan effecten vallen hier niet onder.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Investeringen 2023	Desinvesteringen 2023	Afschrijvingen 2023	Afwaarderingen 2023	Boekwaarde 31-12-2023	Voorzieningen	Balanswaarde 31-12-2023
Financiële vaste activa								
<i>Kapitaalverstrekingen aan:</i>								
- deelnemingen	310.287	10.418	2.133	0	4.626	313.946	3.945	310.001
<i>Leningen u/g aan:</i>								
- openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet Fido	288.000	95.000	25.540	0	0	357.460	0	357.460
- woningbouwcorporaties	0	0	0	0	0	0	0	0
- deelnemingen	318.609	36.168	13.421	0	0	341.357	5.414	335.943
- overige verbonden partijen	1.250	3.862	0	0	0	5.112	0	5.112
Overige langlopende leningen u/g	224.072	55.495	24.141	0	250	255.176	0	255.176
Uitzettingen in s'Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	100.000	50.000	100.000	0	0	50.000	0	50.000
Overige uitzettingen > 1 jaar	122.833	0	2.993	0	0	119.839	0	119.839
	1.365.051	250.944	168.228	0	4.876	1.442.890	9.359	1.433.532

Financiële vaste activa - Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen in 2023

Onderstaande tabel specificeert de kapitaalverstrekingen aan deelnemingen uit het verloopoverzicht van de financiële vaste activa in 2023. Deze post heeft betrekking op vorderingen die eigendomsrechten op vennootschappen vertegenwoordigen. Dergelijke vorderingen geven de houder recht op een aandeel in de winst alsmede in het netto vermogen in geval van liquidatie. Hier is sprake van risicodragende vorderingen. De waarde van de vordering en de vergoeding voor het beschikbaar gestelde vermogen staan niet contractueel vast, maar zijn afhankelijk van marktontwikkelingen. Dividenden die hieruit voortvloeien maken onderdeel uit van de exploitatie. In onderstaande tabel staan de

kapitaalverstrekkingen in 2023 aan deelnemingen gespecificeerd. Evenals de afwaarderingen op de diverse deelnemingen. Er zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen.

€ x 1.000

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Investerings	Desinvesterings	Afwaarderingen	Voorzieningen
Brightlands Venture Partners Fund IV (VP)	760	0	0	0
Provincie Limburg Aviation Valley Commandiet B.V. (VP)	1.316	0	0	0
Brightlands Agrifood Fund BV (VP)	644	0	0	0
Campus Vastgoed Greenport Venlo B.V. (VP)	995	0	995	0
Maastricht Health Campus BV (VP)	650	0	650	0
Chemelot Ventures B.V. (VP)	929	0	0	0
Campus Heerlen Management & Development B.V. (VP)	600	0	600	0
Chemelot Scientific Participations B.V (VP)	1.482	0	1.482	0
Limburg Business Development Fonds (LBDF) B.V (VP)	413	341	0	0
Limburg energie Fonds (LEF) B.V. (VP)	709	0	0	0
Chemelot Campus Vastgoed C.V. (VP)	1.021	0	0	0
Brightlands Campus Greenport Venlo B.V.	900	0	900	0
MKB-Leningenfonds (MKB-L) B.V. (VP)	0	1.792	0	0
	10.418	2.133	4.626	0

Financiële vaste activa - Leningen u/g aan deelnemingen in 2023

Onderstaande tabel specificeert de leningen u/g aan deelnemingen uit de verloopstaat van de financieel vaste activa in 2023. De leningen betreffen hier langlopende, niet-verhandelbare vorderingen die een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan één jaar, blijkend uit niet-verhandelbare documenten tussen leningnemer en de Provincie. Kenmerken zijn: een onvoorwaardelijke schuld met aflossing op vaste vervaldata volgens een afgesproken aflossingsschema en een afgesproken rentevergoeding. De rentevergoedingen worden in de exploitatie verantwoord. Tot langlopende leningen behoren ook gestorte waarborgsommen. In onderstaande tabel staan de verstrekte leningen aan deelnemingen in 2023 gespecificeerd. Er zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen.

€ x 1.000

Leningen u/g aan deelnemingen	Investerings	Desinvesterings	Afwaarderingen	Voorzieningen
WML N.V. (F)	0	10.000	0	0
Provincie Limburg Commandiet B.V. (F)	968	0	0	0
Maastricht Aachen Airport Beheer&Infrastructuur - baanonderhoud (F)	35.200	0	0	0
Geldlening Campus Heerlen Huisvesting BV	0	207	0	0
Maastricht Aachen Airport Beheer&Infrastructuur	0	64	0	0
LHB B.V. (F)	0	3.150	0	0
	36.168	13.421	0	0

Financiële vaste activa - Overige langlopende leningen u/g in 2023

Onderstaande tabel specificeert de overige langlopende leningen u/g uit de verloopstaat van de financieel vaste activa. Net als bij de leningen aan deelnemingen gaat het hier ook om langlopende, niet-verhandelbare vorderingen die een oorspronkelijke looptijd hebben van meer dan één jaar. Onderstaand de specificatie van de verstrekte leningen in 2023. Er zijn geen nieuwe voorzieningen getroffen.

€ x 1.000

Overige langlopende leningen u/g	Investerings	Desinvesterings	Afwaarderingen	Voorzieningen
Watersley Development B.V. (F)	245	0	0	0
Medace B.V. (F)	113	0	0	0
SVn Stimuleringsleningen Duurzaam Thuis (F)	40.137	16.591	0	0
Startersleningen voor huiseigenaren (F)	15.000	0	0	0
Geldlening Block Materials BV (F)	0	24	0	0
R.K.S.V. Groene Ster (F)	0	1	0	0
Football Club Hoensbroek (F)	0	1	0	0
Hockey Club Nova (F)	0	2	0	0
Stichting Beringe Buiten (F)	0	15	0	0
Coöperatie Gedeelde Weelde B.A. (F)	0	4	0	0
Toverland Holding B.V. - 2017 Fase 5 (F)	0	228	0	0
Stichting Plattelandshoés (F)	0	15	0	0
Maestro B.V. Zon-PTC BV(F)	0	5.000	0	0
Toverland Holding B.V. - 2015 Senior (F)	0	150	0	0
Toverland Holding B.V. - 2015 Achtergesteld (F)	0	150	0	0
St. Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij ZLSM (F)	0	17	0	0
Stichting Happiness (F)	0	7	0	0
Stichting WoonZorg Elisabeth Stift (F)	0	10	0	0
Coöperatie Natuurrijk Limburg U.A. (F)	0	542	0	0
Compartiment 1A Transitiefonds Limb. Woningmarkt F	0	34	0	0
Stichting Kasteel Groot Buggenum - 2 (F)	0	100	0	0
HAS Opleidingen (F)	0	1.250	0	0
Enci	0	0	250	0
	55.495	24.141	250	0

Vlottende activa

Vlottende activa

Vlottende activa kenmerken zich door dat deze investeringen normaliter binnen een jaar weer in geld worden omgezet, zoals voorraden, kortlopende vorderingen en liquide middelen. De waarde hiervan kan jaarlijks sterk fluctueren. Bijvoorbeeld bij activa grondexploitaties, die (deels) afgerond en verkocht worden, of waarin geïnvesteerd wordt door de Provincie.

De waarde van de vlottende activa is gedaald van € 346,46 mln. naar € 282,70 mln. Een daling van € 86,76 mln.

Vorraden - totaaloverzicht

De balanswaarde van de voorraden verschilt van de boekwaardes, omdat voorzieningen hierop in mindering worden gebracht. De totale voorraadpost op de balans bedraagt minus € 0,71 mln. Dit betreft:

- de balanspost Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie bedraagt ultimo 2023 minus € 12,16 mln. en bestaat uit:
 - de balanswaarde van de bouwgronden in exploitatie van € 0,44 mln. De boekwaarde ultimo 2023 bedraagt echter € 9,84 mln. Het verschil bedraagt € 10,28 en betreft de voorziening die in het verleden is getroffen voor het project Laerbroeck;
 - De ontwikkelopgave Natuur min € 11,71 mln. De negatieve waarde is ontstaan door voorschotten van het Rijk op het project, maar zal op termijn naar een nulsaldo ontwikkelen.
- de balanspost Gereed Product ter grootte van € 11,45 mln. Deze bestaat uit:
 - overige grondvoorraden € 11,40 mln.;
 - handelsgoederen € 0,05 mln.

De boekwaarde van de voorraden is van 2022 naar 2023 toegenomen met € 0,91 mln. Met name door de ontwikkelopgave Natuur.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
Vorraden		
Onderhanden werk (inclusief in exploitatie genomen bouwgronden)	9.837	9.800
Onderhanden werk ontwikkelopgave natuur	-11.711	-12.642
Gereed product en handelsgoederen overige grondvoorraden	11.397	11.467
Gereed product en handelsgoederen overige (representatie)	52	41
Totaal	9.575	8.666

Vorraden - overige grondvoorraden

De boekwaarde is met € 0,07 mln. afgenomen door verkopen van gronden.

Overige grondvoorraden	Boekwaarde per 31-12-2022	Balansverschuiving	Investeringen	Desinvesteringen	Naar gronden in exploitatie of overige gronden	Boekwaarde per 31-12-2023	Voorzieningen	Balanswaarde per 31-12-2023
Californië II	7.030	282	0	0	0	7.312	0	7.312
Ruilgronden/anticiperende aankopen	4.438	-282	0	70	0	4.086	0	4.086
Totaal	11.467	0	0	70	0	11.397	0	11.397

Voorraden - in exploitatie genomen bouwgronden

Bouwgrondexploitaties zijn activiteiten waarbij ruwe onbebouwde gronden worden omgevormd tot aanverden te verkopen dan wel in erfpacht uit te geven bouwterreinen. De voorziening voor project BIE IPS/Yard Overname grondexploitatie ad € 3,7 mln. is in lijn met het BBV gepresenteerd op de creditzijde van de balans onder de voorzieningen. Zoals ook uit de paragraaf grondbeleid blijkt, verwachten wij geen voor- of nadelig eindresultaat op deze projecten.

€ x 1.000

In exploitatie genomen bouwgronden	Boekwaarde per 31-12-2022	Balansverschuiving	Boekwaarde 1-1-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31-12-2023	Voorziening verlieslatend complex	Balanswaarde per 31-12-2023	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Winstuitname	Geraamde eindresultaat
Laerbroeck	12.694	0	12.694	0	0	12.694	10.281	2.413	0	0	0	2.413
Project BIE IPS/YARD Overname grondexploitatie	-2.894	0	-2.894	37	0	-2.857	0	-2.857	0	2.857	0	0
Totaal	9.800	0	9.800	37	0	9.837	10.281	-444	0	2.857	0	2.413

Voorraden - onderhanden werk ontwikkelopgave natuur

Onderhanden werk betreft gronden buiten bestemmingsplannen, herinrichting van locaties of terreinen. Dit geldt voor de realisatie van de ontwikkelopgave Natuur. Onderstaande tabel specificeert de financiële stand van zaken met betrekking tot realisatie van deze opgave. Van het totale gevoteerde krediet van € 181,17 is inmiddels € 126,21 mln. besteed. De negatieve boekwaarde ultimo boekjaar is veroorzaakt

doordat er op dit moment meer inkomsten dan uitgaven op het project zijn gerealiseerd. Wij verwachten nog € 54,96 mln. te spenderen en ontvangen daarbij nog € 43,25 mln. aan projectinkomsten. Resultierend in een geraamd eindresultaat van € 0. Het project loopt daarbij tot en met 2027.

x € 1.000

Onderhanden werkt	Boekwaarde per 31-12-2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde per 31-12-2023	Nog te maken kosten	Nog te verwachten opbrengsten	Geraamd eindresultaat
Ontwikkelopgave Natuur	-12.642	8.754	-7.823	-11.711	54.964	43.253	0
Totaal	-12.642	8.754	-7.823	-11.711	54.964	43.253	0

Uitzettingen met looptijd < 1 jaar

Dit heeft betrekking op verhandelbare vorderingen aan toonder met een oorspronkelijke looptijd van meer dan één jaar. De houder van deze schuldtitle heeft geen eigendomsrechten op de emittent. Kort gezegd gaat het om risicomijdend verhandelbaar papier met een lange looptijd. Voorbeelden zijn obligaties en Medium Term Notes.

In relatie tot het schatkistbankieren vermelden wij dat het drempelbedrag waarover verantwoording wordt afgelegd en dat door de Provincie buiten de schatkist van het Rijk wordt aangehouden zeer beperkt van omvang is en gericht is op kleine transacties. Meer hierover in de paragraaf financiering.

Ook bij deze post is er sprake van een verschil in presentatie op de balans en de boekwaarde, omdat de voorziening oninbaarheid in mindering wordt gebracht op de boekwaarde.

x €1.000

	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2023	Balanswaarde 31-12-2022
Vorderingen op openbare lichamen	24.675	0	24.675	17.365
Verstrekte geldleningen aan openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden	0	0	0	81.000
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	0	0	0	181.671
Rekening-Courantverhouding met het Rijk	158.348	0	158.348	0
Rekening-Courantverhouding met het niet-financiële instellingen	19.690	0	19.690	21.420
Overige vorderingen	16.372	10.938	5.434	4.998
Totaal	219.085	10.938	208.147	306.454

Liquide middelen - totaaloverzicht

Liquide middelen zijn bank- en kassaldi.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
Banksaldi	33	23
Totaal	33	23

Liquide middelen - specificatie

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
Bank RABO	33	23
Totaal	33	23

Overlopende activa - totaaloverzicht

Dit betreft bijvoorbeeld vooruitbetaalde bedragen, evenals de nog te ontvangen bijdragen van derden en andere overheidslichamen. Deze post is gestegen van € 41,60 mln. naar € 74,23 mln.

€ x 1.000

Overlopende activa	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
De van de EU en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:		
- Europese overheidslichamen	0	20
- Het Rijk	4.026	3.902
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen:	70.198	37.677
Totaal	74.225	41.598

Overlopende activa - specificatie EU en Nederlandse overheidslichamen

€ x 1.000

De van de EU en Nederlandse overheidslichamen te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel:	Saldo 31-12-2022	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo 31-12-2023
<i>Europese overheidslichamen:</i>				
<i>Europese bijdrage DigitalDEConstruction</i>	20	0	20	0
<i>Europese bijdrage Wildlife Economy</i>	0	43	43	0
	20	43	63	0
<i>Het Rijk</i>				
<i>Rijksbijdrage regeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren</i>	250	0	250	0
<i>Rijksbijdrage vervoersprestatie Maaslijn 2021</i>	1.807	0	1.807	0
<i>Rijksbijdrage vervoersprestatie Maaslijn 2022</i>	1.835	0	1.835	0
<i>Rijksbijdrage BOSA bedrijventerreinen</i>	10	110	119	0
<i>Rijksbijdrage vervoersprestatie Maaslijn 2023</i>	0	1.835	0	1.835
<i>Rijksbijdrage versterking havenvoorziening</i>	0	250	0	250
<i>Rijksbijdrage beschikbaarheid regio ov-consessies 2022</i>	0	78	0	78
<i>Regionale Uitvoer aanpak piekbelasting</i>	0	300	0	300
<i>Rijksbijdrage voorbereidingskosten landelijk gebied versnellingsvoorstellen</i>	0	1.563	0	1.563
	3.902	4.136	4.012	4.026
Totaal	3.921	4.179	4.074	4.026

Overlopende activa - specificatie overig

€ x 1.000

Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen:	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Declareren bij derden	53	46
Rente	15.547	9.057
Opcenten motorrijtuigenbelasting	9.521	9.535
Bijdrage grondwaterbeschermingsgebied	861	861
Rente uitkering Chemelot Campus Vastgoed CV	1.699	0
Nog te factureren aanslagen grondwaterbelasting 2023	1.052	0
Nog te factureren aanslagen grondwaterbelasting 2022	0	1.011
Elena subsidie	1.022	680
Gebruikersvergoeding spoorweg en opstallen ZLSM	259	259
Archeologische kosten Maaspark Well	214	214
Vooruitbetaalde bedragen inzake subsidies	33.878	12.058
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	6.094	3.956
Totaal	70.198	37.677

Vaste passiva

Vaste passiva

De passivazijde van de balans (rechterzijde) geeft inzicht hoe onze bezittingen zijn gefinancierd. Dit kan door:

1. vaste passiva, bestaande uit eigen vermogen, voorzieningen en vaste schulden;
2. vlottende passiva, bestaande uit kortlopende schulden en overlopende passiva.

Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en jaarrekeningresultaat. Het vreemd vermogen bestaat uit voorzieningen en schulden.

De totale passivazijde is gelijk aan de activazijde en bedraagt € 2,19 miljard. Daarmee stijgt de wijze van financiering eveneens met € 0,02 miljard (afgerond) ten opzichte van 2022 (€ 2,16 miljard).

Eigen vermogen en jaarresultaat - totaaloverzicht

Het Eigen vermogen bestaat uit de provinciale reserves en het gerealiseerde resultaat. Op de balans is deze indeling terug te vinden. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Het eigen vermogen is ultimo boekjaar gestegen van € 1,65 miljard naar € 1,67 miljard. Wij merken op dat dit een tijdelijk effect is. Zo bestaat de algemene reserve uit dekkingsmiddelen voor overboekingsvoorstellen en zal deze vermogenscomponent dalen. Daarnaast is ultimo boekjaar bij de presentatie van de balans nog geen bestemming gegeven aan het gerealiseerde resultaat.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2023	Boekwaarde 31-12-2022
Algemene Reserve	106.100	73.118
Bestemmingsreserves	1.453.888	1.451.318
Gerealiseerde resultaat	110.143	129.002
Totaal	1.670.131	1.653.438

Verloopoverzicht - reserves

Onderstaand het verloopoverzicht van de reserves. Naast de reguliere toevoegingen en onttrekkingen die worden toegelicht in de exploitatierekening is in onderstaande tabel ook de bestemming van het resultaat van de jaarstukken 2022 terug te vinden. Ook is een verbijzondering te zien van vermindering ter dekking van afschrijvingen. Deze verminderingen gaan voornamelijk ten laste van zogenaamde bruteringsreserves. Dit zijn reserves die speciaal zijn ingesteld om toekomstige kapitaallasten te dekken, waarbij de hoogte is afgestemd met de restant afschrijvingen gedurende de hele looptijd.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoegingen	Onttrekkingen	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Vermindering ter dekking van afschrijvingen	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserve						
Algemene reserve (egalisatie)	73.118	119.061	153.124	67.045	0	106.100
Subtotaal algemene reserve	73.118	119.061	153.124	67.045	0	106.100
Vrij aanwendbaar						
Reserve Knelpunten Economisch Beleid	2.911	939	0	0	0	3.850
Egalisatiereserve Gladheidsbestrijding	381	0	381	0	0	0
Subtotaal vrij aanwendbaar	3.291	939	381	0	0	3.850
Gebonden						
Reserve Immunisatie	976.635	0	21.500	2.274	0	957.409
Risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking	95.915	17.652	4.876	9.723	0	118.414
Bestemmingsreserve Overdracht Napoleonsweg	1.967	0	1.967	0	0	0
Bestemmingsreserve Realisatie N280	115.120	3.584	0	0	1.056	117.648
Bestemmingsreserve ZSLM	41	34	6	0	0	68
Reserve Campusorganisatie Chemelot	2.054	0	2.026	0	0	28
Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA	276	3.648	3.925	0	0	0
Bestemmingsreserve Transitiefonds	3.233	0	488	0	0	2.745
Reserve Grondwaterbeheer	873	0	113	0	0	760
Bruteringsreserve Limburgs Museum	1.659	0	0	0	187	1.472
Reserve bruteringsreserve Creative City Limburg	9.181	0	0	0	706	8.475
Reserve bruteringsreserve Duurzaamheid Provinciale Gebouwen	904	89	0	0	200	793
Egalisatiereserve DU-uitkering Bedrijventerreinen	424	0	37	0	0	387
Reserve DU-uitkering Bodemsanering	5.509	0	326	0	0	5.184
Reserve Waterveiligheid Limburg	0	0	0	49.960	0	49.960
Reserve Stikstof & Natura 2000	37.603	1.589	4.593	0	0	34.599

Reserve Natuur	10.631	0	1.285	0	0	9.346
Reserve DU-uitkering Gebiedsontw. Ooijen-Wanssum	38.568	0	27.823	0	0	10.744
Reserve DU-uitkering Na-ijlende effecten mijnbouw	1.520	0	580	0	0	940
Reserve Bereikbaarheidsmiddelen	46.645	0	10.942	0	0	35.703
Reserve aandelentransactie LIOF	3.584	0	490	0	0	3.094
Reserve DU Zoetwatermaatregelen	643	0	641	0	0	2
Bruteringsreserve VDL Nedcar	50.753	300	0	0	76	50.976
Reserve DU Regiodeal Parkstad	1.774	0	1.752	0	0	22
Bruteringsreserve N270 Ooijen- Wanssum	39.512	0	0	0	721	38.791
Reserve POB cao provincies	3.001	271	796	0	0	2.476
Subtotaal gebonden	1.448.026	27.167	84.167	61.957	2.947	1.450.038
Totaal bestemmingsreserves	1.451.318	28.107	84.547	61.957	2.947	1.453.888
Totaal	1.524.435	147.168	237.671	129.002	2.947	1.559.988

Toelichting reserves

Met behulp van onderstaande tabellen wordt de aard van elke reserve toegelicht, evenals het voedings- en bestedingsplan. Voor de specifieke toelichtingen rondom de toevoegingen en onttrekkingen per begrotingsprogramma, verwijzen wij naar de financiële toelichtingen in de programmarealisatie.

Vrij aanwendbare reserves

Naam reserve	Reserve Knelpunten Economisch Beleid
Instellingsdatum PS-besluit	28 mei 2004 (beleidsnota reserves en voorzieningen 2004).
Doel van de reserve	Het wegnemen van knelpunten die zich voordoen bij acquisitie van nieuwe bedrijven naar Limburg. De reserve heeft ook een egaliserende functie voor het budget Knelpuntenfonds.
Voedingsplan	-
Bestedingsplan	De inzet van de reserve Knelpuntenfonds is gekoppeld aan wat bekend staat als de Knelpuntenregeling. Dit is een door de Europese Commissie goedgekeurde steunmaatregel. Binnen de kaders van de Knelpuntenregeling

	kan aan bedrijven of instellingen die zich in Limburg vestigen een financiële tegemoetkoming worden geleverd in de investeringen óf in de kosten van scholing.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Egalisatiereserve Gladheidsbestrijding
Instellingsdatum PS-besluit	28 mei 2004 (Beleidsnota reserves en voorzieningen 2004).
Doel van de reserve	Gelijkmatige belasting van de exploitatierekeningen met de kosten van de gladheidsbestrijding.
Voedingsplan	De onderuitputting op de begrote kosten wordt toegevoegd aan de reserve.
Bestedingsplan	De reserve wordt aangewend als dekking voor de overschrijding van de begrote kosten.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Gebonden bestemmingsreserves: Financiële reserves

Naam reserve	Immunisatiereserve *
Instellingsdatum PS-besluit	22 juni 2013 (Begrotingswijziging bij de Jaarstukken 2011).
Doel van de reserve	Inkomensfunctie, realiseren van een vaste jaarlijkse inkomstenbron uit beleggingen. Dekkingsbron voor majeure investeringen of opvangen van onverwachte tegenvallers.
Voedingsplan	Voordelige vrije deel van rekeningresultaten vloeien terug naar deze reserve.

Bestedingsplan	De reserve zal worden ingezet conform de bestedingsdoelen uit de begroting of het opvangen van onverwachte tegenvallers bij de jaarstukken.
Maximum omvang	€ 1.100.000.000
Rentetoevoeging	Nee

** Deze Immunisatiereserve zal na vaststelling van de Jaarstukken 2023 opgaan in de Algemene reserve in lijn met het besluit van de Programmabegroting 2024.*

Naam reserve	Risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking
Instellingsdatum PS-besluit	15 december 2017
Doel van de reserve	Afdekken van financiële risico's die ontstaan bij inzet van het financieringsinstrumentarium.
Voedingsplan	<p>Het uitgangspunt is dat de stortingen op basis van de risico-inschatting bij inzet van het financieringsinstrumentarium, plaatsvinden ten laste van de reguliere middelen. Onder reguliere middelen wordt in deze context begrepen de programmagelden, stelposten en vrij aanwendbare bestemmingsreserves.</p> <p>Toekomstige tekorten en overschotten in deze risicoreserve met betrekking tot Financieringen, Garantstellingen, verbonden partijen, grond- en vastgoedexploitaties en erfpacht worden in onderstaande volgorde gedekt of vallen vrij:</p> <ol style="list-style-type: none"> jaarrekeningresultaat: <ul style="list-style-type: none"> - inclusief rente opbrengsten; - inclusief bijzondere baten (bijvoorbeeld dividend); begrotingsruimte binnen de coalitieperiode; deel Immunisatiereserve boven de € 900 mln.; taakstellingen. <p>E.e.a. conform de Memorie van toelichting bij de Programmabegroting 2018.</p>
Bestedingsplan	Als een risico uit de gehele portefeuille van het financieringsinstrumentarium daadwerkelijk optreedt, wordt deze risicoreserve voor het bedrag van dit risico aangesproken.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Gebonden bestemmingsreserves rondom (Rail)infra en Provinciale Wegen

Naam reserve	Bestemmingsreserve Overdracht Napoleonsweg
Instellingsdatum PS-besluit	10 juli 2009 (Voortgangsrapportage 2009)
Doel van de reserve	Bijdrage in de kosten (de programmakosten, kapitaallasten en apparaatskosten) voor het beheer en onderhoud van de -van het Rijk overgenomen weg- de N273 (Napoleonsbaan).
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De besteding vindt plaats conform de looptijd van 15 jaar waar de hoogte van de afkoopsom op is gebaseerd.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve Realisatie N280
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Financiële dekking investeringskosten infrastructuur N280.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve ZLSM
--------------	-------------------------

Instellingsdatum PS-besluit	25 oktober 2013
Doel van de reserve	Financiële dekking van investeringen opstellen en infrastructuur ZLSM.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Directe afschrijvingen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Overige gebonden bestemmingsreserves

Naam reserve	Reserve Campusorganisatie Chemelot
Instellingsdatum PS-besluit	11 februari 2011
Doel van de reserve	Doel van de reserve is de financiering van de provinciale bijdrage in de kosten van de activiteiten van de ontwikkelingsmaatschappij Chemelot. De kosten bedragen voor de 10-jaarlijkse periode (2012-2021) in totaal ca. € 45 mln. en worden gelijkelijk verdeeld over de 3 consortiumpartners (Provincie Limburg, DSM en UM/MUMC+).
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Inzet van de reserve vindt plaats in de periode 2012 t/m 2021 ter dekking van de jaarlijkse kosten van de ontwikkelingsmaatschappij. De bestedingen vinden nu nog in 2020 ad € 1 mln. en 2021 ad € 0,75 mln. plaats. De inzet van de middelen ad € 2.026.249 zal plaatsvinden in de periode 2020-2024.
Maximum omvang	€ 15.080.536
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve NEDAB Luchthaven MAA
--------------	---

Instellingsdatum PS-besluit	16 mei 2014
Doel van de reserve	De reserve is bedoeld voor de dekking van de jaarlijkse kosten van Niet Economische Diensten van Algemeen Belang (b.v. security en brandweer) van de luchthaven Maastricht Aachen Airport.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt jaarlijks aangesproken voor de werkelijke kosten van Niet Economische Diensten van Algemeen Belang (b.v. security en brandweer) van de luchthaven Maastricht Aachen Airport. Tot uiterlijk 30 juni 2024 kan de reserve worden aangesproken.
Maximum omvang	€ 30.000.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bestemmingsreserve Transitiefonds
Instellingsdatum PS-besluit	7 februari 2014
Doel van de reserve	Financiële ondersteuning van initiatieven die een waardevolle en aantoonbare bijdrage leveren aan de transitie van de Limburgse Woningmarkt teneinde deze weer dusdanig in balans te krijgen dat de noodzakelijke dynamiek in de markt weer op gang wordt gebracht.
Voedingsplan	Egalisatie exploitatiebudgetten.
Bestedingsplan	De middeleninzet gebeurt conform de menukaart in het door Provinciale Staten vastgestelde uitvoeringskader "Sturing in Samenwerking 2.0". De besteding is onderverdeeld in een drietal componenten: 1a) borgstellingen en leningen (p.m.); 1b) subsidies € 6.000.000; 2) sloopfonds € 10.000.000.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Risicoreserve Grondexploitatie
--------------	--------------------------------

Instellingsdatum PS-besluit	17 februari 2006
Doel van de reserve	Met het aankopen en voorfinancieren van gronden zijn risico's gemoeid. Voor het opvangen van deze risico's is besloten om bij grondaankopen een risicoreserve te vormen.
Voedingsplan	Voor - of nadelige resultaten van de grondexploitatie in de toekomst worden ten gunste, respectievelijk ten laste van deze risicoreserve verantwoord.
Bestedingsplan	Zie voedingsplan.
Maximum omvang	Wordt jaarlijks gerelateerd aan de vereiste weerstandscapaciteit.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Grondwaterbeheer
Instellingsdatum PS-besluit	3 juli 1998 (bij vaststelling jaarrekening 1997)
Doel van de reserve	Provinciale Staten zijn sinds 1997 op basis van de Grondwaterwet bevoegd bij wijze van provinciale belasting een heffing in te stellen wegens het onttrekken van grondwater, ter bestrijding van de ten laste van de Provincie komende kosten van maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van de onttrekking en infiltraties, voor zover deze kosten niet voor rekening van de vergunninghouder gebracht worden. Voor het opvangen van mee- en tegenvallers in de opbrengsten grondwaterbelasting is een egalisatiereserve ingesteld.
Voedingsplan	Meevallers in de opbrengsten van de grondwaterbelasting.
Bestedingsplan	Tegenvallers in de opbrengsten van de grondwaterbelasting.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bruteringsreserve Limburgs Museum
Instellingsdatum PS-besluit	11 februari 2011
Doel van de reserve	Doel van deze gebonden bestemmingsreserve is dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van door Provinciale Staten aangewezen investeringen die geactiveerd moeten worden.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt gedurende de afschrijvingstermijn jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de daartoe specifiek aangewezen provinciale investeringen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve bruting Creative City Limburg
Instellingsdatum PS-besluit	7 februari 2014 (Structuurversterkende projecten)
Doel van de reserve	Deze 'gebonden' bestemmingsreserve is bedoeld voor de dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van de provinciale investering in het Creative City Limburg in Kerkrade.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De reserve wordt ingaande 2015 jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de provinciale investering in het Creative City Limburg.
Maximum omvang	€ 14.125.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve bruting Duurzaamheid Provinciale Gebouwen
--------------	---

Instellingsdatum PS-besluit	Besluit Jaarstukken 2010
Doel van de reserve	Dekking van kapitaallasten.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie van de kapitaallasten.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Egalisatiereserve DU-uitkering Bedrijventerreinen
Instellingsdatum PS-besluit	Besluit Jaarstukken 2010.
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geoormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor de uitvoering n.a.v. besluitvorming conform PS besluit 9 okt 2015 (Ontwikkeling MAA), GS-besluit 14 okt 2014 (Bargeterminal Venlo), AvA LHB BV dd. 16 dec 2015.
Voedingsplan	Egalisatie.
Bestedingsplan	Conform besluitvorming PS en GS zijnde: 1. Aanwending Ontwikkeling MAA in 2016 ad € 1,4 mln.; 2. Aanwending t.b.v. uitbreiding Bargeterminal Venlo ad € 2 mln.; 3. Aanwending t.b.v. dekking beheerkosten LHB BV 2016-2022.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Bodemsanering
Instellingsbesluit PS-besluit	22 juni 2013 (Jaarstukken 2011).

Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. Via het convenant bodemontwikkelingsbeleid is voor 2010 t/m 2020 budget toebedeeld aan het bevoegde gezag Wet bodembescherming om bodemsaneringen uit te voeren.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	MJP bodem 2010-2014, 2015 en MJP bodem en ondergrond 2016-2020.
Maximum omvang	€ 3.656.812
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Stikstof & Natura 2000
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven voor Programmatische aanpak stikstof.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Natuur
Instellingsdatum PS-besluit	13 juni 2013 (Jaarstukken 2012)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven voor Natuur.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.

Rentetoevoeging	Nee
-----------------	-----

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Gebiedsontw. Ooijen-Wanssum
Instellingsdatum PS-besluit	19 juni 2014 (Jaarstukken 2013)
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor het project Ooijen-Wanssum.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU-uitkering Na-ijlende effecten mijnbouw
Instellingsdatum PS-besluit	22-06-2018
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. Bij brief van 10-02-2017 (kenmerk DGETM-EO / 17014164) van het Ministerie van Economische Zaken zijn afspraken gemaakt over de uitvoering en financiering van het maatregelenpakket naar aanleiding van het onderzoek naar na-ijlende gevolgen van de steenkolenwinning.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Uitvoering van het afgesproken maatregelenpakket, te weten: <ul style="list-style-type: none"> - het lokaliseren, het jaarlijks inspecteren en het saneren van de 59 historische schachten in de gemeente Kerkrade; - jaarlijkse inspectie van de industriële schachten en het saneren van zes aangewezen industriële schachten; - het monitoren van de bodembeweging in de regio aan de hand van InSardata; - het monitoren van het mijnwater en grondwater, zowel de stijging als de kwaliteit; - monitoring van de aanwezigheid van mijngas in gebouwen in het Oostelijk gedeelte van het voormalige steenkoolwinningsgebied in Limburg. E.e.a. conform GS-nota van 28-03-2017 (documentnummer 2017/20716).
Maximum omvang	N.v.t.

Looptijd reserve	Met het Rijk is afgesproken dat de bijdrage structureel is. Er is geen eindmoment door EZ aangegeven met betrekking tot haar financiële bijdrage, jaarlijks wordt de voortgang met EZ geëvalueerd.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen
Instellingsdatum PS-besluit	6 november 2015
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen die via het Provinciefonds zijn geormerkt en ontvangen, moeten behouden blijven als onderdeel van de Bereikbaarheidsmiddelen.
Voedingsplan	Via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Risicoreserve Bereikbaarheidsmiddelen
Instellingsdatum PS-besluit	19-6-2020
Doel van de reserve	De middelen zijn bestemd ter dekking van mobiliteitsopgaven (risico's en gewijzigde/nieuwe initiatieven).
Voedingsplan	Jaarlijkse storting vanuit de kapitaallasten.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Looptijd reserve	2020-2034
Maximum omvang	€ 92.800.000
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve aandelentransactie LIOF
Instellingsdatum PS-besluit	5 februari 2016
Doel van de reserve	Als onderdeel van de aandelentransactie LIOF met het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), vloeit € 8,0 mln. van de overnameprijs terug naar de Provincie. Deze middelen moeten conform de koopovereenkomst in samenspraak met het Ministerie van EZK worden ingezet voor nieuwe investeringen in Limburg of dienen ter vervanging van de jaarlijkse subsidie van het Ministerie van EZK aan LIOF indien deze (landelijk) komt te vervallen.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	De middelen worden in samenspraak met het Ministerie van EZK ingezet voor nieuwe investeringen in Limburg of dienen ter vervanging van de jaarlijkse subsidie van het Ministerie van EZK aan LIOF indien deze (landelijk) komt te vervallen.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU Zoetwatermaatregelen
Instellingsdatum PS-besluit	4 november 2016
Doel van de reserve	Egaliserende functie. De nog niet geclaimde gelabelde gelden voor Zoetwatermaatregelen worden in deze reserve gestort en aangewend op het moment dat ze geclaimd worden. De cofinanciering van het Rijk loopt niet parallel aan de uitbetaling aan de partners.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bruteringsreserve VDL Nedcar
--------------	------------------------------

Instellingsdatum PS-besluit	21 juni 2019 (Statenvoorstel Gebiedsontwikkeling uitbreiding VDL Nedcar)
Doel van de reserve	Doel van deze gebonden bestemmingsreserve is dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van door Provinciale Staten aangewezen investeringen die geactiveerd moeten worden.
Voedingsplan	Gerealiseerd.
Bestedingsplan	Deze reserve wordt gedurende de afschrijvingstermijn jaarlijks aangewend ter dekking van de afschrijvingslasten van de daartoe specifiek aangewezen provinciale investeringen.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve DU Regiodeal Parkstad
Instellingsdatum PS-besluit	13 december 2019
Doel van de reserve	De middelen die via de decentralisatie-uitkering zijn geormerkt en ontvangen moeten behouden blijven voor de Regiodeal Parkstad.
Voedingsplan	Decentralisatie-uitkering via het Provinciefonds.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum
Instellingsdatum PS-besluit	4-11-2022 (2e Afwijkingenrapportage 2022)

Doel van de reserve	Financiële dekking investeringskosten infrastructuur N270 Ooijen-Wanssum.
Voedingsplan	De in de exploitatiebegroting gereserveerde middelen zijn in 2022 in deze reserve gestort: € 40.444.887.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het bestemde doel.
Looptijd reserve	1-1-2022 t/m 31-12-2101
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Naam reserve	Reserve POB CAO provincies
Instellingsdatum PS-besluit	13 december 2019
Doel van de reserve	Egalisatiefunctie. De middelen bestemd voor het persoonlijk ontwikkelbudget moeten conform de vigerende CAO beschikbaar blijven.
Voedingsplan	Jaarlijkse storting vanuit de personele begroting.
Bestedingsplan	Op afroep beschikbaar voor het gestelde doel.
Maximum omvang	N.v.t.
Rentetoevoeging	Nee

Mutaties voorzieningen

Voorzieningen zijn voornamelijk voorwaardelijke verplichtingen en risico's waarvan de omvang en/of het tijdstip van nakoming niet exact te bepalen zijn, maar redelijk in te schatten.

€ x 1.000

	Boekwaarde 31-12-2022	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Boekwaarde 31-12-2023
Voorziening voor toekomstige verplichtingen, verliezen en risico's					
Voorziening APPA	7.360	962	0	635	7.686
Voorziening BIE IPS/ Yard	2.656	1.079	0	0	3.736
Voorziening sociaal plan 2011-2016	81	0	0	63	18
	10.097	2.041	0	698	11.440
Voorzieningen ter egalisering van kosten					
Voorziening onderhoud provinciale gebouwen	9.087	2.910	0	1.234	10.763
	9.087	2.910	0	1.234	10.763
Totaal	19.184	4.951	0	1.932	22.202

Toelichting voorzieningen

Naam voorziening	Voorziening APPA
Instellingsdatum PS	22 juni 2012 (Jaarstukken 2011)
Doel van de voorziening	Verplichte dekking van pensioenverplichtingen rondom (voormalige) GS-leden.
Voedingsplan	Jaarlijks, op basis van actuariële berekeningen.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie.

Naam voorziening	Voorziening IPS-Yard
Instellingsdatum PS	23 juni 2022
Doel van de voorziening	Opvangen van verliezen binnen de grondexploitatie.

Voedingsplan	Jaarlijks, op basis van actuele berekeningen.
Bestedingsplan	Op basis van werkelijke realisatie.

Naam voorziening	Voorziening sociaal plan 2011-2016
Instellingsdatum PS	4 november 2011
Doel van de voorziening	Financiering sociaal plan (exclusief salariskosten).
Voedingsplan	Op basis van het coalitieakkoord is € 6 mln. beschikbaar gesteld en gereserveerd in de bestemmingsreserve reorganisatie 2011-2014. Deze reserve dient als dekkingsbron voor deze voorziening.
Bestedingsplan	Looptijd sociaal plan is 2011-2016. Besteding uit deze voorziening vanaf 2012 op basis van werkelijke kosten, afhankelijk van het aantal herplaatsingskandidaten, de snelheid waarmee passend/geschikt werk voor deze herplaatsingskandidaten gevonden wordt en het gebruik van de faciliteiten in het sociaal plan.

Lasten-egaliserende voorzieningen

Naam voorziening	Voorziening onderhoud provinciale gebouwen
Instellingsdatum PS	16 juli 2004
Doel van de voorziening	Egalisatie van de kosten voor groot onderhoud.
Voedingsplan	De dotaties aan de voorziening zijn gebaseerd op het 'Meerjaren-onderhoudsplan 2019-2035'. Eenmaal per vier jaar vindt een actualisatie van het onderhoudsplan plaats. Er wordt rekening gehouden met een jaarlijkse inflatiecorrectie. De huidige onderhoudsvoorziening is gebaseerd op het meerjarenonderhoudsplan (PS-nota G-19-031) dat op 13 december 2019 is vastgesteld door Provinciale Staten.

Balanspresentatie

Naast bovengenoemde voorzieningen hebben wij risicovoorzieningen getroffen in verband met mogelijke oninbaarheid van vorderingen. Deze zijn gecorrigeerd op de boekwaarde van het betreffende actief (zie toelichting op de balans, vaste activa).

Vaste schulden

Vaste schulden betreft geldleningen die zijn afgesloten voor een periode langer dan een jaar. Deze schuldpositie is gedaald van € 54,15 mln. naar € 47,36 mln. De totale rentelasten in 2023 waren € 0,9 mln.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
Obligatieleningen		
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	724	905
- openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a, Wet Fido	12.147	13.226
- buitenlandse instellingen	31.627	38.083
Waarborgsommen	2.861	1.933
Totaal	47.358	54.147

Vaste schulden - specificatie

Onderstaande tabel specificeert deze schuldpositie. De daling ad € 7,8 mln. is met name te verklaren uit aflossingen.

€ x 1.000

	Saldo 31-12-2022	Vermeerderingen	Verminderings	Saldo 31-12-2023
Obligatieleningen				
Onderhandse leningen van:				
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	905	0	181	724
- openbare lichamen als bedoeld in art. 1, onderdeel a, Wet Fido	13.226	0	1.079	12.147
- buitenlandse instellingen	38.083	0	6.456	31.627
Waarborgsommen	1.933	1.002	75	2.861
Totaal	54.147	1.002	7.791	47.358

Vlottende passiva

Vlottende passiva - totaaloverzicht

De vlottende passiva worden onderverdeeld in vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en overlopende passiva. Overlopende passiva betreffen verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en in een volgend jaar tot uitbetaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Onze korte termijn schuldpositie is gestegen (€ 9,09 mln.) van € 436,92 naar € 446,82 mln.

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan een jaar	62.820	58.422
Overlopende passiva	384.095	378.500
Totaal	446.915	436.923

Vlottende passiva - netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd < 1 jaar

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
Overige schulden	62.820	58.422
Totaal	62.820	58.422

Vlottende passiva - overlopende passiva

€ x 1.000

	Boekwaarde per 31-12-2023	Boekwaarde per 31-12-2022
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	126.764	136.045
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	3.477	2.368
- Het Rijk	241.306	227.737
- Overige Nederlandse overheidslichamen	8.447	9.870
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.	4.101	2.481
Totaal	384.095	378.500

Flottende passiva - verplichtingen opgebouwd in begrotingsjaar

€ x 1.000

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen m.u.v. jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Transitorische posten op basis van verplichtingen	114.474	119.609
Af te dragen loonheffing, premies e.d.	7.597	7.193
Af te dragen BTW	1.420	1.629
RVO inzake natuur- en landschapsbeheer	0	1
Subsidiebeschikking Stikstof & N2000	0	2.590
Nog te betalen Maaslijn Prorail	1.848	2.568
Nog te betalen RUD	190	596
Diversen	1.234	1.859
Totaal	126.764	136.045

Flottende passiva - voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	Saldo 31-12-2022	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen of terugbetalingen	Saldo 31-12-2023
<i>Europese overheidslichamen</i>				
Bijdrage CEF project Rhombus Binnenhavens works 1(2020: Bijdrage Beveiligd Vrachtwagen Parkeren)	71	1.961	499	1.533
Bijdrage CEF project Rhombus 2020 Binnenhavens upside study	2.104	0	344	1.760
Bijdrage Wildlife Economy Europe	0	2	0	2
LIFE project All4biodiversity	193	0	11	182
	2.368	1.963	854	3.477
<i>Het Rijk</i>				
Bijdrage Regio Deal Noord-Limburg 1e tranche	12.397	0	2.192	10.205
Geluidbelastingkaart	9	0	0	9
Bijdrage tramlijn Vlaanderen	24.493	0	0	24.493
Specifieke uitkering stimulering duurzaam verkeersinfrastructuur	1.136	250	259	1.126
Bijdrage snelfietsroutes 2020-2023	326	0	326	0
Specifieke uitkering vakantieparken	12	0	12	0
Bijdrage Slimme en duurzame mobiliteit 2020	103	0	103	0
Specifieke uitkering Maas pilots	3	0	0	3
Uitkering IBP Vitaal Platteland Heuvelland	3.608	0	103	3.505
Specifieke uitkering decentraal spoor	0	6.386	6.386	0
Specifieke uitkering Beschikbaarheidsverg.regionale OV-bedrijven 2021	0	360	0	360
Specifieke uitkering ontzorgingsprog.maatschappelijk vastgoed	1.781	0	514	1.266
Specifieke uitkering MIRT 2017-2019	57	0	0	57
Bijdrage MKB -deal innovatie familiebedrijven	0	0	-28	28
Specifieke uitkering flexpool woningbouw	77	0	0	77
Specifieke uitkering Novigebieden De Peel	298	0	213	84
Specifieke uitkering Novigebieden ZL	112	0	20	92
Specifieke uitkering SVHL	5.295	0	3.254	2.041
Specifieke uitkering E87 DHZ	0	11.712	0	11.712
Uitkering verkeersveiligheidsmaatregelen	198	0	0	198
SPUK verkeersmaatregelen 2022-2023	355	0	0	355
Specifieke uitkering Natuur	31.127	24.517	7.643	48.000
Specifieke uitkering L19 Duurzaam Schoon Grondwater	0	200	200	0
Specifieke uitkering diffuus lood Geuldal	29	0	0	29
Specifieke uitkering impuls versterking reg.culturele infrastructuur	0	333	333	0
Specifieke uitkering opkoop veehouderijen	91.339	0	27.233	64.106
Specifieke uitkering N-wegen	1.261	0	357	903
SPUKSLA-22-03318662 Meetstation veehouderij	73	0	3	71
SPUKSLA-22-03318626 Meetstation grens	80	0	39	41

SPUKSLA-22-03318606 Meetnet ultrafijnstof	346	0	155	191
SPUK Voorb. Versnellingsvoorstellen en Pas-melders	905	1.148	2.053	0
SPUK Versnellingsvoorst transitie landelijk gebied	25.200	500	1.807	23.893
SPUK beschikbaarheidsverg regio OV-concessies 2022	312	0	312	0
SPUK bodemopgaven 2022	118	0	0	118
SPUK Versterking havenvoorz. goederenvervoer O-ZO	750	0	750	0
SPUK omzetzerving ondernemers watersnood 2021	23.552	0	5.028	18.524
SPUK Opstellen en uitvoeren Woondeals	290	0	17	273
Flexpools 2022	910	201	270	841
SPUK 2 Ontzorging 2022	1.185	0	57	1.128
SPUK Bodem 2023 De Straat	0	2.404	0	2.404
SPUK L27 PAS-melders	0	9.615	0	9.615
SPUK BO EVI cluster Chemelot 2023/2024	0	321	29	292
SPUK I29 capaciteit natuurmonitoring	0	150	22	128
SPUK L31 Regeling uitvoering BO Nitraat	0	1.188	27	1.161
SPUK Natuurinclusief	0	3.840	0	3.840
SPUK Beekdalen zijrivieren Maas Limburg	0	7.941	353	7.589
SPUK Woondeals	0	611	29	581
SPUK CDOKE	0	1.574	396	1.178
SPUK scherm N300	0	789	0	789
	227.737	74.039	60.469	241.306
<i>Overige Nederlandse overheidslichamen</i>				
Routenetwerk GOMV	1.113	0	1.113	0
Proceskosten Novi de Peel	43	144	125	62
Bijdragen gemeenten toekomst MAA	2.400	300	0	2.700
Regiobijdrage Regio Deal Noord-Limburg	6.314	0	1.158	5.157
Bijdragen gemeenten VTH systeem	0	528	0	528
Bijdrage provincie Noord-Brabant L24 Transitie(fonds) LG Novi de Peel	0	43	43	0
	9.870	1.015	2.438	8.447
Totaal	239.974	77.017	63.761	253.230

Flottende passiva - overige vooruitontvangen bedragen ten laste van volgende begrotingsjaren

€ x 1.000

Overige vooruitontvangen bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen.	Saldo 31-12-2023	Saldo 31-12-2022
Transitoria vooruitontvangen	3.866	2.481
Bijdragen samenwerking regiofondsen	236	0
Totaal	4.101	2.481

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Inleiding

In deze toelichting zijn de belangrijkste verplichtingen opgenomen waaraan de Provincie voor toekomstige jaren is verbonden. Het betreft:

- meerjarige contracten natuurbeheer;
- verstrekte borgstellingen bij (bancaire) geldleningen;
- overige langlopende inkoopcontracten;
- meerjarige projectsubsidies \geq grensbedrag € 1.265 mln.;
- strategische verwerving percelen Groeve Mourik te Brunssum;
- Programmaplan Waterveiligheid en ruimte Limburg (WRL);
- arbeidskosten gerelateerde verplichtingen;
- vordering op B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo;
- inkomsten in behandeling zijnde vergunningen Natuurbeschermingswet.

Volledigheidshalve vermelden wij tenslotte dat de Provincie Limburg geen financiële derivaten hanteert.

Meerjarige contracten natuurbeheer

De in het verleden afgegeven meerjarige subsidiebeschikkingen functieverandering PSN/SKNL scheppen meerjarige verplichtingen. Deze subsidiebeschikkingen zijn, vóór de decentralisatie van de natuuropgave in 2013, in opdracht van de het Ministerie van Landbouw verstrekt door de Rijksdienst Voor Ondernemend Nederland (RVO). Er zijn beschikkingen afgegeven voor een resterend totaal verplichtingenbedrag van € 30,40 mln. De looptijd is variabel van 1 jaar tot en met 15 jaar. Per jaarschijf worden deze in de toekomst weggezet onder het Natuur en Landschapsbeheer, natuurgebieden beheer, voor een totaal bedrag van € 2,34 mln. per jaar.

Verstrekte borgstellingen bij (bancaire) geldleningen

Er zijn in 2023 geen nieuwe borgstellingen verstrekt. De portefeuilleomvang (exposure) aan afgegeven borgstellingen is verder afgenomen van € 1,2 mln. per ultimo 2022 tot circa € 370.000 per ultimo 2023. De daling is het resultaat van de afname van de borgstelling aan Nationaal Groenfonds, dat in 2023 de enige verstrekte borgstelling in portefeuille is.

Het Nationaal Groenfonds heeft per ultimo 2023 € 5 mln. aan convenantsleningen uitstaan. De Provincie staat garant voor 7,4% van de nominale leningomvang, zijnde € 370.000. Het fonds is een uitvoeringsregeling van het Rijk en ontvangt jaarlijks ten behoeve van de grondverwerving EHS € 11,34 mln. van alle provincies gezamenlijk, waarmee convenantsleningen kunnen worden gefinancierd. Het Limburgs aandeel hierin bedroeg tot en met 2023 jaarlijks € 0,84 mln. Het risico dat de borgstelling van de Provincie wordt aangesproken is daarmee nihil. De borgstelling loopt medio 2024 af.

(Bedragen x € 1.000)

Begunstigde Organisatie	Met/zonder zekerheid	Maximale omvang per ultimo		Mutatie 2023
		2022	2023	
Nationaal Groenfonds	zonder	1.177	370	-/- 807

Overige langlopende inkoopcontracten

De Provincie is verbonden aan diverse contracten die voor 2023 en/of later zijn voorzien.

(bedragen x € 1.000)

Soort/aard opdracht	Looptijd contract t/m	Totale opdrachtwaarde 2024 e.v.
Aanschaf hard- en software	2031	€ 6.613
Beleidsuitvoering	2027	€ 8.434
Catering	2026	€ 600
Onderhoud wegen	2027	€ 19.443
Portikosten	2027	€ 365
Schoonmaak en afvalverwerking	2026	€ 1.530
Vervoer (dienst)auto's	2027	€ 2.649
Warmtevoorziening	2033	€ 2.615
Wegenbouwkundige werken	2024	€ 141.156
Totaal		€ 183.404

Meerjarige projectsubsidies >= 1,265 mln.

Met ingang van 2021 worden met betrekking tot de meerjarige projectsubsidies >= € 1.265.000 de subsidieasten verdeeld over meerdere jaren conform de liquiditeitsprognose bij de subsidieaanvraag. De lasten voor het jaar 2023 zijn op basis van ontvangen informatie met peildatum 1 september 2023 juist en volledig in boekjaar 2023 verwerkt. De restant verplichting ad € 97,1 mln. (2022: € 85,6 mln.) voor de komende jaren is volledig verwerkt en financieel gedekt in de meerjarige Programmabegroting 2024 e.v.

Strategische verwerving percelen Groeve Mourik te Brunssum

Provincie Limburg heeft een optie tot koop op de percelen van de Groeve Mourik te Brunssum. Deze strategische verwerving wordt betaald door de gemeente Brunssum, de Stadsregio Parkstad en de Provincie Limburg. In de te kiezen ontwikkelstrategie zijn als aangegeven verschillende varianten mogelijk; van een eventuele doorverkoop aan derden, de ontwikkeling door een deelneming of samenwerkingsverband (PPS), tot een eigenstandige provinciale grondexploitatie. Het risicoprofiel voor de Provincie is daarbij verschillend per variant en medebepalend in de uiteindelijke ontwikkelstrategie. Op dit moment zijn nog geen verplichtingen aangegaan. Op 23 januari 2024 is een overeenkomst tot koop afgesloten.

Programmaplan Waterveiligheid en ruimte Limburg (WRL)

In het kader van het 15-jarig Programmaplan Waterveiligheid en Ruimte is op 14 juli 2022 door verschillende overheidspartners, waaronder het Rijk, Waterschap en Provincie een Bestuursovereenkomst Waterveiligheid en Ruimte aangegaan. De Provincie Limburg draagt voor € 50 mln. bij aan dit plan. Hiervan is in 2023 € 49,96 mln. niet besteed.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De arbeidskosten gerelateerde verplichtingen bestaan uit niet opgenomen vakantie-uren. Voor deze verplichting is, conform BBV, geen voorziening in de jaarrekening opgenomen.

Vordering op B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo

Per 1 februari 2017 is het vervlechtingstraject Greenport Venlo afgerond (GS 2016/89233). In de samenwerkingsovereenkomst met B.V. Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo is een vordering van de Provincie op de B.V. opgenomen van € 30 mln. inzake Greenportlane, te voldoen in 10 jaarlijkse termijnen voor het eerst op 10 januari 2018. Omdat deze vordering als een bijdrage in investeringen van derden (in de Greenportlane) kwalificeert, konden vanuit BBV-optiek uitsluitend de werkelijk gemaakte kosten worden geactiveerd. Het per ultimo 2023 (cumulatief) geactiveerde deel van de vordering bedraagt € 27 mln. (activanummer 9001062). Dit maakt dat de Provincie nog een niet uit de balans blijvende vordering op de B.V. heeft van € 2.898.950.

Inkomsten in behandeling zijnde vergunningen Natuurbeschermingswet

In 2022 zijn 257 vergunningen in behandeling genomen in verband met de Natuurbeschermingswet, waarvan een groot deel gerelateerd is aan PAS-meldingen. Hierover waren nog geen besluiten genomen en derhalve zijn in het verslagjaar 2022 ook geen opbrengsten verantwoord. De ingeschatte opbrengst bedraagt voor circa 70% € 3.200 per PAS-melding (wv. € 1.600,- tarief voor aanvrager en € 1600,- compensatie door het Rijk) en voor 30% variërend tot € 4.580 per vergunning. Afhankelijk van het genomen besluit zullen deze al dan niet in toekomstige jaren tot opbrengsten leiden. In 2023 zijn nog eens 119 aanvragen in verband met de Natuurbeschermingswet in behandeling genomen. Dit levert een totaal van 376 aanvragen over de jaargangen 2022 en 2023. Er zijn in 2022 voor 5 aanvragen en in 2023 voor 18 aanvragen baten ontvangen. Per saldo leidt dit tot een aantal van 353 aanvragen Natuurbeschermingswet (werkvoorraad) waarover nog baten te verwachten zijn (voor PAS-melders + Rijk zijnde €3.200,- per aanvraag en voor overige aanvragen geraamd gem. € 2.289,75 per aanvraag).

Baten en lasten 2023

Overzicht baten en lasten 2023

Interactieve programmarekening 2023

In onderstaande tabel is de provinciale exploitatierekening opgenomen (in bedrijfseconomische termen wordt gesproken over de verlies en winstrekening). De baten en lasten zijn hierbij toegerekend aan het jaar waar ze betrekking op hebben. De tabel is tot op product-niveau uit te klappen.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
Lasten				
1 Regionale economie	45.176	92.854	48.162	44.693
2 Cultuur en maatschappij	59.232	80.921	60.875	20.046
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	155.925	172.902	135.694	37.207
4 Ruimtelijke ontwikkeling	12.039	38.708	49.757	-11.049
5 Milieu, energie en klimaat	23.942	41.887	29.624	12.263
6 Landelijk gebied	89.881	138.560	94.937	43.623
7 Kwaliteit openbaar bestuur	23.337	29.535	23.655	5.880
8 Financiën en overhead	80.946	51.467	43.288	8.179
Totaal Lasten	490.478	646.834	485.991	160.843
Baten				
1 Regionale economie	7.932	41.873	16.115	25.758
2 Cultuur en maatschappij	6.182	6.182	6.400	-218
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	18.586	21.324	13.031	8.293
4 Ruimtelijke ontwikkeling	1.600	3.137	6.604	-3.467
5 Milieu, energie en klimaat	2.415	7.015	3.440	3.576
6 Landelijk gebied	26.226	60.568	44.907	15.662
7 Kwaliteit openbaar bestuur	668	922	840	82
8 Financiën en overhead	364.206	403.014	411.348	-8.334
Totaal Baten	427.815	544.036	502.684	41.351
Saldo van baten en lasten	-62.663	-102.799	16.693	-119.492
Stortingen				
1 Regionale economie	7.363	12.361	14.776	-2.415
2 Cultuur en maatschappij	0	0	0	0
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	34	3.918	3.918	0
4 Ruimtelijke ontwikkeling	0	142	142	0
5 Milieu, energie en klimaat	0	1.115	1.115	0
6 Landelijk gebied	0	1.589	1.589	0
7 Kwaliteit openbaar bestuur	0	0	0	0
8 Financiën en overhead	33.319	120.675	125.629	-4.954
Totaal Stortingen	40.717	139.800	147.168	-7.368
Onttrekkingen				
1 Regionale economie	5.208	7.548	11.354	-3.806
2 Cultuur en maatschappij	1.483	1.483	1.483	0
3 Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	19.129	42.028	15.149	26.879

Exploitatie	Primitieve begroting 2023	Begroting na wijzigingen 2023	Realisatie 2023	Vershil tussen begroting en realisatie 2023
4 Ruimtelijke ontwikkeling	0	2.252	29.504	-27.252
5 Milieu, energie en klimaat	0	3.446	737	2.709
6 Landelijk gebied	13.472	27.811	6.853	20.958
7 Kwaliteit openbaar bestuur	0	0	0	0
8 Financiën en overhead	73.895	175.613	175.537	75
Totaal Onttrekkingen	113.188	260.181	240.618	19.563
Saldo mutatie reserves	72.472	120.381	93.450	26.931
Resultaat	9.809	17.583	110.143	-92.561

Toelichting op het overzicht van baten en lasten 2023

In de programmaverantwoording van de jaarstukken zijn aan de hand van de 3e W-vraag en de variabele geld de financiële afwijkingen ten opzichte van de gewijzigde Programmabegroting 2023 reeds toegelicht. Daarom wordt hier volstaan met een toelichting op hoofdlijnen.

Resultaat 2023

Het boekjaar 2023 is afgesloten met een voordelig financieel resultaat van € 110,14 mln. Dat is ruim € 92,56 mln. meer dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door onderuitputting op de diverse programmabudgetten. In algemene zin zijn de provinciale programma- en projectbudgetten financieel lastig te programmeren vanwege de afhankelijkheid van derden. De onderuitputting komt in de resultatenrekening tot uitdrukking in de lasten.

Baten en Lasten

Ten opzichte van de begroting zijn de werkelijke lasten lasten (€ 485,99 mln.) ruim € 160,84 mln. lager dan begroot (€ 646,83 mln.). Wat opvalt is dat er bijna € 70 mln. aan niet gerealiseerde projectsubsidies naar 2024 en verder moet worden overgeheveld. Ook leiden veel specifieke uitkeringen tot onderbesteding. Voor deze geldstromen en de juiste lastneming in het betreffende jaar zijn wij sterk afhankelijk van informatie van buiten de organisatie. En veel van deze informatie komt pas ultimo boekjaar beschikbaar of erna, waarbij bijstelling van de begroting niet meer mogelijk is.

Er is financieel-technisch geen concrete bijdrage aan de taakstelling begroot. Dit zorgt voor een nadelig resultaat van € 10 mln. Wij merken daarbij op dat in de Najaarsnota 2023 wel ruimte is gecreëerd, maar dat in afwachting van het proces tot invulling deze bijdrage in het financiële resultaat is geland. Anderzijds is er sprake van een voordelig resultaat uit voorgaande dienstjaren van € 10 mln. Ook zijn de personele lasten bijna € 6 mln. lager uitgevallen dan begroot. Enerzijds als gevolg van vacatureruimte, maar anderzijds is een substantieel deel te verklaren uit het declareren op specifieke uitkeringen.

In de gerealiseerde programmalasten valt op dat het programmabudget 4 Ruimtelijke ontwikkeling een overschrijding kent (€ 11,05 mln.). Dit wordt met name veroorzaakt door een financiële afwaardering van gronden in het majeure project Ooijen Wanssum ter grootte van € 27,25 mln. Dit wordt volledig gedekt uit de daarvoor bestemde reserve en past daarmee in het bestaande beleid van dit project. Zonder deze post is er sprake van onderbesteding op nagenoeg alle programmabudgetten. Dit leidt in het voorstel tot

bestemming van het resultaat 2023 tot overboekingsvoorstellen naar 2024 en verder om programma's en projecten financieel af te handelen.

Het verschil tussen de begroting bij de baten (€ 544,04 mln.) en de werkelijke realisatie (€ 502,68 mln.) bedraagt € 41,35 mln. Deze baten bewegen deels mee met de lasten. Dit gebeurt bijvoorbeeld bij specifieke uitkeringen, waarbij de lasten en baten meestal aan elkaar gelijk zijn. Belangrijke verschillen die het financiële resultaat beïnvloeden zijn opbrengsten uit dividenden van de campussen in programma 1 Regionale economie. Er is € 3,28 mln. meer gerealiseerd dan begroot. Daarnaast valt het voordelige verschil in de baten op in programma 8 Financiën en overhead (€ 8,33 mln.). Dit wordt met name veroorzaakt door renteopbrengsten, dankzij de gunstige renteontwikkelingen op de kapitaalmarkt.

Mutaties reserves

In totaal wordt bijna € 147,17 mln. toegevoegd aan de reserves. Dat is € 7,37 mln. meer dan begroot (€ 139,80 mln.) De belangrijkste oorzaak zit in reserveringen die wij doen ter afdekking van financiële risico's die wij lopen in onze financieel vaste activa zoals deelnemingen en leningen. Dit in lijn met het beleidskader Sturing in Samenwerking 3.0.

Er wordt in 2023 € 240,62 mln. onttrokken aan de reserves. Dat is € 19,56 mln. minder dan begroot (€ 260,18 mln.). De meeste reserves bewegen mee met de lasten. Wordt er minder uitgegeven, hoeft er ook minder uit de reserve te worden onttrokken. Hierbij valt op dat bij het programma 1 Regionale economie meer onttrokken wordt dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door aanwending van de risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking om afwaarderingen te dekken (€ 4,63 mln.).

Daarnaast is ook de dekking van de eerder genoemde financiële afwaardering van gronden Ooijen-Wanssum zichtbaar in het programma 4 Ruimtelijke ontwikkeling ad € 27,25 mln.

Voor- en nadelige verschillen in baten en lasten per programma: top 5

In onderstaande tabel zijn de grootste afwijkingen in de budgetten in de vorm van een Top 5 per programma zichtbaar gemaakt. Zowel voor- als nadelig. Wij merken hierbij op dat met name specifieke uitkeringen tot aanzienlijke verschillen leiden, net als meerjarige projectsubsidies. Veel van de informatie over daadwerkelijke realisatie is pas ultimo boekjaar beschikbaar. Voor een uitbereide toelichting op de verschillen per programma incl. oorzaak-gevolg verwijzen wij naar de 3e W-vraag: "Wat heeft het gekost? Bij de begrotingsprogramma's en de variabele Geld bij de toelichting op de beleidsproducten als onderdeel van KTG: Kwaliteit, Tijd en Geld.

Tenslotte merken wij op dat deze afwijkingen in de baten en lasten niet per definitie leiden tot een voor- of nadelig resultaat-effect. Deze verschillen geven inzicht in de afwijkingen ten opzichte van de begroting voordat er egalitatie met de bestemmingsreserves heeft plaatsgevonden of dat de werkelijke bijdragen van derden als inkomstenbron zijn meegerekend.

Programma	Lasten	x € 1.000	Baten	x € 1.000
1 Regionale economie	Top 5 voordelige afwijkingen			
	112 SPUK omzetzerving watersnoodramp 2021	18.524	113 Aanwending risicoreserve SIS	4.626
	123 T1-P1 Brightl. Institute Future of Farming	9.777	114 Vergoeding NEDAB-kosten luchthaven MAA	1.965
	113 University College	2.700	114 Dividend NV HBLM	1.316
	123 T1-P42 Brightlands Next Generation Farming	2.135	113 Dividend Chemelot Participaties BV	835
	111 Procesmiddelen Einstein Telescope	1.919	113 Dividenden Greenport Venlo	704
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	113 Kapitaallasten `reserve SIS`	-3.726	112 SPUK omzetzerving watersnoodramp 2021	-18.524
	114 Toevoeging risicoreserve SIS	-1.316	123 T1-P1 Brightl. Institute Future of Farming	-7.325
	111 Toevoeging reserve knelpunten econ. beleid	-939	123 T1-P42 Brightlands Next Generation Farming	-1.601
	113 Kapitaallasten	-900	123 T1-P24 Shared Facilities R&D productontw.	-975
	122 LLA-2: Circulair produceren	-386	123 T1-P21 Poultry Research Center	-750
2 Cultuur en maatschappij	Top 5 voordelige afwijkingen	-		
	222 Bijdrage aan grote projecten	3.293	222 Limburgse taal	75
	222 Subs. Regeling Kerkenprogramma	2.446	222 DU Gebiedsbiografie	41
	211 SAL `20-`23 lijn 4 Vitale gemeenschappen	1.724	212 DU Aanpak vakantieparken	40
	222 Inspelen op incidentele ontwikkelingen	1.544	222 Via Belgica	37
	222 Subs. Regeling Monulisa	1.427	222 Actualisatie Cultuurhistorische Waardenkaart	26
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	211 SAL `20-`23 lijn 3 Vitaal meedoen	-1.967	N.v.t.	-
	211 SAL `20-`23 Subsidieregeling Sociale Agenda	-1.270		-
	221 Bonnefantenmuseum	-338		-
	221 Limburgs Museum Venlo	-184		-
	221 Stichting Discovery Museum	-161		-
3 Regionale bereikbaarheid en OV	Top 5 voordelige afwijkingen			
	321 CEF1 Rhombus Works partners	8.014	321 SPUK Versterking havenvoorziening	250
	321 SmartwayZ.NL	7.219	311 Bijdrage Gelderland in OV-concessie	149
	322 Beleidskader Fiets: Fietsprojecten	6.047	311 SPUK exploitatie sneltrein MHA	128
	312 Inframaatregelen Weert-Hamont	4.000	324 Schade aan provinciale wegen (declarabel)	127

	311 Herinrichting stationsomgeving Venray	1.946	321 Slim, veilig, duurzaam	103
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	324 OMOP verhardingen	-879	321 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	-12.902
	324 Schade aan provinciale wegen (declarabel)	-338	321 CEF1 Rhombus Works partners	-8.014
	324 Gladheidsbestrijding	-295	322 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	-6.857
	321 SPUK Versterking havenvoorziening	-250	312 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	-4.000
	324 Incidentmanagement	-166	311 Aanwending reserve Bereikbaarheidsmiddelen	-2.318
4 Ruimtelijke ontwikkeling	Top 5 voordelige afwijkingen			
	441 Systeemmaatregel Well	4.000	441 Aanwending reserve DU Ooijen- Wanssum	27.252
	412 Samenwerkingsagenda gemeente Venlo	3.000	431 Erfpachtcanon	1.495
	412 Samenwerkingsagenda gemeente Beekdaelen	1.900	431 Vrijval lening Min.EZ inzake BIE IPS/YARD	1.079
	441 MP Voorfinanciering hoogwatermaatregelen	1.500	441 Procesmiddelen verkenningsfase WRL	1.000
	413 Center Court voor Gezondheid	1.357	431 DU Novex	300
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	441 Kapitaallasten	-27.252	421 SPUK Flex. inzet onderst. woningbouw 2e tranche	-680
	413 Compensatie overdrachtsbel. Regiodeal Parkstad	-1.752	421 SPUK Woondeals	-244
	431 Voorziening BIE IPS/Yard	-1.079	431 SPUK NOVI Zuid-Limburg	-62
	441 Procesmiddelen verkenningsfase WRL	-635	431 Tegenrekening exploitatie grondprojecten	-32
	441 Procesmiddelen Maasdal	-162	421 SPUK Flex. inzet ondersteuning woningbouw	-8
5 Milieu, energie en klimaat	Top 5 voordelige afwijkingen			
	514 Afvoer grondsanering de Straat Roermond	3.212	514 Aanw. Reserve DU Naijl-effecten mijnbouw	580
	511 PES2 - OPZuid energieopslag en - omzetting	1.626	515 Legesopbrengst omgevingsvergunningen	443
	511 SPUK Ontzorgingsprogr. maatsch. vastgoed	1.283	511 ELENA-bijdrage uitvoering Duurzaam Thuis	342
	511 SPUK CDOKE	1.178	512 Interregproject Digital DeConstruction	53
	511 SPUK Ontzorging maatsch. vastgoed 2e tranche	1.128	515 Groene Brigade	46
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	511 PES 2 - AL 4 Soc. eerlijke energietransitie	-1.032	514 Aanwending reserve DU bodemsanering	-3.289

	514 Maatregelen na-ijl effect steenkoolwinning	-580	511 SPUK Ontzorgingsprogr. maatsch. vastgoed	-1.283
	515 Provinciale bijdrage RUD-ZL	-295	511 SPUK CDOKE	-1.178
	511 ELENA-bijdrage uitvoering Duurzaam Thuis	-268	511 SPUK Ontzorging maatsch. vastgoed 2e tranche	-1.128
	511 Inhuur ivm uitvoering duurzaamheidsmaatr.	-31	515 Leges vergunningen Wet Natuurbescherming 98	-284
6 Landelijk gebied	Top 5 voordelige afwijkingen			
	612 N2000: subsidiebeschikkingen	16.443	612 L8 MGA-1 koopsom opstallen vrijgesteld	8.561
	612 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	13.230	612 L8 MGA-1 grondaankopen	4.246
	612 L25 SPUK Versnelling transitie landel. gebied	12.020	612 L8 MGA-1 vergoeding sloopkosten belast	4.237
	612 L16 SPUK Natuur uitv. overig kostprijsverh.	8.588	612 L8 SPUK MGA-1 Vergoeding productierechten	4.155
	621 L7 SPUK Propositie Heuvelland	6.750	612 L24 SPUK Voorbereidingskosten Land. Gebied	3.355
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	612 L8 MGA-1 koopsom opstallen vrijgesteld	-8.561	612 Aanwending reserve N2000	-18.666
	612 L8 MGA-1 grondaankopen	-4.246	612 L16 SPUK Natuur subsidieregeling	-13.230
	612 L8 MGA-1 vergoeding sloopkosten belast	-4.237	612 L25 SPUK Versnelling transitie landel. gebied	-12.020
	612 L8 SPUK MGA-1 Vergoeding productierechten	-4.155	612 L16 SPUK Natuur uitv. overig kostprijsverh.	-8.588
	612 L24 SPUK Voorbereidingskosten Land. Gebied	-3.355	621 L7 SPUK Propositie Heuvelland	-3.932
7 Kwaliteit openbaar bestuur	Top 5 voordelige afwijkingen			
	713 Regiobranding Limburg	1.883	711 Aanpak weerbaar bestuur kleinere gemeenten	75
	713 Maastricht Working on Europe fase 3	1.753	713 Management Autoriteit Interreg VA EMR	75
	713 Europese cofinanciering	1.747	712 Fractievergoedingen	67
	713 Procesgelden Nationale en Europese fondsen	681	712 Werkbudget Controlecommissie	20
	713 Management Autoriteit Interreg VI	322	712 ICT-kosten PS	4
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	712 Doorberekende personeelskosten	-494	713 Management Autoriteit Interreg VI	-322
	712 Toevoeging/vrijval voorziening APPA	-211		-
	712 Doorberekende pers. Ist. vml bestuur	-204		-
	712 SIS webcast en notulen	-104		-
	712 R&V GS binnenland	-95		-
8 Financien en overhead	Top 5 voordelige afwijkingen			

	826 Afrek. VDJ gerelateerd aan rekeningsaldo	11.853	825 Renteopbrengst looptijd<1 jaar	2.693
	826 Stelpost onverdeelde personeelskosten	2.632	825 Rente leningen u/g decentrale overheden	2.489
	826 Stelpost GLB/NSP (Voorjaarsnota 2022)	2.373	825 Rente uitzettingen publieke taak	1.858
	811 Doorberekende personeelskosten (overhead)	1.379	811 Declarabele ICT-kosten RUD-ZL	579
	827 Reservering voor onvoorziene uitgaven	691	826 Afrek. VDJ gerelateerd aan rekeningsaldo	351
	Top 5 nadelige afwijkingen			
	826 Taakstelling Coalitieakkoord 2023-2027	-10.000	821 Motorrijtuigenbelasting	-92
	826 Toevoeging risicoreserve SIS	-4.683	811 Aanwending reserve POB	-75
	826 Onderuitputting (algemeen)	-1.400	811 Externe ontvangsten (declarabele kosten)	-74
	811 Stelpost generieke taakstelling overhead	-800	822 Uitkering uit provinciefonds	-72
	811 Computersystemen en -apparatuur	-693	811 Huur/lease/supplies repro	-17

Overzicht van baten en lasten 2023 in vergelijking met 2022

In onderstaande tabel is de programmarekening 2023 opnieuw gepubliceerd, maar dan inclusief de geconverteerde jaarschijf 2022. Dit om een vergelijking mogelijk te maken. Vanwege een andere begrotingsstructuur is een geautomatiseerde interactieve tabel niet mogelijk.

De verschillen ten opzichte van 2022 zijn vooral incidenteel van aard. Uit meerjarige analyses blijkt dat de structurele budgetten weinig relevante afwijkingen kennen, maar de incidentele programma/projectbudgetten juist wel. Veel van deze budgetten zijn doorgeschoven van 2022 naar 2023 en veroorzaken verschillen en fluctuaties tussen de jaarschijven.

€ x
1.000

Begrotingsprogramma	Lasten				Baten				Saldo van baten en lasten			
	Realisatie 2022	Begroting ná wijziging en 2023	Realisatie 2023	Verschil begr. en realisatie 2023	Realisatie 2022	Begroting ná wijziging en 2023	Realisatie 2023	Verschil begr. en realisatie 2023	Realisatie 2022	Begroting ná wijziging en 2023	Realisatie 2023	Verschil begr. en realisatie 2023
1. Regionale economie	51.092	92.854	48.162	44.693	14.088	41.873	16.115	25.758	-37.004	-50.981	-32.047	-18.934
2. Cultuur en maatschappij	61.309	80.921	60.875	20.046	7.936	6.182	6.400	-218	-53.373	-74.740	-54.475	-20.264
3. Regionale bereikbaarheid en OV	128.431	172.902	135.694	37.207	14.025	21.324	13.031	8.293	-114.406	-151.578	122.663	-28.915
4. Ruimtelijke ontwikkeling	54.873	38.708	49.757	-11.049	21.279	3.137	6.604	-3.467	-33.594	-35.570	-43.152	7.582
5. Milieu, energie en klimaat	27.970	41.887	29.624	12.263	3.769	7.015	3.440	3.576	-24.201	-34.872	-26.184	-8.688
6. Landelijk gebied	54.164	138.560	94.937	43.623	41.439	60.568	44.907	15.662	-12.725	-77.992	-50.030	-27.962
7. Kwaliteit openbaar bestuur	20.305	29.535	23.655	5.880	2.909	922	840	82	-17.396	-28.613	-22.815	-5.798
8. Financiën en overhead	42.423	51.467	43.288	8.179	333.271	403.014	411.348	-8.334	290.848	351.547	368.060	-16.513
Totaal baten lasten en saldo	440.567	646.834	485.991	160.843	438.716	544.036	502.684	41.351	-1.851	-102.799	16.693	-119.492
Mutatie reserves	306.347	139.800	147.168	-7.368	437.201	260.181	240.618	19.563	130.854	120.381	93.450	26.931
Totaal en resultaat	746.914	786.634	633.159	153.475	875.916	804.217	743.302	60.914	129.002	17.583	110.143	-92.561

Categorische verschillenanalyse

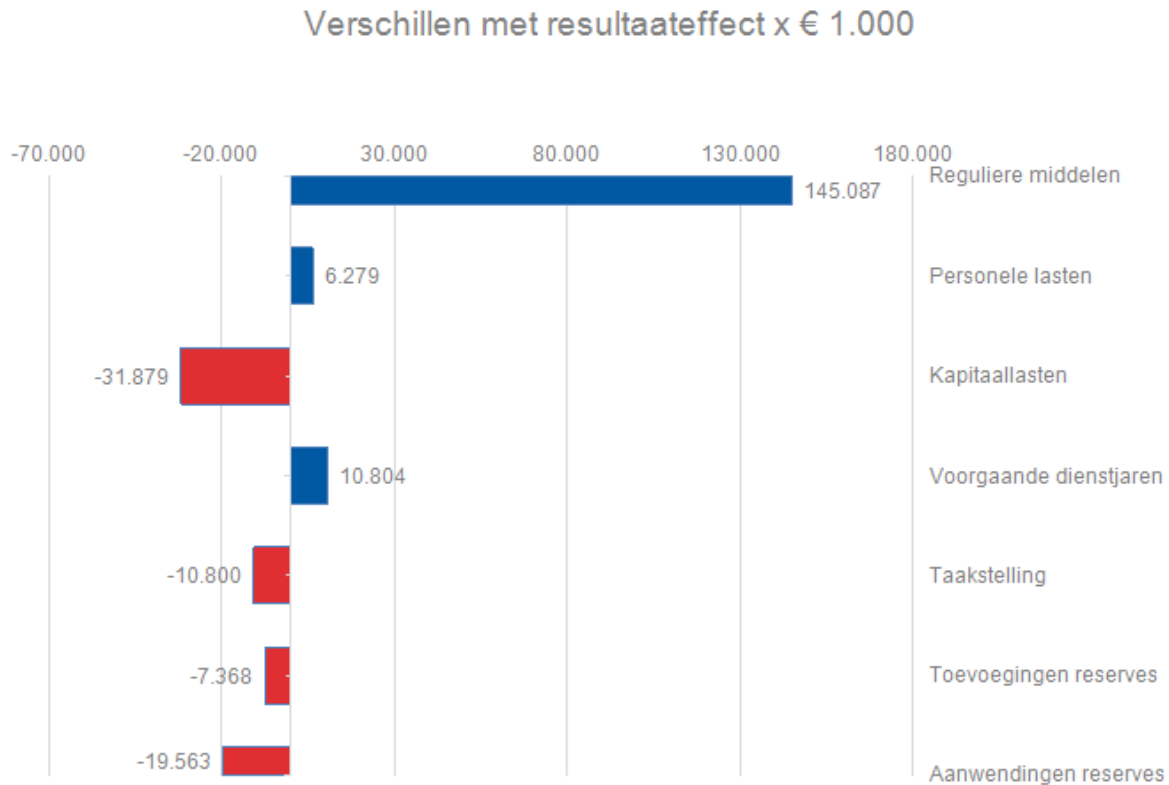
Verschillenanalyse op basis van categorieën

Als aanvulling op de toelichting van baten en lasten en de top 5 verschillen is in deze paragraaf een indeling gemaakt naar de reguliere middelen, kapitaallasten, personele lasten, resultaten voorgaande

dienstjaren, taakstelling en mutaties reserves. Op basis van deze dwarsdoorsnedes wordt inzichtelijk gemaakt hoe deze categorieën het resultaat beïnvloeden.

Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van het begrote resultaat 2023

Onderstaande grafiek geeft inzicht in de resultaat-effecten van diverse gesaldeerde middelenstromen (uitgaven minus inkomsten). Deze worden in deze paragraaf nader toegelicht.

Resultaat-effecten per programma

Onderstaande tabel specificeert het financiële resultaat uit de gesaldeerde middelenstromen per programma. Het totale verschil met resultaat-effect ten opzichte van de (Gewijzigde) Programmabegroting 2024 bedraagt € 96,29 mln.

Begrotingsprogramma		Resultaatafwijkingen gerubriceerd op hoofdlijnen x € 1.000							
Code	Omschrijving	Reguliere middelen	Personele lasten	Kapitaallasten	Voorgaande dienstjaren	Taakstelling	Toevoegingen reserves	Aanwendungen reserves	Afwijking resultaat 2023
1	Regionale economie	23.343	218	-4.626	0	0	-2.415	3.806	-20.326
2	Cultuur en maatschappij	20.103	162	0	0	0	0	0	-20.264
3	Regionale bereikbaarheid en OV	28.266	589	60	0	0	0	-26.879	-2.036
4	Ruimtelijke ontwikkeling	19.391	279	-27.252	0	0	0	27.252	-19.670
5	Milieu, energie en klimaat	8.280	407	0	0	0	0	-2.709	-5.979
6	Landelijk gebied	26.975	986	0	0	0	0	-20.958	-7.003
7	Kwaliteit openbaar bestuur	6.284	-486	0	0	0	0	0	-5.798
8	Financiën en overhead	12.444	4.125	-60	10.804	-10.800	-4.954	-75	-11.484
Resultaateffecten		145.087	6.279	-31.879	10.804	-10.800	-7.368	-19.563	-92.561

Resultaateffect reguliere middelen

De reguliere middelen zijn opgebouwd uit de budgetten waaruit de bestedingen worden betaald of de inkomsten die wij op deze budgetten verkrijgen. Per saldo is sprake van een resultaateffect van € 145,09 mln. Voor een uitbereide toelichting op de verschillen per programma incl. oorzaak-gevolg verwijzen wij naar de 3e W-vraag: "Wat heeft het gekost? Bij de begrotingsprogramma's en de variabele Geld bij de toelichting op de beleidsproducten als onderdeel van KTG: Kwaliteit, Tijd en Geld. Ook geeft het in deze jaarstukken opgenomen hoofdstuk over de bestemming van het resultaat inzichten in welke middelen niet besteed zijn in 2023, nog nodig zijn, en dus moeten worden overgeboekt.

Personele lasten in begrotingsprogramma's

De personele kosten laten een voordelig verschil zien van € 6,28 mln. Dit resultaat bestaat uit:

- € 6,32 mln. lagere personeelskosten begrotingsprogramma's door niet ingevulde vacature-ruimte ad € 2,80 mln. en hogere (incidentele) inkomsten ad € 3,52 mln. uit de SPUK L24 Programma Natuur en de SPUK L32 Uitvoering aanpak piekbelasting;
- € 0,06 mln. lagere kosten GS;
- € 0,11 mln. lagere kosten voormalig personeel;
- -€ 5.000 hogere kosten Griffie;
- -€ 8.000 hogere kosten PS;
- -€ 0,20 mln. hogere kosten voormalig bestuur. Deze hogere kosten worden opgevangen binnen het positieve resultaat van product 7.1.2 bestuurskracht en overige bestuurlijke zaken.

De ambities uit het coalitieakkoord en de toename van de wettelijke taken vraagt om versterking van de ambtelijke organisatie. Meer concreet gaat het om een verdieping van de vakinhoudelijke deskundigheid, het versterken van de externe betrokkenheid (lobbywerk, grensoverschrijdende samenwerking, Europese fondsen) en optimaliseren van het gebruik van data en kennis in het werk. Om deze transformatie van de organisatie en de werving van geschikt personeel in de huidige arbeidsmarkt te ondersteunen wordt het restant Personeelskosten begrotingsprogramma's overgeheveld naar 2024.

€ x 1.000

	primitieve begroting 2023	Begrotingswijzigingen	Begroting ná wijziging 2023	Realisatie 2023	Verschil begroting/realisatie
Personeelskosten en bezoldiging GS/PS					
Personeelskosten begrotingsprogramma's	91.985		91.985	85.661	6.324
GS	1.102		1.102	1.043	59
Griffie	1.266		1.266	1.271	-5
PS	1.000	240	1.240	1.248	-8
Totaal actief	95.353	240	95.593	89.223	6.370
Voormalig personeel/niet- actieven	445		445	332	113
Voormalig bestuur	375		375	579	-204
Totaal passief	820	0	820	911	-91
Totaal	96.173	240	96.413	90.134	6.279

Kapitaallasten

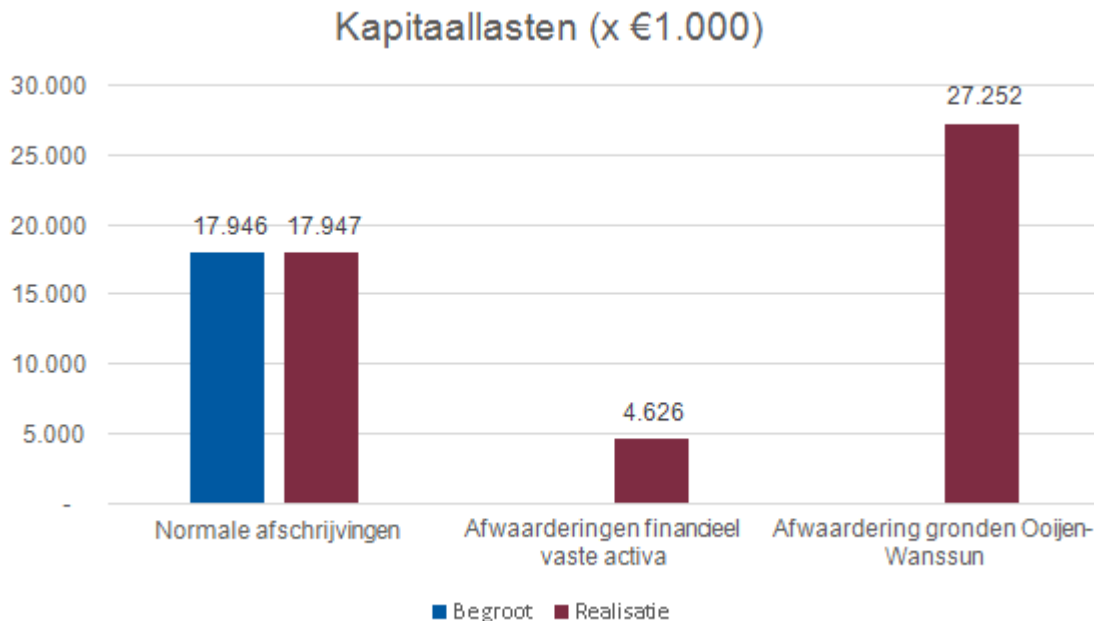
In de begroting 2023 was rekening gehouden met de normale afschrijvingen op de provinciale bezittingen ad € 17,95 mln. De realisatie komt nagenoeg overeen.

Additioneel is er sprake van afwaarderingen van zowel financieel vaste activa in het programma 1 Regionale economie (€ 4,63 mln.) als gronden Ooijen-Wanssum in het programma 4 Ruimtelijke ontwikkeling (€ 27,25 mln.). De totale kapitaallasten bedragen in 2023 daarmee € 49,83 mln.

Met betrekking tot de waarderingen van de financieel vaste activa verwijzen wij zowel naar de paragraaf portfoliomanagement alsmede de paragraaf verbonden partijen. Verder zijn deze waarderingen terug te vinden in de toelichting op de provinciale balans.

Op voorhand is lastig in te schatten of er sprake zal zijn van duurzame waardeverminderingen, omdat veel gegevens pas ultimo boekjaar bekend zijn. Dit risico is echter afgedekt met daarvoor ingestelde bestemmingsreserves. Door deze extra lasten hieruit te dekken, wordt het resultaat van de provinciale jaarrekening 2023 niet beïnvloed. De "pijn" van reservering en risicoafdekking is immers al eerder

genomen. Afwaarderingen van financieel vaste activa worden gedekt uit voorzieningen of de risicoreserve Financieel Instrumentarium Sturing in Samenwerking. De afwaardering van gronden uit het project Ooijen-Wanssum wordt gedekt uit de bestemmingsreserve DU Ooijen-Wanssum.

Resultaat voorgaande dienstjaren

In de begroting 2023 is geen raming opgenomen voor resultaten voorgaande dienstjaren. Deze post levert daarmee een voordelig resultaat van ruim € 10,8 mln. op. Dit betreft vooral vrijval uit subsidie-afrekeningen, definitieve afrekeningen met partners in trajecten en opschoonacties balansposten. De omvang van deze post ligt redelijk in lijn met eerdere jaren.

Taakstelling coalitieakkoord

Ten opzichte van de begroting is er een nadelig effect van € 10 mln.

In het coalitieakkoord is rekening gehouden met een generieke taakstelling van € 50 mln. Aanvullende financiële ruimte door meevallers wordt op integrale afwegingsmomenten (begroting, voorjaarsnota, najaarsnota, jaarstukken) met instemming van PS (resultaat bestemming) met voorrang ingezet voor de in te vullen taakstelling. De financiële taakstelling is bij de Najaarsnota 2023 gelijkmatig over 5 jaren verdeeld. Bij de Najaarsnota 2023 is er ook financiële ruimte gecreëerd bij het kritisch doorlichten van de begroting. Dit heeft geleid tot een extra resultaat van € 5 mln. Maar dit is vooruitlopend op nadere inkleuring en kaderstelling nog niet aan de taakstelling toegevoegd. Hetgeen heeft geleid tot het nadelige effect. Met de lagere lasten en meevallers wordt dit resultaat volledig opgevangen. Met het behalen van het voordelige resultaat is in dit kader simpelweg minder uitgegeven. En minder uitgeven kan ook worden gezien als bezuinigen.

Toevoeging reserves

Per saldo is er bijna € 7,39 mln. meer toegevoegd aan reserves dan oorspronkelijk begroot. Dit is nadelig voor het resultaat 2023. Dit betreft:

Regionale economie € 2,41 mln. meer toegevoegd

- het egaliserende effect van knelpunten economisch beleid € 0,94 mln. Overschotten worden conform beleid verrekend met deze reserve;
- de toevoeging aan de risicoreserve Financieel Instrumentarium t.b.v. GPV ad € 0,16 mln. De hogere storting in de reserve SIS is in lijn met het PS besluit van 10 februari 2023;
- de toevoeging aan de risicoreserve Financieel Instrumentarium t.b.v. MAA ad € 1,31 mln. De restitutie NEDAB-vergoeding valt vrij ten gunste van het jaarrekeningresultaat. De dividend bijdrage wordt gestort in de risicoreserve SIS. Dit laatste is in lijn met het statenbesluit van 16 december 2022.

Financiën en overhead € 4,95 mln. meer toegevoegd

- de toevoeging aan de reserve Persoonlijk ontwikkelbudget € 0,27 mln. Dit betreft een egaliserende reserve;
- de toevoeging aan de risicoreserve SIS ad € 4,68 mln. Dit is gebeurd op basis van het beleidskader Sturing in Samenwerking 3.0 waarbij deze reserve op de nodige hoogte is gebracht.

Aanwending reserves

Per saldo is € 20,31 mln. minder aangewend dan begroot. Dit is een nadelig effect op het resultaat, maar kan grotendeels worden verklaard doordat bestemmingsreserves dienen ter dekking van diverse lasten in de begroting. Omdat de bestedingen lager zijn dan begroot, wordt analoog de aanwending van de reserves ook minder. Andersom kan ook gelden. De meeste provinciale reserves hebben een egaliserend karakter. Wij lichten de verschillen toe:

Regionale economie € 3,81 mln. meer ingezet

- de egaliserende reserve is € 1,07 mln. minder aangewend dan begroot als gevolg van minder lasten;
- de risicoreserve Financieel instrumentarium Sturing in Samenwerking is voor € 4,88 mln. aangewend. Dat was niet begroot, maar staat in direct verband tot de noodzakelijke duurzame afwaarderingen op financieel vaste activa. Dit in lijn met het het beleidskader Sturing in Samenwerking 3.0.

Regionale bereikbaarheid en OV € 27,63 mln. minder ingezet

- de reserve bereikbaarheidsmiddelen is € 27,43 mln. minder aangewend dan begroot. Deze beweegt mee met de lasten uit de exploitatierekening;
- de bruteringsreserve Ooijen-Wanssum is € 0,21 mln. minder aangewend dan begroot. Dit correspondeert met de werkelijke kapitaallasten;
- de overige verschillen zijn het gevolg van afrondingsverschillen ten opzichte van de begroting.

Ruimtelijke ontwikkeling € 27,25 meer ingezet

- om de hogere kapitaallasten als gevolg van de afwaardering van gronden te kunnen dekken is de reserve DO-Ooijen Wanssum ingezet voor € 27,25 mln.

Milieu, energie en klimaat € 2,71 mln. minder ingezet

- om hogere lasten op te kunnen vangen is de reserve Naijl-effecten mijnbouw egaliserend ingezet voor € 0,58 mln.;
- de reserve DU bodemsanering is in lijn met de lagere lasten € 3,29 mln. minder ingezet.

Landelijk gebied € 20,96 mln. minder ingezet

- Alle reserves in dit programma zijn minder ingezet dan begroot. Ook deze hebben een egaliserend karakter.

Financiën en overhead € 0,1 mln. minder ingezet

- Er is ruim € 75.000 minder onttrokken aan de egaliserende reserve inzake het persoonlijk ontwikkelbudget.

Structureel evenwicht

Structureel evenwicht van de jaarrekening

De jaarrekening 2023 kent structureel evenwicht. Met structureel evenwicht wordt bedoeld dat structurele lasten worden gedekt door structurele baten. Onderstaande tabel geeft inzicht in dit evenwicht. En wordt verder gespecificeerd door middel van het overzicht incidentele baten en lasten en tenslotte het overzicht van structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves.

	€ x 1.000
	Ultimo 2023
Gerealiseerd resultaat 2023	110.143
Incidentele lasten en toevoegingen reserves	323.449
Incidentele baten en onttrekkingen reserves	286.118
Structureel saldo jaarrekening 2023	147.474

Specificatie van incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel worden de incidentele baten en lasten gespecificeerd tot op productniveau. In algemene zin merken we op dat het vooral programmatische/projectmatige budgetten betreft die voortvloeiden uit het collegeprogramma 2019-2023, aangevuld met budgetten gedekt uit specifieke uitkeringen dan wel decentralisatie-uitkeringen. Wettelijke taken hebben in de regel een structureel karakter. Voor nadere financiële toelichtingen verwijzen wij naar de programmaverantwoording.

Programma	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
1. Regionale economie	Economische samenwerking, acquisitie en LIOF	226	0	-226
	MKB, logistiek en industrie	8.017	5.000	-3.017
	Brightlands Kennis/As	3.479	2.610	-869
	Maastricht Aachen Airport	5.748	3.281	-2.467
	Toerisme en recreatie	1.316	12	-1.304
	Innovatieve landbouw	7.060	60	-7.000
	Regiodeal Noord-Limburg	4.384	3.350	-1.034
	Arbeidsmarkt	509	0	-509
	Onderwijs	813	0	-813
	Kapitaallasten programma regionale economie	3.976	0	-3.976
Totaal 1. Regionale economie		35.528	14.312	-21.215
2. Cultuur en maatschappij	Sociale agenda en zorg	4.680	0	-4.680
	Veiligheid	1.185	216	-968
	Cultuur	5.937	333	-5.603
	Erfgoed, monumenten en archeologie	5.248	103	-5.144
	Sport	3.227	0	-3.227
Totaal 2.Cultuur en maatschappij		20.276	653	-19.623
3. Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	Openbaar vervoer en concessie management	2.784	390	-2.394
	Railagenda	189	0	-189
	Voorbereiding en uitvoering mobiliteitsmaatregelen	4.245	1.261	-2.984
	Fiets	5.719	326	-5.393
	Verkeersveiligheid	1.111	565	-545
	Kapitaallasten programma regionale bereikbaarheid en OV	0	0	0
Totaal 3.Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer		14.047	2.542	-11.505
4. Ruimtelijke ontwikkeling	Stedelijke ontwikkeling	2	0	-2
	Kwaliteitsimpuls Limburgse centra	6.067	0	-6.067
	Regiodeal transformatie Parkstad	2.105	0	-2.105
	Wonen in Limburg	1.765	342	-1.423
	Omgevingsvisie en ruimtelijk beleid	1.749	2.148	399
	Waterveiligheid Maas	30.470	1.031	-29.439
Totaal 4. Ruimtelijke ontwikkeling		42.158	3.520	-38.637
5. Milieu, energie en klimaat	Energie	5.163	1.346	-3.817
	Duurzaamheid en circulaire economie	2.488	119	-2.369
	Milieu	239	247	8
	Bodem en ondergrond	184	0	-184
	Vergunningen, toezicht en handhaving	0	21	21
Totaal 5. Milieu, energie en klimaat		8.074	1.733	-6.341
6. Landelijk gebied	Natuur	4.999	201	-4.798

	Stikstof	47.920	40.567	-7.353
	Landschap	2.454	1.624	-830
	Watersysteem	1.943	653	-1.290
Totaal 6. Landelijk gebied		57.316	43.045	-14.271
7. Kwaliteit openbaar bestuur	Rijks- en veiligheidstaken CdK	722	322	-400
	Bestuurskracht en bestuurlijke organisatie	559	7	-552
	Internationalisering en Public Affairs	2.363	0	-2.363
Totaal 7. Kwaliteit openbaar bestuur		3.644	329	-3.315
8. Financiën en overhead	Overhead	893	289	-604
	Dividenden	0	0	0
	Rente	227	0	-227
	Stelposten en overige financiën	436	11	-425
	Personele lasten programma financiën en overhead	0	0	0
Totaal 8. Financiën en overhead		1.556	300	-1.256
Totaal lasten en baten		182.598	66.436	-116.162
1. Regionale economie	Reserve knelpunten economisch beleid	939		-939
	Egalisatiereserve DU Topperbedrijventerreinen		37	37
	Reserve Campusorganisatie Chemelot		2.276	2.276
	Risicoreserve SIS	10.188	4.626	-5.562
	Bestemmingsreserve NEDAB	3.648	3.925	276
	Reserve aandelentransactie LIOF		490	490
Totaal 1. Regionale economie		14.776	11.354	-3.422
2. Cultuur en maatschappij	Reserve DU bodemsanering		20	20
	Reserve Transitiefonds		488	488
Totaal 2. Cultuur en maatschappij		0	508	508
3. Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	Bestemmingsreserve overdracht Napoleonsweg		1.967	1.967
	Bruteringsreserve VDL Nedcar	0		0
	Bestemmingsreserve ZLSM		6	6
	Reserve Bereikbaarheidsmiddelen		10.942	10.942
	Bestemmingsreserve realisatie N280	0		0
Totaal 3. Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer		0	12.915	12.915
4. Ruimtelijke ontwikkeling	Reserve DU Ooijen-Wanssum		27.752	27.752
	Reserve DU Regiodeal Parkstad		1.752	1.752
	Risicoreserve SIS	142	0	-142
Totaal 4. Ruimtelijke ontwikkeling		142	29.504	29.362
5. Milieu, energie en klimaat	Reserve DU Naijl-effecten mijnbouw		580	580
	Reserve DU bodemsanering		156	156
	Risicoreserve SIS	1.115		-1.115
Totaal 5. Milieu, energie en klimaat		1.115	737	-378
6. Landelijk gebied	Reserve grondwaterbeheer		113	113

	Reserve N2000	0	0	0
	Reserve DU Zoetwatermaatregelen		641	641
	Reserve DU Ooijen-Wanssum		72	72
	Reserve DU bodemsanering		149	149
Totaal 6. Landelijk gebied		0	975	975
8. Financiën en overhead	Algemene reserve	118.341	141.395	23.053
	Risicoreserve SIS	6.208		-6.208
	Immunisatiereserve		21.500	21.500
	Reserve POB	271	796	525
Totaal 8. Financiën en overhead		124.820	163.690	38.870
Totaal mutaties reserves		140.852	219.683	78.831
Totaal		323.449	286.118	-37.331

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

Onderstaande tabel geeft inzicht in de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. Is de last structureel van aard, dan is de dekking ook structureel. Het beeld kan daarbij jaarlijks fluctueren, waarbij structurele baten en lasten soms incidenteel hoger kunnen zijn als gevolg van het overboeken/faseren van structurele lasten.

Programma	Reserve	Toevoegingen		Onttrekkingen	
		Begroting ná wijz.	Realisatie	Begroting ná wijz.	Realisatie
2. Cultuur en maatschappij	Bruteringsreserve Limburgs Museum			187	187
	Bruteringsreserve provinciale gebouwen			82	82
	Bruteringsreserve Creatieve city Limburg	0	0	706	706
3. Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer	Bruteringsreserve realisatie N280	3.584	3.584	1.054	1.056
	Bestemmingsreserve ZLSM	34	34	0	0
	Reserve gladheidsbestrijding			381	381
	Bruteringsreserve VDL Nedcar	300	300	76	76
	Bruteringsreserve N270 Ooijen-Wanssum			933	721
6. Landelijk gebied	Reserve Natuur			3.021	1.285
	Reserve N2000	1.589	1.589	23.590	4.593
8. Financiën en overhead	Bruteringsreserve provinciale gebouwen	89	89	118	118
	Algemene reserve (egalisatie)	720	720	11.729	11.729
Totaal reserves		6.316	6.316	41.878	20.936

Rechtmatigheidsverantwoording

Verklaring college

Verantwoordelijkheid college van Gedeputeerde Staten

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik (M&O) criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van Gedeputeerde Staten toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door Provinciale Staten vastgestelde kaders zoals de begroting en provinciale verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door Provinciale Staten op 15 december 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag, omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door Provinciale Staten bepaald en bedraagt 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 19 mln. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV van november 2023

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens*.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met Provinciale Staten aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie ondernomen wordt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

** De afwijkingen (fouten en/of onduidelijkheden als gedefinieerd in de notitie rechtmatigheidsverantwoording) worden alleen in de rechtmatigheidsverantwoording vermeld indien de door Provinciale Staten gestelde verantwoordingsgrens voor rechtmatigheid is overschreden. Op basis van afspraken tussen Provinciale Staten en het college kunnen afwijkingen die lager zijn dan de verantwoordingsgrens in de paragraaf Bedrijfsvoering worden vermeld.*

Overige verplichte rapportages

Wet normering topinkomens

Wet normering topinkomens

De WNT is van toepassing op Provincie Limburg. Het voor Provincie Limburg toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000 (Algemene WNT-bezoldigingsmaximum). Naast de hieronder vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Tabel: Bezoldiging topfunctionarissen

Gegevens 2023				
Bedragen x € 1	De heer T.H.C. Schulpen	De heer P. Diez	De heer D. Timmer	De heer A.O.J. Pregled
Funcctiegegevens	Secretaris / Algemeen directeur	Secretaris / Algemeen directeur	Secretaris / Algemeen directeur	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 - 31/01	01/02 - 30/11	01/12 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja	ja	ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	15.090	137.411	16.425	124.860
Beloningen betaalbaar op termijn	1.925	19.129	1.872	20.860
<i>Subtotaal</i>	<i>17.015</i>	<i>156.540</i>	<i>18.297</i>	<i>145.720</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	18.940	185.121	18.940	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	17.015	156.540	18.297	145.720
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2022				
Bedragen x € 1	De heer T.H.C. Schulpen	De heer P. Diez	De heer D. Timmer	De heer A.O.J. Pregled
Funcctiegegevens	Secretaris / Algemeen directeur	N.v.t.	N.v.t.	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/06 - 31/12			01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1			1
Dienstbetrekking?	ja			ja
Bezoldiging				
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	100.735			111.547
Beloningen betaalbaar op termijn	13.858			20.472
<i>Subtotaal</i>	<i>114.593</i>			<i>132.019</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	126.641			216.000

Bezoldiging	114.593			132.019
-------------	---------	--	--	---------

Gebeurtenissen na balansdatum

Geen relevante gebeurtenissen na balansdatum

In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de jaarrekening door het college van Gedeputeerde Staten moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk zijn voor het inzicht van Provinciale Staten bij de vaststelling van de Jaarstukken. Het gaat dan om gebeurtenissen met materiële bedragen ten opzichte van de totale baten en/of lasten.

Op het moment van publicatie zijn er geen gebeurtenissen na balansdatum relevant voor deze Jaarstukken 2023.

Verantwoording Specifieke uitkeringen 2023 (Single information - Single audit)

Betekenis Single information Single audit (SiSa)

Deze bijlage vormt een apart onderdeel van de jaarrekening met een wettelijke en noodzakelijke verantwoordingsinformatie die de Provincie heeft ontvangen van het Rijk. Dat betekent dat het Rijk in principe voldoende heeft aan het provinciale jaarverslag en dat er niet per afzonderlijke uitkering een aparte verantwoording hoeft plaats te vinden inclusief bijhorende accountsverklaring.

SiSa - Bijlage

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 07-02-2024

Verstr ekker	Uitkerin gcode	Specifieke uitkering	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator
		Juridische grondslag						
		Ontvanger						
BZK	C13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (inclusief uitvoering door derden)	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma	Is binnen het provinciaal ontzorgingsprogramma uitvoering gegeven aan het stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>	<i>Aard controle n.v.t</i>
			<i>Indicator: C13/01</i>	<i>Indicator: C13/02</i>	<i>Indicator: C13/03</i>	<i>Indicator: C13/04</i>	<i>Indicator: C13/05</i>	<i>Indicator: C13/06</i>
		Provincies	€ 514.428	€ 733.439	15	30	83	nvt
		Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen ivm SiSa tussen medeverheden (alleen van				

			vastgoed? (Ja/Nee/Nvt) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C13/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C13/08</i>	toepassing bij SiSa tussen medeoverhede n) <i>Aard controle R Indicator: C13/09</i>				
			Ja	Nee	€ 0				
BZK	C41	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw Provincies	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise <i>Aard controle R Indicator: C41/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden <i>Aard controle R Indicator: C41/02</i>	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden <i>Aard controle R Indicator: C41/03</i>	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/04</i>	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/05</i>	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/06</i>	
			€ 0	€ 586.140	€ 153.020	9	75	3.300	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/07</i>	Eindverantwoordiging (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t. Indicator: C41/08</i>					
			Nee	Nee					
BZK	C59	Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in NOVI/NOVEX-gebieden	Besteding over het totale project (jaar T-1)	Besteding over het totale project (jaar T)	Cumulatieve besteding over het totale project (t/m jaar T)	Zelfstandige uitvoering? (Ja/Nee)	Correctie indicator bestedingen (jaar T-1)	Activiteiten die zijn omschreven in het interbestuurlijk vastgestelde plan van	

									aanpak/ontwikkelingsperspectief (Ja/Nee)
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C59/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C59/02</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: C59/03</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: C59/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C59/05</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicator: C59/06</i>	
			€ 391.978	€ 233.815	€ 625.793	Ja	€ 0	Ja	
			Eindverantwoording? (Ja/Nee)						
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C59/07</i>						
			Nee						
BZK	C75	Regiodeals 3e tranche	Betreft pijler	Besteding per pijler (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cofinanciering per pijler (jaar T)	Totale besteding per pijler (t/m jaar T)	Totale cofinanciering per pijler (t/m jaar T)	Toelichting	
			Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Zelfstandige uitvoering (excl. SiSa tussen medeoverheden)	Inclusief uitvoering door derden	Inclusief uitvoering door derden			
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C75/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C75/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C75/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C75/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: C75/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: C75/06</i>	
			1 Thema 1 - Future Farming	€ 1.061.686	€ 1.061.686	€ 2.323.371	€ 1.161.686		
			2 Thema 2 - Vitaal en gezond	€ 605.731	€ 613.703	€ 5.154.202	€ 2.658.269		
			3 Thema 3 - Talent	€ 542.675	€ 542.675	€ 3.723.732	€ 1.861.866		
			4 Thema 4 - Veilige en leefbare omgeving	€ 4.559	€ 4.559	€ 1.293.567	€ 646.784		
			5 Thema 5 - GROS	-€ 28.063	-€ 28.063	€ 2.112.370	€ 1.056.185		
			6						
			Volledig zelfstandige	Totale uitvoeringskosten (t/m jaar T)	Totale compensabele	Eindverantwoording (Ja/Nee)			

			uitvoering (Ja/Nee)	Inclusief uitvoering door derden	BTW (t/m jaar T)			
			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75/08</i>	<i>Aard controle R Indicator: C75/09</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C75/10</i>		
			Nee	€ 40.176	€ 17.656	Nee		
BZK	C81	Specifieke uitkering aan provincies ten behoef van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Aantal woondeals dat is tot stand gekomen met hulp van deze middelen	Zelfstandige uitvoering: Ja/Nee	Eindverantwoor ding (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R Indicator: C81/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C81/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C81/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C81/04</i>		
			€ 16.515	1	Ja	Nee		
BZK	C86	Specifieke uitkering ontzorgingsprogra mma maatschappelijk vastgoed tweede tranche	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Aantal kleine maatschappelij k vastgoedeigen aren waarmee een ontzorgingstraj ect is gestart	Aantal kleine maatschappelij k vastgoedeigen aren waarmee een ontzorgingstraj ect is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsp rogramma	Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatfor m verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt)
		Provincies	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>

			Indicator: C86/01	Indicator: C86/02	Indicator: C86/03	Indicator: C86/04	Indicator: C86/05	Indicator: C86/06
			€ 57.166	€ 57.166	13	0	33	Nee
			<p>Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het opstellen van portefeuilleroutekanten die richting geven aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen in 2030 en 2050 (Ja/Nee/Nvt)</p> <p><i>Aard controle n.v.t.</i></p> <p>Indicator: C86/07</p>	<p>Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het aanvragen van subsidies voor verduurzamingsmaatregelen en het opstellen van relevante (advies-)documenten om te voldoen aan de voorwaarden voor subsidieverlening (Ja/Nee/Nvt)</p> <p><i>Aard controle n.v.t.</i></p> <p>Indicator: C86/08</p>	<p>Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)</p> <p><i>Aard controle n.v.t.</i></p> <p>Indicator: C86/09</p>	<p>Eventuele toelichting</p> <p><i>Aard controle n.v.t.</i></p> <p>Indicator: C86/10</p>		
			Ja	Ja	Nee			
BZK	C103	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals tweede tranche	<p>Cumulatieve besteding (t/m jaar T)</p> <p><i>Aard controle R n.v.t.</i></p> <p>Indicator: C103/01</p>	<p>Zelfstandige uitvoering: Ja/Nee</p> <p><i>Aard controle n.v.t.</i></p> <p>Indicator: C103/02</p>	<p>Eindverantwoording (Ja/Nee)</p> <p><i>Aard controle n.v.t.</i></p> <p>Indicator: C103/03</p>			
			€ 29.179	Ja	Nee			
BZK	C117	Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren	<p>Naam onderdeel</p>	<p>Besteding (jaar T) per onderdeel</p>	<p>Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) per onderdeel</p>			

			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C117/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C117/02</i>	<i>Aard controle R Indicator: C117/03</i>				
			1 Ondersteuning gemeenten bij opstellen (pre)SMP's	€ 0	€ 0				
			2 Handhaving	€ 0	€ 0				
			3 Beoordeling ontheffingsverzoeken WNB	€ 0	€ 0				
			4 Alternatieve verblijfplaatsen	€ 0	€ 0				
			Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle R Indicator: C117/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C117/05</i>					
			€ 0	Nee					
BZK	C210	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	
		Provincies		Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden		Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden	Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden		
			<i>Aard controle R Indicator: C210/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: C210/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210/03</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210/05</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: C210/06</i>	
			€ 270.000	€ 0	9	9	3.300	Nee	

			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t.</i>					
			<i>Indicator: C210/07</i>					
			Nee					
OCW	D13	Impuls regionale culturele infrastructuur 'verbreding en vernieuwing'	Naam instelling of samenwerkingsverband (per regel)	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerking sverband	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting op niet afgerond projecten	
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	
			<i>Indicator: D13/01</i>	<i>Indicator: D13/02</i>	<i>Indicator: D13/03</i>	<i>Indicator: D13/04</i>	<i>Indicator: D13/05</i>	
			1 Stichting Hoge Fronten	€ 83.333	€ 249.998	Nee		
			2 Stichting Musica Sacra	€ 83.333	€ 249.998	Nee		
			3 Stichting Via Zuid	€ 166.665	€ 499.995	Nee		
			4					
			5					
			6					
			7					
			8					
			9					
			10					
lenW	E3	Subsidiereregeling sanering verkeerslawaaai	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen
		Subsidiereregeling sanering verkeerslawaaai						

		Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01	Aard controle R Indicator: E3/02	Aard controle R Indicator: E3/03	Aard controle R Indicator: E3/04	Aard controle R Indicator: E3/05	Aard controle R Indicator: E3/06
			1 IENM/BSK-2016/63016	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			2					
			100					
		Kopie beschikkingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoording sinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12
			1 IENM/BSK-2016/63016	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			2					
			100					
lenW	E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes	Projectnaam/nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting op niet-afgeronde projecten

Provincies		Aard controle n.v.t. Indicator: E10/01	Aard controle R Indicator: E10/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/06
1	Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Maastricht)	€ 325.991	€ 460.828	Nee	Nee		project op grondgebied gemeente Maastricht nog niet afgerond; project stillegelegd ivm besluit over warmtenet onder het fietspad
2	Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Meerssen)	€ 0	€ 1.074.000	Ja	Nee		
100							
	Kopie projectnaam/num mer	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee)	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverhe den overgeboekt e middelen		
	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/08	Aard controle D1 Indicator: E10/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E10/10	Aard controle R Indicator: E10/11		
1	Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Maastricht)	Nee	Ja	Nee	€ 0		
2	Snelfietsroute Maastricht-Sittard (gemeente Meerssen)	Nee	Nee	Nee	€ 0		
100							

lenW	E12	Regeling specifieke uitkeringen N-wegen	Totale besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018))	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E12/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E12/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E12/03</i>	
		Provincies	€ 1.428.686	€ 1.458.186	Ja	
			Projectnaam/nummer	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee)	Totale omvang per type maatregel	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E12/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E12/05</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: E12/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E12/07</i>
			1 N276 km. 12.9-13.15, stalen geleiderail	Nee	250 m	Ja
			2 N275 km 28.4-28.5, stalen geleiderail	Nee	100 m	Ja
			3 Diverse wegen, sanering stalen lichtmasten voor botsveilige masten	Nee	588 stuks	Nee
			4 N281 wegvak Simplveld ten Eschen + saneren 20 bewegwijzerings masten	Nee	10 stuks	Ja
			5 N280 wegvak Horn, tweezijdige bermverharding	Nee	7500 m	Ja
			6 N280 wegvak Leudal, tweezijdige bermverharding	Nee	8900 m	Nee
			7 N280 wegvak Leudal,	Nee	12600 m	Nee

	enkelzijdige bermverharding			
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
32				
33				
34				
35				
36				
37				
38				
39				
40				
41				
42				
43				
44				
45				
46				

47				
48				
49				
50				
51				
52				
53				
54				
55				
56				
57				
58				
59				
60				
61				
62				
63				
64				
65				
66				
67				
68				
69				
70				
71				
72				
73				
74				
75				
76				
77				
78				
79				
80				
81				
82				
83				
84				
85				
86				

			87					
			88					
			89					
			90					
			91					
			92					
			93					
			94					
			95					
			96					
			97					
			98					
			99					
			100					
lenW	E22	Tijdelijke regeling specifieke uitkering ERTMS regionaal personenvervoer per trein 2020–2031 Provincie Limburg	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E22/01</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E22/02</i>	Correctie over besteding (jaar t-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E22/03</i>	Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E22/04</i>		
			€ 0	€ 33.968.924	€ 0	Nee		
lenW	E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10) Provincies	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/01</i>	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen in (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/02</i>	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/03</i>	Correctie over besteding (T-1) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/04</i>	Eindsaldo/-reservering (jaar T) <i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E27/05</i>	
			€ 461	€ 0	€ 6.512	€ 6.051	€ 0	
lenW	E38	Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam	Besteding (jaar T) aan projectkosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording totale project (Ja/Nee)		

		gebruik verkeersinfrastructuur 2020	voor het totale project	voor het totale project				
			Zelfstandige uitvoering	Inclusief uitvoering door derden				
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		
			<i>Indicator: E38/01</i>	<i>Indicator: E38/02</i>	<i>Indicator: E38/03</i>	<i>Indicator: E38/04</i>		
			€ 103.306	€ 103.306	Nee	Ja		
			Projectnaam/nummer per project	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project				
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>				
			<i>Indicator: E38/05</i>	<i>Indicator: E38/06</i>				
		1	Inzicht in reisgedrag	Nee				
		2						
		10						
lenW	E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	Beschikingsnummer / naam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj)	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj)	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee)
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
					Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie			

	<i>Indicator: E53/01</i>	<i>Indicator: E53/02</i>	<i>Indicator: E53/03</i>	<i>Indicator: E53/04</i>	<i>Indicator: E53/05</i>	<i>Indicator: E53/06</i>
1	SPUKSLA-22-03318662 / Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations veehouderij	€ 2.530	€ 2.530	20-jun-23	31-dec-26	Nee
2	SPUKSLA-22-03318626 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations grens	€ 38.813	€ 38.813	20-jun-23	31-dec-26	Nee
3	SPUKSLA-22-03318606 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetnet ultrafijnstof	€ 155.324	€ 155.324	20-jun-23	31-dec-26	Nee
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
	Kopie beschikingsnummer /naam	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan				
	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>				

	<i>Indicator: E53/07</i>	<i>Indicator: E53/08</i>
1	SPUKSLA-22-03318662 / Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations veehouderij	2023
2	SPUKSLA-22-03318626 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetstations grens	2023
3	SPUKSLA-22-03318606 / Regeling Specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord - Meetnet ultrafijnstof	2023
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
	<i>Aard controle n.v.t.</i>	
	<i>Indicator: E53/09</i>	
	Nee	

lenW	E55	Tijdelijke regeling specifieke uitkering Landelijk Verbeterprogramma Overwegen 2021-2028	Besteding (jaar T) – totale project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar) - totale project	Correctie besteding (jaar T-1) - totale project	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	
			<i>Indicator: E55/01</i>	<i>Indicator: E55/02</i>	<i>Indicator: E55/03</i>	<i>Indicator: E55/04</i>	<i>Indicator: E55/05</i>	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
lenW	E56	Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021	Besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project	Eindverantwoording (Ja/Nee)
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>
			<i>Indicator: E56/01</i>	<i>Indicator: E56/02</i>	<i>Indicator: E56/03</i>	<i>Indicator: E56/04</i>	<i>Indicator: E56/05</i>	<i>Indicator: E56/06</i>
		1	€ 85.000	€ 206.000	€ 291.000	Nee	€ 0	Nee
		2	€ 125.000	€ 0	€ 250.000	Nee	€ 73.858	Nee
		3	€ 1.091.192	€ 551.038	€ 1.832.086	Nee	€ 53.388	Nee
		4	€ 33.000	€ 6.000	€ 293.048	Nee	€ 0	Nee
		5	€ 41.000	€ 125.000	€ 279.696	Nee	€ 0	Nee
		6	€ 0	€ 41.322	€ 41.322	Nee	€ 0	Nee
		7	€ 250.000	€ 209.000	€ 595.000		€ 78.178	Nee
		8						
		9						
		10						
		11						
		12						
		13						
		14						
		15						
		16						
		17						

18									
19									
20									
	Projectnaam / nummer	Project afgerond (Ja/Nee)							
	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>							
	<i>Indicator: E56/07</i>	<i>Indicator: E56/08</i>							
1	Project a: Digitalisering 2021-2023	Ja							
2	Project b: onderwijsaanpak 2021	Ja							
3	Project c: werkgeversaanpak 2021-2022	Ja							
4	Project d: fietsstimulering 2021	Ja							
5	Project f: ketenen deelmobiliteit	Ja							
6	Project g: Clean Energy Hubs	Ja							
7	Project h: Logistiek	Ja							
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									
16									
17									
18									
19									
20									

lenW	E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1)	Project afgerond (Ja/Nee)
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E58/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E58/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E58/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E58/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E58/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E58/06</i>
			1 Diffuus lood Geuldal, IENW/B SK-2021/287691	€ 0	€ 0	Ja	€ 0	Nee
			2					
			10					
			Eindverantwoording (Ja/Nee) <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E58/07</i>					
			Nee					
lenW	E63	Kademureninitiatief Goederencorridors Oost en Zuidoost 2022-2026	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie besteding (jaar T-1)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E63/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E63/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E63/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E63/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E63/05</i>	De prestatie moet zijn geleverd voor de indicator op ja gezet kan worden
			€ 1.000.000	€ 1.000.000	Nee	€ 0	Nee	
lenW	E70	Incidentele specifieke uitkering Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	Naam project	Totale besteding (jaar T-1) per project	Totale besteding (jaar T) per project	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	Correctie (jaar T-1) per project	

		en perroncapaciteit Heerlen-Oost	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E70/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E70/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E70/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E70/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E70/05</i>		
		1 Spoorverdubbeling Heerlen-Landgraaf	€ 23.792.586	€ 2.922.225	€ 20.566.240	-€ 6.148.570			
		2 Perroncapaciteit Heerlen-Oost	€ 2.559.185	€ 0	€ 1.535.511	-€ 1.023.674			
		Eindverantwoording (Ja/Nee)							
		<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E70/06</i>							
		Nee							
lenW	E74	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen decentraal spoor	Is de gedecentraliseerde spoor- of tramdienst uitgevoerd? (ja/nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E74/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E74/02</i>					
			Ja	Ja					
lenW	E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project		
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		

	<i>Indicator: E83/01</i>	<i>Indicator: E83/02</i>	<i>Indicator: E83/03</i>	<i>Indicator: E83/04</i>	<i>Indicator: E83/05</i>
1	PFAS broninventarisatie, zaaknummer 31183473 en nummer 5000005475	€ 0	Ja	€ 0	€ 0
2					
25					
	Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)	
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/06</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/07</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/09</i>	
1	PFAS broninventarisatie, zaaknummer 31183473 en nummer 5000005475	Nee	Aanbesteding heeft langer geduurd, omdat geen van de 3 partijen wilde inschrijven. In najaar pas start van de opdracht met een nieuw bureau. Geen bestedingen in 2023.	Nee	
2					
25					
	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: E83/10</i>				
	Nee				

lenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheids maatregelen 2022-2023 Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		
			<i>Indicator: E84/01</i>	<i>Indicator: E84/02</i>	<i>Indicator: E84/03</i>	<i>Indicator: E84/04</i>		
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (stuks, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk		
			<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>		
			<i>Indicator: E84/05</i>	<i>Indicator: E84/06</i>	<i>Indicator: E84/07</i>	<i>Indicator: E84/08</i>		
1	301 Aanleg van openbare verlichting	Nee	139	stuks				
2	310 Aanbrengen van kant- en asmarkering op fietspaden (meters)	Nee	4.610	meters				
3	318 Verbreden van fietspaden	Nee	4.610	meters				
4								
50								
lenW	E86	Regeling specifieke uitkering beschikbaarheidsvergoeding regionale OV-concessies 2022	Naam per concessie zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en benoemd in bijlage 1 van de regeling	Besteding (jaar T-3 (2019))	Besteding (jaar T)	Specifieke kosten van de concessiehouder in de periode van 1 januari 2022 tot en	Optelling bedrag verstrekte subsidies concessieverleners (jaar 2022) conform concessie -

								met 31 december 2022 ter voorkoming van verdere verspreiding van het virus dat COVID-19 veroorzaakt	zoals in de bijlage 3 van de regeling is opgenomen verleend
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E86/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E86/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/06</i>	
		1	Arriva Personenvervoer Nederland BV	Arriva Personenvervoer Nederland BV	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		2							
		10							
			Kopie naam concessie	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5A OCW-contract studentenkaart) van de regeling	Totale opbrengsten conform bijlage 3 (5B opbrengsten van reizigers) van de regeling	Totale Opbrengsten conform bijlage 3 (5C Andere opbrengsten) van de regeling	Komt de concessiehouder voor deze concessie in aanmerking voor de 2% extra vergoeding (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E86/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/09</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/10</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E86/11</i>		
		1	Arriva Personenvervoer Nederland BV	€ 0	€ 0	€ 0	Ja		
		2							
		10							
lenW	E87	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase	Beschikkingnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van	Volledige zelfstandige uitvoering? (Ja/Nee)	

		Deltaprogramma zoetwater	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/01</i>	<i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/03</i>	<i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/04</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/06</i>
			1 5000006148	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
			2					
			10					
			<i>Kopie beschikkingsnaam/nummer</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/07</i>	<i>Correctie besteding (jaar T-1)</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/08</i>	<i>Eindverantwoording (Ja/Nee)</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E87/09</i>			
			1 5000006148	€ 0	Nee			
			2					
			10					
lenW	E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	<i>Projectnaam / nummer</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/01</i>	<i>Besteding (jaar T) per project</i> <i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/02</i>	<i>Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/03</i>	<i>Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1)</i> <i>Aard controle R n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/04</i>	<i>Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project</i> <i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/05</i>	
			1 De Straat Roermond	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
			2					
			25					
			<i>Kopie projectnaam / nummer</i>	<i>Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo</i>	<i>Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld</i>	<i>Project afgerond (Ja/Nee)</i>		

				nee geef in indicator 08 de reden aan.				
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/09</i>		
			1 De Straat Roermond	Nee	Aanbesteding afgerond, aannemer aanbesteed, in Q1 2024 eerste transporten.	Nee		
			2					
			25					
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E97/10</i>					
			Nee					
lenW	E102	Specifieke uitkering Beekdalen zijrivieren Maas Limburg	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Correctie besteding (jaar T-1) ivm SiSa tussen medeoverheden	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: E102/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E102/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E102/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: E102/04</i>		
			€ 352.644	€ 352.644	€ 0	Nee		
EZK	F11	Regeling specifieke uitkering MKB Deals 1e tranche	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T). Inclusief uitvoering door	Besteding (jaar T) t.l.v. cumulatieve cofinanciering	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	Bestedingen zijn verantwoord op basis van voorlopige toekenningen? (Ja/Nee)	Toelichting

			Zelfstandig uitvoering (exclusief uitvoering door derde)	derde (sisa tussen medeoverheden) vanaf verantwoording jaar SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoording informatie	Dit betreft het deel dat naast de Rijksmiddelen is ingelegd volgens afspraak uit MKB-deal			Als bij 04 en 05 'Nee' is ingevuld, dan is toelichting verplicht
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: F11/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: F11/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: F11/03</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: F11/04</i>	<i>Aard controle D2</i> <i>Indicator: F11/05</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: F11/06</i>
			-€ 27.745	€ 147.255	€ 147.255	Ja	Nee	is definitief afgerekend met subsidieontvanger
EZK	F26	Specifieke uitkering tegemoetkoming omzetterij watersnood 2021	Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: F26/01</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: F26/02</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: F26/03</i>			
			€ 5.028.045	€ 5.076.368	Nee			
EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten
			<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>	<i>Aard controle R</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i>

			Indicator: F28/01	Indicator: F28/02	Indicator: F28/03	Indicator: F28/04	Indicator: F28/05	Indicator: F28/06
			€ 381.043	€ 0	€ 0	€ 381.043	€ 15.000	€ 15.000
		Eindverantwoording (Ja/Nee)						
		Aard controle n.v.t.						
		Indicator: F28/07						
		Nee						
EZK	F44	Specifieke uitkering Projectmanagement Organisatie Cluster	Besteding (jaar T)					
			Aard controle R					
			Indicator: F44/01					
			€ 28.770					
LNV	L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland	Gebiedsnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Toelichting
				Zelfstandige uitvoering	Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021			Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen
			Aard controle n.v.t.	Aard controle R	Aard controle R	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.	Aard controle n.v.t.
			Indicator: L7/01	Indicator: L7/02	Indicator: L7/03	Indicator: L7/04	Indicator: L7/05	Indicator: L7/06
			1 5000006148	€ 102.712	€ 245.006	Ja	Nee	
			2					
			10					
LNV	L8	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden	Beschikingsnummer/naam	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
				Automatisch ingevuld en betreft optelling				

		indicatoren L8/09				
	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L8/01</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L8/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L8/03</i>			
	SUOV121002	€ 24.597.645	Nee			
Naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Betreft dit een financiering uit deel A of deel B?	Indien deel A:	Indien deel B:	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst	
	Als A indicator 06 verplicht, als B indicator 07 verplicht.	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen die voor de provincie hebben geleid tot vermogensvorming w.o. opbrengsten; zo ja, welk bedrag betreft het?	is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen die voor de provincie restwaarde zouden opleveren; zo ja, welk bedrag betreft het?			
<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L8/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L8/05</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: L8/06</i>	<i>Aard controle D1 Indicator: L8/07</i>	<i>Aard controle R Indicator: L8/08</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L8/09</i>	
1	1t/m 15	B	€ 0	€ 0	€ 24.597.645	€ 24.597.645
2						
3						
4						
5						
Kopie naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Is de aankoopson gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur cf	Toelichting				

				marktwaarde en komt de overeengekomen koopsom met die taxatie overeen? (Ja/Nee/N.v.t.)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: L8/10	Aard controle D1 Indicator: L8/11	Aard controle n.v.t. Indicator: L8/12			
			1 t/m 15	Ja	nvt			
			2					
			3					
			4					
			5					
LNV	L16	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur	Naam Uitvoeringsprogramma	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma - exclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T). Vanaf SiSa 2022 inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma volgens uitvoeringsplan uitgevoerd (Ja/Nee)	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. Indicator: L16/01	Aard controle R Indicator: L16/02	Aard controle R Indicator: L16/03	Aard controle n.v.t. Indicator: L16/04	Aard controle n.v.t. Indicator: L16/05	Aard controle n.v.t. Indicator: L16/06
			1 5000006148	€ 7.643.269	€ 14.193.150	€ 108.171	Ja	Nee
			2					
			100					
			Kopie Uitvoeringsprogramma	Toelichting	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			

			<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L25/01</i>	<i>Aard controle R Indicator: L25/02</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L25/03</i>	<i>Aard controle R Indicator: L25/04</i>	<i>Aard controle n.v.t. Indicator: L25/05</i>
			1 Aanleg Voedselbossen	€ 488.926	€ 488.926	€ 0	€ 0
			2 Aankoop bedrijven en gronden	€ 918.850	€ 918.850	€ 0	€ 0
			3 Gebiedsproces	€ 199.589	€ 199.589	€ 0	€ 0
			4 Pilot Nereda Verdygo package plant	€ 200.000	€ 200.000	€ 0	€ 0
			5				
			6				
			7				
			Eindverantwoor ding (Ja/Nee)? <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L25/06</i> Nee				
LNV	L26	Eenmalige specifieke uitkering realisatie scherm N300	Besteding (jaar T) <i>Aard controle R Indicator: L26/01</i> € 0	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) <i>Aard controle R Indicator: L26/02</i> € 0	Eindverantwoor ding (Ja/Nee)? <i>Aard controle n.v.t. Indicator: L26/03</i> Nee		
LNV	L27	specifieke uitkering Regeling provinciale maatregelen PAS- melders	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>automatisch berekend</i> <i>Aard controle n.v.t.</i>	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen <i>Automatisch berekend</i> <i>Aard controle n.v.t.</i>	Eindverantwoor ding (Ja/Nee)? <i>Aard controle n.v.t.</i>		

	Indicator: L27/01	Indicator: L27/02	Indicator: L27/03			
1	€ 0	€ 0	Nee			
	Naam/nummer van de maatregel	Karakter van de maatregel	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van rijksmiddelen	Is de aankoopsonderzoek, indien van toepassing, gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur conform marktwaarde (Ja/Nee)?	Wat is de restwaarde van door de provincie verworven vermogensbestanddelen?
	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L27/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L27/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L27/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L27/07</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L27/08</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicator: L27/09</i>
1	RPMP230001	Besluit	€ 0	€ 0	Nee	€ 0
2						
20						
	Kopie naam/nummer van de maatregel	Is de vrijgekomen depositieruimte uitsluitend gebruikt voor het legaliseren van PAS-melders (Ja/Nee)?	Is voldaan aan de juridische en beleidsmatige kaders op het moment van besteding van de middelen (Ja/Nee)?			
	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicator: L27/10</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L27/11</i>	<i>Aard controle D1</i> <i>Indicator: L27/12</i>			
1	RPMP230001	Nee	Nee			
2						
20						
	Kopie naam/nummer van de maatregel	Naam opgelost gemeld PAS-project	Wat is de waarde van het opgeloste gemeld PAS-project?	Vul in totale besteding per opgelost gemeld PAS-project		

			Aard controle n.v.t. Indicator: L27/13	Aard controle n.v.t. Indicator: L27/14	Aard controle R Indicator: L27/15	Aard controle R Indicator: L27/16	
		1	RPMP230001	nvt	€ 0	€ 0	
		2					
		20					
LNV	L29	Regeling specifieke uitkering capaciteit natuurmonitoring	Aantal ingezette fte (ambtelijke capaciteit of externe inhuur) (jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: L29/01	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: L29/02			
		1		€ 21.798			
LNV	L31	Specifieke uitkering Regeling uitvoering BO nitraat	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicator: L31/01				
		1		€ 26.848			
LNV	L32	Specifieke uitkering Regeling uitvoering aanpak piekbelasting	Selecteer welke van toepassing (samenwerkingsovereenkomst/ werkafspraken) Aard controle n.v.t. Indicator: L32/01	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle R Indicator: L32/02	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle n.v.t. Indicator: L32/03	Eindverantwoording (Ja/Nee)? Aard controle n.v.t. Indicator: L32/04	
		1	Werkafspraken	€ 300.000	€ 300.000	Nee	
		2					

Uitvoeringsinformatie 2023

Uitvoeringinformatie voor derden (IV3)

Een verplicht onderdeel van de jaarrekening betreft de taakvelden. Dit betreft een functionele indeling op basis van de verplichte indeling waarmee de jaarrekening wordt ingediend bij het CBS. Dit maakt een vergelijking tussen provincies onderling mogelijk. De totaalbedragen komen overeen met de totalen uit het overzicht van baten en lasten, maar verschilt dus met de zelf gekozen programma's van de Provincie Limburg. Het betreft daarmee een puur cijfermatig overzicht zonder inhoudelijke verantwoording. De programmabegroting en verantwoording 2023 bestaat daarbij uit 8 programma's, welke middels unieke grootboeknummers, volledig zijn toegewezen aan de taakvelden, conform de regeling van het Ministerie van BZK en IV3 informatievoorschrift 2018 provincies.

	Begroting			Begroting ná wijzigingen			Realisatie			Verschil begroting ná wijz. met realisatie		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0. Algemene dekkingsmiddelen												
0.1 Uitkering provinciefonds	223.770	0	223.770	231.499	21	231.478	231.808	0	231.808	-309	21	-330
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	115.686	0	115.686	115.457	0	115.457	115.365	0	115.365	92	0	92
0.3 Geldleningen en uitzettingen	21.477	1.923	19.554	27.018	2.209	24.809	35.146	1.941	33.205	-8.128	268	-8.396
0.4 Deelnemingen	5.800	5.350	450	33.022	0	33.022	36.302	0	36.302	-3.280	0	-3.280
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	0	14.033	-14.033	0	-8.697	8.697	362	-12.040	12.402	-362	3.343	-3.705
0.6 Overhead	285	54.404	-54.118	285	54.872	-54.586	1.372	52.841	-51.469	-1.087	2.030	-3.117
0.7 Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0.8 Mutaties reserves	113.188	40.717	72.472	260.181	139.800	120.381	240.618	147.168	93.450	19.563	-7.368	26.931
0.9 Resultaat	0	9.809	-9.809	0	17.583	-17.583		110.143	-	0	-	92.561
								110.143		92.561		
Totaal 0. Algemene dekkingsmiddelen	480.207	126.234	353.973	667.463	205.786	461.677	660.972	300.053	360.919	6.490	-	100.757
										94.267		
1. Bestuur												
1.1 Provinciale Staten	0	4.127	-4.127	0	4.911	-4.911	90	4.920	-4.830	-90	-9	-81
1.2 Gedeputeerde Staten	0	2.745	-2.745	0	3.036	-3.036	0	3.402	-3.402	0	-367	367
1.3 Kabinetszaken	5	4.272	-4.266	252	4.611	-4.359	252	4.353	-4.101	0	258	-258
1.4 Bestuurlijke organisatie	0	877	-877	0	877	-877	0	789	-789	0	88	-88
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	0	5	-5	0	5	-5	0	2	-2	0	3	-3
1.6 Openbare orde en veiligheid	0	2.858	-2.858	7	4.008	-4.001	82	3.022	-2.940	-75	986	-1.061
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	663	9.772	-9.109	663	18.315	-17.652	415	9.646	-9.231	247	8.668	-8.421
Totaal 1. Bestuur	668	24.655	-23.987	922	35.762	-34.841	840	26.135	-25.295	82	9.627	-9.546
2. Verkeer en vervoer												
2.1 Landwegen	515	49.039	-48.525	934	46.274	-45.340	1.091	37.431	-36.340	-157	8.843	-9.000
2.2 Waterwegen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3 Openbaar vervoer	8.493	87.483	-78.989	8.483	85.212	-76.728	10.732	82.106	-71.374	-2.249	3.106	-5.354
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	9.694	26.220	-16.527	11.622	38.822	-27.200	2.872	13.793	-10.920	8.750	25.030	-16.280
Totaal 2. Verkeer en vervoer	18.702	162.742	-	21.040	170.308	-	14.695	133.330	-	6.345	36.978	-30.633
			144.040			149.268			118.635			
3. Water												

3.1	Waterkeringen	43	1.000	-957	43	7.500	-7.457	402	2.514	-2.112	-359	4.986	-5.345
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	0	284	-284	0	1.610	-1.610	1.000	28.887	-27.887	-1.000	-	26.277
												27.277	
3.3	Kwantiteit grondwater	1.052	1.629	-577	1.052	1.759	-707	911	1.436	-525	141	323	-182
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	0	882	-882	200	2.746	-2.546	418	2.194	-1.776	-218	552	-769
3.5	Kwaliteit grondwater	0	171	-171	0	81	-81	-117	-336	219	117	416	-300
3.9	Water, overige baten en lasten	0	4.000	-4.000	0	137	-137	0	0	0	0	137	-137
	Totaal 3.Water	1.094	7.965	-6.871	1.294	13.833	-12.538	2.614	34.696	-32.082	-1.320	-	19.544
												20.864	
4.	Milieu												
4.1	Bodembescherming	0	524	-524	0	4.007	-4.007	0	653	-653	0	3.353	-3.353
4.2	Luchtverontreiniging	0	0	0	625	625	0	197	197	0	428	428	0
4.3	Geluidhinder	0	160	-160	0	160	-160	0	148	-148	0	12	-12
4.4	Vergunningverlening en handhaving	865	9.082	-8.217	865	10.052	-9.187	952	10.206	-9.254	-87	-153	66
4.5	Ontgronding	147	11	136	147	11	136	89	0	89	58	11	47
4.6	Duurzaamheid	663	4.688	-4.025	4.563	14.373	-9.810	1.399	7.107	-5.708	3.164	7.266	-4.102
4.9	Milieu, overige baten en lasten	0	7.617	-7.617	0	7.918	-7.918	0	7.226	-7.226	0	692	-692
	Totaal 4.Milieu	1.675	22.083	-20.408	6.200	37.147	-30.947	2.637	25.536	-22.900	3.563	11.610	-8.047
5.	Natuur												
5.1	Natuurontwikkeling	2.000	24.195	-22.195	6.920	22.769	-15.849	240	12.409	-12.169	6.680	10.360	-3.680
5.2	Beheer natuurgebieden	23.175	44.366	-21.192	32.219	60.936	-28.717	9.843	34.108	-24.264	22.376	26.828	-4.452
5.3	Beheer flora en fauna	0	2.184	-2.184	0	3.478	-3.478	22	1.994	-1.973	-22	1.483	-1.505
5.9	Natuur, overige baten en lasten	0	11.332	-11.332	20.177	42.639	-22.462	15.967	22.431	-6.464	4.210	20.208	-15.998
	Totaal 5.Natuur	25.175	82.076	-56.902	59.317	129.822	-70.505	26.073	70.942	-44.870	33.244	58.880	-25.636
6.	Regionale economie												
6.1	Agrarische aangelegenheden	6.606	13.344	-6.739	15.949	33.298	-17.349	3.409	11.702	-8.293	12.539	21.596	-9.057
6.2	Logistiek	555	9.972	-9.417	555	10.433	-9.878	568	9.731	-9.163	-13	701	-714
6.3	Kennis en innovatie	0	15.045	-15.045	67	25.869	-25.802	126	21.218	-21.092	-59	4.651	-4.710
6.4	Recreatie en toerisme	284	249	35	284	764	-480	302	771	-469	-18	-7	-11
6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	372	8.376	-8.004	23.923	39.654	-15.731	5.400	14.917	-9.517	18.523	24.737	-6.214
	Totaal 6.Regionale economie	7.816	46.986	-39.169	40.778	110.017	-69.240	9.804	58.339	-48.534	30.973	51.679	-20.706
7.	Cultuur en maatschappij												
7.1	Cultuur	4.066	41.751	-37.685	4.066	55.679	-51.613	4.204	42.091	-37.887	-137	13.588	-13.726
7.2	Maatschappij	0	13.329	-13.329	0	19.587	-19.587	0	14.683	-14.683	0	4.903	-4.903

7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	0	2.912	-2.912	0	2.914	-2.914	0	2.910	-2.910	0	5	-5
	Totaal 7.Cultuur en maatschappij	4.066	57.992	-53.926	4.066	78.180	-74.114	4.204	59.684	-55.480	-137	18.496	-18.634
8.	Ruimte												
8.1	Ruimtelijke ordening	621	6.518	-5.896	911	7.272	-6.361	1.188	6.761	-5.573	-277	511	-788
8.2	Volkshuisvesting	0	1.814	-1.814	1.248	4.298	-3.050	342	1.875	-1.534	906	2.423	-1.516
8.3	Stedelijke vernieuwing	0	1.308	-1.308	0	10.553	-10.553	0	5.724	-5.724	0	4.829	-4.829
8.9	Ruimte, overige baten en lasten	979	630	349	979	1.238	-259	19.934	20.227	-293	-	-	34
											18.955	18.989	
	Totaal 8.Ruimte	1.600	10.270	-8.670	3.137	23.361	-20.224	21.463	34.587	-13.124	-	-	-7.100
											18.326	11.226	
	Totaal	541.003	541.003	0	804.217	804.217	0	743.302	743.302	0	60.914	60.914	0

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemene grondslagen voor het opstellen van de Jaarrekening

De Jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 216 Provinciewet, waarin door PS op 9-2-2023 de uitgangspunten voor het financiële beleid, evenals de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Als gevolg van deze verordening zijn de afschrijvingstermijnen inzake rehabilitaties van provinciale wegen aangepast. Tot ultimo 2022 zijn deze afschrijvingstermijnen administratief gesplitst in 15 respectievelijk 40 jaar, waarbij op basis van procentuele verdeling de investeringskosten (28%/72%) zijn toegerekend. Vanaf 1-1-2023 is deze regel aangepast naar 40 jaar.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de Jaarrekening

- De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden;
- De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar, waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden;
- Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baat genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld;
- Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de Jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen, conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is

opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar. Daarnaast zijn de mutaties uit de decembercirculaire van het boekjaar verwerkt, die geen relatie hebben met de voornoemde accresmelding. Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar, waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten, zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken;

- Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden; De Jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Balansgrondslagen

Vaste activa

Immateriële vaste activa

Algemeen

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62 lid 2 BBV). Hierbij dient de verkregen bijdrage als baat te worden verantwoord.

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio

Afsluitkosten van opgenomen geldleningen worden cf. de vigerende Financiële Verordening niet geactiveerd.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling vangt aan in het jaar nadat de uitgaven zijn gedaan op basis van voorzichtigheid.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

Bijdragen aan activa van derden worden geactiveerd volgens de afschrijvingstermijnen uit de Financiële verordening, tenzij anders is besloten. Dergelijke geactiveerde bijdragen zijn gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode, waarin het betrokken actief van de derden op basis van de door de Provincie gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Tram Maastricht Hasselt

Op 24 mei '22 zijn Provinciale Staten middels mededeling portefeuillehouder geïnformeerd over het stopzetten van het project Tram Maastricht Hasselt (DOC-00278236). Aan de Jaarstukken 2021 is in dit kader een addendum toegevoegd (Document Limburg - Addendum Jaarstukken 2021, brief GS van 2-6-2022 (GS DOC-00281670).pdf - iBabs RIS (bestuurlijkeinformatie.nl))

Ten opzichte van dit project zijn er ultimo 2023 nog geen besluiten genomen die hebben geleid tot een financiële afwikkeling van het project. Het risico bestaat nog steeds dat het project zal worden afgeboekt. Over de precieze impact op onze financiële positie bestaat op dit moment nog geen duidelijkheid. In de toelichting op de balans zijn de posten vermeld waar een mogelijke impact van toepassing is (Immateriële

vaste activa en Vlottende passiva). Volledigheidshalve merken wij op dat wij tot nader order conform de financiële verordening jaarlijks de reguliere afschrijvingstermijn in acht houden.

Materiële vaste activa

Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief wordt toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten worden geactiveerd.

Investerings met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Investerings met een maatschappelijk nut worden, evenals investeringen met een economisch nut, geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te activeren volgens de nieuwe methode geldt alleen voor investeringen die vanaf het begrotingsjaar 2017 worden gedaan.

Voor het project Ooijen-Wanssum worden investeringen gedaan die uiteindelijk leiden tot activa met maatschappelijk nut. Als gevolg van de notitie Materiële Vaste Activa (december 2017) wordt een deel van de investeringen rechtstreeks in de exploitatie verantwoord. Het betreft dat gedeelte van het project dat niet voldoet aan de activeringscriteria en daarmee in de exploitatie verantwoord wordt. Deze werkwijze ligt in lijn met voorgaande jaren. Deze exploitatielasten worden gedekt uit de reserve DU-Ooijen-Wanssum.

Van de aangekochte gronden kan nog niet worden vastgesteld of deze deel uitmaken van de projectonderdelen die overgedragen worden aan derden of dat deze in bezit blijven van de Provincie. Daarom worden ook deze gronden voorlopig op de balans opgenomen onder de categorie Gronden en terreinen, totdat een verdeling is aangebracht en afgesproken.

Afschrijven

De kaders voor afschrijvingen over dienstjaar 2023 liggen vast in de financiële verordening 2023. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur.

Bij nieuwe investeringen wordt de volgende richtlijn voor de afschrijving in acht genomen:

Bedrijfsgebouwen, inventaris, technische installaties

- a. 40 jaar: bedrijfsgebouwen, waarbij voor onderdelen, waarvoor een kortere gebruiksduur wordt verwacht, de componentenmethode wordt toegepast;
- b. 10-25 jaar: technische installaties in bedrijfsgebouwen, verbouwingen, kantoormeubilair.

Railinfrastructuur

- c. 40 jaar: investeringen in railinfra van medeoverheden (investerings in activa van derden)
- d. 50 jaar: (vervangings)investerings in railinfra van de Zuid-Limburgse Stoomtrein Maatschappij;

Provinciale wegen

- e. 15 jaar: vervangen asfalt provinciale wegen (levensduurverlengend);
- f. 40 jaar: rehabilitatie provinciale wegen waarbij asfalt en fundering wordt vervangen;
- g. 40 jaar: nieuwbouw provinciale weg;
- h. 15 jaar: versterken kunstwerken (betreft levensduurverlengende investeringen);

- i. 80 jaar: rehabilitaties en nieuwbouw kunstwerken;
- j. 40 jaar: vervangen afwatering (kolken, duikers, buffers e.d.) en vervangen aansluitingen op gemeentelijke rioleringen of wateropvang;
- k. 15 jaar: wegmeubilair, afschermvoorzieningen, faunavoorzieningen, bewegwijzering, openbare verlichting, verkeersregelininstallaties en overige elektrische systemen.

Overige activa:

- l. 5 jaar: vervoermiddelen;
- m. 3-5 jaar: apparatuur automatisering en overige apparatuur;
- n. geen afschrijving: gronden en terreinen.

Voor investeringen met economisch nut start de afschrijving ná de gereedmelding van die investering; in geval van op zichzelf staande deelprojecten worden die afzonderlijk op hun gereedmelding getoetst.

Voor investeringen met een maatschappelijk nut start de afschrijving in het jaar nadat uitgaven zijn gedaan; investeringen die zich over meerdere jaren uitstrekken worden per jaarschijf als afzonderlijk actief behandeld.

Resultaatafhankelijke (extra) afschrijving op investeringen wordt in beginsel niet toegestaan.

In erfpacht uitgegeven gronden

Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde. Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen, naar rato van afkoopperiode, vrij ten gunste van het resultaat.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g, overige langlopende leningen, obligaties en (overige) uitzettingen zijn - tenzij hierna anders is vermeld - opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien er sprake is van duurzame waardevermindering zal afwaardering plaatsvinden.

Van een deelneming is krachtens artikel 1 lid d BBV sprake als de Provincie participeert in het aandelenkapitaal van een NV of BV.

Vlottende activa

Vorraden

Grond en hulpstoffen

Grond- en hulpstoffen zijn opgenomen tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde.

Onderhanden werk, gronden in exploitatie

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken) alsmede de rentekosten, berekend zoals voorgeschreven in het BBV en de administratie- en beheerskosten.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd, kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst

worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat;
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht;
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang van bovenstaande geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Gereed product

Gerede producten worden gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich vooral voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verrekenprijzen van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vaste passiva

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de gedeputeerden is echter tegen de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de provinciale kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen, die is opgenomen in het jaarverslag, is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de Provincie gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Rechtmatigheid

De verantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening 2023 en op basis van de kadernota rechtmatigheid 2023:

- De rechtmatigheidsverantwoording ziet toe op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik (M&O) criterium omvat het volgende:
Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals door PS is vastgesteld;
 - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn;
 - Voor over- en onderscheidingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan PS zijn gemeld;
 - Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Bestuurlijke intenties vastgoed in verband met waardering op de provinciale balans

Voor waardering van vastgoed is het van belang of het is gekocht of ontwikkeld met een maatschappelijke intentie en in de regel bedoeld om duurzaam te exploiteren. En of een duurzame waardevermindering van toepassing is. Onderstaand overzicht geeft inzicht in deze bestuurlijk vastgestelde intenties.

A	In erfpacht uitgegeven gronden	Functie	Intentie duurzame exploitatie	Duurzame waardevermindering
1	Tuinbouwgebied Siberië	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
2	Watersley	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
3	Railterminal Trade Port Noord Cabooter	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
4	Organic Nutrition	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee
5	BCTN Venray (2022) Haven Wanssum	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee

B	Materiële vaste activa maatschappelijk nut	Functie	Intentie duurzame exploitatie	Duurzame waardevermindering
1	Gouvernement	Maatschappelijk	Ja	Nee
2	Groot Buggenum	Maatschappelijk	Ja	Nee
3	Maastricht Aachen Airport	Maatschappelijk	Ja	Nee
4	Musea	Maatschappelijk	Ja	Nee
5	Station Simpelveld (en bedrijfsgebouwen)	Maatschappelijk	Ja	Nee
6	Steunpunten provinciale wegen	Maatschappelijk	Ja	Nee
7	Grondverwerving verbreding A2	Maatschappelijk	Ja	Nee
8	Gronden Ooijen Wanssum	Maatschappelijk	Ja	Nee
9	Grondverwerving N280 Leudal	Maatschappelijk	Ja	Nee
10	Gebiedsontwikkeling VDL	Maatschappelijk	Ja	Nee
11	Grondverwerving Via Venray	Maatschappelijk	Ja	Nee
12	BPL Oostflank	Bedrijfseconomisch	Ja	Nee